

33. Keskiviikkona 5 päivänä kesäkuuta 1991

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

jatketaan ed. Pulliaisen ym. Vuotoksen
tekoaltaan rakentamista koskevan väliky-
symyksen käsittelyä 774

Ainoa käsittely:

1) Ehdotus laiksi Kyrönjoen erityissuo-
jelusta 863

Mainittu vuoden 1990 vp:ltä lepäämässä
oleva lakiehdotus (HE 34/1990 vp) .
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 1

2) Ehdotus VTT Technology Oy:n lai-
nojen valtion takauksista 879

Hallituksen esitys n:o 9
Talousvaliokunnan mietintö n:o 5

3) Eduskunnan pankkivaltuusmiesten
kertomus 1990 ”

Mainittu kertomus (K 1)
Talousvaliokunnan mietintö n:o 4

4) Asetus 10 päivältä toukokuuta 1991
Thaimaan kanssa tehdyn eräiden tiettyjen
tekstiilituotteiden tuontia koskevan sopi-
muksen voimaansaattamisesta 880

Mainittu asetus (A 3)
Talousvaliokunnan mietintö n:o 7

Ensimmäinen käsittely:

S. 5) Ehdotus laiksi rikoslain 46 luvun 1§:n
muuttamisesta 881

Hallituksen esitys n:o 13
Lakivaliokunnan mietintö n:o 1

6) Ehdotus laiksi Ison-Britannian ja
Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningas-
kunnan kanssa keskinäisestä hallinnolli-
sesta avunannosta tulliasioissa tehdyn
sopimuksen eräiden määräysten hyväksy-
misestä ”

Hallituksen esitys n:o 28
Lakivaliokunnan mietintö n:o 2

7) Ehdotus laiksi kiinteistövaihdosta
valtion ja Rovaniemen kaupungin välillä ”

Hallituksen esitys n:o 7
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3

8) Ehdotus laiksi eräiden saamisten pe-
rimisestä kerta kaikkiaan annetun lain 1 ja
3 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 23
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4

9) Ehdotus laiksi auto- ja moottoripyö-
räverosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 18
Valtiovarainvaliokunnanmietintö n:o 5

S.

10) Ehdotus laiksi ylikuormamaksusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta 882

Hallituksen esitys n:o 12
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 1

11) Ehdotukset laeiksi peruskoululain 10 a ja 23 §:n muuttamisesta ja lukiolain 15 §:n muuttamisesta 883

Hallituksen esitys n:o 5
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3

12) Ehdotukset laeiksi eräistä korkea-kouluista annettujen lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 11
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4

13) Ehdotukset laiksi arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain sekä siihen liittyvän lainsäädännön voimaantulosta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys n:o 8
Talousvaliokunnan mietintö n:o 6

Pöydällepanoa varten esitellään:

14) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksen johdosta laiksi liikevaihtoverolain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 20)

15) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7 hallituksen esityksen johdosta laiksi ta-sausverolain muuttamisesta (HE 21)

16) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8 Eduskunnan tilintarkastajien kertomuksesta vuodelta 1990 (K 2)

17) Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksestä laiksi hierojan toimesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 37)

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

S. Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Donner, Dromberg, Juhantalo, Kaarilahti, Kautto, Kuuskoski, Laivoranta, V. Laukkanen, Laurila, Lax, J. Leppänen, Lipponen, Metsämäki, Mäki-Hakola, Rusanen, Salolainen, Savolainen, Vuorensola ja Väyrynen.

883 Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Laivoranta, Kaarilahti, Vuorensola ja Dromberg.

Ilmoitusasia:

„ Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia ed. Vuorensola, virkatehtävien takia edustajat Kuuskoski ja Rusanen sekä yksityisasioiden takia edustajat V. Laukkanen, J. Leppänen ja Pesälä, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia ed. Väyrynen ja yksityisasioiden takia ed. Dromberg sekä tämän kuun 7 päivään yksityisasioiden takia ed. Lax.

Ed. Pulliaisen ym. välikysymys Vuotoksen tekoaltaan rakentamisesta

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketaan eilen pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa keskeytettyä Vuotoksen tekoaltaan rakentamista koskevan ed. Pulliaisen ym. välikysymyksen n:o 1 käsittelyä.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Pelttari: Arvoisa puhemies! Lukiessa ed. Pulliaisen ym. jättämää välikysymystekstiä Vuotoksen tekoaltaan rakentamisesta tulee mieleen, että kysymyksen allekirjoittajat uskovat sähköön tulevan seinästä. Tämähän onkin totta. Yleensä, kun kytkemme jonkin sähkölaitteen pistorasiaan, sieltä todella saadaan sähköä. Tosiasia ei kuitenkaan saisi peittää näkyvistä asian vakavampaa puolta, eli valtakunnassa on huolehdittu ja on jatkossakin huolehdittava voimalaitoksia ja sähkönsiirtoverkkoja rakentamalla siitä, että pistorasiasta todellakin saadaan sähköä.

Sähköähän syntyy esimerkiksi kissoja, jopa

kissanpoikia oppositiossa vastakarvaan silitetäessä. Mutta suurempikaan kissamäärä ei riitä edes yhden tukankuivaajan pyörittämiseen. Jos miljoona pulliaista kuivaa 1 000 watin hiustenkuivaajalla hiuksiaan, vaatii föönaus 1 000 megawatin sähkötehoa. Vuotoksen altaan rakentaminen tuo tosin vähemmän, mutta sen merkitys maan sähköhuollossa on välikysymyksessä väitettyä oleellisesti suurempi.

Ed. Särkijärven omaatuntoa yritän rauhoittaa kertomalla, ettei hallituksen kaataminen tähän kysymykseen tee todennäköisesti hänestä ministeriä enempää kuin meistä muistakaan rannalle jääneistä.

Arvoisa puhemies! Istuva hallitus on ohjelmansa energiapolitiisessa osassa lähtenyt siitä, että energian kaikki säästömahdollisuudet ja kotimaiset lähteet on tutkittava ja käytettävä ensin. Vasta sen jälkeen tulee kaikki muu. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että saasteettoman, uusiutuvan ja kotimaisen vesivoiman mahdollisuudet on käytettävä siltä osin kuin jo osittain rakennettujen vesistöjen loppuun rakentaminen antaa myöten.

Vuotoksen tekoallashankkeessa on juuri tästä kysymys. Ei ole mitään järkeä siinä, että luontaisesti vähäjärvisessä Kemijoessa noin kaksi kuukautta kestävästä tulva-aikana joudutaan pääuomalla ohijuoksutuksiin, jotka suurimmillaan olisivat sähköksi muutettuna jopa Tampereen kaupungin kulutuksen luokkaa. Toteutettuna Vuotoksen allashanke sitoisi huipputulvavuosien vedestä kolmanneksen talvi- ja hyötykäyttöön ja normaalinakin vesivuotena puolet. Tämän luulisi istuvan myös vihreiden energiansäästötavoitteisiin puhumattakaan siitä, että kysymyksessä on vähiten luontoa vaurioittava todellinen ja varteenotettava energiantuottamismuoto.

Hanketta on yritetty vähätellä julkisuudessa ja myös välikysymyksessä Vuotoksen tuottaman energiamäärän pienuudella. Välikysymyksessä sitä on verrattu maan sähköenergian kokonais- tuotantoon. Vähättely on harhaanjohtavaa. Vuotoksessakin näkyy vesivoimalla tuotetun sähköenergian eräs todellinen etu eli helppo säädettävyys. Tässä suhteessa Vuotos edustaa yli 5—10:tä prosenttia valtakunnan koko säätötehosta. Suomen säätöenergian saatavuus on jo tällä hetkellä vakavan kriisin edessä. Tähän vuodenaikaan tuulista johtuen olemme säädön osalta yli 50-prosenttisesti Ruotsista tuotettavan säätötehon varassa. Tämä johtuu siitä, että juuri nyt pohjoisen vesivoimalaitokset jauhavat tulva-

vesien takia täysillä ja perustuotantoa eikä normaalia tehonsäätöä voida toteuttaa. Tulva-aikojen ulkopuolellakin eli talvikautena, jolloin säätöenergian tarve on suurimmillaan, Ruotsin osuus meillä käytettävästä säätötehosta on liian suuri eli noin 30 prosenttia. Se on sinällään jo riski. Vielä vaikeammaksi tulevaisuuden tekee se, että sopimus Ruotsista ostettavasta sähköenergiasta päättyy jo vuonna 1995. Ruotsin nykyisen energiatilanteen tuntien toivoa sopimuksen jatkamisesta on varsin vähän.

Julkisessa keskustelussa Vuotoksesta on tehty viidennen ydinvoimalan tukijalka. Niin hyvin kuin vesivoimalla tuotettu säätöenergia sopisikin myös ydinvoimalla tuotetun perusenergian säätöön, se sopii kaikella muullakin tavalla tuotetun perusenergian säätöön, tuotettiinpa se vaikka kivihiihellä tai öljyllä. Joka tapauksessa, jos nyt käytössä oleva vesivoimatuotanto korvattaisiin kivihiihellä ja öljyllä, se sitoisi miljardi markkaa vuodessa yhteiskunnan varoja pelkästään päästöjen eliminoimiseen. Tässä näkyy vesivoimatuotannon ja fossiilisella polttoaineella tuotetun sähköön ympäristövaikutusten todellinen ero vesivoiman eduksi. Jo se yksityiskohta, että ensimmäiset suunnitelmat Vuotoksen rakentamiseksi ovat lähteneet liikkeelle jo 1960-luvun alussa ja ensimmäinen ydinvoimala otettiin käyttöön vasta vuonna 1976, kertonee epäilijöille, että tällainen kytkentä ei ole totuuden mukainen. Hallituksen tehtävä on saattaa tämä vuosikymmeniä keskusteluttanut hanke päätökseen ja toteuttaa myös tältä osin ohjelmansa mukaista energiapolitiikkaa.

Lokasta ja Porttipahdasta saatujen mittaustulosten perusteella alkuvuosina altaan veden ja alapuolisten vesistöjen humus- ja elohopeapitoisuus tulevat nousemaan. Tilanne normalisoituu 10—15 vuoden periodilla. Tällä hetkellä Lokka ja Porttipahta tässä suhteessa kestävät vertailun muun Suomen luonnonjärviin. Muuten Vuotoksen allasalue sijoittuu kallioperältään hyvin emäksiselle alueelle, joten allas pystyy neutraloimaan entistä paremmin alueen happosateita myös alapuolisissa vesistöissä. Samoin altaan tulovirtaama on sadealueen laajuudesta johtuen niin suuri, että Vuotoksen veden teoreettinen viipymä altaassa on vain 0,3 vuotta, kun se Porttipahdassa on 1,6 vuotta ja Lokassa peräti 2,5 vuotta. Tämä merkitsee sitä, että altaan kautta virtaa alapuoliseen vesistöön, mm. Kemijärveen, läpi vuoden happrikasta vettä.

Hallituksen iltakoulupäätöksen mukaan hankkeen ympäristövaikutukset arvioidaan en-

nen kuin hallitus tekee periaatepäätöksen altaan rakentamisesta. Allashankkeen ympäristövaikutusten perusteellisessa selvityksessä voidaan käyttää Lokan ja Porttipahdan altaista saatua tietoa ja näin varsin vankalta pohjalta minimoida haittavaikutukset parhaan käytettävissä olevan tiedon pohjalta.

Vastoin yleistä käsitystä juuri Vuotos-hanke on eniten ennakkoon selvitettyjä vesistöhankeita tässä maassa. Ympäristöselvitysten teettäminen on myös vesioikeuden lupaprosessiin liittyvä kysymys, joka tulee ratkaista vesioikeudellisten lupien myöntämisen yhteydessä. Alueelta on näet tehty jo lähes 40 aihetta käsittelevää tai sivuvaava ympäristöön liittyvää raporttia ja selvitystä.

Välikysymyksen laatijoiden paikallista asiantuntemusta kuvanee se, että marjastuksen osalta mainitaan runsaat puolukkavarat, mutta ei esimerkiksi hilloja, Lapin marjoista tärkeintä.

Vastoin yleisesti levitettyä tietoa allasalueen kuntien valtuustojen enemmistö on Vuotoksen rakentamisen puolella. Kun välikysymyksen sivulla 2 on kerrottu alueen kuntien valtuustojen vastustavista kannoista, voin kertoa tässä keskustelussa allaskuntien nykyiset voimasuhteet: Sallan on todettu myös välikysymyksessä kannattavan altaan rakentamista. Tällä hetkellä voimasuhteet Kemijärvellä ovat 19—16 rakentamisen puolesta ja Savukoskella 10—7 rakentamisen puolesta. Vain Pelkosenniemen valtuuston enemmistö on vastaan ja senkin osalta mm. jääviyskysymysten selvittely on kesken. Muodollisesti valtuustot eivät ole päätöksiansäen uudessa tilanteessa ehtineet tehdä, mutta myös nämä päätökset tullaan näkemään lähipäivinä.

Välikysymyksen mukaan "yhteenvetona voidaan todeta, että ne kunnat, jotka joutuisivat kärsimään altaan kielteisistä vaikutuksista, ovat kaikki rakentamista vastaan". Edellä luettelemani valtuustojen voimasuhteet osoittavat, että tämä keskeisin peruste koko välikysymyksessä pettää.

Puoluekannoista riippumatta Lapin väestön selvä enemmistö kannattaa allasrakentamista. Lapin kansanedustajat Esko-Juhani Tennilää lukuun ottamatta ovat rakentamisen kannalla. Ed. Tennilä luottanee enemmän neuvostoliittolaisella ydintekniikalla tuotettuun säätövoimaan kuin kotimaiseen allasvaihtoehtoon. Tuskin on sattuma, ettei ainoana Lapin puolueena selvästi Vuotoksen rakentamista vastustavilla vihreillä ole Lapista yhtään kansanedustajaa.

Arvoisa puhemies! Suomen keskusta suhtau-

tuu suurella vakavuudella niiden allasalueella asuvien 27 ihmisen tilanteeseen, jotka joutuvat muuttamaan uuteen asuinpaikkaan. Lähistöllä on riittävästi vaihtoehtoja, jos he haluavat jatkaa entisenä ammattinaan esimerkiksi maa- tai karjataloutta. Vuotos-alueen muista maanomistajista yli 80 prosentin alueen omistajat ovat itse ilmaisseet halukkuutensa myydä maansa allas-tarkoitukseen. Keskustan eduskuntaryhmä lähtee siitä, että altaan tieltä muuttamaan joutuvat saavat kunnolliset korvaukset ja riittävät eväät uuden elämän aloittamiseen. (Ed. Rinne: Se on vähintä!)

Mittasuhteita tarkasteltaessa otettakoon yhtenä esimerkkinä Lapista Kemian ohitustien 9 kilometrin mittainen osuus välillä Peurasaa—Paattio. Hanke oli tärkeä, ja henkilökohtaisesti kannatin sitä voimakkaasti. Vertailun vuoksi todettakoon kuitenkin, että tiehankkeen alla oli 116 rakennusta ja 57 asuinrakennusta. Pienellä ajattelulla selviävät Vuotoksen alueen mittasuhteet väestömuuton suhteen. Kemian ohitustiestä ei ole kuitenkaan asukkaiden etujen kannalta tehty välikysymystä, johon etelän kansanedustajat olisivat tietysti innokkaasti yhtyneet maaseudun asukkaita puolustaessaan.

Viime vuosina energiakysymyksissä on oltu jokseenkin päättämättömiä. On puuttunut rohkeutta kantaa vastuuta myös pitkäjänteisyyttä vaativissa koko yhteiskuntaa kattavissa kysymyksissä. Suomen keskusta on Vuotos-ratkaisussa lähtenyt siitä, että jos näin vähin haitoin näin monipuolisesti Lapin työllisyyttä ja elinkeinotoimintaa, alueen kuntien taloutta ja maan energiataloutta hyödyttävä hanke on Lappiin saatavissa, siitä tulee tehdä mahdollisimman nopeasti toteuttamispäätös. Tämä on tärkeää myös siksi, että vuosikymmeniä alueen asukkaita hirttänyt kysymys saadaa Koillis-Lappia ja koko Lappia tyydyttävään ratkaisuun.

Vuotoksen altaan rakentamisella on päinvastoin kuin välikysymyksessä väitetään varsin merkittävät työllistämisaikutukset Lapin kannalta. Altaan raivaus- ja rakentamistyöt kestäisivät kymmenkunta vuotta. Hankkeen välitön työllistävä vaikutus on arvioitu 2 800 henkilötyövuodeksi, ja allasalueen täydellinen raivaus antaisi vielä lisäksi 500 henkilötyövuotta. Hankkeen työllisyysvaikutukset kohdistuisivat pääosin Lappiin, varsinkin kun allasrakentaminen on työvoimavaltaista. Työttömyysluvut ovat Lapissa huikenne korkeat, ja meille kaikki työllisyyttä parantavat hankkeet ovat tärkeitä. Alueen kunnat kaipaavat kipeästi verotuloja asuk-

kaidensa peruspalvelujen turvaamiseksi. Niitä ei synny puolukoita poimimalla, vaikka välikysymyksen tekijät näyttävät niin luulevan.

Arvoisa puhemies! Vihreiden alulle paneman välikysymyksen ansiosta Vuotos-hanke saatiin eduskunnassakin nopeaan käsittelyyn. Välikysymys antaa eduskunnalle mahdollisuuden antaa tukensa hallituksen päätökselle Vuotoksen altaan rakentamiseksi.

Hallituksen vastaus tyydyttää keskustan eduskuntaryhmää.

Ed. J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Kuultuani hallituksen vastauksen Vuotos-välikysymykseen vahvistui käsitykseni, että Esko Ahon hallitus on omaksunut YK:n ympäristön ja kehityksen maailmankomission kestävä kehityksen ajatuksen läpäisyperiaatteella: suositus on mennyt hallitusohjelmaan läpäisemättä valtioneuvoston jäsenten aivoja ja ajattelua. Vuotoksen kaltainen luonnon peruuttamaton muuttaminen on yhtä vähän kestävä kehityksen uralla kuin kehitysavun leikkaaminen, autoveron alentaminen tai koulutuksesta eli suomalaisesta osaamisesta säästäminen.

On kohtalokasta luulla, että liittämällä ohjelmiin tai juhlapuheisiin kulttisanat "kestävä kehitys" voimme jatkaa huoletonta ja vaihtoehdotonta marssiamme. On paradoksaalista, mutta näyttää siltä, että sanoista "kestävä kehitys" on muodostumassa kestävä kehityksen suurin uhka, koska niillä siunataan niin paljon kestävä kehityksen vastaisia tekoja.

Kestävä kehityksen ajatus haastaa myös suomalaisen kansanvallan. Olen varma siitä, että jatkuvasti alenevat äänestysprosentit ovat ennen kaikkea nuorison vastauksia vastaamatta jääneisiin ympäristö- ja kehitysongelmiin. Monet eivät ympäristöasioissa enää jaksakaan luottaa yhteiskunnan päätöksentekoon ja sen tapaan toteuttaa demokratian ihanteita. Talaskangas, Jerisjärvi, Vuotos ovat tästä esimerkkejä. Jaamme Vuotos-alueen ihmisten surun ja tuskan. Me haluamme vahvistaa suomalaisen demokratian rakenteita, emme kasvattaa voimattomuuden ja ulkopuolisuuden tunteita. Siksi sosialidemokraateille on tärkeä periaatteellinen lähtökohta, että Vuotos-asia ratkaistaan eduskunnassa. Yhteiskunnalliset murrokset ovat aina alkaneeet tällaisista moraalien, oikeuden ja lain ristiriidoista. Siksi Vuotos on tärkeä ekologinen, mutta myös eettinen kysymys.

Ristiriita ja murros, joka on syntynyt ihmisen uudesta luontosuhteesta, on läsnä paitsi yhteis-

kunnassa myös jokaisessa meissä ja sellaisissa ihmisten yhteisöissä kuin eduskuntaryhmissä. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei piis- kaa eikä piilota ketään riviin. Annamme tilaa, rohkaisemme erilaiseen ajatteluun, vuorovaikutukseen ja myös aitoon ihmettelyyn siitä, mistä tässä on oikein kysymys. Olemme toisin kuin kokoomuksen eduskuntaryhmä vapauttaneet eduskuntaryhmämme jäsenet henkilökohtaiseen vastuuseen tulevaisuuden edessä. Ruoskapa- ramentarismien aika on ohi; eläköön vapaus ja vastuu.

Vaalien suurvoittajalla keskustalla on itse asiassa legitiimi oikeus ajaa Vuotos-hanketta, mutta voittajakin voi olla väärässä. Liitän Vuotos-hankkeen Suomen keskustan jo entisestäänkin pitkään ja paksuun ympäristörikosrekisteriin.

Arvoisa puhemies! Vuotos on ollut esillä olympiavuodesta 1952 lähtien. Altaan rakentamista ovat ajaneet erityisen tiiviisti Kemijoki Oy ja vesihallitus. Passiivisuudesta ei voi syyttää kauppa- ja teollisuusministeriötä eikä maa- ja metsätalousministeriötäkään.

Ensimmäisen kerran allashanke tuli valtion- euvoston käsittelyyn syyskuun 15 päivä 1982, jolloin kuviteltiin, että poliittiset elimet voivat nostaa tai laskea peukalon itse hankkeelle. Kolmikymmenvuotiselle yritys- ja virkamiesvetoiselle sodalle haluttiin näin kunniallinen hyväksyntä.

Keskustelussa korostettiin, että "hallituksen on kyettävä itsenäisesti tekemään ratkaisu asiasta vetäytymättä kunnallisten päätöksentekijöiden taakse". Pöytäkirjan tekstin mukaan "neuvottelutauon jälkeen todettiin, että hallitus voi yksimielisesti tehdä päätöksen, jonka mukaan Vuotoksen allasta ei rakenneta". Päätöksistä tiedottaminen annettiin kauppa- ja teollisuusministeri Esko Ollilan tehtäväksi. Maa- ja metsätalousministeriön tehtäväksi jäi laatia mm. suunnitelma alueen peruselinkeinojen kehittämiseksi ja luonnon suojelemiseksi. Tiedotusvastuun saanut kauppa- ja teollisuusministeri Ollila ilmoitti tiedotusvälineille, että hallituksen tekemä päätös sitoo myös tulevia hallituksia.

Tässä käsityksessä olemme kansanedustajina olleet ainakin vuoteen 1988 saakka. Olemme vuosina 1984—88 myöntäneet eduskunnan yksimielisin päätösin Vuotoksen alueen peruselinkeinojen kehittämiseen yhteensä 32 miljoonaa markkaa. Noina vuosina ei yksikään nykyisistä hallituspuolueista ole sanonut poikkinaista sanaa tässä salissa noitten rahojen myöntämiselle.

Esko Ahon hallituksen toimenpiteet osoittavat, että osa meistä onkin istunut edellä mainittujen vuosien aikana tässä salissa kädet nyrkissä odottaen sopivaa hetkeä. Se hetki ei ollut vielä vuonna 1988, jolloin Kemijoki Oy:n yhtiökoukous katsoi ajankohtaiseksi ottaa oman nyrkinsä pois taskusta ja tietoisesti vastustaa suurimman osakkeenomistajan, valtion, sille antamaa ohjetta. Tuon ohjeen oli marraskuussa 1982 pidetyssä yhtiökokouksessa antanut silloinen kauppa- ja teollisuusministeri toteamalla, että "yhtiön tulee ottaa huomioon tulevissa suunnitelmissaan ja päätöksenteossa hallituksen kielteinen iltakoulupäätös Vuotoksen rakentamisesta". Sen sijaan vuoden 1988 yhtiökokouksessa "yhtiölle annettiin kuitenkin valtuudet allashanketta koskeviin valmisteleviin toimenpiteisiin".

Mielestäni tuo päätös oli moraaliton. Valtio omistaa Kemijoki Oy:n osakkeista yli 80 prosenttia. Yhtiökokouksessa käytti valtion puhevaltaa kauppa- ja teollisuusministeriö. Kysynkin silloiselta kauppa- ja teollisuusministeriltä, kuka oli antanut hänen ministeriönsä edustajille valtuudet ilmoittaa yhtiökokoukselle, että "yhtiöllä on valtuudet allashanketta koskeviin valmisteleviin päätöksiin".

Väitän, että missään muualla ns. läntisessä demokratiassa möinen ei olisi mahdollista. Tämä on myös sosiologisesti mielenkiintoinen ja vahvistaa Jürgen Habermasin teorioita siitä, kuinka systeemi eli raha ja byrokratia jyrää ihmisten elämismaaailman.

Vähintään yhtä hataralla pohjalla liikkuu nykyinen Esko Ahon hallitus. Se on toukokuun 15 päivänä tänä vuonna tekemässään periaatepäätöksessä Vuotoksen altaan rakentamisesta lähtenyt siltä pohjalta, että nyt otetaan myönteinen kanta allashankkeen toteuttamiseen. Eli sanotarkasti lausuttuna "valtioneuvoston myönteisen päätöksen jälkeen asia voitaisiin käsitellä Kemijoki Oy:n yhtiökokouksessa ja yhtiö voisi käynnistää tarvittavat toimenpiteet vesioikeudellisen luvan saamiseksi".

Kansanedustajina me joudumme arvioimaan Vuotos-hankkeen energia-, ympäristö-, talous- ja työllisyyspoliittiset sekä monitahoiset inhimilliset kysymykset. Pienenä ongelmana ei voida pitää myöskään itse päätöksentekojärjestelmäämme liittyviä ongelmia, joita olen edellä kuvannut. Ainakin tapaus Vuotos vahvistaa myös sen professori Heikki Ylikankaan eduskunnan ja Helsingin yliopiston yhteisessä juhlaseminaarissa esittämän väitteen, kuinka suomalainen kansanvalta on pelkkä myytti.

Edellinen hallitus sitoutui, kuten eduskunnan entinen puhemies totesi valtiopäivien päättäjäispuheessaan, Ruotsin kaltaisen valtatutkimuksen tekemiseen myös Suomessa, jotta yhtiöitten, rahan ja byrokration valta voitaisiin myös Suomessa selvittää. Ilmeisesti tämäkään edellisen eduskunnan ja hallituksen sitoutuminen ei koske nykyistä hallitusta.

Mikä on Vuotoksen energiataloudellinen merkitys? Tällöin joutuu kysymään itseltään, mitä esimerkiksi Ahon hallituksen periaatepäätöksen seuraava perustelu merkitsee:

"Altaan yhteyteen rakennettavan voimalaitoksen teho olisi 35—50 megawattia. Vuotos-hankkeen antama vuotuinen energian lisäys olisi yhteensä 360 gigawattituntia, mikä merkitsee noin 10 prosentin lisäystä Kemijoki Oy:n sähköntuotannossa. Hankkeen toteuttaminen lisää säästötehoa koko maassa 5—10 prosenttia."

Tai mitä merkitsee seuraava kohta: "Vuotoksen altaan rakentaminen mahdollistaisi myöhemmin pääuoman kolmansien koneistojen rakentamisen. Niiden teho olisi yhteensä noin 250 megawattia, ja ne voitaisiin rakentaa altaan valmistuttua 15—20 vuoden aikana."

Tai mitä merkitsee seuraava kohta: "Vuotoksen rakentaminen lisää erityisesti säästötehoa, jota maamme sähköhuollossa tarvitaan riippumatta siitä, millä tavalla sähkön lisätarve tulevaisuudessa tuotetaan."

Selitys voi olla se, että edellä mainittua säästötehoa tarvitaan mm. vuosittaisten sähkön kulusvaihtelujen tasaamiseen. Suurimmilla ja tehokkaimmilla tuotantoyksiköillä, joita ovat Suomessa lähinnä ydinvoimalaitokset, ei tuota säästötehoa kannata taloudellisista syistä tuottaa. Ne toimivat ympäri vuoden täydellä teholla. Yksi taloudellisista syistä käytetyin keino on vesivoima. Eli kysymyksen kuuluukin: Halutaanko Vuotos rakentaa altaaksi säästötehon saamiseksi uutta ydinvoimalaa tai vaikkapa kivihiilivoimalaa varten? Jos näin on, niin sanotakoon se myös suoraan.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä esittää omana näkemyksenään Suomen energiapolitiikasta, sen osana sähköenergian tuotantotarpeesta, että ainoa kestävä vaihtoehto tulevaisuudessa on energian säästäminen. Odotamme hallitukselta toimenpiteitä. Tämä toimintalinjaus ei merkitse uusien voimalaitosten rakentamista ilman selviä energiapolitiittisia tarpeita, vaan se merkitsee valtiolta sellaista keppiä ja porkkana-politiikkaa, jolla energian käyttöä tehostetaan ja säästäväisyyttä palkitaan.

Kielteisenä muistona 70-luvun energian säästämistä on sähkölaitosten kommentti, että koska kulutus pienenee, niin yksikköhintaa joudutaan nostamaan vastaavassa suhteessa. Nykyjärjestelmämme ei suosi sähkön säästämistä, koska monopoliasemassa olevat alueelliset energialaitokset saavat vapaasti hinnoitella tuotteen. Niin uskomattomalta kuin se tuntuukin, esimerkiksi Yhdysvalloissa yhtiöitten voittoja säännöstellään ja lisäkapasiteetin rakentaminen on vaikeaa. Näillä kepeillä on siinä maassa suosittu energian säästöä, meillä voisi harkita porkkanoitakin.

Hallitus itse ilmoittaa periaatepäätöksessään, että "Vuotos-hankkeen valtiontaloudellisista vaikutuksista ei tässä vaiheessa voida esittää täsmällisiä lukuja". Valtio suunnittelee rahoitavansa hanketta osakepääoman korotuksella sekä antamalla altaan alaosan raivaukseen työllisyysvaroja ja alueen asukkaiden avustamiseen varataisiin myös määrärahoja. Myös hallituksen eilinen vastaus oli tässä suhteessa puutteellinen ja sisällöltään ristiriitainen. Lisäksi Vuotos-paketissa on edellytetty, että nykyinen Lapin 15 prosentin alennus ja Kemijoki-sähkön myynti Lapin sähkölaitoksille jatkuisi vuoden 1992 jälkeenkin. Tukkumyyjät antavat alennuksen nykyisin vielä ilman valtion korvausta, alennusta jatkettaessa edellytettäisiin mitä ilmeisimmin valtion korvausta sähkön tukkumyyjille.

Vuotos-hanketta on vuosikymmenet perusteltu sillä, että se on taloudellisesti kannattava. Hankkeen kokonaiskustannuksiksi on ilmoitettu 1 010 miljoonaa markkaa. Mikäli allashanke todella on taloudellisesti kannattava, sen pitäisi olla sitä mahdollisimman pienin vaatein suhteessa tulevankin yhtiön pääomistajaan eli valtioon nähden. Tästä meillä ei ole tietoja.

Mielenkiintoisella tavalla yhdistyvät allashankkeen taloudellinen ja ympäristöllinen vaikutus puhuttaessa altaan säännöstelyvälistä. Hallitus ilmoittaa ottaneensa huomioon alueen kuntien vaatimukset pienentämällä altaan säännöstelyväliä 1,5 metrillä. Mutta loppujen lopuksi perustelu onkin lopulta taloudellinen, ei ympäristöperustelu. Itse asiassa alakorkeutta on nostettu 2 metriä eli suunnitellun altaan koko pienimmillään kasvaa 30 neliökilometristä 56 neliökilometriin; samalla altaan kokonaistilavuus pienenee 71 miljoonaa kuutiometriä. Mutta ylärajan nosto 0,5 metrillä lisää allastilavuutta 107 miljoonalla kuutiometrillä. Näin siis nostetaan altaan tuotantotehoa ja parannetaan hankkeen taloudellista kannattavuutta, mutta korkeimmil-

laan altaan kokonaispinta-ala nousee 234 neliökilometriin eli yhä suurempi osa kuntien alueesta joutuu veden alle. Ympäristömyönteistä, eikö totta?

Hallitus teki tiettävästi iltakoulunsa periaatepäätöksen yhteydessä päätöksen siitäkin, että ensiksi selvitetään hankkeen ympäristölliset ja taloudelliset vaikutukset, mikä kävi hallituksen vastauksesta myös eilen ilmi. Lapin seutukaavaliitto on 14 päivänä kesäkuuta 1990 hyväksynyt Lapin seutukaavan neljännessä osassa Vuotoksen alueen allasalueeksi. Täytyy tunnustaa, että ympäristöministeri Sirpa Pietikäisellä on vähintäänkin kiusallinen tilanne, sillä seutukaava vaatii vielä ympäristöministeriön vahvistuksen.

Lapin maakuntaliitto, seutukaavaliitto, Kemijoki Oy ja monet muutkin allashankkeen kannattajat ovat perustelleet uutta rakentamistarvetta sillä, että kuntien päätökset olisivat muuttumassa. Perusteena on käytetty niin gallupeja kuin epäilyttäviä vanhentuneita nimistöjäkin kunnanvaltuutettujen kannoista. Todettakoon vielä, että Pelkosenniemen kunnalle on myönnetty 200 000 markkaa yleiskaavan laatimiseen. Olisi syytä odottaa tämän kaavan valmistumista. Samalla olisi syytä antaa aikaa niille tutkimuksille altaan ympäristövaikutuksista, joita mm. ympäristöministeriö on tekemässä. Muussa tapauksessa Esko Ahon hallituksen on syytä unohtaa puheet "kestävän kehityksen periaatteesta" ratkottaessa erilaisia rakentamishankkeita. (Ed. Kekkonen: Olisi pitänyt jo aloittaa!)

Mitä tulee hankkeen inhimilliseen puoleen, niin on erinomaisen vaikea hyväksyä esimerkiksi ed. Seppo Pelttarin äsken esittelemää väheksyvää näkemystä, että päätösten muutos koskee vain 17:ää ruokakuntaa tai vain 26:tä henkilöä. Kun me olemme antaneet näille ruokakunnille ja näille ihmisille viiden vuoden aikana 32 miljoonaa markkaa, eduskunta on sitoutunut antamaan heille varmuuden tulevaisuudesta. Ahon hallituksen päätöksellä on varsin laaja periaatteellinen merkitys: Kunhan hallitus vain pystyy sanomaan, että alue ei kuulu "koskiensuojelulain piiriin", niin vesistöalueilla ja niiden lähistöllä voidaan tehdä mitä vain "yhteisen edun" nimissä.

Tilanne on sikäläkin mielenkiintoinen, että olen henkilökohtaisestikin usein haukkunut pääministerin puoluetta siitä, että se ajaa vain maanomistajien etuja ympäristöasioissa, mutta tässä tapauksessa tilanne on mennyt pääläelleen. Tässä tapauksessa yhden yhtiön edut ajavat jo maaomistajienkin etujen edelle. Otapa tässä sit-

ten mustasta porvarien arvomaailmasta selvää!

Arvoisa puhemies! Vuotos-hankkeella on kiistatta myönteisiäkin piirteitä. Sen ympäristölliseen ja taloudelliseen perusteeseen on sen sijaan vaikea yhtyä. Alueen on arvioitu työllistävän tällä hetkellä noin 100 henkilöä; altaan valmistuttua työllistävä vaikutus on hieman pienempi eli noin 90 henkilöä joko ympäri vuoden tai kausiluonteisesti. Tämän mukaisesti suora työllistävä nettovaikutus on keskimäärin hieman alle 200 henkilöä noin kymmenen vuoden aikana. Yksittäisenä työllistävänä kohteena Vuotos olisi Lapin ja erityisesti Koillis-Lapin alueelle merkittävä. Samalla on kuitenkin muistettava, että väliaikainen työ on väliaikaista, puhumattakaan brutto- ja nettovaikutuksista. Riskinä on, että tämän jälkeen aletaan puhua Ounasjoen valjastamisesta, Kollajan rakentamisesta ja monien muiden sellaisten koskien rakentamisesta, jotka joko eivät kuulu tai kuuluvat koskiensuojelulain piiriin.

Lapille on matkailu tuhat vuotosta. Hallituksen on painettava Suomen kustannus- ja hintatasa- alas, jotta matkailu saataisiin uudelleen vetämään.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on arvostellut sitä tapaa, jolla Vuotos-hanke on jälleen kerran, pysyviksi luonnehdittujen ratkaisujen jälkeen, avattu sepposen selälleen. Kaksi vuonna 1982 hallituksessa ollut puolue eli Suomen keskusta ja ruotsalainen kansanpuolue ovat uusia perusteita esittämättä olleet valmiit repimään tuon yksimielisen päätöksen auki ja saattamaan kokoomuksen ja kristillisen liiton täysin tahdottomaan tilaan.

Välikysymyksen lopputuloksen ollessa kutakuinkin selvä pääministeri Esko Ahon poliittisen giljotiinin johdosta eduskuntaryhmämme ei hyväksy sellaista tulkintaa, että hallituksen nitisevä koossapysyminen oikeuttaisi Vuotoksen altaan rakentamiseen. Välikysymyksellä tätä asiaa ei voida ratkaista.

Menettelytapana välikysymyksen käyttö on vähintäänkin kyseenalainen. Vihreille oli tässä liike tärkeämpi kuin itse tavoite. Uskon, että välikysymyksen ensimmäiset allekirjoittajat ovat tarkoittaneet puhdasta hyvää ja vilpittömin mielin ovat valinneet hallituksen kaatamiseen tarkoitetun menettelytavan. Ikävä kyllä sekä menettelytapa että oletettava lopullinen vastaus ovat vääriä. Sosialidemokraateille tavoite on tässä tärkeämpi kuin liike. (Min. Pokka: Mikä se tavoite on?)

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä edel-

lyttääkin, että hallitus selvityttää objektiivisesti Vuotoksen suunnitellun allashankkeen ympäristövaikutukset ja taloudellisen perustan sekä laatii vaihtoehtoiset suunnitelmat Koillis-Lapin työllisyyden kohentamiseksi. Mielestämme nämä toiminnot on selvästi nykyhallituksen toimesta laiminlyöty. (Ed. Kemppainen: Entäs edellisen?)

Arvoisa puhemies! Kannatan, kaikesta huolimatta, ed. Pulliaisen ehdotusta perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi.

Ed. L o u v o : Arvoisa puhemies! Pääministeri Ahon hallitukselle osoitettu ensimmäinen välikysymys kohdistuu valitettavan suppeaan sektoriin energiapolitiikasta, (Ed. Tuomioja: Taustalla on paljon tärkeitä asioita!) vaikka asia sinänsä on myös ympäristön ja Vuotoksen alueen ihmisten samoin kuin koko Lapin kannalta kovin tärkeä. Olisi ollut toivottavaa, että eduskunta saa energiapolitiikan laajemmin keskusteltavakseen, ennen kuin yksittäiset hankkeet tulevat esille.

Paikallisten, aivan viimepäivienkin, kannanottojen näkökulmasta Vuotos-hankkeen käsitteleminen uudestaan on täysin perusteltua. Vuonna 1982 valtioneuvoston iltakoulussa tekemän päätöksen jälkeen useat mielipidetiedustelut osoittavat, että allaskuntien suhtautuminen hankkeeseen on muuttunut ja tekoaltaan rakentamisen kannatus on noussut selvästi. Lappilaiset itse suhtautuvat myönteisesti allashankkeeseen. Muun muassa Lapin maakuntaliitto ja Lapin seutukaavaliiton liittovaltuusto kannattavat allasta, ja viimeksi toukokuussa 1991 Kemijärven kunnan kanta muuttui kielteisestä myönteiseksi, samoin viime perjantaina Savukosken valtuuston kanta.

Välikysymyksessä esitetty asiasisältö on sinänsä perusteltua, eikä yksityiskohdista vallitse suuria erimielisyyksiä, mutta luonnollisesti se edustaa vain yhtä näkökulmaa — korostetusti vihreää linjaa, ennen kaikkea luonnonsuojelunäkökohdat huomioon ottavaa, mikä ei sinänsä suinkaan ole huono näkökulma.

Energia ja ympäristö liittyvät erittäin oleellisesti yhteen. Näin ollen on selvää, että ympäristönsuojelun on oltava tänä päivänä erottamaton osa energiapolitiikkaa. Välikysymyksen tekijöille on kuitenkin huomautettava, että energiapolitiikassa olennaista on energian saatavuuden varmistaminen toki mahdollisimman ympäristöystävällisellä tavalla.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että hallituksen tulee varmistaa kohtuuhintaisen

energian riittävä saatavuus, kun sitä tarvitaan. Ympäristönsuojelua laiminlyömättä ei energiapoliitikkaa saa hoitaa niin huonosti, että jotakin kansantaloudellisesti merkittävää hanketta joudutaan lykkäämään energian saatavuusongelmien vuoksi. Energiaa on oltava kysyntää vastaavasti, tai muuten ajaudumme säännöstelytalouteen. Kokoomuksen eduskuntaryhmä ei hyväksy säännöstelytaloutta.

Teollisuuden osalta on selvästi näköpiirissä se vaara, että se sijoittuu muualle Eurooppaan, jos energian saatavuutta ei turvata. Metsäteollisuus on jo osittain sinne siirtynyt, ja tähän on varmasti osaltaan vaikuttanut epävarmuus tulevaisuuden energiatuotannosta.

Energiatalouteen vaikuttavia tekijöitä on useita, ja kunkin tekijän vaikutusta pitkän tähtäimen kehitykseen on vaikea ennustaa. Selvästi suuntaa antava tekijä on kansantalouden kehitys, ja siksi Suomen energiatalouden näkymät täytyykin heijastaa kansantaloutemme kehitysnäkömiin.

Taloukasvu jatkuu edelleen pitkällä aikavälillä huolimatta lyhyistä suhdannevaihteluista. Aiemmat vertailut energian ja kansantulon riippuvuudesta osoittavat, että energian käytön tehostumisesta huolimatta kulutus, erityisesti sähkön kulutus, lisääntyy huomasti. Arviot maailman kokonaisenergian käytöstä 50 vuoden kuluttua ovat kolmin — nelinkertaiset nykyiseen verrattuna.

Suomen kilpailukyky ja rooli kansainvälisessä työnjaossa perustuu teollisuuteen. Vientiteollisuutemme rungon muodostavat metsäteollisuus ja metalliteollisuus, jotka tarvitsevat paljon energiaa.

Jos maailman energiakysynnän suuruusluokan vuonna 2010 arvioidaan olevan kaksinkertainen nykyiseen verrattuna ja kasvavan siitä edelleen, voidaan arvioida tämän heijastuvan ainakin yhtä suurena kasvuna Suomeen.

Tätä taustaa vasten on tarkasteltava nykyisten energialähteiden riittävyttä ja aikataulua niiden korvaamiseksi kestäväillä ratkaisuilla. Myös aika ajoin kiristynyt kansainvälinen energiatilanne asettaa välttämättä energian kotimaisuusasteen kohottamisen keskeiseksi tavoitteeksi.

On selvää, että Vuotoksen rakentaminen ei ole vastaus energiahuoltomme turvaamiseen tilanteessa, jossa liian suuri tuonnin osuus on korvattava merkittävämmillä omavaraisuutta nostavilla perusvoimaratkaisuilla. Tekoaltaan rakentaminen on kuitenkin erittäin tärkeää

paikallisia tarpeita varten ja säätövoiman lisäämisen näkökulmasta.

Vuotoksen tekoallas olisi juuri näistä syistä energiataloudellisesti merkittävä hanke, sillä voimantuotannon kannalta vesivoiman merkitys on kasvanut erityisesti säätövoimana täysin siitä riippumatta, miten sähkö tuotetaan. Välikysymyksessä mainitulla teholla, noin 120 megawattilla, olisi Vuotoksen osuus lähes 10 prosenttia maassamme tarvittavasta säätövoimasta.

Mikäli Vuotosta ei rakenneta, on rakennettava energiahinnaltaan noin 3—4 kertaa kalliimpaa muuta voimantuotantoa tai tuotettava erittäin kallis huippuvoima ulkomailta eli käytännössä Neuvostoliitosta, jonka ydinvoimaloiden turvallisuustaso on antanut aihetta arvosteluun.

Altaan rakentaminen on myös harjoitettavan energiapolitiikan kannalta järkevää, sillä vesivoiman rakentaminen ja vesivoiman käyttö tukevat maamme energiaomavaraisuuteen ja energiahuollon varmuuteen liittyviä tavoitteita.

Välikysymyksessä vähätellään selkeästi Vuotos-hankkeen työllisyysvaikutuksia. Ensinnäkin työllistäminen Lapissa on tärkeää suhdanteista riippumatta, eli lama ei voi olla ainoa syy hankkeen aloittamiselle. Toiseksi välikysymyksessä määrällinen työllistävä vaikutus on selvästi alimitoitettu, mikä on tullut myös jo täällä käytetyissä puheenvuoroissa esiin.

Vuotos-hankkeen aiempien selvitysten mukaan sekä välitön että välillinen työllistävä vaikutus yhteen laskettuna on yhteensä vähintään 495 henkilöä 10 vuoden ajaksi. Tähän lukuun sisältyvät rakennustyö sekä muut elinkeinot, kuten palvelu- ja kuljetuselinkeinot.

Altaan rakentaminen on erittäin merkittävä maanrakennustyö. Maansiirtotoissa tarvitaan ympärivuotisesti viiden vuoden aikana ainakin 50 maansiirtokonetta ja 60 kuorma-autoa. Lappilaiset maanrakentajat itse ovat sitä mieltä, että lähes kaikki koneet ja autot ammattitaitoisine kuljettajineen saadaan Lapin läänistä.

Hankkeen synnyttämien työpaikkojen pelataan turhaan menevän etelän ihmisille. Kokemus on osoittanut, ettei näin kuitenkaan tapahdu. Muun muassa Kitisen rakentamisessa lappilaisen osuus oli työvaiheesta riippuen 85—90 prosenttia työvoimasta. Etelästä oli tullut työnjohdtoa, eräitä ammattimiehiä, joita ei Lapista ollut tarjolla, sekä kone- ja laitetuottajien asentajia.

Edellä sanotun lisäksi työvoiman otossa noudatetaan luonnollisesti valtioneuvoston työllisyyssehtopäätöstä. Tämän mukaan työvoiman

otosta neuvotellaan Koillis-Lapin työvoimatoimistojen kanssa. Neuvotteluehto sisällytetään myös urakkasopimuksiin. Jos rakentamispäättös syntyy, on hankkeen toteuttamiseen varauduttava koillislappilaisin voimin yhteistoiminnassa työvoima- ja koulutusviranomaisten kanssa.

Välikysymyksessä ei ole annettu arvoa Lapin kannalta muille taloudellisille perusteille. Lappilaisille altaalla on suuri merkitys kunnallistalouden kannalta. Esimerkiksi Pelkosenniemen verotulojen on arvioitu lisääntyvän 4,6 miljoonalla markalla viime vuoden 13 miljoonasta markasta. Tämä on todellakin myös kunnallistalouksien kannalta tärkeä seikka.

On myös muistettava Lokan ja Porttipahdan tekoaltaista saadut hyvät kokemukset, vaikka niitä on täällä vähätelty. Ne ovat nykyään lähes täysin rinnastettavissa normaaliin järveen. Niissä on niin runsas kalakanta, että ne elättävät jopa 30—40 ammattikalastajaa.

Sodankylän kunta saa tekojärvestä enemmän tuloja kuin poronhoidosta. Myös altaiden virkistyskäyttömahdollisuus on normaaliin järveen verrattava, sillä kesällä niiden vedenkorkeuden vaihteluväli on mitätön.

Mitä tulee Vuotos-hankkeen ympäristövaikutuksiin, on todettava ensinnäkin, että energian tuotannon ja käytön vakavimmat ympäristövaikutukset liittyvät polttamisesta aiheutuviin savukaasupäästöihin eikä suinkaan vesivoiman tuotantoon.

Siihen nähden, että energiantuotantoa on välttämättä lisättävä, asiaa on katsottava avoimemmin kuin välikysymyksessä. Merkittävien vaihtoehto säätövoimassa on maakaasu, ja senkin ympäristövaikutukset, vaikka maakaasu on fossiilisista polttoaineista ympäristöystävällisin, ovat vahingollisuudeltaan toista luokkaa kuin tekoaltaan.

Tulevina vuosikymmeninä uhkaavin ympäristöongelma on hiilidioksidin ja muiden ns. kasvihuonekaasujen pitoisuuksien lisääntyminen. Muun muassa YK:n kestävän kehityksen maailmankomission raportissa todetaan, että on vaikeaa kuvitella mitään, millä olisi maapallon kannalta laajakantoisempia vaikutuksia ihmis-yhteisöön ja luontoon kuin kasvihuoneilmiöllä. Raportissa todetaan edelleen, ettei nykyteknologia tunne keinoja hiilidioksidin poistamiseksi fossiilisten polttoaineiden palamistuotteista ja että maapallon lämpenemisvaara tekee voimapehkeisen turvautumisen fossiiliin polttoaineisiin tulevaisuudessa ongelmalliseksi.

Energian tuotannon ympäristövaikutusten hallitsemiseksi on periaatteessa kolme merkittävää keinoa: energiajärjestelmän rakenteelliset keinot, energian taloudellinen ja tehokas käyttö eli säästö sekä puhdistustekniikka.

Energiajärjestelmän rakenteellisista muutoksista on ympäristön kannalta mahdollisimman puhtaan energiamuodon valitsemisen ohella paras esimerkki energian tuotannon keskittäminen suuriin yksiköihin, jolloin saadaan hyötysuhdetta parannettua ja päästöjä vähennettyä. Tämän vuoksi olisi eduskunnankin hedelmällisempää keskustella laajemmalti energiapolitiikan suuntaviivoista, ennen kuin puututaan yksittäiseen vesivoimahankkeeseen.

Suomessa tuotantoprosessien kehittämisellä on tähän asti ollut ympäristön kannalta selvästi suurin merkitys ydinvoimaan siirtymisen ohella. Säästävän teknologian kehittäjänä olemmekin kärkeä.

Yhä enemmän on kuitenkin kiinnitettävä huomiota tuotannon ympäristövaikutuksiin ja ympäristöystävällisyyteen. Arvioinnin lähtökohdaksi on oltava sekä energian tuotannon, tuotantolaitosten että yleensä tuotteiden koko elinkaaren aikana syntyvät vaikutukset aina jätehuoltoon asti. Vuotoksen osalta on huomioitava, että vuonna 1982 päätökseen luopua koko allas-hankkeesta vaikuttivat painavasti ympäristönsuojelulliset perusteet.

Vuotoksen alueen luonnonsuojeluarvot on 1970-luvulla tutkittu korkeimmalla suomalaisella asiantuntemuksella sittemmin Suomen luonnonsuojeluliiton pitkäaikaisen puheenjohtajan, apulaisprofessori Rauno Ruuhijärven johtamissa luonnontieteellisissä tutkimuksissa. Juuri kukaan ei aikaisemmin ollut asettanut kyseenalaiseksi tätä työtä, jonka tuloksena todettiin, että Vuotoksen altaan rakentamisessa ei menetetty korvaamattomia luonnonsuojeluarvoja. Kuitenkin hallituksen iltakoulun päätös vuonna 1982 perustui nimenomaan siihen, ettei Vuotos-hanketta toteuteta lähinnä luonnonsuojelullisten syiden takia.

Sinänsä valitettavaa on aina suurimittainen luonnonolosuhteiden muuttaminen, ja siksi tässäkin tapauksessa muuttamisen pitäisi tapahtua vasta erittäin perusteellisten tutkimusten pohjalta. Vanhoja selvityksiä ei kenties kaikilta osin ole mahdollista pitää asianmukaisina, koska allas-suunnitelmat ovat muuttuneet. Tekoaltaan suunnittelun jälkeen on saatu uusia kokemuksia säännöstelyn ja altaiden ympäristövaikutuksista ja Lapin vesistöjen happamoitumisesta.

Edelleen on todettava, että hankkeen ympäristövaikutukset voivat ulottua yli valtakunnan rajan Perämereen. Keväällä 1991 Suomessa allekirjoitettu YK:n Euroopan talouskomission yleissopimus edellyttää yhteistyötä valtioiden välillä, jos hankkeilla on yli rajojen ulottuvia merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Edellä sanotun vuoksi kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä, että Vuotos-hankkeen ympäristövaikutuksista tehdään uusi selvitys ennen lopullista päätöksentekoa ja käytetään hyväksi kokemuksia, joita Lokan ja Porttipahdan altaista on saatu.

Suomen ympäristönsuojeluväitöskäytännöt ovat jonkin verran Euroopan keskitason yläpuolella. Useimmissa EY-maissa vaatimukset ovat olennaisesti lievemmat kuin Suomessa. Katsomme kuitenkin, että korkean teknologian maana ja vauraan valtiona meidän on ympäristönsuojelussa pysyttävä eturintamassa ja jatkettava ympäristönsuojelun kehittämistä kuitenkin niin, että kilpailukykyhäiriöt mahdollisimman pitkälti vältetään.

On huomattava, että olemassa oleva vesivoima on luotettavuuden, säästöominaisuuksien, taloudellisuuden ja muihin energiamuotoihin verrattuna paikallisten ympäristövaikutusten vuoksi tärkeä ja monipuolisuutta lisäävä energialähde. Vaikka sen merkitys meillä on kansainvälisesti vertaillen vielä merkittävä, on sen osuus sähkön tuotannossa sittemmin pienentynyt noin viidennekseen. Ruotsiin ja Norjaan nähden osuus on erittäin pieni, sillä esimerkiksi Norjassa vesivoimalla tuotetaan noin 90 prosenttia sähköenergiasta, Ruotsissa puolet.

Rakennettua vesivoimakapasiteettia on meillä noin 2 300 megawattia, ja jäljellä olevat mahdollisuudet ovat hyvin pienet. Käytännössä käyttökelpoinen vesivoima ja edullisimmat kohteet on rakennettu. Lisäksi on lainsäädännöllisiä esteitä. Jäljellä on lähinnä pieniä koskia ja vesivoiman käyttömahdollisuuksien parantaminen säännöstelyaltaiden avulla. Vesivoimaa olisi vielä rakennettavissa lisää jo valjastetuissa vesistöissä, lähinnä Kemi- ja Iijoen alueella.

Vesivoiman arvoa toisaalta nostaa mahdollisuus välttää merkittäviä määriä päästöjä ja mahdollisuus tuottaa säästövoimaa korvaamaan kalliisiin polttoaineisiin perustuvaa tuotantokapasiteettia. On huomattava, että vesivoimasta ei tule rikin ja typen oksideja, ei raskasmetalleja, ei hiilidioksidiä, aivan kuten ei ydinenergiastakaan. Merkittävää on lisäksi myös se, että vesivoiman tuottaminen perustuu uusiutuviin luonnonvaroi-

hin eikä aiheuta mitään sellaista terveydellistä vaaraa, jota ei voida välttää.

Suomessa käytetään muihin läntisiin teollisuusmaihin verrattuna runsaasti energiaa. Syynä ei ole energian tuhlaus vaan hyvin ymmärrettävät tosiseikat: teollisuus on energiavaltaista, ilmasto kylmää ja maa harvaan asuttu.

Energian säästössä Suomi on maailman eturivin maita. Tärkeimmissä kilpailijamaissamme asukasta kohden energiaa käytetään enemmän. Yhdyskuntien lämmityksessä käytetään yleisesti kaukolämpöä, joka säästää huomattavasti energiaa. Suomessa käytetään suhteellisesti eniten maailmassa yhdistettyä sähkön ja lämmön tuotantoa sekä yhdyskunnissa että teollisuudessa.

Energian ominaiskulutukset ovat alentuneet sekä teollisuudessa että kotitaloudessa. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, ettei perusvoiman lisärakentamiseen ole tarvetta, vaan sen ohella tarvitaan tehokasta energiansäästöohjelmaa. Säästö ei kuitenkaan ole vaihtoehto lisärakentamiselle vaan ehdottoman välttämätöntä jo sinänsä.

Suomen kannalta erityisen tärkeää on energian säästö, koska primäärienergiastamme valtaosa eli noin 70 prosenttia on tuonnin varassa. Koska lisäksi tuotantomme on energiavaltaista, ei meillä ole varaa tuhlaukseen. Säästössä onkin saavutettu merkittäviä tuloksia, ja tuotekehityksen myötä markkinoille tulee jatkuvasti uusia entistä tehokkaampia koneita ja prosesseja.

Lisäsäästö ei enää ole määrällisesti niin suurta kuin se oli vielä 1970-luvun alussa, sillä helpoimmat säästökohteet on jo otettu käyttöön. Säästöllä ei vielä saada energian kulutusta kääntymään laskuun, koska kulutuksen määrällinen kasvu on ominaiskulutusten pienemistä nopeampaa. Näin ei kuitenkaan jatku loputtomiin, vaan tuotanto- ja kulutusrakenteen hitaasti muuttuessa kasvu hidastuu tulevaisuudessa.

Energialouden muutokset sekä kysynnän että tarjonnan puolella ovat hitaita. Viimeisten vuosikymmenien aikana niiden kuva on kuitenkin meilläkin muuttunut. Tulevaisuudessa muutokset ovat mahdollisesti vielä mittavampia. Tähän asti ne ovat kuitenkin aina perustuneet nopeaan energian käytön kasvuun.

Jatkuvan kasvun yhteiskunnassa vaikeimpia asioita on oppia elämään hitaamman kasvun puitteissa, kun samanaikaisesti kansainvälisen kilpailun lisääntyminen edellyttää tuottavuuden lisäämistä.

Vaikka energian säästön tärkeyttä on aina korostettava, on muistettava, että energian säästö ei aina ole ympäristön kannalta oikea ja

onnistunut ratkaisu, sillä jotkut ympäristön kannalta edullisemmat ratkaisut johtavat kuluksen lisääntymiseen kuten katalyysaattorit, jotka lisäävät polttoaineen kulutusta noin 10 prosentilla mutta sinänsä ovat ympäristön parantamisen kannalta tärkeä välivaihe erityisesti typen oksidien vähentämisessä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että hallitus alkaa välittömästi valmistella laaja-alaista energian säästöä koskevaa ohjelmaa.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että valtioneuvosto ei tee Vuotoksen tekoaltaan rakentamisesta päätöstä, ennen kuin rakentamisen ympäristövaikutuksista tehty selvitys on käytettävissä päätöstä tehtäessä. Tämä selvitys on erittäin tärkeä myös vesioikeuden päätöksentekoprosessia varten, sillä tällöin arvioidaan hankkeen ympäristövaikutuksia.

Viitaten energiapolitiikan neuvoston kantaan, että altaita rakennettaessa tulisi ottaa huomioon paikallisen väestön näkemykset, katsomme edelleen, että altaan rakentamiseen ei tule ryhtyä ennen kuin paikallisen väestön kanta asiaan on kuultu ja varmistauduttu, että hanke saa laajaa paikallista kannatusta. (Ed. Jaakonsaari: Miten se varmistetaan?)

Tämän asian yhteydessä on jälleen kerran väitetty politiikkaa likaiseksi peliksi. Väitteessä on perää siltä osin, kun on annettu paikallisten ihmisten uskoa eräiden poliitikkojen katteettomia lupauksia punamultahallituksen Vuotoksen allaspäätöksen lopullisuudesta vuonna 1982. Samanaikaisesti poliittiset päättäjät ovat ummistaneet silmänsä niiltä jatkotoimilta, jotka ovat tähänneet Vuotoksen altaan rakentamiseen ja jotka toimet ovat olleet käynnissä keskeytymättä.

Toisaalta on kysymys päätöksestä, joka tehtiin sen aikaisissa energiapoliittisissa ennusteissa ja taloudellisessa tilanteessa. Ei ollut tietoaakaan mm. Neuvostoliiton tapahtumista ja meidän kauppaamme järkyttävistä muutoksista. Vastuullisen poliitikon on uskallettava tunnustaa tosiasiat ja muuttuneet olosuhteet sekä tehdä tilanteen vaativia hankaliakin uusia ratkaisuja ja purkaa tehtyjä päätöksiä, jos se uusien selvitysten perusteella on tarkoituksenmukaista. (Ed. Laine: Sekö se on vastuun mitta?) Olisi populistista ja vastuutonta sekä helppo ratkaisu olla ottamatta huomioon niitä tosiasioita, jotka puoltavat altaan rakentamisen uudelleen tutkimista tässä uudessa talouspoliittisessa tilantees-

sa, jossa omien voimavarojen käytön merkitys korostuu arvaamattomalla tavalla.

Aiempien Lapin allasratkaisujen yhteydessä on paikallisten ihmisten mieliä jäänyt kaivamaan korvausten perusteissa myöhemmin ilmenneet epäkohdat. Altaan moninaiskäytön eduista ovat jääneet ulkopuolelle ne ihmiset, joiden entisillä mailla harjoitetaan tuottavaa uudenlaista toimintaa. Näistä kokemuksista on Vuotoksen mahdollisissa korvauspäätöksissä otettava oppia.

Monet ihmiset joutuvat elämänsä varrella vaihtamaan ammattia tai asuinpaikkaa erilaisista syistä. Esimerkiksi tiehankkeiden alle jää jatkuvasti ihmisten asuinrakennuksia. Aina kun on kysymys vastentahtoisesta siirtymisestä, kuten tässä, jos allas päätetään rakentaa, on aivan erityisesti paneuduttava näiden ihmisten asemaan ja huolehdittava siitä, että heille turvataan mahdollisuus vastaavanlaiseen elämään uudella paikkakunnalla. Rahallisen täyden korvauksen lisäksi vastuu on ulotettava erilaisiin siirtymistä helpottaviin käytännön järjestelyihin.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttääkin myös, että kaikille allasalueen asukkaille ja elinkeinon harjoittajille, joille hanke on tuottanut haittaa, maksetaan mahdollisimman nopeasti täysimääräinen korvaus. Korvausta määriteltäessä on otettava huomioon alueen asukkaille pitkällisestä epävarmuudesta aiheutuneet haitat ja se, että he ovat vuoden 1982 suojelupäätöksen jälkeen saadun valtiontuen ohella sijoittaneet elinolonsa parantamiseen myös omia varojaan.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää sopivana, että Vuotoksen tekoaltaan rakentamisen lupaa ei haeta ennen kuin eduskunta on käsitellyt valtioneuvoston energia- poliittisen selonteon. Katsomme, että oikea menettelytapa ja marssijärjestys asiassa on, että eduskunta saa mahdollisimman pian energiapoliittisen selonteon, jossa käsitellään myös Vuotoksen tekoallasta, ja vasta eduskunnan vastauksen jälkeen hallitus ottaa kantaa lupa-asiaan.

Selonteko antaa mahdollisuuden laajaan energiapoliittiseen keskusteluun, ennen kuin puututaan yhteen tuotantomuotoon ja yksittäiseen hankkeeseen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. Laivoranta merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Andersson: Herra puhemies, herrat! Heti alkuun haluan kannattaa ed. Pulliaisen tekemää ponsiehdotusta, ettei unohdu.

Ed. Louvo sanoi, että tämä Vuotos-altaan rakentamishankkeesta tehty välikysymys on aika kapea aiheeltaan. Olen hänen kanssaan täysin eri mieltä. Tämä on erittäin merkittävä asia, kun sen näkee siinä energiapolitiisissa kokonaisuudessa, mihin se pitää liittää, eli Ahon hallituksen energiapolitiisissa linjauksessa. Ed. Louvon ja myös ministeri Juhantalon puheenvuoroissaan velvollisuudentuntoisesti esittämät lauseet, että hallitus käynnistää säästämisohjelmat ja tutkimukset, kyllä tuntuvat kovin päälleliimatuilta. Meillähan on jo aika paljon tietoa. KTM julkisti äskettäin teettämiään ja rahoittamiaan säästötutkimuksia, joissa eksaktia tietoa on olemassa, miten säästöä saataisiin aikaan, joskaan niissä ei ole puututtu kaikkein tärkeimpään asiaan eli puunjalostusteollisuuteen ja sen teknologiaan, siis siihen, tehdäänkö sellua mekaanisin vai kemiallisin menetelmin. Siinähan on ydinkysymys energian säästön kannalta.

Minun mielestäni ed. Louvo esitti järkevän ajatuksen, että paikallista väestöä olisi kuultava ennen kuin mitään tehdään. Kannatan lämpimästi ajatusta, että kunnissa, joita asia välittömästi koskee, järjestetään kansanäänestys vaikka kunnallisvaalien yhteydessä. Se on minusta hyvä ajatus ja tärkeä toteuttaa lähidemokratian, todellisen demokratian kannalta.

Herra puhemies! Vuotoksen alue on, kuten välikysymyksen perusteluissa mainitaan, todettu kaikissa inventoinneissa arvokkaaksi luonnonalueeksi. Suunnitellun altaan alle jäisi arvokkaita aapasoita, siis puuttomia soita, ja myös Suomen laajimpiin kuuluva Kokonaapa. Alueen linnusto ja muu eliöstö on monipuolista ja arvokasta. Näin todistetaan.

Allasta käytettäisiin ydinsähkön säätövoima-altaana, ja sen säännöstelyväli olisi noin 8 metriä. Vuotos-alueen suot ovat pitkälle maatuneita, ja turvepaksuus on selvitysten mukaan paikoin jopa 8 metriä. Suunniteltu säännöstely mahdollistaisi suurten humus-, ravinne-, rauta- ja kiintoainepitoisuuksien lisääntymisen alapuolisessa Kemijoessa ja Kemijärvessä. Myös elohopeapitoisuus kasvaisi ravintoketjuissa. Tekoaltaan rakentaminen veisi alkuperäisen luonnon peruuttamattomasti. Altaan rakentaminen toisi välikysymyksen perusteluissa mainittuja haittoja mm. kalastukselle ja vesien käytölle. Haittoja koituisi paikalliselle väestölle, ja moni tila jäisi altaan alle.

Toisaalta altaan rakentaminen toisi muutamaksi vuodeksi, noin kymmeneksi vuodeksi, työtä, mikä houkuttaa monia puoltamaan altaan rakentamista. Toisaalta allas tietysti myös veisi työpaikkoja. Edut ja haitat jakavatkin ihmisiä allasalueen kunnissa aika jyrkästi ja voimakkaita tunteita herättävästi. On niitä, jotka puoltavat rakentamista kuten olemme kuulleet täälläkin ja niitä, jotka sitä vastustavat korostaen haittojen merkitystä.

Samalla tavalla vasemmistoliiton ryhmässäkin on erilaisia näkemyksiä ja mielipiteitä asiasta. Näitä mielipiteitä, myös altaan rakentamista puoltavia, saamme varmaan kuulla ihan lähituntien aikana. Mutta toisin kuin hallituspuolueissa me emme yritä pakottaa ketään ryhmän kannalle, vaan meidän ryhmässämme äänestetään näkemysten ja vakaumusten mukaisesti.

Vuotos-hanke todellakin osoittaa, miten hankala ns. punavihreys käytännön politiikassa ja toiminnassa on. Tämä on todellinen vastakohtaisuus, missä pitäisi arvioida ympäristön ja tulevaisuuden näkymät ja asettaa ne vastakkain nykypäivän työllisyysnäkökohtia vastaan. Tämä on jatkuvasti esille pulpahtava ongelma, ja siihen pitää suhtautua täydellä vakavuudella. Ongelma ei ole näennäinen, vaan aivan todellinen.

Allashanketta voidaan arvioida sellaisenaan yksittäisenä sähköntuotantohankkeena, mutta hankkeen arvioinnissa olisi kuitenkin nähtävä laajemminkin energiapolitiiset linjaukset, joihin Vuotos kiinteästi liittyy.

Vuotos on osa hallituksen suunnitelmaa suosia sähkön kulutusta teollisuudessa. Allasta tarvitaan ydinvoiman säätövoimaksi. Täten Vuotos-altaan rakentamisen puoltaminen on myös kannanotto ydinvoiman lisärakentamisen puolesta. Ne kansanedustajat, jotka nyt äänestävät hankkeen puolesta, antavat samalla äänensä lisäydinvoiman rakentamisen puolesta. Tämä on mielestäni selkokielellä sanottava ja tarkoittaa, että eduskunta nyt itse asiassa ensimmäistä kertaa äänestää myös ydinvoiman lisärakentamista tai siitä luopumisesta. (Ed. Apukka: Eikä tee!) — Kyllä, ed. Apukka, näin on.

Pari vuosikymmentä sitten Rooman klubi tarjosi ympäristöongelmien ratkaisemiseksi nollakasvua. Nollakasvu on sittemmin ymmärretty usein väärin, kun on ajateltu sen tarkoittavan sitä, ettei bruttokansantuote voisi kasvaa. Rooman klubi ei kuitenkaan koskaan tarkoittanut raakaa nollakasvua, vaan tähdensi sitä, että luonnon materiaalien ja energian käyttö ei saisi kasvaa. Kansantuotteen kasvun tulisi pohjautua

muihin tekijöihin, ja nykytermein kyse olisi siis laadullisesta kasvusta.

Suppeita asiantuntijapiirejä lukuun ottamatta meillä on melko vähän käyty keskustelua talouden kasvun ja ympäristön yhteyksistä. Ainakaan yksinkertaistettu asetelma kasvuoptimistien ja kasvupessimistien välillä ei ole hedelmällinen lähtökohta. Ennen muuta tarvitaan tietoa yhteiskunnan ja luonnon välisen materiaali kierron luonteesta ja suuruudesta, koska nämä yhdessä osoittavat, miten talouspäätökset vaikuttavat ympäristöön.

Arvoisa puhemies! En tiedä, minkälaisia ympäristötaloustieteen asiantuntijoita Ahon hallitus ja kauppa- ja teollisuusministeri Juhan-talo ovat käyttäneet Vuotos-hankkeen arvioinnissa. Pelkäänpä, että asialla on ollut yksinomaan voimatalous. Allashanke tulee kannattavaksi silloin, kun se on kulutushuippujen tasajana osa ydinvoiman lisärakentamista.

Muutenkin hallituksen asenne energiapolitiikkaan näyttää hyvin huolestuttavalta. Hallitus tosin puhuu, kuten olemme kuulleet täälläkin, kauniisti energian säästöstä, mutta luvatta teollisuudelle runsaasti halpaa energiaa se sitoutuu energiaintensiiviseen ja energiaa ahmivaan teollisuuden rakenteeseen. Kuten jo aikaisemmin mainitsin, voidaan rivien välistä lukea, että maahan on nyt luvassa lisää ydinvoimaa.

Sähköä ei sillä säästetä, että aina huoneesta toiseen siirtyessä sammuttaa valot. Viime kädessä on kysymys teollisuuden rakenteesta ja teollisuuden tekniikkavalinnoista.

Metsäteollisuus on suurin yksittäinen käyttäjälohko Suomessa. Sen osuus teollisuuden sähkönkulutuksesta on viime vuosina ollut yli 55 prosenttia ja sähkön kokonaiskulutuksesta noin 30 prosenttia. Metsäteollisuuden tuotannon kasvu painottuu mekaanisen massan ja paperin tuotantoon. Viime vuosien voimakkaan sähkönkulutuksen kasvun uskotaan jatkuvan 90-luvulla, vaikka nykyhetken lama tietysti tilapäisesti vaikuttaakin aivan lähietken kulutuksen kehitykseen.

Vuoden 1973 jälkeen kansantalouden energiaintensiteetti, käytetty energiamäärä bruttokansantuoteyksikköä kohti, on laskenut noin 10 prosenttia. 1980-luvun alkuvuosien jälkeen merkittävää edistymistä ei kuitenkaan ole ollut, ja vuoden 1984 jälkeen energiaintensiteetti on lievästi kohonnut. Energiaintensiivisyyden lasku aiheutui kansantuotteen painottumisesta energiaa vähemmän kuluttaviin toimintoihin ja energian tehokkaammasta käytöstä.

Kaksi vuotta sitten käynnistetty energiansäästöprojekti jätti viime kuun puolivälissä raporttinsa energiansäästömahdollisuuksista kauppa- ja teollisuusministeriölle. Selvityksen mukaan energian kulutuksen kasvua olisi periaatteessa mahdollista merkittävästi hidastaa ja jopa pysäyttää se lähivuosisikymmenien aikana. Tämä edellyttäisi kuitenkin energian käytön ja tuotannon erittäin määrätietoista tehostamista sekä uusimman tekniikan nopeaa käyttöönottoa kaikilla kulutussektoreilla.

Sen sijaan raportissa väitetään, että sähköenergian kulutuskasvun pysäyttäminen ei ole realistista 10–20 vuoteen, vaikka säästäminen vietäisiin äärimmilleen. Mielestäni tällöin teollisuuden nykyiset valmistustavat otetaan liiaksi annettuina, vaikka selvää onkin, että aivan lyhyessä ajassa kurssia ei käännetä energian tuhlauksesta energian säästämiseen. Esimerkiksi määrätietoinen energian verotuksen uudistaminen suuntaisi tulevia tehdasinvestointeja energiaa kuluttavista toiminnoista ja kannustaisi toisaalta energian säästämistä.

Arvoisa puhemies! Ahon hallituksen valinta sen sijaan on kohtalokas. Riittävästi halpaa energiaa, julistaa hallitusohjelma. Tulevien sukupolvien energiaa käytettäisiin ennakoon ilman, että siihen olisi tarvetta. Kauppa- ja teollisuusministeri syö tulevien sukupolvien pöydästä. Sitä voidaan sanoa diskonttaavaksi energiapolitiikaksi, mistä mm. Brundtlandin toimikunta on paljon varoittanut.

Paitsi että Ahon hallituksen toiminnassa on epäsosiaalisuuden elkeitä, se on myös kestävätyöman kehityksen hallitus näiden päätösten valossa. Eittämättä tulee mieleen lausuma "meidän jälkeemme vedenpaisumus", jolla kuvattiin valankumousta edeltäneen Ranskan elämää.

Arvoisa puhemies! Allashanketta on perusteltu työllisyydellä. On siinä perää, että rakentaminen toisi töitä alueelle. Kannattaa kuitenkin yrittää arvioida tätä hanketta laajemminkin ja pidemmällä tähtäimellä. Viittaani tässä Timo Järvikosken ja Matti Luostarisen Pohjois-Suomen vesistö rakentamista koskeviin selvityksiin.

Lapin elinkeinorakenne on, kuten tiedämme, melko yksipuolinen. Se on paljolti keskittynyt vesivoimaan ja kaivannaisteollisuuteen. Pohjois-Suomen vesistö rakentamisen taloudelliset vaikutukset ovat olleet rakentamisalueilla melko vähäiset. Rakentamisaikainen työllisyysvaikutus on toki ollut myönteistä, mutta sen jälkeiset vaikutukset ovat usein olleet kielteisiä. Puhtailla maaseutualueilla suurrakentaminen näet jättää

jälkeensä rakennetyttömyyttä, eikä synny pysyvää, mutta olemassa olevia työpaikkoja kyllä katoaa.

Vuotos veisi sekä kunnan että maakunnan voimavaroja niin, ettei niitä riittäisi paljon muuhun. Tehtyjen selvitysten mukaan joki- ja allasrakentamisen hyötyjä on yleensä liioiteltu, samalla kun muiden elinkeinojen kehittäminen on lyöty laimin.

Arvoisa puhemies! Koko maan energiatalouden kannalta altaan merkitys olisi melko pieni, se kattaisi alle prosentin koko maan tarpeesta. Lapin energiahuollon kannalta voidaan mainita, että jo tänään Lapissa tuotetusta energiasta viedään etelään 2/3.

Yleensä oletetaan, että ammattiliitot ja ammattiosastot painottaisivat työllisyyttä muiden arvojen kustannuksella. Kannattaa kuitenkin huomata, että Kemijärven, Pelkosenniemen ja Savukosken rakennustyöläisiä edustava Rakennusliiton osasto 128 kuitenkin torjuu allashankkeen perustellen kantaansa ympäristövaikutuksilla. Lainaan Rakennustyöläisten liiton osasto 128:n kannanotosta seuraavaa:

"Rakennusliiton osasto n:o 128 ry:hyn kuuluvat jäseninä Kemijärven, Pelkosenniemen ja Savukosken rakentajat, meitä on yli 400. Osastomme yksimielinen kanta Vuotoksen altaan rakentamiseen on ehdottoman kielteinen. Virallisestikin olemme käsitelleet tätä kysymystä kahdesti, molemmilla kerroilla jäsentemme yksimielinen kanta on ollut kielteinen Vuotoksen altaalle. Kun Vuotos edellisen kerran otettiin kunnissamme päätettäväksi keväällä 1989, osastomme kutsui yleisen kokouksen koolle 27.4.1989. Koska maamme hallitus on jälleen ottanut Vuotoksen altaan esille rakentamishengessä pikavauhdilla, olemme mekin pakotetut julkituomaan yhteiset mielipiteemme Koillis-Lapin rakentajilta. Rakentajilta ehdoton "ei" Vuotoksen altaalle."

Arvoisa puhemies! Rakentamista tai rakentamattomuutta ei kuitenkaan voida käsitellä vain hyötyjen ja haittojen näkökulmasta.

Valtioneuvostohan päätti vuoden 1982 syksyllä luopua allashankkeesta. Kuriositeettina voin mainita, että siitä hallituksesta joka päätöksen teki, ainoastaan Jarmo Wahlström enää tänä päivänä on eduskunnassa. Päätöksentekijöihin silloin kuuluivat Kalevi Sorsa, Pär Stenbäck, Christoffer Taxell, Matti Ahde, Mikko Jokela, Juhani Saukkonen, Ahti Pekkala, Jermu Laine, Kalevi Kivistö, Kaarina Suonio, Taisto Tähkämaa, Esko Ollila, Esko Rekola, Vappu Taipale,

Marjatta Väänänen, Jouko Kajanoja sekä siis Jarmo Wahlström.

Päätöksen jälkeen alueen elinkeinoja ryhdyttiin elvyttämään. Annettiin ihmisille varmuus tulevaisuudesta alueella, jota rakentaminen oli siihen asti uhannut. Nyt hallitus on vienyt tämän varmuuden kevein perustein. Siksi niitä ihmisiä, joita hanke eniten koskettaa, pitäisi nyt erityisesti kuulla, niin kuin ed. Louvokin korosti puheenvuorossaan. Kansanvallan kehittämiseksi on tarpeen siirtää päätöksentekoa mahdollisimman lähelle niitä ihmisiä, joita päätös koskee. Tätä me pyrimme korostamaan myös vasemmistolitossaan.

Myönnän kuitenkin, että tässä tapauksessa ja aina se ei ole helppoa, koska jokin päätös saattaa hyvinkin koskea esimerkiksi yhden kylän tai pitäjän asukkaita esimerkiksi ympäristösyistä tai työllisyyden takia. Samanaikaisesti hankkeella voi olla laajempiakin vaikutuksia, eli se koskee vähän toisella tavalla kokonaista maakuntaa tai koko maata.

Vuotoksen altaan kohdalla on ensinnä syytä katsoa, mitä altaan alle jäävässä Pelkosenniemen kunnassa asiasta ajatellaan. Tunnetustihan Pelkosenniemen kohdalla enemmistö valtuustossa sitä vastustaa. Kemijärven kohdalla on ristiriitaisia tietoja. Viimeisimmän tiedon mukaan allas olisi saanut niukan enemmistön, mutta sittemmin asiaa koskevan valtuustoaloitteen allekirjoittajista yksi on luopunut valtuustotyöskentelystä ja toinen on ilmoittanut, että hänen aiemmin antamansa allekirjoitus ei enää ole ajankohmainen. Siten allashanke ei näyttäisi saavan enemmistöä Kemijärvelläkään.

Allashanke ei siis näytä saavan enemmistöä niissä kunnissa, joita se välittömästi ja eniten koskettaa. Sen sijaan Sallassa hanketta kannatetaan. Samoin, kuten on tullut esille, sitä tukee esimerkiksi maakuntaliitto. Nämä edustavatkin ryhmiä, jotka arvioivat hyötyvänsä altaasta kokematta suurempia haittoja.

Arvoisa puhemies! Minusta ei ole osoitettu altaan tueksi sellaisia perusteluja, että vastustavia mielipiteitä ei tarvitsisi ottaa huomioon. Ei siis ole esitetty sellaista kokonaisuutta, joka voitaisi vastustavan kannan.

Arvoisat edustajatoverit! Tässä keskustelussa on myös kyse symboleista. Kannan ottaminen altaan puolesta ei ole vain kanta allashankkeeseen. Se on paljon enemmän. Se on kannanotto myös ydinvoiman lisärakentamisen puolesta. Tässä yhteydessä jokainen joutuu ikään kuin tunnustamaan väriä: miten suhtautuu paikallis-

en väestön kantoihin ja miten suhtautuu kestävään kehitykseen, sen saavuttamiseen.

Arvoisa hallitus! Yksittäisten päätösten kautta muodostuu se linja paljon paremmin kuin pelkillä huulten tunnustuksilla siitäkin huolimatta, että jokaisen yksittäisen kannanoton kohdalla aina voitaisiin väittää, että juuri tässä yksityiskohdassa voi olla toisellakin kannalla, vaikka yleensä kyllä muuten suostuu ottamaan paikallisen väestön toiveet ja kestäväan kehityksen huomioon.

Arvoisa puhemies! Minusta on oikein edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi perusteellisen selvityksen Vuotoksen altaan kokonaistaloudellisesta kannattavuudesta ja sen aiheuttamista haitoista. Samassa yhteydessä hallituksen olisi syytä tehdä selkoa siitä, miten Lapin elinkeinoja voitaisiin kehittää nykyistä monipuolisemmiksi.

Ed. Kaarilahti merkitään läsnä olevaksi.

Ed. J a n s s o n : Her talman! De gröna m.fl. interPELLERAR i en lokal fråga, som riksdagen bara indirekt kan befatta sig med. Vad ett statsbolag gör eller inte gör enligt vattenlagens bestämmelser är till övervägande del en förvaltningsfråga, som ligger utanför området för den lagstiftning och den kontrollfunktion som ankommer på riksdagen.

Herra puhemies! Toivottavasti tässä asiassa ei kuitenkaan käy samoin kuin silloin, kun Naritan lentokenttää Tokiossa ryhdyttiin rakentamaan, jolloin tilanne oli äärimmäisen kireä. Se tilanne on toki jatkunut yli 30 vuotta. Vaikka maa-alue pakkolunastettiin, maanomistajat eivät hyväksyneet omistusoikeuden siirtoa, koska maaperä oli omistajien mielestä pyhää maata. Silloin tarjottiin omistajille vastaavan suuruiset maa-alueet menetettyjen alueiden sijasta. Tätäkään ei hyväksytty, vaan maanomistajat vaativat kahden metrin paksuista kerrosta maastaan siirrettäväksi uudelle paikalle juuri sen johdosta, että maa oli pyhää.

Nyt vihreät ja muut tekevät välikysymyksen paikallisesta asiasta, johon eduskunta voi puuttua vain epäsuorasti. Vesilain säännösten mukaan valtionyhtiön tekemiset ovat pääosin hallinnollinen asia, joka on eduskunnalle kuuluvan lainsäädäntö- ja valvontatehtävän ulkopuolella. Hallinnollinen toimivalta on hallitusmuodon

mukaan annettu tasavallan presidentille ja valtioneuvostolle. Tämän vuoksi valtioneuvosto on eduskunnan eri ryhmiä sopivampi vastaamaan välikysyjien kysymykseen siitä, miten valtio aikoo käyttää omistajan valtaa Kemijoki Oy:ssä. Valtioneuvosto onkin antanut vastauksen: Eduskunnalle ei jää tällaisessa asiassa paljon muuta kuin keskustelupaikkana toimiminen. Ruotsalaisen eduskuntaryhmän puheenvuoroa leimavat keskustelussa tällaiset edellytykset.

Interpellationen utgår från att bassängprojektet affärsekonomiskt och totalekonomiskt är olönsamt och att det medför bestående olägenheter för lokalbefolkningen samt förorsakar oåterkalleliga skador på naturen. Svenska riksdagsgruppens inställning till denna bedömning är

1) även statsbolagen skall skötas enligt affärsekonomiska principer på ett för samhället inkomstbringande sätt,

2) graden av påverkan på lokalbefolkningens levnadsbetingelser bedöms och avgörs bäst av dem som saken rör, d.v.s. av lokalbefolkningen i berörda kommuner och

3) graden av naturpåverkan skall enligt principerna i bl.a. Brundtland-kommissionens rapport utvärderas i miljökonsekvensbedömning.

1) Myös valtionyhtiöitä on hoidettava liiketaloudellisin periaattein yhteiskunnalle tuloa tuottavalla tavalla.

2) Paikallisen väestön elinehtoihin kohdistuvien vaikutusten asteen arvioi ja ratkaisee parhaiten asianomaisten kuntien paikallinen väestö, jota asia koskee.

3) Luonnolle aiheutuvien vaikutusten aste tulee arvioida mm. Brundtlandin komission periaatteiden mukaisesti ympäristövaikutusten arvioinnissa.

Tässä tapauksessa tämän kannan sisältö on seuraava: Kemijoki Oy:tä yhtä vähän kuin muutakaan valtionyhtiötä tulee käyttää yhtiön toiminnan kannalta vieraisiin tarkoituksiin. Rakennuslain säännösten mukaan kunnilla on monopoli sijoittamista koskevassa asiassa, veto-oikeus ydinvoimaloiden ollessa kyseessä. Ympäristövaikutusten arvioinnin osalta on oikeus asettaa tätä koskeva vaatimus asianomaisille ministeriöille, alueellisille ja kunnallisille vesija ympäristöelimille sekä itse yhtiölle. Riippumattomia vesioikeuksia ja rakennuslautakuntaa sitoo luvan harkinnassa vain voimassa oleva laki.

Interpellanterna ställer frågan om regeringen tänker tillåta bolaget att söka tillstånd för att bygga bassängen. Snubblande nära är det att uppfatta frågan negativt, nämligen om regeringen ämnar förbjuda bolaget att lämna in en sådan ansökan. Formellt är interpellanternas fråga onödig eftersom Kemijoki Oy i egenskap av en självständig privaträttslig juridisk person får göra det som är tillåtet enligt gällande lagstiftning, t.ex. att ansöka om ett vattenrättsligt tillstånd. Den närliggande negativa frågeställningen är betänkelig eftersom den inbjuder till ministerstyre, vilket visserligen är lovligt hos oss men borde vara förbjudet.

Praktiskt är interpellanternas fråga intressantare ur politisk synvinkel även om bolaget kan handla utan att behöva ta hänsyn till vad riksdagen eventuellt tycker och vattendomstolarna och byggnadsnämnderna har samma frihet. Det politiska intresset för frågan härleds förstås därav, att regeringens principbeslut i aftonskolan nu är ja till det som 1982 besvarades med nej och att inställningen nu uppenbarligen är annorlunda än vad regeringen Holkeri ansåg. Ändå vill jag inte tro interpellanterna om något så illa som att frågan ställts enbart för att stressa regeringen även om den misstanken kan vara nog så befogad.

Herra puhemies! Jos yksittäinen kysymys haluttaisiin asettaa laajempaan poliittiseen yhteyteen, tämä johtaisi energiapoliittisiin kannanottoihin, joita välikysymyksellä ei ole tavoiteltu. Hallitus on luvannut selonteon energiapolitiikasta. Siinä yhteydessä aika ja paikka onkin oikea ympäristö- ja energiapoliittisten linjausten tekemiseen. Ainakaan ruotsalaisen eduskuntaryhmän jäsenet eivät aio perustaa energiahuoltoon liittyvää kantaansa siihen, mitä jokin valtionyhtiö tekee tai ei tee.

Kanta ydinvoiman käyttöön tai siitä luopumiseen ei perustu mahdolliseen vesilain mukaan tapahtuvaan lupaharkintaan. Jos Kemijoki Oy kokonaisarvioinnissaan päätyy siihen, että Vuotoksen allashanke on järkevä ja puolustettava, asianomaisilla kunnilla on sama näkemys ja ympäristövaikutusten arviointi puoltaa toimenpidettä, vesioikeudella on eduskuntaa keskeisempi asema. Ruotsalainen eduskuntaryhmä kunnioittaa valtiosäännön tuomioistuimille suoma riippumatonta asemaa.

Vill man sätta in denna detaljfråga i ett större politiskt sammanhang, leder det till energipoliti-

ska ställningstaganden som uppenbarligen inte avsetts med interpellationen. Regeringen har utlovat en energipolitisk redogörelse. I det sammanhanget är det rätt tid och plats att slå fast riktlinjerna för miljö- och energipolitiken. Medlemmarna i åtminstone svenska riksdagsgruppen har inte för avsikt att basera sin inställning till skötseln av energiförsörjningen på vad ett statsbolag gör eller inte gör. Inställningen till kärnkraftens utnyttjande eller avvecklande vilar inte på en eventuell tillståndsprövning enligt bestämmelserna i vattenlagen.

Herr talman! Svenska riksdagsgruppen stöder därför talmannens förslag om övergång till dagordningen.

Ed. Vuorensola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Hallitusneuvotteluissa huhtikuussa vihreiden kynnyskysymykseksi Esko Ahon hallitukseen osallistumiselle nousi ympäristö- ja energiapolitiikka. Vielä huhtikuussa näkivät jotkut asian niin, että kiista koski vain sanoja tai sanamuotoja. Vähän toista kuukautta on kulunut, ja nyt kaikki varmasti käsittävät, miksi vihreille oli mahdotonta sitoutua siihen ympäristö- ja energiapolitiikkaan, jota Esko Ahon hallitus on nyt lähtenyt toteuttamaan.

Viidennen ydinvoimalan lupahakemus on jätetty. Hallitusohjelmassa eduskunnalle luvattu selonteko energiapolitiikasta tullaan käsittelemään tilanteessa, jossa ollaan jo täydessä juupas — epäsväittelyssä viidenneistä ydinvoimalasta. Suomen energiapoliittisen linjan uudelleenarviointiin ja säästövaihtoehtojen kunnolliseen selvittämiseen ja tutkimiseen ei näytä tälläkään hallituksella olevan aikaa eikä halua.

Ydinvoimaakin nopeammin olemme saaneet eteemme tilanteen, jossa hallitus on myötävaikeuttamassa suuren vesistöarakentamisen käynnistämiseen Lapissa. Hallituksen iltakoulupäätös Vuotoksen altaasta vuodelta 1982 oli helpoin purkaa, joten siitä aloitettiin. Valitulla suunnalla ei olisi mikään ihme, jos hallitus toisi vielä eteemme koskiensuojelulain tai Ounasjoen suojelulain purkamisen. Nyt puhutaan Vuotoksesta, mutta Kollajan allaskin näyttää monille jääneen pakkomielteeksi.

Vihreiden johtopäätös siitä, että Ahon hallituksen ympäristö- ja energiapolitiikka ei tule merkitsemään suunnanmuutosta tai todellista pyrkimystä energian säästöön, oli valitettavasti

oikea. On vaara, että nyt hukataan neljä vuotta lisää tehokkaan ympäristöpolitiikan aloittamisessa. Myötätuntomme on täysin ministeri Pietikäisen puolella, joka Vuotos-kysymyksessä on hallituksessa mielestämme toiminut johdonmukaisesti.

Ministeri Juhantalon vastauksessaan mainitsi semalta ja hallitusohjelmaan kirjatulta energiasäästöohjelmalta puuttuu kaikki uskottavuus, kun sitä valmistellaan rinnan ydinvoimapäätöksen ja uusien tekoallashankkeiden kanssa. Säästöä ei nyt todellakaan ole kysymys. Pikemmin näyttää siltä, että ohjenuoraksi on otettu kokonaan toinen hallitusohjelmaan kirjattu ajatus. Sitaatti hallitusohjelmasta: "Hallitus turvaa teollisuuden energiansaannin kilpailukykyiseen hintaan. Energian riittävyys tai sen hinta ei saa olla este Suomeen tehtäville teollisille investoinneille."

Arvoisa puhemies! Vuotoksen altaan ja sen yhteyteen rakennettavan voimalan puolesta on esitetty kahdenlaisia argumentteja, energiahuoltoon ja työllisyyteen liittyviä. Ensiksi energia-argumenteista.

Nykyinen sähkönhankintakapasiteetti on noin 13 800 megawattia. Sitä tulee lähivuosina lisäämään Porin kivihiilivoimala 500 megawattilla ja Helsinkiin suunniteltu maakaasulämmitysvoimalaitos toisella 500 megawattilla. Näiden lisäksi on vireillä pienempiä hankkeita. Ympäristön kannalta Porin kivihiilivoimalan vaikutukset eivät ole hyväksyttäviä. Vaikka muut päästöt saataisiin puhdistetuiksi, hiilidioksidin vapautumisen aiheuttamaan kasvihuoneilmiöön ei ole lääketta.

Yhdysvalloissa on energiayhtiö Applied Energy Systems oli AES ensimmäisenä ryhtynyt kantamaan konkreettista huolta hiilidioksidipäästöjensä kasvihuonevaikutuksista. Se on Connecticutissa sijaitsevan noin 200 megawatin hiilivoimalansa CO₂-päästöjen kompensoimiseksi sitoutunut istuttamaan Guatemalaan 52 miljoonaa puuta. Seuraavien 40 vuoden aikana kasvava metsä sitoo voimalan kaikki hiilidioksidipäästöt. Vastaavia metsityselvöitteitä esimerkiksi kehitysmaissa pitäisi asettaa myös suomalaisille CO₂-päästäjille.

Maakaasun hiilidioksidipäästöt ovat noin 60 prosenttia kivihiilen päästöistä. Muiden päästöjen osalta maakaasu on muita fossiilisia polttoaineita oleellisesti puhtaampi. Maakaasu onkin vihreiden mielestä hyväksyttävä vaihtoehto siirtymäkauden energialähteenä siirryttäessä fossiilista polttoainesta kokonaan uusiutuviin ener-

gialähteisiin. Olisi tärkeää nopeasti turvata Suomen maakaasun saanti kaikissa olosuhteissa yhteispohjoismaisen kaasuverkon avulla. Yksin Neuvostoliiton maakaasutoimitusten varaan ei voida maakaasun kasvavaa käyttöä Suomessa rakentaa.

Uusiutuvien energialähteiden, mm. aurinko- ja tuulienergian sekä biomassan, tutkimusta ja käyttöönottoa pitäisi nykyisestä huomattavasti nopeuttaa. Tämän tulee tapahtua kansainvälisellä yhteistyöllä esimerkiksi niin, että eurooppalaiset valtiot yhdessä tekevät tarjouskilpailun yrityksille mm. edullisen aurinkokennotekniikan suurtilauksesta. Tämä saattaisi olla tehokkain tapa uuden tekniikan tuotekehittelyn kannustamiseksi.

Vuotoksen tuoma sähköenergian lisäys olisi enimmillään 100 megawatin luokkaa. Hallituksen vastauksessa on arvioitu altaan yhteyteen rakennettavan voimalaitoksen tehoksi 35—50 megawattia, ja Kemijoen päähaaran nykyisten voimalaitosten talvitehoa voitaisiin lisätä noin 50 megawattilla. Nyt käytettävissä olevasta energiakapasiteetista tämä jäisi selvästi 1 prosentin.

Vihreät pitävät kaupp- ja teollisuusministeriön laatimia energian kulutuksen kasvuennusteita 90-luvulle harhaanjohtavina. Niissä ei mielestämme ole otettu säästön mahdollisuuksia ja ennen kaikkea energian käytön taloudellisia ohjauskeinoja, mm. energian ja päästöjen hintaa, riittävästi huomioon. Emme myöskään pidä oikeana sitä, että Suomessa teollisuudelle myytävän sähkön hinta on oleellisesti EY-tason alapuolella. EY-maissa teollisuus maksaa sähköstään keskimäärin 50 prosenttia enemmän kuin Suomessa. Meillä energian halpa hinta kannustaa tuhlaukseen ja hidastaa tehokkaiden säästötekniikoiden kehittelyä ja käyttöönottoa.

Kuten sanottua vihreät ovat valmiita hyväksymään maakaasun siirtymäkauden energian lähteenä ja pidämme sen käytön lisäämistä niin ympäristön, energiahuollon varmuuden kuin taloudelliseltakin kannalta mielekkäänä vaihtoehtona esimerkiksi Vuotoksen allasrakentamiselle.

Arvoisa puhemies! Toisesta argumentista eli työllisyydestä.

Työllisyystilanne Lapissa on vaikea ja vaikeutuu jatkuvasti. Allashanketta tai minkä tahansa kuopan kaivamista tai vuoren siirtämistä voidaan tässä tilanteessa tietysti vahvasti perustella työllisyysvaikutuksilla. Vuotoksen allasrakentamisella olisi selvästi työllistävä vaikutus, mutta vihreiden mielestä ei rakenteellinen eikä kyllin

pitkäaikainen. Altaan valmistumisen jälkeen al-
lasalueiden kuntien asukkaiden elinmahdollisuu-
det olisivat entistään kaventuneet ympäristön
tuhouduttua.

"Meidän jälkeemme vedenpaisumus" — lau-
se, jota jo ed. Andersson siteerasi — olisi kirjai-
mellisesti totta. Kysymyksessä olisi yhden suku-
polven projekti. Yhtä aikaa ei kannata puhua
Lapin voimakkaasta matkailuelinkeinosta ja sii-
hen liittyvien palvelujen kehittamisestä ja 23 400
hehtaarin suuruisen tekoaltaan rakentamisesta.
Matkailu ja tämä allashanke eivät sovi yhteen.
Niiden välillä täytyy valita. Turisti ei tule ihaile-
maan Lapin upeaa maisemaa tekoaltaan äärelle
vain huomatakseen, että 8 metrin vaihtelut al-
taan vedenkorkeudessa tekevät rannat kovin
ikävän näköisiksi. Matkailuarvot, luonnonarvot
ja esteettiset arvot on rakentamisen jälkeen lo-
pullisesti menetetty eikä edellytyksiä matkailu-
ja palveluelinkeinojen laajentamiseen silloin enää
ole, erityisesti kun altaan perustaminen tuhoaa
myös Lapin elinkeinoista perinteisintä, porota-
loutta.

Työllisyyden kannalta perustellumpaa olisi
nyt tukea pitkäjänteisen yritystoiminnan syntyä
Lappiin, parantaa joukkoliikennettä ja tietoli-
kennettä sekä pyrkiä avaamaan rajoja pohjoises-
sa niin yritystoiminnan kuin matkailunkin tar-
peisiin. Näihin ja yksittäisistä hankkeista esimer-
kiksi Kellosojan radan rakentamiseen kannattai-
si käyttää myös yhteiskunnan ohjaamia työllis-
yysvaroja. Tulisi myös tutkia pohjoisen satama-
yhteyden saamista Pohjoiselle jäämerelle Suo-
men viennin tarpeisiin. Toimivan rautatie- ja
maantieyhteyden rakentaminen Jäämerelle toisi
kaivattuja maansiirto- ja rakennustöitä.

Arvoisa puhemies! Päätöksenteko Vuotos-
asiassa ei tunnu kovin suunnitelmalliselta. Halli-
tuksen iltakoulussaan 15.9.82 tekemä kielteinen
päätös altaan rakentamiseen merkitsi elvytyksen
alkua Vuotoksen alueelle. Päätös oli ainakin sen
tekijöiden mielestä tarkoitettu pysyväksi. Edus-
kunta on hallituksen esityksestä ohjannut alueen
elinkeino toiminnan elvyttämiseksi varoja. Yh-
teensä on valtion varoja käytetty noin 32 miljoo-
naa markkaa.

Tällaisten ratkaisujen muuttaminen kymme-
nen vuoden välein on tietysti hölmöläisen hom-
maa. Alueella on 17 asuinrakennusta, niissä asuu
27 henkilöä. Näillä ihmisillä on ollut oikeus
luottaa siihen, että vuonna 82 tehty hallituksen
päätös merkitsee heidän ympäristönsä ja elinkei-
nonsa turvaamista.

Lapin maakuntaliiton vuonna 89 tekemään

kyselyyn allashankkeen toteuttamisesta vastasi-
vat Kemijärven kaupunki ja Pelkosenniemen
kunta, ympäristöhaittojen suurimmat kärsijät,
silloin kielteisesti. Viime päivien julkisuudesta on
ollut vaikea muodostaa käsitystä, millä tavalla
näiden alueiden asukkaiden ja valtuutettujen
kanta nyt on tässä asiassa on muuttunut. Ainoa
varma asia on, että painostus on ollut luja.

Etelän ihmisiä on usein syytetty siitä, että he
— tai me — häikäilemättömästi ovat hyödyntä-
neet Lapin luonnonvarat omiin tarpeisiinsa, har-
joittaneet suhteessa Lappiin eräänlaista siirto-
maapolitiikkaa. Tästä ovat osoituksena mm.
metsähallituksen suruttomat avohakkuut, joiden
jäljiltä metsä ei aina ole palannut.

Nyt 90-luvulla, kun kaikki tehdyn politiikan
virheet ollaan valmiit myöntämään, ollaan val-
miita käyttämään runsaasti varoja Lapin luon-
non pelastamiseen Kuolasta tulevilta päästöiltä
ja ollaan valmiita tukemaan alueen luontoiselin-
keinoja, matkailua ja palveluja, on vaikea täältä
etelästä käsin ymmärtää, että jotkut haluavat
edelleen nähdä Lapin vain suurena raaka-aine-
ja energialähteenä koko valtakunnalle. Vuotok-
sen allas merkitsee siirtomaamentaliiteetin jatka-
mistä.

Puhemies! Ympäristövaikutuksista pari sa-
naa.

Vuoden 82 kielteisen ratkaisun perustana oli-
vat mm. ympäristönsuojelulliset näkökohdat.
Kymmenessä vuodessa ne eivät ole muuttuneet
vähemmän painaviksi. Päinvastoin! Hallitus
vastauksessaan toteaa vain energia- ja työllis-
yysnäkökohtien muuttuneen. Kymmenessä
vuodessa on maailmalla tietomäärä säännöste-
lyn ja tekoaltaiden vaikutuksista vesistöihin
karttunut. Nyt tiedetään enemmän mm. humuk-
sen ja raskasmetallien käyttäytymisestä raken-
teissa vesistöissä. Myös erityisesti Lapin vesien
happamoitumisesta on nyt uutta tietoa. Vaiku-
tukset Kemijokeen ja Kemijärveen on käyty läpi
jo itse välikysymyksessä.

Uutta hallituksen vastauksessa on se, että
siinä viitataan myös Perämereen kohdistuviin
ympäristövaikutuksiin. Hallitus toteaa, että
"vaikutusten selvittäminen ja hankkeiden suun-
nittelu edellyttää tällöin yhteistyötä naapurimai-
den kanssa mm. rajavesistöjä koskevien sopi-
musten sekä Ece:n ympäristövaikutusten arvi-
ointia koskevan yleissopimuksen mukaisesti".
Olisikin kiinnostava kuulla, onko yhteyksiä
asiassa Ruotsin ympäristöviranomaisiin jo otet-
tu ja miten siellä arvioidaan ympäristövaikutuk-
sia Perämereen.

Jo edellinen hallitus puhui usein ympäristövaikutusten arvioinnista, mutta ei saanut sellaista aikaan edes keskeisimmässä, esimerkiksi Porin kivihiilivoimalan verohuojennuksia koskevissa, esityksissään. Ahon hallitukselta odotamme nyt perusteellista paneutumista ympäristövaikutusten arviointiin ja selkeää tapaa niiden ottamiseksi huomioon itse päätöstä tehtäessä.

Ympäristöministerin kielteisen kannan Vuotos-asiassa pitäisi olla signaali myös muulle hallitukselle. Pidämme tärkeänä, että nimenomaan Vuotoksen kohdalla tehtäisiin myös luonnonarvotarkastelu, jossa verrataan koskemattoman luonnonympäristön arvoa ympäristön muuttamisesta saatavaan hyötyyn. Luonnon taloudellinen arvo ei näy markkinahintoina kuten esimerkiksi sähkön hinta. Tästä huolimatta arvo on olemassa ja on otettava huomioon, jotta taloudellisesti rationaalinen päätös voitaisiin tehdä.

Vuotoksen tapauksessa altaan rakentaminen merkitsee ympäristöön liittyvien arvojen palautumatonta menetystä. Ympäristön arvo on mitattava itse päätöksentekohetkellä, mutta pitäisi myös arvioida, miten se tulee tulevaisuudessa muuttumaan esimerkiksi sähkön hintaan nähden. Näyttää siltä, että jos luonnon arvoa ei kiireesti aleta ilmaista markkoissa, sitä ei ilmaista päätöksenteossa ollenkaan.

Herra puhemies! Vuotoksen alueella asuvilla on oikeus yhteiskunnan kannalta kestäviin ja pitkäjänteisiin ratkaisuihin. Kielteistä päätöstä altaan rakentamiseen on seurattava lain, jolla Vuotoksen alue ja sen yläpuolinen vesistö suojellaan vesistörakentamiselta. Näin olisi pitänyt tehdä hallituksen iltakoulupäätöksen yhteydessä jo vuonna 82 tai viimeistään Pelkosenniemen kunnanvaltuuston tehtyä kielteisen ratkaisunsa helmikuussa 89, mutta vieläkin se ei ole liian myöhäistä. Ratkaisuun on myös liitettävä selkeä, koko Lapin alueen työllisyysoloja parantava tukipaketti sekä allasalueen kuntiin suuntautuva elvytysuunnitelma rahoituspäätöksineen.

Herra puhemies! Edellä kerrotulla perusteella vihreä eduskuntaryhmä yksimielisesti on Vuotoksen altaan rakentamista vastaan. Kannatan ed. Pulliaisen ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Vihreiden ja eräiden muiden välikysymys Vuotoksen rakentamisesta avaa tälle eduskunnalle ensimmäisen mahdollisuuden käydä periaatteellista keskustelua ympäristö- ja energiakysymyk-

sistä yleensä. Yhden altaan ratkaiseminenhan ei ole missään suhteessa ainutlaatuista, vaan sen merkitys asettuu johonkin kohtaan suuremman kokonaisuudessa.

Meidän esi-isämme ja -äitimme olisivat varmaan silmät hämmästyksestä ymmyrkäisinä kuunnelleet meidän keskusteluamme eduskunnassa. Pestyämme hampaamme sähköhammas-harjalla, kuivattuamme tukkamme sähköisin välinein ja matkailtuamme tänne lentokonein, autoin ja junin istumme yltäkylläisinä keskustelemaan miellyttävissä olosuhteissa siitä, miten energiaa tulisi tuottaa tai miten sitä kenties pitäisi säästää. (Ed. Aittoniemi: Eduskunnan sähköisessä ilmapiiressä!)

Esivanhempamme kokivat luonnon aiheellisesti pahana vastustajana, joka tuli voittaa, tai tuli itse voitetuksi. Punaisen viivan ensimmäiset vetäjätäkään eivät olleet ensisijaisesti ihmisten vaan luonnon uhkaamia, niin kuin kertomuksen loppu karhuineen ja punaisine viivoineen kertoo.

Isämme rakensivat perustan nykyiselle suomalaiselle taloudelliselle hyvinvoinnille. Kun esi-isämme olivat raivaajasukupolvea, olivat isämme rakentajasukupolvea. Suunnattomin henkilökohtaisin uhrauksin he hoitivat kansalliset velvoitteemme ja olivat mukana kehittämässä teknologiaa, tietämystä ja välineitä, jotka nyt varmistavat meille moninaiset teknilliset laitteet ja vempaimet mutta samalla myös saasteet ja ongelmat. Me olemme nyt kuluttaja- ja jopa tuhlaajasukupolvea.

Keskustelua ympäristöstä ja energiasta on usein käyty kuvitellen, että kaikki ongelmat olisivat hoidettavissa. Korkean teknologian puoltajat ovat olleet vakuuttuneita, että kehityksen kehittyessä myös ongelmat poistuvat emmekä joutuuduaan välikäteen tuotannon ja tuotannon tuomien ongelmien välillä.

Toinen sektori taas on pyrkinyt vakuuttelemaan, että ongelmat olisivat hoidettavissa, jos jonkin verran säästäisimme. Rohkenen arvella, että hekään eivät tunnusta kaikkia tosiasioita. Ainakaan eivät kehittymättömyydestä ja köyhyydestä kärsivät kansat olisi kovin tyytyväisiä, jos kehottaisimme heitä säästämään energian käyttöönsä ja toiveitaan siksi, ettei maailman ekologia joutuisi lopullisesti kestävämmiin vaikeuksiin.

Kehityksen edetessä olemme joutuneet perimmäisten kysymysten ääreen. Joudumme toteamaan, että olemme kehittyneellä tekniikalla repineet irti luomakunnasta enemmän kuin on ollut oikein ja mahdollista. Nyt tuon repimisen

vaikutukset ovat kertyneet takapihoillemme saasteongelmiksi, osin jopa piileviksi aikapommeiksi.

Toteen on käynyt se Pyhän kirjan näköala, että meidät ihmiset on asetettu tänne maailmaamme syömään leipämme otsamme hiessä. Peruslankemuksen jälkeen ovat ihmisen ja luonnon kokonaisrakenteet viritetyt sillä tavoin, että yltäkylläisyyteen ei ole mahdollisuutta. Vain kovalla työllä ja vaatimattomalla elämäntavalla voidaan tuottaa ja pystytäänkin yhteistä hyvää tuottamaan kaikille. Tarvitaan solidaarisuutta eli läheisten ja kaukaisten lähimmäisten rakastamista. Muulla toiminnalla aiheutetaan kurjuutta toisille ja ennen pitkää myös omalle kohdalle.

Me olemme viime vuosikymmeninä päässeet liian helpolla. Me olemme voineet elää yltäkylläisyydestä, mutta tosiasioden ankara kehä ei ole jättänyt meitä rauhaan. Joudumme hoitamaan ne ongelmat, joihin ahkera pyrkimämme aineellisen hyvän lisäämiseen ovat meidät johtaneet. Nyt on aika katsoa totuutta silmiin.

Kysymys energian tuotannon tavasta liittyy moniin ulkoisiin tekijöihin. Yksi on tuotannon ympäristövaikutus, toinen tuotannon kotimaisuusaste, kolmas kysymys energian uusiutumista ja neljäs vaikkapa sen hinnasta. Samalla joudutaan arvioimaan energian tarvetta aikajalla.

Energian tuotannosta Suomessa tapahtuu öljyllä vuoden 1989 tilastojen mukaan noin 31 prosenttia, ydinvoimalla 15 prosenttia, vesivoimalla 11, hiilellä 11, maakaasulla 6 prosenttia, muilla kotimaisilla keinoilla 15 prosenttia ja sähkön nettotuonti on 7 prosenttia. Turpeen osuus on 3 prosenttia.

Kun katsomme energian tuotannon eri sivuvaikutuksia, havaitsemme ongelmia kaikilla tasoilla. Öljy on ulkomainen tuote, joka aiheuttaa monia päästöjä. Ydinvoima on puhdas mutta uusiutumaton ja riskialtis keino. Vesivoima on puhdas, kotimainen ja uusiutuva energian tuotantotapa, hiili hyvin päästöistä puhdistettuna varsin hyvä ja turvallinen keino, mutta hiilidioksidipäästöjen kautta melkoinen kasvihuoneilmiön aiheuttaja.

Ylistetty maakaasu on yhdestä putkesta tuotuna riskialtis ja ympäristölle ongelmallinen, jos tuottaja ei pidä tuotantoprosessia hallinnassaan, vaan sallii mm. ympäristöongelmia aiheuttavat päästöt jo tuotantovaiheessa. Maakaasussa ovat ongelmana myös typen oksidit ja yhdestä suunnasta tuotettua liiallinen riippuvuus tuottajasta

ja häiriötilanteista.

Muut kotimaiset keinotkaan eivät ole ongelmattomia, kun tutkimme hiilidioksiidi- ym. päästöjä. Uusien kotimaisten ja uusiutuvien energian tuotantotapojen kehittämiseen on käytetty ehkä liian vähän pääomia, mutta niiden tuottavuuteen liittyy eittämättömiä riskejä rahoittajan kannalta. Turpeen käyttö sisältää ympäristöllisiä vaikutuksia, ja sähkön nettotuotannon takana on ainakin viides ydinvoimala maamme rajojen ulkopuolella. Kansainväliset sopimukset tullevat arvioimaan varsin kriittisesti myös hiilen käyttöä.

Tätä myöten vaihtoehdot käyvät meilläkin vähiin. Edellytämme, että Suomi jatkossakin harjoittaa monimuotoista energiapolitiikkaa ja nojautuu niin paljon kuin mahdollista uusiutuviin kotimaisiin energiamuotoihin.

Joiltakin tahoilta on ehdotettu energian hinnan varsin voimakasta korottamista. Tämä on oikein, jos puhutaan huippukulutuksen leikkaamisesta korkealla tariffilla. Tuotantokapasiteettihan joudutaan rakentamaan huippukulutuksen mukaan. Muutoin korkea energian hinta on melkoinen tekijä myös tavalliselle kansalaiselle, niin mökin mummolle ja vaarille kuin lapsiperheillekin. Sietää miettiä, mikä on realistista ja mikä ei ole.

Vuotoksen allas on esitetty arvostelijoiden taholta ydinvoiman säätövoimana. Tähän käsitykseen emme yhdy. Emme ainakaan hyväksy sitä asettamusta, että Vuotoksesta päätettäessä otettaisiin samalla kantaa johonkin muuhun energian tuotantotapaan.

Hallitus on myös luvannut, että altaan rakentamisen taloudelliset ja ympäristölliset vaikutukset selvitetään ennen lopullisten päätösten tekoa. Vesioikeuden käsittelyn tarkoituksena on nivel-tää paikalliset oikeudet ja tosiasiat siihen, mitä tulee ja voidaan rakentaa. Energiataloudelliset edellytykset ja ympäristön huomioon ottaminen tulee toteuttaa tämän kotimaisen, uusiutuvan ja erittäin puhtaan energian käyttömuodon lisärakentamisen yhteydessä ja jo sitä ennen.

Rakentamatta jättämistä on voitu perustella eri seikoin. Vuotos-hanke koskee konkreettisella tavalla niitä ihmisiä, jotka joutuvat muuttamaan kodeistaan. Heille ja muillekin seudun asukkaille epävarmuus on ollut kuluttava ja kielteinen asia. On selvää, että luvansaaajan on huolehdittava alueen asukkaiden eduista ja oikeuksista, jos rakentamiseen lopullisesti lähdetään.

Allas voidaan rakentaa hyvin tai huonosti. On edellytettävä, että rakentaminen toteutetaan

huoolellisesti ja mahdollisimman ympäristöystävällisesti ajatellen niin kalastuksen kuin virkistykseenkin mahdollisuuksia alueella.

Hallitusohjelmassa todetaan muun muassa: "Hallitus valmistelee ja toteuttaa energiansäästöohjelmaa. Energian säästöä ja käytön tehostumista edistetään laajalla tutkimus- ja kehitystoiminnalla, energiansäästömahdollisuuksista tiedottamisella sekä energiaverotuksella, joka ei saa heikentää suomalaisten yritysten kilpailukykyä. Hallitus tehostaa vaihtoehtoisten energialähteiden, esimerkiksi bioenergian tutkimusta, koitoimintaa ja käyttöönottoa. Kotimaisten energiamuotojen käyttöä tehostetaan ympäristöystävällisellä tavalla. Vesivoiman tuotantoa jo rakennetuissa vesistöissä voidaan lisätä. — Hallitus antaa eduskunnalle selonteon energiapolitiikasta"

Nyt on aika käydä sanoista tekoihin. Haluamme pikaisesti kauppa- ja teollisuusministeriöltä energiansäästöohjelman niin lyhyellä, keskipitkällä kuin pitkälläkin aikavälillä. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että hallitus valmistelee eduskunnalle energian säästöä ja käyttöä koskevan ohjelman. Se on rakennettava niiden tosiasioiden varaan, joita neliössä "säästäminen, kotimaisuus, ympäristö, tuotantoelämä" on olemassa.

Meidän päättäjien kannalta on olennainen tosiasia se, että niin kansalaisen kuin päättäjänkin ainoa todellinen kansanäänestyksen muoto energian tuotannosta on käytännön suhtautuminen energian käyttöön. Muu kansanäänestys ei johda energian säästöön ja kestäväan kehitykseen.

Päätöksenteko on sovittelemista mahdollisten ja vaikeiden asioiden välillä. Hallituksen tehtävänä on käydä tarkastelemaan eri näkökohtia mainituissa asioissa ottaen huomioon kaikki asiaan vaikuttavat tekijät sekä tehtävä ratkaisut tämän harkinnan jälkeen.

Ed. J u r v a : Herra puhemies! Energia-asiat olivat vahvasti esillä maaliskuun eduskuntavaaleja edeltäneen vaalikampanjoinnin aikana käydyssä poliittisessa keskustelussa. Keskustelu keskittyi viidennen ydinvoimalan rakentamiseen tai rakentamatta jättämiseen sekä energian säästämiseen.

Melko pitkälle menevä yhteisymmärrys vallitsi siitä, että säästäminen on ensimmäinen keino energiavarmuuden turvaamisessa, mutta ettei se kuitenkaan yksin ole riittävä toimenpide varsin-

kaan teollisuuden perusvoiman riittävyuden takaamiseksi. Lisäenergian tuotantomenetelmistä puolueet olivat tuolloin niin kuin varmasti nytkin monta mieltä. Selvin jako vastustajiin ja kannattajiin on varmaankin ydinvoimalla. Se on täysin luonnollista, sillä ydinenergia on edelleenkin vahvoja tunteita herättävä aihe niin sotilaallisen kuin rauhanomaisen käyttönsäkin osalta.

Ydinvoiman riskit ja vaarat tiedetään ja tunnetaan. Ero on vain siinä, halutaanko se myöntää ja ottaa konkreettisenä riskitekijänä huomioon tarkasteltaessa ydinvoiman paremmuutta verrattuna muihin energiantuotantokeinoihin. Itse samoin kuin puolueeni lukeudumme niihin, jotka pitävät ydinvoimaa erittäin riskialttiina, jopa kuolemanvaarallisena energiantuotantomuotona ja siksi vastustamme ydinvoimaloiden lisärakentamista.

Vihreät lienevät ryhmittymä, joka myös vastustaa ainakin valtaosaltaan ydinvoimaa. SMP oli tosin ensimmäinen puolue, joka teki ydinvoimanvastaisesta kannastaan puoluepäätöksen jo 1970-luvulla. Tietäen vihreiden kannan ydinvoimaan ihmettelenkin, miksi puolue lähti organisoimaan nyt käsiteltävää välikysymystä Vuotoksen altaan rakentamisesta. Hankkeen tarkoituksenahan on nimenomaan olla eräs vaihtoehto ydinvoimalla tuotetulle sähkölle.

Lisäksi kysymys on ajoitettu erittäin huonosti eduskunnan pahimpaan kevätruuhkaan niin, ettei energiapolitiittinen keskustelu voi eikä ehdi muodostua riittävän laajaksi ja perusteelliseksi tämän välikysymyskeskustelun yhteydessä. Samaan lopputulokseen olisi päästy tekemällä aiheesta suullinen tai valtioneuvostolle osoitettu kysymys.

Herra puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä katsoo, että hallituksen tekemä päätös Vuotoksen altaan rakentamisesta on perusteltu. Suomen energiahuolto ei kehity pelkästään puhumalla, myös toimenpiteitä tarvitaan. SMP:kin vastusti aikaisemmin asian ollessa käsiteltyssä Vuotoksen altaan rakentamista. Olemme kuitenkin tulleet toisiin ajatuksiin, koska energian kulutus on jatkuvasti ja nopeasti noussut ja vaihtoehtoisia energiamuotoja ei ole löytynyt tai niitä ei ole riittävällä tarmokkuudella haluttu kehittää. Katsomme, ettei päätöksen korjaaminen ole häpeä vaan viisaus silloin, kun tilanne sitä vaatii.

Pitkään jatkuneessa päätöksentekoprosessissa on se negatiivinen puoli, että alueen asukkaat ovat joutuneet elämään epätietoisuudessa tulevasta kohtalostaan jo vuosikymmeniä. Näin

siksi, että päätöstä on pitkitetty, muutettu ja lykätty vähän väliä. Vuonna 1982 tehtiin viimeksi päätös siitä, ettei Vuotoksen allasta rakenneta. Tästä antoi poliitikon kunniasanansa silloinen ministeri Esko Ollila. Päätökseen pohjautuen on aluetta valtion tuella kehitetty. Nämä miljoonat uhkaavat mennä kankkulan kaivoon veden peittäessä alueen.

Tilanne on hyvin tyypillinen suomalaiselle politiikan teolle yleensäkin. Toinen hyvä esimerkki tästä on Suomen maatalouspolitiikka, jossa on soudettu ja huovattu ylituotannon ja niukkuuden välillä lähes parin vuoden välein ja lähes kaikkien tuotteiden osalta. Toivomme, että nyt tehty rakentamispäätös on viimeinkin se lopullinen ja voidaan ryhtyä työhön sekä samalla päästää alueen asukkaat pois epä tietoisuudesta.

Vuotoksen allashanke tuo ympäristökuntien alueelle useiksi vuosiksi runsaasti työtä ja helpottaa alueen vaikeata työllisyystilannetta. Valmistumisensa jälkeenkin tekoallas tuo niin työtä kuin verotulojakin sijaintikuntaansa. Talousvaiikutukset eivät siis ole mitättömät, ja siksi onkin ymmärrettävää, että kuntien asukkaat ovat olleet suostuvaisia hankkeeseen. Luonnollisesti on huolehdittava siitä, että työllistämisaikutukset kohdistuvat Lapin asukkaisiin mahdollisimman täysimääräisinä.

Pidämme myös itsestäänselvänä sitä, että kärsimään joutuneille ja maitaan menettäneille tulee korvaus maksaa täysimääräisenä. On myös muistettava, että valtiovallan tulee huolehtia muuttamaan joutuvan väestön mahdollisuudesta turvattuun tulevaisuuteen mahdollisimman lähellä kotiseutuaan.

Vuotoksen altaan rakentaminen on kuitenkin valitettavan vähäinen lisäys maamme kokonais-energiantuotantoon. Tarvitaan myös muita päätöksiä ja jopa nopealla aikataululla, jos halutaan välttää ydinvoiman lisärakentamiselta. Eräs tällainen ratkaisu olisi tehdä päätös myös Ounasjoki-suunnitelman toteuttamisesta. Tämä hanke merkitsisi varsin huomattavaa energiamäärän lisäystä vuosittain sekä toisi usealle sadalle henkilölle työtä rakentamisajaksi eli 15 vuodeksi ja valmistumisensa jälkeenkin vielä yli 300 työpaikkaa. Vuosittaiset verotulot tulisivat olemaan 4,3 miljoonaa markkaa Kittilän ja Rovaniemen kunnille.

Yhdessä Vuotoksen altaan rakentamisen kanssa Ounasjoki-suunnitelma toisi Lappiin rakentamisajaksi lähes 1 000 työpaikkaa ja valmistumisensa jälkeenkin suuren teollisuuslai-

toksen verran. Samalla hankkeet tuottaisivat varsin merkittävän lisäenergian eli noin 500 megawattia, mikä on noin puolet suunnitellun viidennen ydinvoimalan tuotosta, ja toisivat lisääntymään kehittää ja harkita ja rakentaa muita kuin ydinvoimaan perustuvia energiantuotantomuotoja sekä olisivat osa hajautettua energian tuotantoa.

Herra puhemies! Ennusteiden mukaan Suomen energian tarve tulee edelleenkin kasvamaan, vaikkakin lama tulee hillitsemään kasvulukuja lähivuosina. Laskettu lisäenergian tarve on 3 000 megawattia tällä vuosikymmenellä. Näin ollen edellä esittämäni toimenpiteet eivät kata tarpeesta vielä kuin noin 15 prosenttia. Lisäksi voimaloiden rakentaminen kestää lähes kymmenen vuotta. Tarvitaan siis nopeasti myös muita energialähteitä ja mieluiten hajautettuun tuotantoon sopivia, jotta välttyttäisiin ydinvoiman rakentamiselta.

Naapurimaassamme Ruotsissa on menestysellisesti tutkittu suomalaissyntyisen tutkijan johdolla biomassan käyttöä energialähteenä. Biomassana on tutkimuksissa käytetty erittäin nopeakasvuista pajua, jota on koeviljelty pelloilla. Pajun on kokeissa todettu sitovan itseensä auringon energiaa kaikkein tehokkaimmin, jopa niin, että yksi imeytynyt auringon megajoule vastaa yhtä grammaa kuivamassaa. Suoritettujen laajojen viljely- ym. kokeiden pohjalta on laskettu, että Etelä- ja Keski-Ruotsin pelloilla viljelystä energiapajukosta voidaan saada energiaa 145 petajoulea vuodessa. Määrä on hieman enemmän kuin kolmen suomalaisen ydinvoimalan tuotantokyky. Energiapajua, jota biomassana käytetään, voidaan viljellä lähes koko Ruotsissa, siis myös Suomessa, alueilla lajikkeita vaihtaen, ja se on korjattavissa talteen leikkupuimurin tyypisellä koneella varsin nopeasti. Parasta korjuuaikaa on talvi, joten se täydentäisi sopivasti muussa maataloustuotannossa olevaa hiljaisempaa kautta.

Ruotsissa tehtyjen suunnitelmien mukaan viljelijä tekisi viljelysopimuksen voimalan kanssa ja myisi tuotteensa hakkeena. Näin hänellä olisi täysi varmuus tuotteensa myynnistä sovitulla hinnalla, ja toisaalta voimalalla olisi varmuus energiaraaka-aineen saamisesta. Suunnitteilla on lisäksi, että valtio maksaisi suomalaista kesantointipalkkiota vastaavan summan hehtaarilta viljelijälle siitä, että hän kasvattaa pelloillaan energiapajua.

Suomessakin on energiapajun tuotantoa kehitetty 1970- ja 1980-luvuilla, mutta siinä ei ole

oltu riittävän tarmokkaita ja perusteellisia. Sopivat pajulajikkeet ovat kuitenkin tiedossa ja tarvittava muukin tietous olemassa tai ainakin saatavissa. Menetelmällä pystyttäisiin tuottamaan helposti ja nopeasti vähintään 500—1 000 megawatin verran energiaa ja siten korvaamaan suunniteltu ydinvoimala. Lisäksi energiapajun viljely ja siihen pohjautuva hajautettu energian tuotanto toisi maaseudulle ja sen asutuskeskukseen runsaasti työpaikkoja.

Käyttämällä peltoja biomassan viljelyyn voitaisiin vähentää samalla maataloustuotantoa ja säästää tätä kautta valtion tukimäärärahoja. Biomassa on vain eräs, joskin varsin lupaava ja nopeasti käyttöön otettava sekä helppo vaihtoehtoinen energiantuotantomuoto. Muitakin tuki löytyy runsaasti, mutta ne kaikki vaativat vielä paljon kehitystyötä ja tutkimusta.

Uusiutuviin ja vaihtoehtoihin energialähteisiin perustuvan tuotannon kehitystyö on ollut valitettavan vähäistä verrattuna esimerkiksi ydinvoiman mainostamiseen käytettyihin varoihin. Tilanteeseen tulisi saada pikainen korjaus, sillä aika rientää, ja 2000-luvulla myös Suomessa on oltava tietoutta ja valmiutta ottaa käyttöön muita kuin traditionaalisia energiantuotantomuotoja.

Herra puhemies! Hallitus lupasi toimintansa aloittaessaan antaa ennen tärkeitä energiaratkaisuja energiapolitiittisen selonteon. Se on erittäin tärkeätä siksi, että olisi kyettävä mahdollisimman laajalla yksituumaisuudella päättämään Suomen energiapolitiikan kehityslinjoista. Ydinvoimalapäätös, joka on toivottavasti kielteinen, ei voi odottaa kauan. Vesivoiman lisärakentaminen kaipaa lainsäädännöllisiä toimia kuten Ounasjoen suojelulain purkamisen. Uusien ja vaihtoehtoisten energiamuotojen kehitystyö vaatii merkittävästi suurempaa valtiovalan taloudellista panosta. Energiansäästötoimet tulee huolella ja keskitetysti suunnitella, ja lisäksi olemassa olevien voimaloiden laitteistojen nykyaikaistaminen tehokkaammiksi ja saasteettomammiksi vaatii valtion tukea. Näin ollen eduskunnan ja poliittisten puolueiden tulisi mahdollisimman pian voida saada sanoa mielipiteensä kaikista edellä luettelemistani energiapolitiikan tulevien vuosikymmenten kehitys- ja toimintalinjoista.

SMP:n eduskuntaryhmä katsoo, että vihreiden johdolla tehty välikysymys Vuotoksen altaan rakentamisesta ei anna aihetta enempään toimenpiteisiin. Sen sijaan kiirehdimme edellä kaipaamani energiapolitiittisen selonteon tuomis-

ta eduskuntaan. Mielestämme oikea ajankohta olisi heti syksyllä ennen varsinaisen tiiviin budjettikäsittelyn alkamista, jolloin kansanedustajilla olisi kunnolla aikaa syventyä aiheeseen ja siitä voitaisiin käydä syvälinen ja perusteellinen keskustelu, jonka pohjalta hallituksella olisi selkeä kuva eduskunnan käsityksestä maamme tulevan energiapolitiikan suuntaviivoista

Ed. U k k o l a : Herra puhemies! Vihreiden välikysymys Vuotos-hankkeesta on paikallaan ainakin yhdessä suhteessa. On jo korkea aika keskustella eduskunnassakin siitä, miten voidaan yhdistää luonto ja luonnonsuojelu toiseen aivan yhtä tärkeään arvoon, ihmisten oikeuteen tehdä työtä. Pohjoisen ihmiset ovat aina eläneet osana luontoa. Siksi he eivät hyväksy sitä, että etelän suojelijat leimaavat heidät vuodesta toiseen suorastaan rikollisiksi. Työtään tekevä metsuri ei ole rikollinen, sen sijaan sellainen voi olla, joskus, puuhun kiipeävä kettinkijengiläinen.

Jos asioita tarkastellaan pelkästään luonnonsuojelun kannalta, ehkä koko Pohjois-Suomi pitäisi paketoita tuleville sukupolville. Jos lama tästä syvenee ja bruttokansantuote kääntyy pysyvään laskuun, kuten vihreät ovat vuodesta toiseen vaatineet, ehkä koko Suomi museoituu aikaa myöten eurooppalaisten keuhkoiksi. Jos tämä on vihreiden politiikan perimmäinen tarkoitus, haaveiden muuttuminen todeksi voi olla totta pikemmin kuin vihreät edes arvaavat.

Eduskunnankin olisi syytä miettiä, kuinka pitkään nykyaikaista kansalaissotaa joudumme käymään. Milloin tulee loppu ikuisille luonnonsuojelukiistoille? Milloin opimme elämään niin, että kunnioittaisimme ihmisten oikeutta tehdä työtä ja että ihmiset samalla oppisivat kunnioittamaan luontoa? Eivät pohjoisen ihmiset aivan synnittämiä tietenkään ole. Luontoa on tuhottu järjestömiinkin hankkeisiin. Onko esimerkiksi jokainen tunturi valjastettava elinkeinoelämän tarpeisiin?

Luonnonsuojelussa ei ole enää kysymys siitä, kuinka paljon luontoa voidaan paketoita, vaan siitä, pystymmekö pelastamaan saasteilta ja tuhoilta edes nykyiset luonnonsuojelualueet. Lapin ja koko Suomen tärkein luonnonsuojelullinen asia on, kuinka pelastaa metsät tuhoutumasta, ei se, rakennetaanko Vuotos vai ei.

Kun tarkastelee sitä propagandasotaa, jota on käyty niin Vuotoksen kuin Pudasjärven Kollajankin yhteydessä, normaalijärjellä ei löydy totuutta. Vihreiden välikysymyksen mukaan

allasalueella asuu vajaat 100 henkilöä ja siellä on mm. 17 elinkelpoista maatilaa. Ministeri Juhantalo sanoi vastauksessaan, että alueella on 17 tilaa ja 27 asukasta. Kolmansien tietojen mukaan siellä on 7 tilaa ja 17 ihmistä. Ketä tässä pitäisi uskoa? Jos uskoisi viimeksi mainittuja tietoja ja vertaisi niitä parin vuoden takaiseen Kemijoki Oy:n tilastoon, kotikontunsa jättämään joutuvien asukkaiden lukumäärä olisi siten pienentynyt. Siten 17 henkilöä varten on ns. Vuotos-elvytyksen nimissä annettu rahaa 32 miljoonaa markkaa. Se tekee henkilöä kohden lähes 2 miljoonaa markkaa. Olisivatko kiistat pienempiä, jos raha olisi annettu jokaiselle käteen riihikuivina seteleinä?

Vuotosta voidaan sekä kannattaa että vastustaa energiapoliittisin perustein, kuten on huomattu tässä keskustelussa. Jos lähtökohtana on, että Vuotoksen rakentamisella pelastetaan ydinvoimalasta, kuten monet Vuotoksen kannattajat eduskunnassa uskovat, niin tämä peruste on kestävä. Perusvoiman tarvetta ei Vuotoksella tyydytetä.

Toinen rakentamisen peruste — ilmeisempi — onkin se, että Vuotosta tarvitaan tulevan ydinvoimalan säätövoimana. Siksi sitä voidaan sekä kannattaa että vastustaa myös tällä perusteella.

Vaikka kokonaisenergian tarvetta ei Vuotoksella tyydytetä, sen sijaan allas kiistatta parantaisi jo säännöstellyn Kemijoen hyötysuhdetta. Tällä hetkellä tilanne Kemijoella on epätaloudellinen, niin kuin se on Iijoellakin, jossa koskiensuojelulla estettiin rakentamista jo valmiisiin alajuoksun voimalaitoksiin kolmannet koneistot.

Ainut kestävä peruste Vuotoksen rakentamiselle onkin työllisyys. Pelkosenniemen työttömyysaste on lähes 20 prosenttia. Koko Koillis-Lapin alueella se on 15 prosenttia. Jos tällaiset työttömyysluvut olisivat Etelä-Suomessa, valtiolta käynnistäisi heti tehotoimet.

Tähän liittyy myös se, että jos entiset puheet pitävät paikkansa, Vuotoksen altaan takaama hyöty Koillis-Lapin kunnille olisi melkoinen. Luvassa olisi niin verotuloja kuin osakassähköäkin. Pysyvän verotulon määrä esimerkiksi Pelkosenniemen kunnalle merkitsisi 25—50 prosentin lisäystä verotuksella kerättävään kunnan tuloon. Aiemman sopimuksen mukaan kunnat saisivat lisäksi määrärahan, jonka suuruus noudattelee vesilain mukaista säännöstelymaksua. Lisäksi kunnilla on mahdollisuus tulla altaan yhteyteen perustettavan voimalaitosyhtiön osakkaiksi, jolloin ne pääsisivät pitkällä tähtäyksellä

osallisiksi osakassähkön tuomasta taloudellisesta edusta ja samalla turvaisivat oman sähkönhankinnan tältä osin tulevaisuudessa.

Voimayhtiöiden maine sanansa pitäjänä on kuitenkin keho. Oulujoki on valjastettu raaimman mukaan tavalla, jota kukaan ei nykypäivänä hyväksyisi. Kuitenkaan Oulujoki Oy ei anna alueen kunnille oikeudenmukaista osuutta riistämästään sähköstä. Jos Vuotos rakennetaan, on pidettävä huoli siitä, että Kemijoki Oy pitää sopimukset eikä luistele niistä samalla tavalla irti kuin Oulujoki Oy on tehnyt iankaiken.

Etelän innokkaiden suojelijoiden painoarvo pohjoista koskevissa asioissa, joista edelleenkin päätetään täällä Helsingissä eikä suinkaan paikallisella tasolla, olisi nykyistä vähäisempi, jos pohjoisen ihmiset voisivat olla yksimielisiä. Mutta kun he eivät ole. Pohjoinen saa oikeastaan syyttää itseään siitä, että asiat ovat nykyisellä tolalla. Yksimielistä ja yhtenäistä kansaa ei mikään voita.

On toki inhimillistä ja ymmärrettävää, että ne, jotka joutuisivat jättämään kotinsa ja juurensa, vastustavat hanketta raivokkaasti loppuun asti. Niin ovat tehneet aikanaan ne etelän ihmiset, jotka ovat menettäneet maansa ja kotinsa moottori- ja rautateiden alle. Eivät hekään ole suosiolla kodistaan luopuneet. Siksi onkin ehdottoman välttämätöntä, että kodistaan luopuvat saavat oikeudenmukaiset korvaukset, jos allas päätetään rakentaa.

Voi myös kysyä, mitä oikeuksia on niillä ihmisillä, jotka joutuvat jättämään juurensa muuttaessaan työn perään. Mitkä ovat heidän oikeutensa tässä kansalaissodassa? He tietenkin tekevät valintansa vapaaehtoisesti. Mutta onko työttömällä juuri muita vaihtoehtoja?

Vaikka Vuotoksen altaan rakentamista puoltavat kaikki järkisyyt, niin asiaa voidaan tarkastella myös poliittisen uskottavuuden ja poliittisten menettelytapojen valossa. Onko Vuotos sitenkään niin tärkeä, että sen takia pitää viedä politiikalta viimeinenkin uskottavuus? Toki vastaväitteenä voidaan sanoa, ettei yhteiskunta koskaan kehity, jos aina ja kaikkialla pidettäisiin kiinni aikanaan tehdyistä päätöksistä, aikanaan tehdyistä kannanotoista. Jos uusien tietojen, uusien tutkimusten, uusien totuuksien ei sallittaisi korvata vanhoja, yhteiskuntamme taantuisi. Ehkä yksi politiikkamme vitsaus onkin siinä, ettei tätä tosiasiaa hevin hyväksytä.

Tässä tapauksessa kysymys politiikan menettelytavoista ei kuitenkaan liity pelkästään päätöksen perumiseen ja sen synnyttämään uskotta-

vuuskuiluun, vaan siihen, mikä painoarvo on annettava paikalliselle mielipiteelle. Demokratiassa on kunnioitettava vaaleissa valittujen elinten tahtoa. Toisin sanoen kuntien tahtoa on kunnioitettava.

Vuotoksen allas ei tietenkään olisi ensimmäinen tapaus, jossa laillisesti valitun valtuuston kanta syrjäytettäisiin ja demokratian periaatteista vähät välitettäisiin. Niin tapahtui Kollajan tapauksessakin. Iijoki suojeltiin vastoin Pudasjärven kunnanvaltuuston päätöstä. Silloin ei eduskunnassa puhuttu demokratian kunnioittamisesta mitään. Kaikkein onnettominta poliittisen uskottavuuden kannalta Pudasjärven tapauksessa on se, että jopa eduskunnan päätöksillä luvattu turvevoimala on vieläkin toteuttamatta. Jos tämä hallitus ja tämä eduskunta haluavat paikata demokratialle aiheutetut vahingot, Pudasjärven on ehdottomasti saatava turvevoimala.

Mutta mikä oikein on Vuotos-kuntien tahto? Jos asia olisi yksiselitteinen, asiaa ei tarvitsisi selitellä. Tilanne juuri Pelkosenniellä on perin omituinen. Vaikka nykyinen valtuusto allasta vastustaa, edellinen valtuusto sitä kannatti. Kuitenkin nykyinen vastustajien enemmistö johtuu pikemminkin vaalilaista ja vaaliliitoista kuin kuntalaisten todellisesta tahdosta. Jos lasketaan yhteen viime kunnallisvaaleissa valittujen valtuutettujen saamat äänimäärät, kannattajilla onkin kuntalaisten enemmistö takanaan.

Toisaalta voi myös kysyä, mikä arvo on puolueiden sisäisellä demokratialla. Esimerkiksi SDP:n kokoomuksen ja keskustan Lapin piirit kannattavat Vuotoksen allasta. Eikö demokraattista olisi sekin, että esimerkiksi SDP omissa päätöksissään kunnioittaisi Lapin jäsentensä tahtoa?

Demokratiaa on lopultakin opittava arvostamaan myös täällä tehtävissä päätöksissä. Siksi Vuotosta ei saa rakentaa, jos allasalueen kunnissa asuvien ihmisten enemmistö sitä vastustaa. Mutta riittääkö esimerkiksi juuri Pelkosenniemen tapauksessa demokratian mittariksi se, että nykyinen valtuusto sitä vastustaa. Voihan ensi vuonna valittava uusi valtuusto taas sitä kannattaa. Jos päätös altaan rakentamisesta tehdään kuulematta alueen ihmisiä, usko politiikkaan kokee parantumattoman iskun. Tilanne paikallisesti on kuitenkin niin sekava ja tulehtunut, että ainoa järkevä tapa saada selville allasalueen kuntalaisten tahto on kansanäänestyksen järjestäminen. Elleivät valtuustot siihen suostu, hallitus voi teettää asiasta tutkimuksen ennen päätös-

tään.

Herra puhemies! Liberaalisen kansanpuolueen eduskuntaryhmän nimissä ehdotan edellä olevan perusteella, että eduskunta hyväksyisi seuraavan päiväjärjestykseen siirtymisehdotuksen:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ennen lopullista Vuotos-päätöstä pyrkii toimimaan niin, että alueen kunnat järjestävät asiasta kansanäänestyksen; elleivät kunnat siihen suostu, hallitus teettää asiasta niin kattavan selvityksen, ettei allasalueen kuntalaisten tahdosta ole epäselvyyttä,

ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Ympäristöministeri Pietikäinen: Arvoisa puhemies! Kun Vuotoksen allashanke tuotiin iltakouluun 15.5. tänä vuonna, katsoin, että asian käsittely rinnastettaisiin vuoden 1982 iltakoulu päätökseen, mihin asian valmistelu ei kuitenkaan antanut edellytyksiä. Ihmetystä aiheutti se, että ennen hallituksen iltaoulukäsittelyä ei neuvoteltu edes niiden ministeriöiden kanssa, joiden hallinnon alaa asia myös koskee. (Ed. Laakso: Uutta poliittista kulttuuria!) Menettelytavassa olisi ollut toivomisen varaa, mutta ehkä tämä voidaan laskea hallituksen alkukangertelujen tiliin. (Ed. Skinnari: Lopun alkua!)

Hallituksen vastaukseen sisältyy periaate, että Vuotoksen tekoaltaan rakentamisen ympäristövaikutukset kuten myös muut hankkeeseen vaikuttavat seikat arvioidaan ennen kuin hallitus omalta osaltaan ratkaisee kantansa altaan rakentamiseen. Olen erittäin tyytyväinen, että ennakoarviointia koskeva vaatimukseni on kantavana periaatteena hallituksen vastauksessa. Periaate velvoittaa omalta osaltaan valtion-euvostoa ennen rakentamispäätöksen tekemistä mahdollisimman laajasti ja asiantuntevasti arvioimaan nykyisen tiedon avulla altaan rakentamisen ja sen jatkuvan käytön ympäristövaikutukset.

Arviointiin on varattava mielestäni riittävästi aikaa eikä aikataulua saa sitoa keinotekoisesti ennakkolta määrättyihin päivämääriin. Tämä ei tarkoita selvitysten tahallista viivyttelyä, mutta ei ole nähtävissä mitään syytä tehdä hätköityjä ja riittämättömästi perusteltuja päätöksiä asiassa, johon liittyy paitsi vakavia ympäristökysymyksiä myös laajempia periaatteellisia näkökohtia. Selvitysten riittävyys on pääasia.

Suomen kansainvälinen aktiivisuus ympäristövaikutusten arviointimenettelyn edistämisessä

joutuisi mielestäni erikoiseen valoon, jos arviointia ei tehdä ennen periaatepäätöstä. Tämän vuoden tammikuussa Suomessa allekirjoitettu Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission Ece:n yleissopimus edellyttää ympäristövaikutusten arviointia merkittävissä hankkeissa, joiden haitat ylittävät oman maan rajat. Vuotoksen allas saattaa vaikuttaa Kemijoen ja edelleen Perämeren veden laatuun. Mielestäni Suomen on toimittava sopimuksen hengen mukaisesti ja välitettävä Ruotsin viranomaisille tietoja Vuotos-hankkeesta. Vastaavia velvoitteita sisältyy jo aiemmin Suomen vahvistamiin sopimuksiin, jotka koskevat pohjoismaista ympäristönsuojeluyhteistyötä ja rajavesistöjä.

Vuotoksen altaan aktiivisen suunnitteluvaiheen jälkeen on saatu uutta tietoa ja kokemuksia säännöstely- ja tekoaltaiden vaikutuksista vesistöihin. Tiedot mm. humuksen ja raskasmetallien käyttäytymisestä vesistöissä ovat täydentyneet. Myös uutta tietoa on saatu Lapin vesistöjen happamoitumisesta, mikä on otettava huomioon vesistöarakentamisessa.

Lokan ja Porttipahdan altaiden veden laatua on seurattu ja altaiden veden laatumalleja on kehitetty. Ne ovat vielä keskeneräisiä, joten mielestäni tältäkö osin ei olisi perusteita kiirehtiä päätöksentekoa Vuotoksen altaan rakentamiseksi. Altaan laajuus, säännöstelyn aiheuttama suuri pinta-alan vaihtelu ja altaan pohjalle jäävien eloperäisten aineiden käyttäytyminen aiheuttavat luonnonmaisemassa vaurioita. Niiden merkityksellisyyttä, kestoa ja vähentämismahdollisuuksia on myös selvitettävä. Alapuolisella jokialueella on ennakoitava säännöstelyn vaikutukset jokimaisemaan.

Vuotoksen altaan vaikutukset Kemijokeen, Kemijärveen ja Perämereen ovat altaan ympäristövaikutuksista kaikkein tärkeimmät. Säännöstelystä ja tekoaltaiden vaikutuksista veden laatuun on uusia tietoja Vuotoksen yleissuunnitelman laatimisen jälkeen. Ympäristövaikutusten arvioinnissa on veden laadun muutoksia ennakoitava perusteellisesti.

Suurin käytännöllinen merkitys mahdollisesta veden laadun huononemisesta olisi Kemijärvesä. Järvi on laajan alueen ainoa järvi, jolla on huomattavaa kalataloudellista ja virkistyskäytömerkitystä. Järvi on myös Kemijärven kaupungin tärkeä raakavesilähde, jota rasittavat ennestään mm. puunjalostusteollisuuden jätevedet. Veden laadun osalta on tärkeää kiinnittää huomiota mm. humuksen, raskasmetallien, ravinteiden ja orgaanisen aineksen käyttäytymi-

seen vesistöissä. Vuotoksen altaan suunnittelu-toimikunta arvioi, että Kemijoen edustalle Perämeren jääpeitteen aikana purkautuva humuskuorma voi kasvaa aluksi 20—50 prosenttia. Vaikutuksia merialueen tilaan ei pidetä merkittävänä, mutta kansainvälisiin sopimuksiin pohjautuva ympäristönsuojelua koskeva yhteistyö Ruotsin kanssa edellyttää, että mahdolliset vaikutukset selvitetään ja annetaan tarpeelliset tiedot Ruotsin viranomaisille. Säännöstelyn vaikutukset Kemijoen jäätilanteeseen ja joen rantoihin on myös selvitettävä.

Vuotoksen altaan yleissuunnitelmassa hankkeen hyödyksi saatiin 309,8 miljoonaa markkaa ja kustannuksiksi 307,2 miljoonaa markkaa. Hyödyt ja kustannukset laskettiin 6 prosentin korkokannan mukaan. Hyöty — kustannussuhde olisi Vuotoksen altaassa yksi. Sisäiseksi korkokannaksi saatiin muuttumattomalla kustannustasolla 6 prosenttia ja muuttuvalla kustannustasolla 10 prosenttia.

Allasalueen maa- ja metsätalous sekä porotalous sekä lisätulojen saanti mm. luonnontuotteiden keräilystä olisi selvitettävä. Luonnonvarojen nykyisten käyttömahdollisuuksien ohella on arvioitava eri elinkeinojen kehittämisedellytykset. Mielestäni taloudellisissa arvioinneissa on pyrittävä saamaan energiatuotannon ja altaatoman Vuotoksen luonnonvarojen hyödyt mitatuiksi samoilla perusteilla. Laskelmat olisi joka tapauksessa aiheellista saattaa perusteelliseen uudelleenarvointiin, sillä mm. 6 prosentin korkokantaa tuskin voidaan pitää enää realistisena. Työllisyys selvityksessä on kiinnitettävä huomiota myös luonnonvarojen käyttöön, työpaikkojen pysyvyyteen ja menetettävien työpaikkojen korvattavuuteen.

Vuotoksen allashankkeen kuten Lokan ja Porttipahdan kohdalla löytyy myös mielipiteitä, joissa korostetaan altaiden tulevaa virkistyskäyttöä ja kalataloudellista merkitystä. Ensinnäkin on todettava, ettei Vuotoksen allasta voida ainkaan kalataloudellisissa mielessä verrata lievemmin säännösteltävään ja laajempaan Lokan altaaseen. Toiseksi on myös ratkaistava, miten arvostamme luonnonympäristöä, joka on muovautunut nykyiseen asuunsa pitkän kehityksen tuloksena, suhteessa ihmisen aikaansaannoksiin, joihin sisältyy aina omia riskejään.

Pelkosenniemen kunta, jonka pinta-alasta 10 prosenttia on joutumassa tekoaltaaseen, on parhaillaan laatimassa alueelle vahvistettavaa osayleiskaavaa. Valtioneuvosto vuonna 1990 ja ympäristöministeriö vuonna 1991 ovat myöntä-

neet Pelkosenniemen kunnalle yhteensä 200 000 markkaa avustusta yleiskaavan laadintaan. Kaavoitus on aloitettu, ja teknisesti kaava olisi mahdollista saada aikaan noin vuodessa. Kaavoitusmenettelyyn sisältyy kuulemis- ja valitusmahdollisuudet, jotka turvaavat eri intressitahojen oikeudet ja tasavertaisen kohtelun. Yleiskaavoitus on yhteensovittavaa suunnittelua, joka antaisi kunnalle tilaisuuden muodostaa oma käsityksensä Vuotoksen alueen käytöstä. Mielestäni tämä mahdollisuus tulisi kunnalle suoda ennen kuin Vuotos-hanke ratkaistaan.

Jos kunta päätyisi allasalueella yleiskaavaan, jossa maankäyttö säilytettäisiin nykyisellään ja kaava alistettaisiin valtion viranomaisen vahvistettavaksi, olisi vahvistamisvaiheessa vielä mahdollista rakennuslaissa säädetyllä tavalla harkita kaavan vahvistamisedellytyksiä. Mikäli taas yleiskaavassa otettaisiin tavoitteeksi altaan rakentaminen, olisi yleiskaavassa valtioneuvoston kannanotoillekin vankat perusteet. Tältä harkinnalta vietäisiin kuitenkin pohja, jos valtio sitoutuisi hankkeeseen ennen kunnan suunnitelman valmistumista.

Maankäytön suunnittelu olisi alueella joka tapauksessa välttämätöntä altaan toteuttamiseenkin tarvittavien rakennuslain mukaisten lupien perusteeksi. Vesilailla ei voida sivuuttaa rakennuslakia, vaan rakentamiseen tarvitaan molempien lakien edellyttämät luvat.

Vuotos-hankkeen valtionaloudellisista vaikutuksista ei ole tällä hetkellä käytettävissä täsmällisiä arvioita. Jos edellytetään vielä aiempien valtion elvytystoimien lisäksi, että valtio osallistuu hankkeen rahoitukseen suoraan tai välillisesti, on nämäkin tiedot mielestäni ehdottomasti saatettava ajan tasalle ennen periaatepäätöstä. Päätöksenteon yhteydessä on punnittava keskenään sosiaalisia vaikutuksia, työllisyysseikkoja, energiapoliittisia näkökohtia, valtionaloudellisia vaikutuksia ja ympäristöseikkoja.

Vuotoksen altaasta hallituksen iltakoulussa vuonna 1982 tehty päätös oli tarkoitettu lopulliseksi kannanotoksi hankkeesta luopumisesta. Silloinen hallitus teki päätöksen vuosikymmeniä kestäneen perusteellisen suunnittelun jälkeen. Päätös tehtiin lähinnä ympäristönsuojelullisin perustein, vaikka hanketta voitiinkin perustella energiataloudellisin ja liiketaloudellisin perustein. Mielestäni olemme nyt vaikeassa tilanteessa, koska päätöksellä tähdättiin asian lopulliseen ratkaisuun, mistä ovat osoituksena samassa yhteydessä päätetyt Vuotoksen allasalueen elvytystoimet.

Myöhemmät hallitukset noudattivat vuoden 1982 iltakoulupäätöksen periaatteita. Valtion viranomaiset pidättyivät altaan rakentamista edistävästä toimista, ja tämän vuoksi ei altaan ympäristövaikutuksiakaan sittemmin ole tarkemmin tutkittu.

Allasalueen elinkeinoelämä oli vitkaasti edenneen suunnittelu- ja päätöksenteon aikana taantunut. Valtioneuvosto päätti, että alueen asukkaille pyritään korvaamaan pitkälle sen epävarmuuden aiheuttamat haitat valtion taloudellisilla elvytystoimilla. Tähän mennessä alueelle on myönnetty 32 miljoonaa markkaa valtion tukea mm. maa- ja metsätalouden edistämiseen. Alueella olevat 17 taloutta ovat luonnollisesti sijoitaneet elinkeinonsa parantamiseen suunnattomasti työtä ja myös omia varojaan.

Altaan rakentamista on perusteltu sillä, etteivät elvytystoimet ole tuottaneet mainittavaa tulosta. Haluan muistuttaa, että allasalueella ja sen läheisyydessä oli alun perinkin vain 58 talouksista, joista elvytystoimien alkaessa 25 täytti avustustoimien edellytykset. Avustuksia on tähän mennessä saanut 12 tilaa, jotka ovat nyt toiminnassa ja asuttuja.

Vuotoksen alue voi tarjota pysyviä toimeentulomahdollisuuksia pienehkölle väestölle, sillä alueen luonnonolot soveltuvat rajoitetusti maatalouteen. Sen tukena tarvitaan metsätaloudesta, poronhoidosta, luonnonvarojen keräilystä tai matkailusta saatavia sivuansioita. On aivan selvää, ettei millään elvytyksellä voida muuttaa alueen erämaista luonnetta eikä mielestäni pidä yrittääkään.

Vuotoksen alueen asutuksen oltua vuosikymmenet allasuhan alaisena voidaan pitää suurena saavutuksena sitä, että 17 tilaa on vielä toiminnassa. Asukkaiden pysyminen alueella ja sukupolvenvaihdon toteuttaminen kaikista vaikutuksista huolimatta osoittaa sinnikkyyttä, jolle pitää antaa arvoa. Mielestäni saavutettujen tulosten vähättelyä voidaan tätä taustaa vasten pitää vähintäänkin loukkaavina.

Arvoisa puhemies! Ympäristövaikutusten arviointimenettely on Suomessa suhteellisen uutta. Asiasta ei ole vielä erikseen lainsäädäntöä. On tekeuduttava päätöksentekoa ohjaavaan yleiseen lainsäädäntöön, hallintoasioissa hallintomenettelylakiin ja hyvän hallintotavan periaatteisiin. Lisäksi ympäristövaikutusten arviointiin liittyviä säännöksiä on erityislaeissa kuten vesilaissa ja rakennuslaissa.

Vuotoksen allasta koskevan periaatepäätöksen valmistelussa on keskeistä, missä määrin

noudatetaan hallintomenettelylakia ja hyvän hallintotavan periaatteita. Yleisenä periaatteena on, että hallintoviranomaisista vain tasavallan presidentin käsittelemät asiat jäävät hallintomenettelylain ulkopuolelle. Muita viranomaisia lain säännökset koskevat, jollei asian luonteesta muuta johdu. Lakia ei sovelleta, jos kyseessä ei ole hallintoasia. Tällöin ovat vaihtoehtoina lainkäyttöasia, lain tai asetuksen antamista koskeva asia tai yksityisoikeudellinen toimi. Hyvän hallintotavan mukaan viranomaisen pitää perustella, miksi hallintomenettelylaki tai jokin sen säännöksistä jää soveltamatta. Tältä osin käytäntö ei tosin ole vakiintunut.

Hallituksen vastauksessa ei oteta kantaa hallintomenettelylain soveltamiseen, joten mielestäni asiaa on vielä ehdottomasti selvitettävä. Hallituksen vastauksessa välikysymyksen todetaan, että kansalaisten tasavertainen kohtelu ja mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksentekoa turvataan hyvää hallintotapaa noudattaen valtioneuvoston periaatepäätöstä valmisteltaessa välttämättömänä ehtona sille, että kansalaisia kohdellaan tasavertaisesti ja että turvataan kansalaisille myös oikeus saada päätöstä koskevia tietoja.

On huolehdittava siitä, että allashankkeen vaikutusten alaisille kansalaisille annetaan mahdollisuus osallistua jo ympäristövaikutusten arvioinnin alkuvaiheissa, jolloin määritellään ne asiat, joita selvitetään. Arvioinnin tulokset on selostettava ja on annettava kansalaisille mahdollisuus osallistua selvitysten riittävyden toteamiseen. Allasalueen kunnissa syntyneet ristiriidat ovat niin vakavia, ettei niitä voida sivuuttaa keskittetyllä valmistelutavalla. Suunnittelun avoimuus ja rehellisyys ovat välttämättömiä ehtoja sille, että lopputulos voidaan yhteisesti hyväksyä.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä myönteisesti todeta ja korostaa kokoomuksen eduskuntaryhmän kannanottoa siitä, että Vuotoksen tekoaltaan rakentamisen lupaa ei haeta, ennen kuin eduskunta on käsitellyt valtioneuvoston energia-poliittisen selonteon. Tässä yhteydessä on mahdollisuus käydä keskustelua Vuotoksen altaan energiataloudellisesta merkityksestä.

Oikeusministeri P o k k a : Arvoisa herra puhemies! En käy ympäristöministeri Pietikäisen puheenvuoroa mitenkään kommentoimaan. Uskon, että kansanedustajilla meidän molempien puheenvuorojen jälkeen on puheenvuorojen paikka. Toivon, että ympäristöministerillä on

aikaa lähiaikoina myös käydä Vuotos-alueella, tutustua Koillis-Lapin kuntien ja erityisesti Pelkosenniemen ihmisten mielipiteisiin. Se olisi varmasti asian tässä vaiheessa hyödyksi.

Vuotoksen altaasta nimittäin on kiistelty 30 vuotta. On vaadittu selvityksiä ja niitä on tehty. Edelleen tässä salissa on käytetty paljon puheenvuoroja, joissa vaaditaan selvityksiä. Lappilaisena ministerinä ja kansanedustajana sanon vain lyhyesti, että tämä 30-vuotinen allasuhka, jatkuva keskustelu selvityksistä ja asian pyörittäminen hallintokoneistossa ihmisten keskuudessa on perin juurin kyllästyttänyt Lapin ihmiset, ja nekin, jotka alun perin olivat altaan rakentamista vastaan, ovat kääntyneet sen puolelle, koska ovat katsoneet, että päätös on saatava.

Jos arvoisa puhemies sallii, omastakin puolestani ajattelin muutaman omakohtaisen arvion Vuotos-asian käsittelystä, jota olen voinut kansanedustajana nyt seurata 12 vuotta, selvittää koko salille, koska uskon, että eduskunnassa on aika paljon kansanedustajia, jotka eivät ole joutuneet tämän asian kanssa aikaisemmin tekemisiin.

Käytetyissä puheenvuoroissa on sikäli harhaa, että meillähän ei ole sellaista vesilainsäädäntöä voimassa, että maan hallitus sen enempää kuin eduskunta antaa luvan jonkin tekoaltaan rakentamiseen. Luvat ovat edelleen vesioikeuskäsittelyn takana, ja nämä käsittelythän ovat, kiitos eduskunnan viime vuosien kiristyneen lainsäädännön, tulleet entistä monipuolisemmiksi, ja niissä otetaan huomioon aika tarkastikin ympäristövaikutuksia.

Me olemme nyt hyvin paljon keskustelleet yhdeksän vuoden takaisesta maan hallituksen iltakoulupäätöksestä, joka tehtiin keskustalaisen kauppa- ja teollisuusministerin Esko Ollilan esityksestä, ja silloin päätettiin olla kannattamatta Vuotoksen rakentamista. Yhdeksän vuotta sitten tehdyn päätöksen piti tuoda rauha jo tuolloin vuosikymmeniä kestäneelle allas keskustelulle. Näin ei tapahtunut. Vaatimus Vuotoksen rakentamisesta on nostettu yhä uudestaan ja uudestaan esille, eivätkä vaatimuksen esittäjät ole olleet suinkaan etelän ihmiset, vaan Koillis-Lapin asukkaat itse. (Ed. Tennilä: Kemijoki Oy!)

Minä itse kuuluiin yhdeksän vuotta sitten niihin Lapin ihmisiin, jotka olivat jyrkästi Vuotoksen rakentamista vastaan. Olimme sitä mieltä, että voimayhtiöiden mellastelusta Lapin jokivarilla oli saatu kylliksi huonoja kokemuksia. Vesirakentaminen Lapin osalta saisi jo riittää. (Ed. Tennilä: Ministerillä on kolme neljä kantaa

joka asiaan!) Uskoin vilpittömästi, että valtion elvytystoimilla allasuhan aiheuttamat menetykset saataisiin korjattua. Esimerkiksi alueen metsät oli laajoilta alueilta hakattu jo 1960-luvulla. Silloiset metsänparannusviranomaiset eivät antaneet uudistaa metsiä. Metsänomistajat menettivät tuhansia markkoja, kun metsät jätettiin raiskiolle, ja joutuivat kuitenkin maksamaan täyden metsäveron.

Sitten, kun elvytys vihdoinkin alkoi eduskunnan myöntämin budjettivaroin, rahathan annettiin pääasiassa maatalouden elvyttämiseen. Täällä on kerrottu se summa moneen kertaan, se on yli 30 miljoonaa markkaa, ja elvytysrahojen kohdekin on täällä mainittu, se on Savukosken kunnassa oleva Viitarannan kylän asutus, jonne tuli kymmenkunta uutta maatalouden harjoittajaa.

Neljä vuotta Vuotos-päätöksen jälkeen, siis viisi vuotta sitten, kävin tutustumassa perusteellisesti Vuotosalueeseen. Puhuin alueen ihmisten kanssa ja kuuntelin heidän tuntojaan, koska halusin tietää, miten elvytys on mennyt. Olin todella yllättynyt, että valtaosa maanomistajista ei kerta kaikkiaan uskonut siihen elvytykseen. He vaativat, että täytyy tehdäkin rakentamispäätös. Elvytys ei valitettavasti ollut tuonut takaisin niitä ihmisiä, jotka olivat ennättäneet lähteä sieltä pois.

Poliittikkohan ei saa muuttaa kantaansa? Ed. Jaakonsaari, täällä huomauttelette siitä, (Ed. Jaakonsaari: Ei painostuksen alla!) että painostuksen alla ei saa muuttaa kantaansa. Poliitikko ei saa tunnustaa olleensa väärässä? Mikä kanta on kerran otettu, sen takana täytyy olla? (Ed. Jaakonsaari: Mutta ei painostuksen takia!) Sitäkö mieltä olette? Tällaisia politiikan ominaisuuksia Suomessa on perinteisesti arvostettu.

Minä muutin kantani, käänsin takkia. Huomasin olleeni elvytyksen suhteen väärässä. Oli pakko tunnustaa tosiasiat. Jolleivät ihmiset itse usko kotiseutunsa kehittämiseen, millään valtion tekohengityksellä sellaista uskoa ei voi ulkoapäin kantaa. Tämä on, ed. Jaakonsaari, valitettava asia. Näin on, ja havaitsin sen itsekin, jos kävisitte Vuotoksella. Tämän jälkeen olen hyväksynyt Vuotoksen rakentamisen, kunhan se tehdään järkevillä ja alueen väestön hyväksymillä ehdoilla.

Sitten valtuustopäätöksistä. Vuotos-alueen neljästä kunnastahan vain yhdellä on selvä rakentamista puoltava valtuustopäätös, joka on voimassa. Kuitenkin, kun katsoo — ed. Ukkola mielestäni aivan asiallisesti puhui tästä kysymyksestä — kuntien mielipiteethän ovat vaihdelleet

vuodesta toiseen. Yli 30 allasuhkavuoden aikana välistä joku on kunnista ollut puolesta ja välistä on oltu vastaan. Viimeksi, kun Koillis-Lapin kunnat arvioivat tilannetta muutama vuosi sitten, Koillis-Lapissa elettiin Soklin kaivoksen avaamistoiveessa. Kunnissa ajateltiin, ettei alueelta riitä työvoimaa kahteen suurkohteeseen, Sokliin ja Vuotokseen. Kemira ei sitten avannut Soklia, eli sen osalta kävi niin kuin kävi. Siten Koillis-Lapissa uskottiin, että yhteistyö itäisen naapurimaan lähialueen Kantalahden kanssa auttaisi ja Sallaan pitäisi avata rajanylityspaikka ja rakentaa rautatie itään. Kaupallisia yhteistyötoiveita ruvettiin kovasti edistämään ja kehittämään. Mutta naapurimaan olot ovat sellaiset kuin ovat, joten kaupallisen yhteistyön etenemistä saataneen vielä odottaa.

Samanaikaisesti Koillis-Lappi on menettänyt monta tärkeää, alueellisesti isoa työnantajaa. Tekstiiliteollisuuden työpaikat ovat menneet, ja talouslaman vuoksi tänä talvena jopa metsäyhtiö Veitsiluoto pysäytti Kemijärven sellutehtaan, ja se on ollut iso asia. Koillis-Lappia ovat koetelleet monet konkurssit ja yrityskuolemat aivan viime vuosina.

On ollut pakko vastuullisen ihmisen miettiä, mitä sitten tilalle elinkeinoelämän ja alueen kehittämiseen. Olen tässä kuunnellut hyvin hartaasti puheenvuoroja, mitä täällä ollaan tuomassa tilalle. Ei mitään käytännöllisiä ehdotuksia, jotka toisivat työpaikkoja. (Ed. Tennilä: Ratojen peruskorjaus!)

Vuotoksen energiataloudellinen merkitys ei ole niin vähäinen, kuin täällä on monissa puheenvuoroissa väitetty. Lapissa kuitenkin painottuvat alue- ja työllisyyspoliittiset tekijät. — Ed. Tennilä voisi kertoa, mitä sillä radalla sitten kuljetetaan, että se on liiketaloudellisesti kannattava.

Käytännössä mitään muutakaan isoa työkohteita, jolla Koillis-Lapissa päästäisiin talouslaman yli, kuin Vuotos ei kerta kaikkiaan ole näköpiirissä. Jos joku täällä keksii sellaisen, joka on liiketaloudellisesti kannattava hanke, olen kiitollinen.

Lapin maakuntaliitto, kaikki piirihallintoviranomaiset ja myös kaikki puolueiden piiriorganisaatiot ovat kovasti puoltaneet Vuotoksen rakentamista ja vaatineet kiireellisiä päätöksiä.

Kuntien kannanotoistahan on viime päivinä kovasti kirjoitettu. Kannat ovat muuttuneet sekä Savukoskella että Kemijärvellä valtuutettujen keskuudessa, sielläkin enemmistön arvioidaan kannattavan rakentamista. Erityisesti Pelkosen

niemen pienelle kunnalle kysymys isosta työkohteesta alkaa olla elämän kysymys. (Ed. Tennilä: Pelkosenniemiän vastustaa!) Kunta on pahasti velkainen ja taistelee olemassaolostaan itsenäisenä kuntana. Pelkosenniemen valtuuston jäsenistä, jotka ovat viimeksi ottaneet kantaa rakentamiseen, suurin osa on alueen maanomistajia ja siten edun menettäjiä, joten yleisten tulkintojen mukaan he ovat päätöstä tehdessään olleet jäävejiä. (Ed. Tennilä: Onko tämä oikeusministerin kanta?)

Hallitus on äsken purkanut iltakoulussaan yhdeksän vuoden takaisen päätöksen. Kauppa- ja teollisuusministeri Juhantalo on saanut tehtäväkseen tuoda Vuotos-asian hallituksen käsiteltäväksi. Hän on eilen vastannut, joten en tähän puoleen sen enempää puutu. Toistan vain sen, että hallituksen kanta ei ole lupa rakentamiseen, sellaisten lupien myöntäminen ei kuulu maan hallitukselle, vaan vesioikeudelle. Käytännössä se merkitsi vain, että omistaja ei aseta esettä omistamalleen yritykselle, että se saa valmistella tällaista lupahakemusta. Tällaisissa hankkeissaan vesioikeuskäsittely muutoshakemuksineen kestää useita vuosia, ja vesioikeus tulee arvioimaan hankkeen ympäristövaikutukset ja sen, voidaanko ja jos voidaan, niin millä ehdoilla, lupa rakentamiseen myöntää.

Sitten ympäristövaikutuksista ja niitä koskevista selvityksistä. Ympäristöministerimme on ympäristövaikutuksia koskevissa puheenvuoroissaan ihan oikeassa siitä, mihinkä Suomessa joudutaan lähivuosina siirtymään. Nimittäin eri hankkeiden ympäristövaikutusten arviointimenetelmiä on käytössä Keski-Euroopan maissa ja käsittääkseni myös Yhdysvalloissa. Niissä pyritään ottamaan huomioon hankkeiden vaikutukset koko alueen ekosysteemiin. Sikäli kuin olen ymmärtänyt, Eta-neuvotteluissa Suomi ei ole jättänyt varaumia ympäristökysymyksiä koskeviin asioihin, ja se merkitsee, että vuonna 1993 tämän ratkaisun myötä meiltäkin edellytetään eurooppalaisten normien mukaista ympäristövaikutusten arviointia mm. silloin, kun vesistöä kuormitetaan uusilla hankkeilla.

Mutta meillä eivät nämä menetelmät ole vielä tarpeeksi kehittyneitä. Niitä kehitellään parhailaan käsittääkseni ministeriöissä, yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa, ja mallit eivät ole vielä olleet valmiita. Syynä varmasti on ollut sekin, että täällä on pidetty näitä asioita sellaisina, että ei ole niin suuria ympäristöuhkia kuin esimerkiksi Keski-Euroopan maissa, mutta me joudumme tällaiseen järjestelmään siirtymään.

Jos palaan Vuotokseen, maan hallituksella on helposti saatavissa tietoja Vuotoksen ympäristövaikutuksista sekä maaperään, ilmastoon, asukkaiden elinolosuhteisiin että moniin muihinkin asioihin. Hankkeesta nimittäin on tehty hyvin paljon laajoja selvityksiä, joissa ympäristövaikutuksia on arvioitu.

Eikä tämä vesilain menettelykään ole tällä hetkellä enää niin keuhko kuin silloin, kun aikoinaan säännöstelyhankkeita toteutettiin. Minulla on nimittäin sellainen käsitys, että tätä hanketta, jos se vesioikeuskäsittelyyn menee, tullaan erityisen tarkkaan arvioimaan. Äskettäin edellinen eduskunta, muistaakseni tammi — helmikuussa, muutti vesilakia eräiltä osin, jotka koskevat säännöstelyhankkeita. Muutoksiin perustuen uudet säännöstelyluvathan voidaan antaa myös määräaikaisina ja niihin voidaan asettaa jätevesilupien tapaan tarkistamislausekkeita, mikä tarkoittaa, että säännöstelyn ehtoja voidaan myöhemmin muuttaa, mikäli näin katsotaan tarpeelliseksi. Tämä aivan tällaisena informatiivisena huomautuksena, koska se merkitsee, että vesituomioistuin on vesilainkin mukaan valta määrätä uuden säännöstelyhankkeen toteuttamiselle aika tiukat ehdot.

Herra puhemies! Eduskunta ei kuitenkaan päättää tällä hetkellä, rakennetaanko Vuotos vai ei. Eduskunta päättää siitä, nauttiiko hallitus eduskunnan enemmistön luottamusta, ja siitähän me äänestämme.

Ed. J a a k o n s a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli järkyttävää todeta, että oikeusministeri Hannele Pokka ikään kuin hyväksyttävänä tosiasiana, ilmoitusasian tyyppisenä toteamuksena, kuittasi, että suomalainen kansanvalta on todellakin väsyttämistä, ylipuhumista, suostuttelua ja sille ei voi mitään, että raha ja valta eli systeemi ikään kuin jyrää ja väsyttää ihmiset, kypsyttää ottamaan yhden vaihtoehdon ainoana pakkona. Näinhän on Suomessa tehty. Hallitukset tulevat ja menevät, mutta voimayhtiöt pysyvät, ja kun voimayhtiöt ovat päättäneet tehdä tietyn ratkaisun, ne tekevät sen. Näinhän esimerkiksi TVL on suoraan sanoen halveksinut suomalaista kansanvaltaa. Kun se tekee oman esityksensä, se teettää kunnanvaltuustoilla vaikka kolme eri päätöstä niin kauan, että se — joskus myös kiristämällä, uhkaamalla viedä määrärahat jne. — teettää sen päätöksen, minkä se haluaa. Tämä ei ole aitoa kansanvaltaa, joten oli todella järkyttävää kuul-

la, että ministeri Pokka on sitä mieltä, että näin se on ja tähän pitää alistua.

Totta kai poliitikon pitää muuttaa mielipidetä ja arvioida uudelleen asioita, mutta tällaisen väsyttämisen ja suostuttelun ja ylipuhumisen tuloksena syntyvä uudelleenarviointi on kaikkea muuta kuin demokratiaa.

Arvoisa puhemies! Ympäristöministeri Pietikäinen aivan myönteisellä tavalla tuki mm. sosiaalidemokraattien esittämää näkemystä siitä, että Vuotoksen ympäristöselvitykset on tehtävä ennen päätöksentekoa. Minua huolestuttaa kuitenkin hallitusohjelmassa oleva kohta, että jo rakennettuihin vesistöihin lisätään vesivoiman käyttöä. Mitä ovat ympäristöministeriön tulkinnan mukaan jo rakennetut vesistöt? Esimerkiksi Iijoessa on 130 kilometriä rakentamatonta jokiuomaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli kiinnostavaa kuulla peräjälkeen ministerien Pietikäinen ja Pokka käsitys Vuotoksen tilanteesta ja siitä, mikä on edessä. Nämä kuultuani olisin tietysti kernaasti suonut, että ministeri Pietikäisen käsitys hallituksessa olisi voittanut, koska mielestäni se noudattaa hallitusohjelmaan kirjattuja ajatuksia ympäristövaikutusten arvioinnista ja hallituksen energiansäästötavoitteista, joista myös on kysymys.

Ihmettelen ministeri Pokan puheenvuorossa sitä, että hän kaipasi liiketaloudellisesti kannattavia hankkeita, jotka pantaisiin Vuotoksen hanketta vastaan. Ensinnäkään hallitus ei ole saanut ainakaan minua vakuuttuneeksi, että Vuotoksen allas olisi liiketaloudellisesti mitenkään kannattava. Tässähän puhutaan työttömyystöistä ja työttömyysrahoista senkin yhteydessä ja altaan raivauksen yhteydessä. Eivät kai laskelmat niin edullisia altaankaan kohdalla ole, ja koko Lappi kai tällä hetkellä kärsii työn vähydestä ja työpaikkojen puutteesta. En usko, että Vuotoksen kurjuus kaikkein suurin ongelma on, vaan kyse on koko Lapin työllisyys tilanteesta, johon eduskunnalla ja hallituksella pitää olla vastauksia. Sitä ei kiistä kukaan, mutta en usko, että altaan rakentamisella autuus sille alueelle tulee.

Ed. Apukka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Hieman ihmettellen kuuntelin, kun

ympäristöministeri Pietikäinen totesi, että vuonna 1982 silloinen hallitus teki iltakoulupäätöksenä perusteellisten selvitysten ja suunnitelmien jälkeen. Kuitenkin tänä päivänä ministeri Pietikäinen sympatiseeraa kovasti välikysyjä, jotka väittävät taas, että Vuotos-kysymystä ei ole selvitetty läheskään tarpeeksi, vaan vaaditaan lisää selvityksiä ja suunnitelmia. Jonkinlainen ristiriita tässä on, jos vuonna 1982 oli perusteellisesti selvitetty ja nyt selvityksiä ei ole ollenkaan.

Toiseksi ihmettelin sitä, että ympäristöministeri oli sitä mieltä, että Vuotoksen alueelle pitäisi tehdä yleiskaava ja siinä yhteydessä ratkaista, onko allas tarpeellinen vai ei. Minusta tuntuu, että kun valtuustosta löytyy jäävittömiä päättäjiä tarpeeksi, eihän tässä herra paratkoon ole mitään järkeä ruveta tekemään jotakin yleiskaavaa alueelle. Jos kerran valtuuston kanta on se, että Vuotoksen allas pitäisi rakentaa, eiväthän ne niin hoopoja kai Pelkosenniemielläkään ole, että pitäisi ensin rakentaa kallis yleiskaava alueelle ja sen jälkeen todeta, että siihenhän kuuluu-kin Vuotoksen allas jne. Mielestäni tässä on hieman ristiriitaa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pietikäisen puheenvuoro oli varsin hyvä ja perusteellinen. Erityisesti noteerasin sen, että hän oli ymmärtänyt välikysyjien teksteistä sen osan, että meillä on nykyisin paljon uutta tietoa allasasioista ja edelleen että luonto on kymmenen vuoden aikana muuttunut, joten meidän pitää projisoida asia nykytiedon valossa vallitsevaan tilanteeseen ja tehdä siitä tulevaisuuden kuva. Jäin odottamaan arvoisan ministerin puheenvuorossa sitä, kuka nuo selvitykset tekee, onko se ympäristöministeriö vai mahdollisesti kauppa- ja teollisuusministeriö. Sillä on melkoinen merkitys tulevaisuuden kannalta.

Ministeri Pokalle: Ajatellaanpa nyt niin, että te olisitte hukuttamassa koko Pelkosenniemen kunnan alueen. Teidän ajattelumallinne mukaan käytännöllisesti katsoen kaikki valtuutetut ovat jäävejä osallistumaan siihen, että heidät hukutetaan. Tämähän on teidän logiikkaanne, ministeri. Ihmettelen teidän logiikkaanne ja hallintomenetelyänne.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minäkin ihmettelen hallituksen päätöksentekotapaa niin puheena olevassa kuin aikaisemmissakin asioissa. Tänäpä on taas kuultu kaksi uutta versiota. Hallituksen vastauksessa, nimenomaan lopussa, kovasti korostetaan

sitä, millä tavoin yhteistyössä eri ministeriöiden kanssa asiaa selvitetään ja viedään eteenpäin, mutta alkumetreillä ainakaan ei näin ole lainkaan tapahtunut, kuten me ympäristöministerinkin esityksestä kuulimme. Hallitus ei ollut näköjään kypsä päätöksentekoon. Kuitenkin se tehtiin. On käynyt ilmi, että paikalliseen tilanteeseenkaan ei oikeastaan ole tutustuttu, mitä myös monessa mielessä ihmettelen.

Lapin asukkaat, niin paljon kuin itse olen siellä erilaisissa tilaisuuksissa käynyt, ovat monesti korostaneet sitä, että hyvähän teidän siellä etelässä on päättää meidän puolestamme. Siinä mielessä olisi nyt todella tärkeätä, että Lapin ääntä kuultaisiin.

Ministeri Pokan kanssa olen samaa mieltä siitä, että Lapin kuten monen muunkin Suomen alueen menestys, tässä tapauksessa Lapin, on etupäässä kiinni lappilaisista itsestään.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Pietikäinen mainitsi, että hallitus vuonna 1982 teki lopulliseksi tarkoitetun päätöksen. Heti osoittautui, ettei se sellainen ollut, koska siitä jatkuvasti käytiin keskustelua. Muistan esimerkiksi vuonna 1984 julkaisemassani kirjassa esittäneeni, että Vuotos pitää rakentaa, ja se ei varmasti perustunut yksityiseen mielipiteeseen. Vuonna 1986 kokoomuksen eduskuntaryhmä kokoontui Rovaniemelle ja antoi julkilausuman, jossa vaadittiin, että allas pitää rakentaa. Koko ajan oli siis keskustelu käynnissä.

Mitä tästä opitaan? Minusta tästä pitäisi oppia se, ettei pidä tehdä päätöksiä valtioneuvostotasollakaan pelkästään tunteiden varassa vaan ensin käyttää järkeä ja sitten vasta ottaa tunteita mukaan. Jos pelkästään tunteiden avulla tehdään päätöksiä, monet ihmiset joutuvat kärsimään.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusministerille esitän pari syytöstä. Te olette myöntänyt eduskunnan jäsenenä yli 30 miljoonaa markkaa hankkeeseen. Miten te voitte nyt hukuttaa sen alueen, jota te olette ollut elvyttämässä valtion rahoilla? Miten te siis voitte tuhlaa valtion rahoja? Katsotteko te, ettei teillä ole mitään vastuuta niistä miljoonista, joita te olette ollut myöntämässä nyt, kun te hallituksen jäseneksi olette tullut?

Toinen syytös: Miten te voitte ohittaa asianomaisen eli Pelkosenniemen kunnanvaltuuston asiassa? Miten sen yli voidaan kävellä? Kävelisit-

tekö te Helsingin kaupungin yli, jos se tekisi päätöksen esimerkiksi siitä, ettei tälle alueelle tehdä sanokaamme ydinvoimajätteen hautakammiota? Ette varmasti. Nyt on kyseessä pieni kunta, ja te kävelette sen yli. Tämä on äärimmäistä epädemokraattisuutta.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Pietikäinen aikaisemmassa puheenvuorossaan peräänkuulutti kansalaisten tasavertaisuutta. Tässäkin asiassa tulee vastaan se, että kansalaisilla ei ole oikeutta, jos valtiolta näin päättää, asua omalla paikkakunnallaan, vaan heidän on mm. siirryttävä, eli kansalaiset eivät ole tasavertaisia yhteiskunnan tai oikeuslaitoksen edessä.

Ministeri Pokka minusta erittäin arvokkaasti nosti esille kansalaisvallan. Tulee mieleen se, että monissa kysymyksissä eduskunta joutaisi pakolomalle. Tämä on kumileimasin monessa mielessä. Eduskunta voi keskustella vuorokaudesta toiseen asioista, ja ministeri sitten loppujen lopuksi toteaa, että eduskunta ei tule päättämään asiassa mitään vaan sen päättää vesiylίοikeus, kaksi kolme henkilöä. Tulee mieleen, että keskustelua olisi syytä jatkaa ehkä toisen asian yhteydessä.

Kun viime vaalien jälkeen mm. pääministeri Aho on peräänkuuluttanut sitä, että kansalaisten mielipidettä pitää hyvin tarkoin kuulostaa, kun he ovat vaaleissa antaneet äänensä kuuluville, minusta oikeusministerin ajatustavassa on suuri ristiriita. Tässä asiassa voisi nykyinen hallitus esittää peräänkuulutettua uutta poliittista kulttuuria toteamalla, että kun tullaan antamaan eduskunnalle selvitykset, joita vihreät ovat kysyneet, asian käsittely on loppuun suoritettu eivätkä hallituksen jäsenet ottaisi tätä epäluottamuslauseena.

Ed. T ö r n q v i s t (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Viime eduskuntakauden lopulla oikeastaan viimeisinä viikkoina käytiin tässä salissa keskustelu Kolin kansallispuistosta, siitä laista, joka tehtiin keväällä. Keskustan kansanedustajat puolustivat silloin raivokkaasti maanomistajia, pientä ihmistä ja hänen oikeuttaan kotiin ja kotiseutuun. Nyt voi vain kysyä, mihin Vuotos-hankkeessa on ihmisen puolustaminen jäänyt, kun se Koli-hankkeessa oli niin vahva. Miten on politiikan ja päätöksenteon uskottavuuden laita molemmissa asioissa?

Kolissa oli ympäristöministeriön päätös vuodelta 1987, jolloin osayleiskaavaa muutettiin ja

suojeltiin reilu 1 000 hehtaaria. Vuotos-asiassa on peräti valtioneuvoston päätös vuodelta 1982. Nyt tuota päätöstä ollaan muuttamassa. Molemmissa asioissa olen ollut sitä mieltä, että ei ihmisiä saa kohdella tällä tavalla. Ei voida ajatella, että ihmisten luottamus valtioneuvoston ja eduskunnan päätöksiin tällä tavalla kasvaa, kun aina, kun hallitus vaihtuu tai ministeri vaihtuu, ihmistä itseään koskevaa päätöstä voidaan muuttaa.

Ympäristöministeri Pietikäinen: Arvoisa puhemies! Ensin edustajille Apukka ja Tiuri, jotka tiedustelivat vuoden 1982 periaatepäätöstä varten tehtyjä selvityksiä.

Asiasta todella hankittiin silloin tuolloisten mahdollisuuksien mukaan paras käytettävissä oleva tieto. Ympäristöministeriö on voinut jopa raportoida Vuotoksen suunnittelusta esimerkiksi tapauksena Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission Ece:n asiantuntijaryhmälle, joka arvioi suunnittelumenetelmiä kansainvälisten esimerkkien pohjalta. Tämä arviointi julkaisiin vuonna 1987.

Vuotoksen altaan suunnittelutoimikunta huolehti silloin paitsi hankkeen teknis-taloudellisesta valottamisesta myös ympäristöselvitysten laadinnasta ja silloisen käsityksen mukaan myös alueen asukkaiden osallistumismahdollisuuksista. Nämä ympäristöselvitykset ovat kuitenkin vuodelta 1972, jonka jälkeen on merkittävässä määrin tullut uutta tietoa altaan ympäristövaikutuksista, eri kemikaalien ympäristövaikutuksista että rakentamisen ympäristövaikutuksista, joista sen koommin ei selvityksiä ole tehty sen vuoksi, että periaatepäätös oli tarkoitettu pysyväksi.

Ed. Apukka tiedusteli yleiskaavamenettelystä. Edellinen hallitus on toiminut hyvin pitkään teisesti ja aivan oikein siihen suuntaan, että yleiskaava toimisi välineenä laajemmassa maankäytön suunnittelussa. Tämän periaatteen mukaista on, rakennetaanpa allas tai ei, että maankäyttöä tällä alueella suunnitellaan laajempaan kokonaisuutena. Tässä yleiskaavan merkitys korostuu, ja näen sen välttämättömänä välineenä järkevän maankäytön suunnittelun takaamiseksi.

Ed. Pulliainen tiedusteli ympäristövaikutusten arviointeja. Pääperiaate on se, että ne tehdään yhteistyössä kauppa- ja teollisuusministeriön ja ympäristöministeriön kanssa ja käytännössä vastaa asiantuntijaviranomaisena ympäristöministeriö ja siellä vesi- ja ympäristöhallitus.

(Vasemmalta: Mikä on aikataulu?) — Aikataulusta ei ole päätöstä. Mielestäni tässä yhteydessä aikataulusta ei myöskään voida tehdä päätöksiä, koska ei ole vielä tarkalleen arvioitavissa, kuinka kauan aikaa selvitysten tekeminen kestää.

Ed. Skinnari hiukan hämmästeli sitä, että vastaukset tai tieto ovat erityyppisiä aikaisemmissa tiedoissa ja hallituksen vastauksessa ympäristövaikutusten arvioinnista ja yhteisvalmistelusta. Olenkin erittäin ilahtunut, että hallituksen vastaukseen sisältyy selkeä kannanotto sekä ympäristövaikutusten arvioinnista ennen päätöksentekoa että siitä, että tämä tehdään yhteistyössä asianomaisten ministeriöiden kanssa.

Ed. Jaakonsaari tiedusteli hallitusohjelman kannanottoa ja jo rakennettuja vesistöjä. Hallitusohjelmassa on todettu, että niitä voidaan rakentaa, mikä tarkoittaa sitä, että nämä kysymykset tulevat harkintaan tapauskohtaisesti tehtävien esitysten pohjalta. Käytännössä minulla ei ole tietoja tehtävistä esityksistä, enkä usko, että merkittävässä määrin vesivoimarakentamista Suomessa voidaan tehdä. Meillä ei ole siihen sopivia ja energiataloudellisesti merkittäviä vesistöjä. Selkeästi käsitykseni mukaan tämä sulkee ulos myös ne kosket ja vesistöt, jotka ovat koskiensuojeluohjelmassa.

Oikeusministeri Pokka: Herra puhemies! Mitä tulee koskiensuojelulakiin ja lakiin Ounasjoen erityissuojelusta, olen täsmälleen samaa mieltä kuin ympäristöministeri. Ne ovat lailla suojeltuja ja niihin ei pidä puuttua.

Ed. Jaakonsaaren puheenvuoron jälkeen jäin miettimään, kun kyselitte kovin paljon, mitä vastataan niille ihmisille, jotka joutuvat kotiseutunsa jättämään. Mitä todella vastaisitte niille sadoille koillislappilaisille, jotka ovat joutuneet jättämään kotiseutunsa, koska siellä ei ole työtä? Voimme tietysti vastata niin kuin ed. Haavisto, että kun Lapissa on muutenkin niin kova työttömyys, miksi hommataan riitaisaa Vuotoksen allasta rakennuskohteeksi. Tyytykää siellä Lapissa siihen kovaan työttömyyteen.

Hallitus nyt on uskaltanut tuoda tällaisen jo etukäteen kiistellyksi tiedetyn hankkeen iltaoulussa käsiteltäväksi ja edelleen valtioneuvoston mietittäväksi, koska se kiistatta tuo työpaikkoja Koillis-Lappiin ja ehkä laajemminkin Lapin alueelle ja sellaista elinkeinoelämän piristystä, jota siellä todella hartaasti kaivataan.

On aivan selvä asia, että vesistöarakentamisesta aiheutuu ympäristövaikutuksia eivätkä ne kaikki ole luvilla ja lupaehdoilla poistettavissa.

Luulen itsekin tietäväni niistä asioista jonkin verran. (Ed. Tennilä: Niin luulisi!) Mutta mikään energiaratkaisu ei ole sellainen, ettei siitä aiheudu haittaa. Me, jotka on päättäjiksi tänne valittu, joudumme punnitsemaan hyötyjä ja haittoja.

Ed. Törnqvist, mainitsitte paikallisen väestön mielipiteistä. Vuotoksen osalta on niin, niin kuin puheenvuorossani koetin selvittää, että maanomistajien enemmistö Vuotos-alueella on kaiken aikaa vaatinut rakentamispäätöstä ja vähemmistö on tätä päätöstä vastaan. Demokratiassa yleensä enemmistö päättää.

Mutta Koillis-Lapin alueella kuntien päätöksentekoportaassa, joka on ollut lausunnonantajana ja tietysti alueen mielipiteenmuuttaja ja vaikuttaja, kannat ovat vaihdelleet. Tällä hetkellä Lapin alueella kaikki tärkeimmät poliittiset piirijärjestöt vasemmistoliitosta kokoomukseen, maakuntaliitto, piirihallintoviranomaiset, tällä hetkellä Koillis-Lapin kuntienkin enemmistö, kaikki, vaativat rakentamispäätöstä ja pikaisesti. (Ed. Tennilä: Pelkosenniemi on asianosainen ja vastustaa!) — Ed. Ukkola muistaakseni aika selvästi kertoi, että kunnallisvaalien tuloksen pohjalta äänestäjien enemmistö Pelkosenniemiäkin kannatti rakentamista. Tätäkään tuskin kovin paljon voi muuksi muuttaa, (Ed. Tennilä: Valtuuston päätös on valtuuston päätös!) joten tämän asian osalta me voimme käydä loputtomia keskusteluja siitä, kuka mitäkin mieltä on.

Mutta lappilaiset vaativat ja Lapin kansanedustajakin ehkä ed. Tennilää lukuun ottamatta kaikki rakentamista. Tämä on se tosiasia, jonka pohjalta joudumme eduskunnassa asiaa miettimään. Uskon niin!

Ed. L u t t i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Pietikäisen puheenvuorossa minua jäi hämmästyttämään, miksi hallitus ei tehnyt periaatepäätöstä altaan rakentamisesta sen jälkeen, kun ympäristövaikutukset on selvitetty. Nyt tehtiin juuri päinvastoin. Ensin hallitus tekee periaatepäätöksen, että allas rakennetaan, ja sitten ympäristöministeri, siitä huolimatta, että toiset ministerit ilmeisesti ovat toista mieltä, haikailee ympäristöselvitysten perään.

Jos olisi ympäristöselvitykset tehty ensin, tehty siitä päätös, ne olisivat voineet osoittaa, että allasta ei voida rakentaa. Nyt herää epäily, että tehdään ns. ympäristöselvitys, joka mahdollistaa altaan rakentamisen. Tämä on todella kieroä peliä!

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aivan lyhyesti haluan vielä ympäristöministeri Pietikäisen yleiskaavalogiikkaan puuttua. Minun mielestäni ainoa järkevä vaihtoehto, mikäli alueelle yleiskaavaa laaditaan, on se, että ratkaistaan ensin, tuleeko sinne Vuotoksen allas vai ei. Sen jälkeen siitä yleiskaavasta voidaan tehdä juuri sellainen kuin olosuhteet määräävät: tehdäänkö se Vuotoksetta vai Vuotoksella.

Ministeri Pietikäinen sanoi, että tehdään ensin yleiskaava ja katsotaan, kun se on vahvistettu, tuleeko siihen allas vai ei, sen jälkeen on helpompi lupakysymykset ja muut päätöksentekoon liittyvät asiat hoitaa. Minun mielestäni se on turhaa vitkuttelua ja asioitten mutkistamista. Kyllä kai on viisaampi tehdä ensin päätös siitä, tehdäänkö allas vai ei, ja sen jälkeen laatia alueelle yleiskaava. Tämä on ainoa järkevän tuntuinen vaihtoehto.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täällä on useissa puheenvuoroissa vedottu siihen, mikä on alueen mielipide ja ketä alashanke erityisesti koskee. Kansanedustajista minä olen lähimpää toteutusalueutta ja ehkä minä saan jo tässä vaiheessa oman käsitykseni sanoa.

Pelkosenniemen kunnan asukkaita allasalueella on 5, Savukosken 22; yhteensä allasalueella varsinaisesti asuu 27 asukasta. Kemijärveä asia koskee erityisesti siitä syystä, että Kemijärvi on suoraan allasalueen alapuolisen vesistön vaikutusalueella.

Allasalueen ihmisten mielipide on valtuustojen virallisilla tähän asti voimassa olevilla päätöksillä mitattuna se, että Pelkosenniemen ja Kemijärven valtuusto ovat viimeisimpään suunnitelmaan ottaneet kielteisen kannanoton ja Sallan valtuusto myönteisen, Savukoski ei ole viimeisintä suunnitelmaa käsitellyt ollenkaan. Sen sijaan viimeisin keskusteluvaihe, jossa on myös näitä uusia ehtoja käsitelty, on sellainen, että Pelkosenniemen kunnassa on esinnostettu valtuutettujen jääviyskysymys, Savukosken kunnanvaltuutettuja on uuden aloitteen takana 17:stä 10, Kemijärven kaupunginvaltuutettuja 35:stä 19 ja Salla on edelleen yksimielinen.

Vielä muistuttaisin erityisesti sosialidemokraatteja siitä, että sosialidemokraattien Lapin piiri on useaan otteeseen piirikokouksessaan ollut hankkeen kannalla.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu on täällä osoittanut kyllä sen, niin tämä keskustelu kuin aiemmatkin tämän hallituksen aikana, että hallituksen linjakuus on tipotiessään. Se ei oikeastaan tiedä, mitä se päättää, ja päättäjät selittävät asioita hyvin eri tavalla. Tästä asiasta on kolme ministeriä täällä puhunut. Kaikki puhuvat eri tyyliin. Hallituksen vastauksessa sanottiin selvästi, että hallitus on päättänyt, että Vuotoksen altaan rakentamisen valmistelu aloitetaan. Toisaalta täällä on annettu ymmärtää, että tehdään selvityksiä, joiden jälkeen vasta asioihin puututaan.

Mutta ihmeelliseksi asian tekee se, että oikeusministeri totesi, että eduskunnalla ei ole oikeastaan mitään päätösvaltaa tässä asiassa. Toisaalta eduskunta on päättänyt useaan kertaan viime vuosien aikana asiallisesti siitä, että allasta ei rakenneta. Mutta nyt jos päätös tehdään, eduskuntaa ei tarvita. Tällaista demokratia-ikäisyyttä en kyllä ymmärrä.

Toisaalta on tietysti aika ongelmallista, ketkä tässä ovat asianosaisia, ketkä ovat esteellisiä jne. Tämä keskustelu näyttää olevan aika loputonta. Nyt näiden tulkintojen mukaan ne ihmiset, joita asiat koskevat, eivät saakaan päättää. Toisten tulkintojen mukaan juuri heitä tulisi kuulla. Ota tästä sitten selvää!

Kun rakentamista perustellaan työllisyyslanteella, siinä on otettava huomioon se, että tämän hallituksen päätöksillä ollaan kaikkien asiantuntijoiden mukaan menemässä yhä suurempaan työttömyyteen, yhä suurempaan lamaan. Pitäisi talouspolitiikka muuttaa niin, ettei tarvita keinotekoisia työllistämiskohteita.

Oikeusministeri P o k k a : Herra puhemies! Ed. Helteen puheenvuoron johdosta totean, että eduskunnalla ei ole viime kädessä valtaa päättää, rakennetaanko Vuotos vai ei; sehän on totta. Vesilaissa ei ole sellaista kohtaa, että valtioneuvosto tai eduskunta päättää, annetaanko lupa jonkin hankkeen toteuttamiseen. Kyllä se on edelleenkin meillä vesituomioistuimilla.

Muissa Pohjoismaissa on erilainen lainsäädäntö vesiasioiden osalta, mutta meillä on tämä. Käytännössä me keskustelemme lähinnä siitä, onko eduskunnan enemmistön luottamus sille hallituksen toiminnalle, mikä nyt on Vuotoksen osalta tehty: Omistaja on muuttamassa kantaansa omistamansa yhtiön suuntaan ja antaa omistamalleen yhtiölle luvan suunnitella tällaisen hankkeen viemistä vesioikeuskäsittelyyn. Tämä on tällä hetkellä laki.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Viime viikolla ed. Helle vaati tässä salissa tehokkaita toimia hallitukselta julkisten työkohteiden saamiseksi, jotta saadaan parempi työllisyystilanne tähän maahan. Nyt ed. Helteelle ei käy tällainen julkinen työkohde, mikä Vuotos todella on. Tässä suhteessa kehoitaisin ed. Hellettä käymään keskustelua ryhmän sisällä esimerkiksi ed. Apukan kanssa, joka ymmärtää työllisyysnäkökulman tavattoman viisaalla ja järkevällä tavalla.

Mitä tulee kansalaismielipiteen kanavoitumiseen tässä asiassa, kyllä minun mielestäni maakunnan poliittiset puolueet edustavat myös jonkinlaista maakunnan mielipidettä, samoin maakuntaliiton kanta.

Ed. Tennilälle olisin todennut sen, että jos tällä hetkellä voimassa oleva Pelkosenniemen kunnanvaltuuston kanta on kielteinen, tiedossani on aika vakaa käsitys siitä, että uusi mielipiteen muodostus siinä kunnanvaltuustossa tulee olemaan tyystin toisenlainen.

Hyvin tärkeää pohdiskelua voisi käydä myöskin siitä ed. Jaakonsaaren aikaisemmin esille nostamasta kysymyksestä, mikä on voimayhtiöiden rooli. Täytyy muistaa, että 40-, 50- ja 60-luvulla vesistörakentamiset on Lapissa toteutettu voimayhtiöiden taholta hyvin epämoraaalisella tavalla. Täytyy muistaa, missä oli ja mitä teki eduskunta niinä vuosina, kun ne rakentamispäätökset tehtiin. Tuolloin ainoana näkökulmana oli työllisyyspolitiikka. Paikallisen kansalaismielipiteen muodostumista ei kuultu lainkaan. Minäkänlaista suurta julkista keskustelua ei käyty, ja sen vuoksi voimayhtiöt saivat mellastaa millä tavoin tahansa. Siitä johtuu, että epäluottamus Lapin ihmisten keskuudessa kaikkia uusia vesistörakentamishankkeita kohtaan on tänä päivänä niin suuri.

Olen sitä mieltä, että Kitisenhaaran voimalaitosten ja patoaltaiden toteuttaminen on toteutettu jo uuden rakentamiskulttuurin pohjalta. Tämä on ilman muuta lisännyt uskoa siihen, että jos tältä pohjalta olisi tehty myös jo aikaisemmat hankkeet, Vuotos olisi jo tänä päivänä rakennettu.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pokka ensimmäisessä puheenvuorossaan tässä keskustelussa kiinnitti erityistä huomiota Pelkosenniemen valtuuston eräiden maanomistajajäsenten jääviyteen. Minä kysyin tätä asiaa, hän ei minulle vastannut, enkä ihmettele ollenkaan, koska hän

narahti tietämättömyyteen. Yleiskaavajääviyt tähän ei ole. Toisin sanoen ministeri ei viitsinyt vastata mitään, kun narahti tietämättömyyteen.

Välillä jo ed. Korva ehti kertoa taas Sallan kunnan päätöksestä. Siinäkin uusmarxilainen lehdistöteoria toimii loistavasti. Hän jätti osan päätöksestä kertomatta. Sallan valtuuston päätös oli ehdollinen: sillä ehdolla, että altaan pohja täydellisesti raivataan. Kaupunginjohtaja ed. Korva ilmoitti viimeksi pari päivää sitten, että ei tulla raivaamaan, elikkä Sallan valtuuston päätös tällä tavalla on kumoutunut.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin kommentoinut tämän altaan työllisyysvaikutusta. Olen lukenut artikkeleita Timo Järvikosken 80-luvulla tekemistä selvityksistä Pohjois-Suomen jokirakentamisten vaikutuksista työllisyyteen. Hänen johtopäätöksensä on se, että jos niiden työllistämisaikutusta katsotaan vain rakentamisajankohtana, silloin työllistämisaikutus on positiivinen. Mutta jos tarkastelu ulotetaan pidemmälle aikavälille, silloin niiden vaikutus työllisyyteen on ollut negatiivinen, koska nämä hankkeet, joilla muutamiksi vuosiksi on työllistetty ihmisiä, ovat samalla tuhonneet pysyviä työpaikkoja.

Samahan koskee myös Vuotoksen allasta. Sen rakentaminen tuhoaisi ainakin ne maatilat, jotka altaan alle jäisivät, ja niihin liittyvät työpaikat ja lisäksi myös pysyviä sivuelinkeino- kuten marjastus- ym. mahdollisuuksia. Minun mielestäni pitäisi vähän huolellisemmin tarkastella tätä kysymystä työllisyydestä ottaen huomioon sekä pitkän että lyhyen tähtäimen vaikutukset.

Sitten toista asiaa, minkä ministeri Pokka ensimmäisessä puheenvuorossaan totesi, haluaisin kommentoida. Hän puhui siitä, että maanomistajat eivät usko enää elvytykseen sillä alueella. Heidän epäluottamuksensa valtiovaltaa kohtaan on niin suuri. Onko nyt niin, että ihmisten luottamus valtiovaltaa kohtaan palautetaan sillä, että sitovasti osoitetaan, että valtiovaltaan ei voi luottaa?

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pokalle. Tuntuu siltä, että tässä asiassa nyt edetään latvasta puuhun siinä mielessä, että hallitus on kiirehtinyt päätöksessään jollakin tavalla lunastamaan ilmeisesti vaalilupauksiaan sillä seudulla. Kuitenkaan hallitus ei sisäisesti ole yhtenäinen ja kuntien mielipiteistä on tämän keskustelun perusteella todella

vaikea saada minkäänlaista käsitystä. Sieltä tulee päivittäin jos jonkinlaista postia, jossa nimiä pyyhitään papereista yli ja lisätään jotenkin sopimusten mukaan.

Ministeri Pokka sanoi, että olisin ollut välinpitämätön Lapin työllisyyden suhteen omissa ajatuksissani, ja näin en kyllä mielestäni ollut, kun kutsuin Vuotoksen hanketta yhden sukupolven hankkeeksi, joka aiheuttaisi sen, että muilta elinkeinoilta katoaisivat pysyvät mahdollisuudet, mm. turismilta siltä seudulta. Omassa puheenvuorossamme toin esille mahdollisuuksia mm. tietoliikenteen ja kulkuyhteyksien parantamiseen sekä turismin hyväksikäyttöön sillä seudulla.

Mielestäni se ajattelutapa, että Lappia käytetään vain luonnonvarojensa puolesta etelän tarpeisiin, voisi nyt 1990-luvulla olla ohi ja voisimme yhdessä miettiä, mitkä ovat ne uudet elinkeinot, joihin todella siellä satsataan. En usko, että niistä aluksi mitkään ovat liiketaloudellisesti kannattavia, joten sellaisten perään tässä on turha haikailla.

Ed. J a a k o n s a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusministeri Pokan juridinen saivartelu eduskunnan asemasta oli ajattelultaan aika erilaista kuin se, mitä hän edusti silloin, kun keskustapuolue oli oppositiossa. Silloin keskustapuolue koko ajan korosti sitä, että eduskunnan pitää päästä päättämään tärkeistä linjakysymyksistä. Jos hallitus haluaa, että eduskunta ratkaisee tämän asian, niin se tuo eduskunnalle esityksen. Me voimme myös budjetin yhteydessä ratkaista tämän asian, joten vetoaminen joihinkin vesilain pykäliin on kyllä aika kaukaa haettava.

Myöskään ed. M. Laukkanen ei ole kyllä lukenut Habermasiaan, jos hän väittää, että maakuntaliitot ovat kansalaisten tahdon tulkkeja. Maakuntaliitot ovat aina olleet systeemin juoksupoikia. Kansalaisten tahdon tulkkinä ei ole koskaan ollut arvoa puupennin vertaa. Minusta näissä asioissa kenenkään ei oikeastaan kannattaisi piiloutua minkään selän taakse. Siinä suhteessa ed. Jouni Särkijärvi edustaa minusta eettisesti oikeaa ajattelua. Silloin, kun on kysymys luonnon peruuttamattomasta muuttamisesta, edustaja on yksin tulevaisuuden edessä. Hän ei voi piiloutua hallituksen, ei voi piiloutua piirijärjestönsä eikä maakuntaliiton selän taakse. Siksi minusta on taktisesti hallitukselta tietenkin oikein tulkita tämä luottamuslauseeksi, koska tällä tavalla esimerkiksi kokoomuksen eduskun-

taryhmän nuoret naiset saadaan vastoin vakaukseen puolustamaan hallitusta ja kannattamaan Vuotoksen altaan rakentamista, mitä he eivät itse asiassa tee.

Oikeusministeri P o k k a : Arvoisa herra puhemies! Asian käsittelystä eduskunnassa ja lainsäädännössä: Olen kansanedustajanakin aika monta kertaa puheenvuoroissani esittänyt ja esitän nytkin, että kyllä minun mielestäni eduskunnan mukanaolosta vesirakentamishankkeissa on yleensä huonoja kokemuksia. Eduskunnan enemmistö hyväksyy sen, mikä ylhäältäpäin esitetään, ja tämän sanon oikeusministerinäkin. Enemmän kyllä luotan siihen, että meillä on riippumaton tuomioistuinmenettely ympäristölupa-asioissa niin kuin vesirakentamishankkeissa. Eduskunnan osuus tulee mukaan siinä, että me parannamme vesilainsäädäntöä niin, että myös ympäristövahingot saadaan paremmin korvattua.

Ongelmat eivät ole niinkään uusissa rakentamishankkeissa, joista me nyt keskustelemme, koska vanhoista kokemuksista on opittu niin paljon, että lainsäädäntöä on kyllä siltä osin kiristetty. Sen sijaan jäljelle jääneet vahingot niistä huonosti ja laittomasti toteutetuista hankkeista, joita vuosikymmenien mittaan on tehty mm. Pohjois-Suomessa, ovat jääneet ja kiristävät kyllä ihmisten tunteja. Siinä uskon, että eduskunnallakin olisi mahdollisuus vaikuttaa. En todellakaan, ed. Jaakonsaari, ole sitä mieltä, että eduskunnan täytyy yksittäisistä hankkeista täällä päättää, koska käsittely ei valitettavasti ole aina niin perusteellista kuin sen toivoisi olevan.

Olen myös osaltani koettanut hyvin rehellisesti kertoa, miksi olen henkilökohtaisesti joutunut muuttamaan kantaani Vuotoksessa. Minusta on reilua kertoa eduskunnalle tämä, koska uskon, että aika monen Lapin ihmisen osalta historian kulku, miten oma mielipide on muuttunut, on aika samanlainen meillä, jotka asumme Kemijokivarressa.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkaselle toteaisin, että kun viime viikolla puhuin elvytyskannanotoista, en muuten korostanut julkinen-sanaa, vaan puhuin elvyttämisestä ja siitä, että meidän tulee panostaa etenkin asuntotuotantoon, joka suurelta osalta on tietysti julkista, mutta ei kaikilta osin.

Toisaalta toteaisin ed. M. Laukkaselle, kun hän vertasi 1940—1950-luvun vesirakentami-

seen, että hänen asenteellaan ja keskustapuolueen asenteella näkyy haluttavan samanlaista rakentamissysteemiä kuin silloinkin. (Ed. M. Laukkanen: Täysin päinvastoin!) Tämä käsitys oikeusministeri Pokan puheenvuorossa tulee vielä voimakkaasti esiin, koska kyllä kai minun ymmärtääkseni kysymys on nyt siitä, että valtioneuvosto on tehnyt päätöksen, että Vuotoksen rakentamiseen ryhdytään. Valmistelu on alkanut, ja hallitus ei uskalla eikä halua kuulla tässä mahdollista eduskunnan kantaa, aitoa eduskunnan kantaa. Tosiasia tietysti on myös se, mihin ministeri Pokka viittasi, että eduskunta useimmiten hyväksyy sen, mitä ylhäältä sanellaan.

Mutta nyt tässä sanelussa on hyvin paljon pakkovallan makua. Edellytetään, että hallituspuolueitten edustajat pysyvät rivissä, vaikka asiallisesti ottaen näissä ponsissa, mitä on esitetty, ei ole kysymys epäluottamuslauseesta hallitukselle, vaan siitä, että kansalaiset ja eduskunta kykenevät tekemään tästä asiasta linjauspäätökset, mutta sehän tässä juuri estetään. Tämä ei ole demokraattista menettelyä.

Ed. N ä s i : Herra puhemies! Aluksi välikysymyksen laatijoilta ja allekirjoittajilta voisi kysyä: Kuinka parlamentaarinen toiminta yleensä on mahdollista, jos jonkin hallituksen iltakoulupäätökset sitoisivat tulevia hallituksia hamaan ikuisuuteen? Unohtavatko välikysymyksen tekijät sen, että niin hallitus kuin eduskuntakin ovat vain välikappale kansan tahdon toteuttajina?

Se, että Vuotos-kysymys on noussut energiapoliittiseen keskusteluun, ei johdu sattumasta, ei lamasta eikä viidennestä ydinvoimalasta, vaan siitä, (Ed. Jaakonsaari: Keskustan vaalivoitosta!) että kansa on sanonut viime keväänä eduskuntavaaleissa sanottavansa ja maassa on hallitus, joka toimii kansalta saamansa valtuutuksen mukaisesti toimien näin myös energiakysymyksissä.

Lapissa viime maaliskuun vaaleissa kansa äänesti Vuotoksen rakentamisen puolesta. Lapin kansanedustajista seitsemän kahdeksasta kannattaa Vuotoksen rakentamista. Kaikilla näillä on varsin veres, tuore valtakirja taskussaan.

Uusi hallitus on aivan oikein lähtenyt kotimaisten, uusiutuvien ja saasteettomien energiarajojen käytön lisäämiseen. Hallitus pitää energian säästämisen periaatetta ensimmäisenä energiapoliittisena tavoitteenaan. On täysin kohtuutonta, että jo lähes kokonaan rakennetulla Kemijoella kevättulvien aikaan valmiiden laitos-

ten ohi virtaa vesimäärä, joka sähköksi muutettuna pystyisi kattamaan kolmen Rovaniemen kokoisen kaupungin vuotuisen sähköenergian tarpeen.

Nyt välikysymyksen kohteena oleva Vuotoshanke on konkreettinen säästötoimi, jos mikään, siirtäisihän Vuotoksen tekoallas tuosta tulvavedestä noin puolet talvi- ja hyötykäyttöön.

Kotikuntani Sodankylä on ollut 20:n viime vuoden aikana todellinen vesirakentamisen laboratorio. Me tiedämme Keski-Lapissa allas- ja voimalaitosrakentamisen hyödyt ja haitat. Sen lisäksi, että Lokan ja Porttipahdan tekojärvet sekä Kitisen rakentaminen tuovat maan energia-taloudelle sen kipeästi tarvitsemää säästöenergiaa, ne ovat tuoneet Sodankylän kunnalle ja lähialueelle henkistä ja taloudellista elinvoimaa. Näistä vesirakennushankkeista johtuen hyvä työllisyys Sodankylässä on jatkunut parinkymmen vuoden ajan.

On korkea aika lopettaa eduskunnankin tasolla katteettomat puheet siitä, että vesirakentaminen Lapissa työllistäisi vain etelän ihmisiä. Kitisen rakentamisessa paikallisten ja lappilaisten työntekijöitten osuus on ollut noin 90 prosenttia työvoimasta. Allasrakentamisen luonteesta johtuen prosenttiluku Vuotoksella tulisi olemaan jopa vielä suurempi. Jos joku tässä eduskunnassa tietää tämän asian paremmin, niin todistakoon väitteensä.

Huvittavaa näissä väitteissä on ollut mm. se, että Vuotoksen kaltaista kymmenen vuoden työjaksoa ei voida ottaa vastaan, koska rakennustyö päättyy sen jälkeen. On muistettava, että tuo koko työjakso toteutetaan Koillis-Lapissa, jossa työttömyysaste tällä hetkellä on 15 prosenttia ja työttöminä lähes 1 000 ihmistä perheineen. Jos tässä asiassa saan lainata lappilaisen työttömän ajatusta, niin kysyisin: Ajattelevatko välikysymyksen tekijät niin, että on parempi pitää työttömyydestä kärsivät lappilaiset kymmenen vuotta edelleen sisäruokintakaudessa sen sijaan, että he saisivat todellista ja pitkäaikaista ansiotyötä Vuotoksen rakentamisessa?

Täysin huomiota vaille tässä välikysymyksessä on jäänyt myös se, että rakentamisen jälkeen kuntiin jää pysyvää nettoverotuloa. Muun muassa Sodankylän kunnalla on tällä hetkellä yli 2 miljoonan markan verotulosaatavat vuositasolla. Myös Pelkosenniemen kunta saa yhdestä vastavalmistuneesta Kokkosnivan laitoksesta yli miljoona markkaa kunnallisveroa vuodessa eli lähes 10 prosenttia kunnan 13 miljoonan markan vuotuisesta verokertymästä. Pelkosenniemen

kunnalle Vuotoksen pysyvä verotulo, jonka arvioidaan olevan noin 3,5 miljoonaa markkaa vuodessa, vastaisi satojen pelkosenniemielaisten luonnollisten henkilöiden vuotuista verotuloa.

Kannattaa muistaa eduskunnassakin, että pohjoisen kunnat ovat pieniä ja vähätuloisia. Tämä paljon puhuttu Pelkosenniemen kuntahan kunnallisessa ammattikielessä tunnetaan ”maailmanlopun kuntana”. Sitä kuvaavat muutamat keskeiset tunnusluvut: Äyrin hinta on 18,5 penniä, kun maassa keskimäärin äyrinhinta on 16,5 penniä. Kunnan velka asukasta kohti on 11 000 markkaa, kun maassa se on 3 100 markkaa. Työttömyysaste on 15—16 prosenttia ja väestökehitys koko 80-luvun ajan on ollut negatiivinen ja väestön vähentymä 5 prosenttia. Tällaisella kunnalla ei ole kovin paljon tulevaisuutta edessään, ellei käynnistetä näin mittavaa työhanketta, minkä Vuotoksen tekojärvi muodostaa.

Sodankylän kunnassa on yli 70 pää- ja sivutoimista kalastajaperhettä. Vuotuiset kalansaa-liit tekoaltaassa vaihtelevat 400 000:sta 500 000 kiloon. Kysyn vain, missä entisessä vähäjärvises-sä sisämaakunnassa on vastaavaa kalamäärää.

Välikysymyksessä väitetään, että hanke tuhoaa kolmen alueen paliskunnan tärkeimmät kesälaitumet. Paliskuntain Yhdistyksen puheenjohtajana tiedän, että Hirvasniemen paliskunnan koko maapinta-alasta jää altaan alle 9 prosenttia, Sallan paliskunnasta 0,9 prosenttia ja Oraniemen paliskunnasta 0,8 prosenttia. Kaikki tämä on pääasiassa kesälaidunta, joka ei ole oleellinen tekijä Lapin porotaloudessa. Talvilaitumilla sen sijaan on ratkaisevampi merkitys, mutta niitä ei alueella juuri ole.

Olemme aina Lapissa suhtautuneet suurella vakavuudella niiden ihmisten osaan, jotka joutuvat muuttamaan allasrakentamisen tieltä, ja suhtaudumme edelleenkin. Mutta jos Sodankylän kunta on pystynyt hoitamaan Lokan ja Porttipahdan 600 allasevakon muuton ja uudelleen asuttamisen ja sijoittamisen, niin ei ole syytä epäillä, ettei Pelkosenniemi pystyisi sijoittamaan kaikki ne viisi kunnan Vuotos-alueelta muuttamaan joutuvaa kuntalaista ja Savukoski oman sa, 12 muuttamaan joutuvaa henkilöä. Nämä luvut ovat kaikille epäilijöille tiedoksi. Nämä ovat oikeita. Nämä henkilöt ovat meillä tiettyssä korvamerkissä, ja me tunnemme heidät.

Kirkassilmäiset väitteet tiedotusvälineissä siitä, että tekoaltaat pilaavat luonnon lopullisesti, ovat kaikki katetta vailla. Uskallan sanoa, että tällaisten väitteiden lausujat ovat poikenneet Lapissa korkeintaan kevähankien ja ruskan ai-

kaan, mutta tuskin asuneet Tuusulanjärven pohjoispuolella. Vesirakentaminen jos mikään on luonnonvarojen käyttöä, jossa mitään luonnolle vierasta, tuntematonta ja ennen kokemattonta ei pääse tapahtumaan. Jopa rakennetut kohteet on saatettavissa takaisin luonnontilaan, jos niin halutaan.

Mitä tekoaltaitten tuomaan terveysriskiin tulee, niin Sodankylässä synnyttään ja kuollaan samojen luonnonlakien mukaan kuin muuallakin maassa, vaikka meillä on kolme valmista voimalaa, kaksi tekojärveä ja yksi voimala edelleen rakenteilla. On totta, että alkuvuosina rakennettujen tekojärvien elohopea- ja humuspiitoisuudet lisääntyivät. Lokan ja Porttipahdan kokemukset kuitenkin osoittavat, että tilanne tasaantuu 10—15 vuodessa. Tänä päivänä tekojärvien pitoisuudet kestävät vertailun mihin Suomen luonnonjärviin tahansa.

Hurjimmat Vuotokseen liittyvät suunnitelmat olen kuullut altaan vastustajilta eli suunnitelmat tuottaa apujoukkoja ulkomailta tämän Lapille tärkeän hankkeen sabotoimiseksi. Meillä lappilaisilla on jopa henkilökohtaisia kokemuksia siitä, miten Lappia suojeltiin edellisen kerran vieraiden joukkojen avulla. Lapin yllä lepäsin syvä luonnonrauha saksalaissodan jälkeen. Emme tarvitse toista kertaa vieraita omien asioittemme hoitamiseen Lapissa.

Pohjois-Lapin allasalueen kunnat ovat uusien allaskannanottojen edessä, ja tämä johtuu siitä, että usko ja luottamus maan hallitukseen on palautunut, ja ennen kaikkea siitä, että maassa istuu hallitus, jonka energiapolitiittiseen linjaan ja päätöksentekokykyyn myös luotetaan. Pelkosenniemen kunnan aiempi kielteinen kanta perustui jäävien valtuustojäsenten kantaan. Sekä Savukoski että Kemijärvi ovat kuntina reivaa-massa omia kantojaan uudelleen. Sallan kunnan kanta on aina ollut järkevän myönteinen. Näiden kuntien kantojen lisäksi keskustan, sosiaalidemokraattien ja kokoomuksen Lapin piirijärjestöt ja lukemattomat muut tahot ovat julkittu-neet myönteiset kannanotonsa tähän kysymykseen.

Lapin maakuntaliiton puheenjohtajana eli täällä jo parjattuna maakunnallisena mellakka-päällikkönä minun on todettava, että Lapin maakuntapäivien viralliset edustajat äänestivät Kittilän syysmaakuntapäivillä vuonna 1987 Vuotoksen rakentamisen puolesta äänin 39—5. Asia oli uudelleen esillä tämän kevään kevätk-maakuntapäivillä Rovaniemellä. Rakentamisen puolesta äänestettiin jälleen äänin 34 ja vastaan

vain 4. Tuskinpa mistään suunnitelmasta on demokraattisessa maassa tämän suurempaa yksimielisyyttä maakuntatasolla kuin tällä hankkeella Lapissa nyt on. Lainausta viime maanantain julkilausumasta, joka syntyi Rovaniemellä: ”Alla mainitut organisaatiot edellyttävät, että maamme energiatarpeen ja Lapin vaikean työttömyyden vuoksi Vuotos tulee rakentaa ja sitä koskevat päätökset tehdä nopeasti. Hanke on liiketaloudellisesti kannattava eikä rakentamiseen tarvita valtion varoja. Rovaniemellä 3 päivänä kesäkuuta 1991. Lapin läänin kauppakamari, SAK:n Lapin piiri, Suomen keskustan Lapin piiri, Lapin kokoomus ry., Lapin lääninneuvotelukunta, Maanrakentajien Lapin piiriyhdistys ry., SDP:n Lapin piiri r.y., Lapin yrittäjät r.y., Lapin Koneyrittäjät r.y., Maaseututyöväenliitto ja Lapin maakuntaliitto.” Ed. Jaakonsaarelle huomauttaisin, että kyllä maakuntaliitto nauttii kansan luottamus ainakin Lapissa, joskaan SDP:n politiikkaan ei ole maakuntahallintoon tukeutuva ajatustapa kovin lämpimästi aikaisemmin liittynyt.

Hyvät kansanedustajat! Välikysymyksen tekijät uhkaavat Lappiin sijoittuvan ja taloudellisesti kannattavan investoinnin toteuttamista. Samalla välikysymys on myös uhka uuden hallituksen energiapolitiittiselle ohjelmalle. Lapin suojelusta sen verran, että erilaisia luonnonsuojelualueita on Lapissa 1,4 miljoonaa hehtaaria eli 15 prosenttia läänin pinta-alasta. Sodankylässä suojelalueen osuus on peräti 25 prosenttia pinta-alasta. Lappiin ei todellakaan haluta enää lisää suojelua.

Herra puhemies! Mielestäni lappilaisten enemmistö on päättänyt, että Vuotoksen tekojärvi on rakennettava. Kunnioittakaamme myös kansan ääntä täällä eduskunnassa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti muutama näkökohta ed. Näsille. Ensinnäkin hän sanoi, että tämä on aivan oikea säästötoimi. Esitän retorisen vastakysymyksen: Millä hinnalla, kenen kustannuksella? Hinnat ovat aikamoiset. Edelleen kiinnitän hänen huomiotaan siihen, että esimerkiksi vihreät eivät ole vastustaneet Kitisen rakentamista sen takia, että olemme katsoneet siinä hankesarjassa olevan sellaisen tilanteen, että niitä perusteita, jotka ovat välikysymyksen perusteina ja vastauksen sisältönä, ei Kitisen tapauksessa ollut.

Edelleen — tässä ei ole suojelusta kysymys lainkaan — hämmästelän ed. Näsien rusikointita-

paa, jonka hän kohdisti Pelkosenniemen kuntaan ja sen asukkaisiin. Tämä tieto tulee välittymään myös meidän välityksellämme Pelkosenniemelle.

Minä olin tilaisuudessa, jossa ed. Näsillä Paliskuntain Yhdistyksen hallituksen puheenjohtajana oli vastassaan paikallinen poroisäntä, ja on mielenkiintoista vielä kerran saada teidät nokitusten ja käydä tämä keskustelu.

Edelleen totean ed. Näsille, että mikäli hän tarkoitti minua henkilöllä, joka on käynyt Lapissa vain keväthankien aikaan, niin hän tietää varsin hyvin, että minä olin tekemässä Lokan altaan seurantatutkimusta, minä olin tekemässä Vuotoksen altaan suunnitelmaa ja myös suurempaa Kemihaaran altaan suunnitelmaa ja olen johtanut tutkimuslaitosta siellä neljännesvuosidadan, niin että minä olen käynyt siellä muulloinkin kuin keväthankien aikana.

Ed. M. Laukkainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä voin todistaa nähneeni ed. Pulliaisen muulloinkin kuin keväthankien aikaan Lapissa. Siksi uskonkin, että hänellä on aika vakaa ja hyvä näkemys Vuotoksen osalta. Ihmettelenkin, mikseivät vihreät voisi olla Vuotoksen suhteen samalla kannalla kuin olivat Kitisen rakentamisen suhteen. Mennäänpä tänään katsomaan Kitisen rakentamista Sodankylän ja Ivalon välisen maantien varrelle, ei tarvitse edes autosta nousta pois, niin nähdään, mitä uusi vesistörakentamiskulttuuri tänä päivänä on. Se on tyystin toista kuin oli 60-luvulla Lokan rakentaminen.

Sanoisinkin, ed. Pulliainen, että on aivan selvää, että tämän talon tehtävänä on asettaa valtionyhtiö Kemijoki Oy:lle ne reunaehdot, joilla Vuotoksen hanke voidaan toteuttaa. Ne reunaehdot merkitsevät äärimmäisen tarkkaa allasalueen raivaamista, ne merkitsevät äärimmäisen tarkkaa ja huolellista kansalaisoikeuksien turvaamista myös rantojen virkistyskäytössä, esimerkiksi tonttien luovuttamisessa, kalastus- ja apajapaikkojen luovuttamisessa, siis tyystin uudenlaista käytäntöä ja tapaa verrattuna siihen, mitä Lokan suhteen noudatettiin. Lokan väestöä todella nöyryytettiin. Täytyy vielä muistaa, ed. Pulliainen, että Sompion alue, jolta vanhan Sompion ikimuistoisista kylistä siirrettiin 600 ihmistä Lokan altaan alta pois, oli luonnonarvoiltaan, historiallisilta arvoiltaan ja kulttuurimaisema-arvoiltaan tyystin toinen kysymys kuin se, mistä me Vuotoksen osalta tänä päivänä puhumme.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Näsi esitti, että Vuotoksen allashanke on liiketaloudellisesti kannattava. Kysyn nyt häneltä: Miten ja millä olettamuksella hanke saadaan näyttämään liiketaloudellisesti kannattavalta?

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkaselle ihan lyhyesti se, että Kitisen rakentaminen ja Kitisen voimalaitoksen allaspätkien käyttäytymismalli on aivan toisenlainen kuin Vuotoksen altaan. Tulovirtaamat ovat aivan kokonaan toisenlaiset, ja myös Lokan tekoallas ja Vuotoksen allas ovat käytöltään aivan toisenlaisia. Erikoisen ratkaisevaa on altaan tulovirtaama ja käyttö säätövoima-altaana. Nämä ratkaisevat tämän homman. Vielä edelleen väitän olevani jonkinmoinen asiantuntija asiassa.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen totesi minun maininneen siitä, että Vuotoksen allassuunnitelma toteutettaisiin niin, että allaspohja jätettäisiin raivaamatta. Tämä ei pidä paikkaansa. Allassuunnitelmaan sisältyy se, että allaspohja raivataan täydellisesti viimeistä risua myöten 3 metrin syvyyteen saakka. (Ed. Pulliainen: Niin, 3 metrin syvyyteen!) Allassuunnitelmaan sisältyy myös se, että 3 metriä syvemmältä osalta raivataan altaan kustannuksella kaikki puusto. Lisäksi on neuvoteltu ja pidetään perusteltuna sitä, että työllisyysrahoitusta voidaan käyttää 3 metriä syvemmän osan raivaamiseksi myös täydellisesti kokonaan.

Altaan rahoittamisesta ja liiketaloudellisesta kannattavuudesta tulee tietysti vastaamaan Kemijoki Oy sen vuoksi, että allastahan ei rakenneta valtion rahoilla, nimenomaan yksityisiltä, todennäköisesti osittain ulkomaisilta pääomamarkkinoilta otettavalla rahalla. Meidän ei tässä salissa kannata kantaa huolta siitä, tuleeko hankkeesta kannattava. Jos Kemijoki Oy ei saa tätä kannattavaksi, hanketta ei myöskään toteuteta. Eli muistakaa, että allasta ei rakenneta valtion rahoilla, valtion rahaa ei ole, ja sitä ei silloin voida käyttää myöskään muihin hankkeisiin.

Ed. Näsi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vastaan ed. Luukkaisen kyselyyn ja totean, että kyllä edustajat lukevat läksynsä kehonlaisesti. Me aloittajat olemme vielä tässä suhteessa vähän terävämpiä. Kehotan perehtymään ministeri Juhantaloon eilen jakamaan kirjalliseen

puheenvuoroon. Siellä kerrotaan tämän hankkeen taloudellinen vaikutus, merkitys ja liiketaloudellinen kannattavuus.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kyllä ihmettelen edustajien Näsi ja Korva väitteitä siitä, että tässä ei tarvita valtion varoja. Ed. Korvakin totesi juuri, että työllisyysvaroja täytyy käyttää. Minä ihmettelen tätä logiikkaa! Ministeri Juhantalon papereissa sanotaan, että hanke edellyttää, että valtio maksaa raivauskustannukset työllisyysvaroin. Mitä tämä tällainen on, että valtion varoja ei käytetä, mutta sitten kuitenkin niitä käytetään? Päättäkää nyt, kumpaa te edellyttätte.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella melkoinen sisäinen ristiriita ed. Näsin ajatuksissa. Täällähän todella sanotaan, niin kuin ed. Helle ilmaisi, että tämä on kannattava edellyttäen, että valtio osallistuu altaan raivauskustannuksiin ja yhtiön osakepääoman korotukseen. Siis tähän upotetaan valtion rahaa aivan suoraan ja silkkään.

Sen lisäksi on kolme asiaa, jotka voi hyvinkin kyseenalaistaa. Ensimmäinen on sisäinen reaalikorko, jonka ministeri Pietikäinen otti esille. Se, mille tasolle se asetetaan, on hyvin relevantti pointti kannattavuuslaskelmissa.

Toinen on lainakorko, jolla kannattavuuslaskelmat on tehty. Se on myös kyseenalaistettava näissä tekijöissä.

Kolmas periaatteellinen asia on se, että kannattavuuslaskelmat ovat Kemijoki Oy:n itsensä tekemiä. Kyllä pitäisi olettaa, että aidon päätöksenteon perustana olisi jonkin riippumattoman tahon tekemät kannattavuuslaskelmat silloin, kun hankkeeseen upotetaan valtion varoja eli veronmaksajien rahoja.

Ed. Rask: Arvoisa puhemies! Haluan aluksi todeta, että olen asunut 40 vuotta Lapissa.

Iltakoulussa vuonna 1982 teki silloinen hallitus päätöksen, ettei Vuotoksen allasta rakenneta. Lähes kymmenessä vuodessa ovat ajat, maisemat ja mielipiteet muuttuneet. Eduskuntakin on vaihtunut kolmasti.

Suuri enemmistö Lapin ihmisistä pyytää lupaa aloittaa Vuotoksen rakennustyöt mahdollisimman nopeasti. Alueelle on suunnattu valtion elvytysrahoja miljoonia markkoja. Nämä rahat eivät ole menneet hukkaan, vaan niillä on autettu kuluneen kymmenen vuoden aikana paikallista väestöä. Mutta näistä rahoista huolimatta ti-

lanne on nyt toinen ja altaan puolesta on lähdetty joukolla liikkeelle.

Ei ole häpeällistä muuttaa mielipidettään, ainakaan kymmenen vuoden takaista mielipidettään. Moni paikallinen ihminenkin on mielipiteensä muuttanut. Berliinin muurikin on kaatunut tässä kymmenen vuoden aikana. Kuka sitä olisi uskonut?

Vuotoksen altaan rakentamatta jättämistä on perusteltu sillä, että on kuultava alueen väestöä. Kaunis periaate. On esitetty hyvin erilaisia käsityksiä siitä, kuinka paljon siellä on ihmisiä, joita tämä rakentaminen koskee. Minulla on tieto, että se koskee kymmentä ihmistä hyvin kouriintuntuvasti. On tietysti aivan selvää, että kymmenenkin on liikaa, mutta joskus joudutaan tilanteeseen, että yksilön edusta joudutaan yhteisen edun hyväksi luopumaan. Minun mielestäni tämä on sellainen asia.

Useimmiten yksilön äänen kuuleminen on pelkkää näennäisfraseologiaa, jonka taakse on helppo piiloutua. Ihmiset ovat aina joutuneet tyytymään tehtyihin päätöksiin, onpa sitten ollut kysymys kaupunkien tai teiden rakentamisesta tai pienemmistäkin asioista. Mielipidettä ei ole kuultu vaikkapa opintolainojen korkojen nostamiskysymyksessä.

Tältäkin korokkeelta on puhuttu paljon kestävistä kehityksestä. Sehän tarkoittaa sitä, että me elämme niin, että tulevilla sukupolvillaikin olisi elämisen mahdollisuudet. Hyvä näin. Silti tämän päivän ihmisen elämisen oikeus on yhtä loukkaamaton kuin tulevienkin. Maa on annettu meille asuttavaksi, ei museoitavaksi.

Vuonna 1982 nähtiin ympäristönsuojelu aivan toisella tavalla kuin nyt. Se käsiteltiin ainakin kansan keskuudessa pitkälti alkuperäisen luonnon suojeluna.

Lähes kymmenen vuoden aikana on naapurimaamme valkoinen karttalehti muuttunut hiilenmustaksi. Kuola saasteineen pelottaa meitä Lapissa. Se tietää hoitamattomana ennen pitkää luonnon varmaa kuolemista.

Vuotoksen rakentaminen toisi jotakin aivan muuta. Nykyinen altaiden rakentamistekniikka on kehittyneempää kuin Lokan ja Porttipahdan rakentamisen aikoina.

Hallitusmuodon mukaan kansalaisten työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa. Vuotoksen allasalueella käytettävissä olevasta työvoimasta on työttömänä Kemijärvellä 27 prosenttia, Sallassa 38 prosenttia, Savukoskella 28 prosenttia ja Pelkosenniellä 31 prosenttia. Altaan rakentaminen toisi vuosiksi työtä useille

sadoille ihmisille. Joillakin alueilla voitaisiin rai-vaustyöt aloittaa varsin pian, joten helpotusta olisi luvassa huonoon työllisyystilanteeseen ja hallitukselle jäisi vielä runsaasti tekemistä työl-listää noin 200 000 maan työtöntä.

Välikysymyksessä kannetaan huolta allasalu-een väestön mielenterveydestä, mikä on tietysti aivan oikein. Tässä salissa istuvista jokainen tietää, että työttömyys aiheuttaa myös mielen-terveyshäiriöitä. Pohjoisessa ovat varsinkin nuorten miesten itsemurhatilastot varsin synkät. Synyä itsemurhiin ovat usein syrjäytyneisyys ja työttömyys.

Toisaalta on väitetty, että allasrakentaminen tuo työtä vain väliaikaisesti. Tässä tapauksessa väliaikaisuus olisi kuitenkin useita vuosia ja mielestäni voidaan aiheellisesti kysyä, mikä on pysyvä työpaikka. Monet varmanakin pidetyt työpaikat ovat ankaran lopetusuhan alla, esi-merkkinä viime päiviltä esimerkiksi Imatran Ovakon terästehdas.

Miksi allas pitäisi rakentaa? Kemijoen vesis-tössä on jo toistakymmentä voimalaitosta. Kemijoen vesistö on pinta-alaltaan 50 910 neliö-kilometriä ja hyvin niukkajärvinen. Sen järvisyys on 2,9 prosenttia. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että etelän voimajokien Kymijoen ja Vuoksen järvisyys on 20 prosenttia ja Oulujoen-kin 11,4 prosenttia. Luonnontilaisesta veden varastoisuuden vähyydestä ja pitkäaikaisesta lumipeitteestä johtuen virtaamavaihtelut muo-dostuvat Kemijoen vesistöalueella oleellisesti suuremmiksi kuin etelän joissa.

Vuotoksen altaasta saatava hyöty olisi paljon suurempi kuin Lapin suurimman kaupungin Rovaniemen sähköenergian vuosikulutus. La-pissa riittää hillamaita ja poroille palkisia kul-kea, vaikka Vuotos rakennettaisiinkin. Lappia on suojeltu ja useimmiten suojeltu kuuntelemat-ta Lapin ihmistä. Lappilaisten mielestä on usein suojeltu juuri työltä, ja näin ei saa nyt käydä.

Tänne on tuotu terveisiä monilta eri yhteisöil-tä Lapista. Minun pöydälleni tuotiin hiljakkoin Savukoskelta lähetetty telefax, jossa todetaan: ”Savukosken kunnan yrittäjät edellyttävät, että Vuotoksen altaan rakentamisesta tulee tehdä päätös nopeasti. Työt on suoritettava allasalu-een kuntien väestön ja elinkeinoelämän ehdoilla. Erityistä huomiota on kiinnitettävä ympäristö-ongelmien estämiseen. Koillis-Lapin työllisyysti-lanne on jatkuvasti huonontunut. Yleinen yritys-toiminnan ja metsäteollisuuden lama on vaikeut-tanut koneyritystoimintaa alueella. Töitä ei yk-sinkertaisesti ole. Yksistään Savukosken kone-

yrittäjät pystyvät välittömästi tarjoamaan töihin 30 työkoneyksikköä maanrakentamiseen, maan-siirtoon ja puunkorjaukseen” — Tämä viesti oli Savukoskelta.

Olen Vuotoksen rakentamisen kannalla. Nurinkuriselta tuntuu, että ensimmäisessä väli-kysymysasiassa olen hallituksen kannalla. Halli-tuksen muut tähänastiset teot eivätkä tulevai-suuden suunnitelmat kuitenkaan näytä luotta-musta herättäviltä.

Ed. M. La u k k a n e n (vastauspuheenvuo-ro): Herra puhemies! Minusta tämä ed. Raskin puheenvuoro oli hyvin raikasta kuultavaa, ja toi-voisin, että hänen kertomansa työttömyysluvut piirtyisivät tulikirjaimin erityisesti ed. Haaviston sydämeen, 31 prosenttia Pelkosenniemen työvoi-masta on työttömiä.

Minusta tämä on se ydinkysymys. Vuotos on nähtävä myös Lapin väestön kannalta leipäkysy-myksenä. Sen takia on tavattoman tärkeätä, että joskus suojelukysymyksiä tarkastellaan myöskin periaatteelliselta kannalta. Olen ymmärtänyt, että vihreiden näkemys lähtee siitä, että luonto pitää museoida ja arkistoida, ei siitä, että siellä on elävä ihminen. Minua kiinnostaa suojella myöskin sitä ihmistä ja järjestää hänelle työtä, jotta hän kykenee elämään siellä luonnon keskel-lä. Pohjimmiltaan nuo ihmiset ovat aina lähte-neet siitä, että he ovat pitkäjänteisesti suojelleet luontoa, koska heidän elinkeinonsa lähtee luon-nosta. Jos he tuhoavat luonnon, he tuhoavat elinkeinonsa ja sitä kautta itsensä.

Ed. Haavistolle sanoisin vielä, että Pelkosen-niemen alueella on eräs Lapin suurimpia matkai-lukeskuksia. Siitä huolimatta työttömyys on suuri. Hillojen ja marjojen poiminnasta ei työtä todellakaan riitä kaikille.

Vielä kansalaismielipiteen kuulemisesta sa-noisin, että onko todellakaan, niin kuin ed. Raskerinomaisesti kysyi, riittävässä määrin kuunnel-tu Lapin ihmisen, paikallisen väestön, kantaa silloin, kun Lapin mittakaavaan nähden todella ylisuuria luonnonsuojelualueratkaisuja on tehty. Tämä on myös vakava kysymys. Jos Vuotoksen rakentamisessa täytyy kansalaismielipiteen ka-navoitua maksimaalisesti, niin kuin minun mie-lestänikin pitää, ihan samaa logiikkaa täytyy harrastaa myös luonnonsuojeluhankkeiden to-teuttamisessa.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin kommentoida ed. M. Lauk-ksen puheenvuorossa paria asiaa.

Nostin jo aikaisemmin esille kysymyksen työllistämisestä ja esitin, että vertailtaisiin paitsi lyhyen myös pitkän tähtäimen työllistämisaikavaihteluita. On mielestäni hyvin lyhytnäköistä politiikkaa se, että jotta ihmisiä saataisiin työllistettyä muutamaksi vuodeksi, tuhotaan pysyviä arvoja. Tuhotaan pysyvästi luonnonarvoja ja tuhotaan myös sellaisia työpaikkoja, jotka olisivat pysyviä ilman tätä toimenpidettä.

Syytökseen luonnon museomishalusta toteaisin, että perinteiset puolueet — nykyisin myös keskustapuolue — kovin mielellään korostavat, että he ovat halukkaita suojelemaan luontoa. Minun tähänastinen poliittinen kokemukseni on se, että tämä halu on yleensä sellaista, että luonnonsuojeluun ollaan valmiita edellyttäen, että se ei maksa kenellekään yhtään mitään eikä mikään muu intressi ole sen kanssa ristiriidassa. Meidän lähestymistapamme ero on siinä, että me olemme valmiit myös sellaisiin valintoihin, että kun jokin muu intressi on luonnonsuojelun kanssa ristiriidassa, olemme valmiit painottamaan luonnonsuojelunäkökohtaa.

Toinen varapuhemies: Huomautan vastauspuheenvuoron käyttäjille, että nyt on kysymys ed. Raskin käyttämästä puheenvuorosta.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkasen puheenvuorohan perustui ed. Raskin puheenvuoroon, ja siinä kokonaisuudessa on hyvin mielenkiintoista se, että vaikka työttömyys on korkea, mikä on totta ja valitettavaa, niin siitä huolimatta valtuuston enemmistö ja paikallisten ihmisten enemmistö on allashanketta vastaan. Siitä huolimatta on näin, ja se on merkittävää.

Toiseksi tässä ei ole luonnonsuojelusta perinteisenä luonnonsuojeluna lainkaan kysymys, vaan päinvastoin peruselinkeinojen suojaamisesta. Ne edustavat puhtaasti ja täydellissimmin kestävä talouden järjestelmää: maa-, metsä- ja porotaloutta, joita voidaan harjoittaa käytännössä ikuisesti, kun niitä harjoitetaan oikealla tavalla. Sitä ollaan tuhoamassa hukuttamalla se veteen. Tämähän on ”pösilöä”!

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Raskin puheenvuorossa puututtiin työllisyyteen, jota vielä ed. M. Laukkanen tulikirjaimin täällä korosti. Minusta asiaa voitaisiin rationaalisesti käsitellä sillä tavalla, että pohdittaisiin, mikä olisi sellainen hanke

Lapissa, johon olisi mielekästä upottaa miljardi markkaa. Mikä olisi kestävä kehityksen, Lapin työllisyyden ja Lapin tulevaisuuden kannalta paras mahdollinen miljardihanke? Kun katson Vuotoksen allashanketta ja siihen pantavaa miljardia, niin pidän sitä heikkona vaihtoehtona. En voi suoralta kädeltä luetella niitä muita vaihtoehtoja, mutta nähdäkseni kestävien teollisuustyöpaikkojen, palveluelinkeinojen, turismin luominen ja kulkuyhteyksien rakentaminen Pohjoiselle jäämerelle pitkällä tähtäimellä olisivat niitä asioita — tiedän että ed. Tiuri on eri mieltä — jotka voisivat tulla kysymykseen.

Mielestäni on kohtuutonta, että tällaiseen lyhytnäköiseen hankkeeseen pannaan näin paljon rahaa, lyhytnäköiseen siinä mielessä, että se ei luo esimerkiksi turismille kestäviä edellytyksiä siellä. Näitä asioita voitaisiin vertailla ilman sen suurempaa kiihtymystä, jota ed. M. Laukkasen puheenvuoro jo alkoi osoittaa.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rask käsitteli työllisyysasiaa ehdottomasti sillä tavalla, mikä Lapin todellisuus ja realismi tänä päivänä on. Sitä enempi sopii ihmetellä vihreitten vastuutonta asennetta puhua työllisyydestä. Vertauksen vuoksi toteaisin sen, että kun olen aikoinaan viran puolesta läänin suunnittelupäällikkönä joutunut selvittämään, mitä Ounasjoen suojelupäätös merkitsisi vaihtoehtoisen työllistämissuunnitelman laadinnan muodossa, jota suojelulaissa edellytettiin, siitä tehtiin kaksi hyllymetriä suunnitelmia, ja niistä vaihtoehtoista suunnitelmista yksikään ei ole tähän päivään mennessä toteutunut, elikkä yhtään ihmistä ei vaihtoehtoisilla suunnitelmilla ole tähän mennessä voitu työllistää.

Ed. Tiuri: Herra puhemies! Aion kiinnittää lähinnä huomiota luonnon asioihin tässä yhteydessä, mutta aluksi hieman myös energia-asiasta.

Välikysymyksen tekijät selvästi halveksivat energiamäärää, joka Vuotoksen altaasta saataisiin, kun siinä mainitaan, että se on vain 0,8 prosenttia sähköntuotantokapasiteetista. Minusta välikysymyksen tekijät, joista huomattava osa on vihreitä, ilmeisesti syölystyvät aikamoiseen ristiriitaan. Vihreäthän ovat mahdollisesti kehuneet sitä, kuinka tuulivoimaa käytetään Tanskassa ja pitäisi saada Suomessakin käyttöön. Tanskan tuulivoima tuottaa sähköä juuri saman verran kuin Vuotos, joten kyllä tämä Vuotoksen sähkö ilmeisesti on ihan mahdollotto-

man suuri annos sähköä niistä tuulimyllypuheista päätellen.

Tämä ei voi olla mikään halveksittava siitä syystä, että tämä on saatavissa silloin, kun säätoivoimaa tarvitaan. Kun täällä joissakin puheissa on mainittu, että hiilivoima tai muut ovat hankalampia säätoivoimia, niin ne eivät olekaan mitään säätoivoimia, vaan säätoivoimaa tarvitaan siitä syystä, että energian kulutus vaihtelee ja hiilivoimala, ydinvoimala ja monet muut voimalat ovat semmoisia, jotka pidetään jatkuvasti tasaisella kuormalla päällä, ei kannata jatkuvasti kytkeä päälle ja pois. Tarvitaan jotakin, mikä voidaan kytkeä. — Tämä energiasta.

Uskon, että Kemijoki Oy osaa laskea kustannuksensa niin, että tämä on kannattavaa, että meidän ei kannata niitä erikseen miettiä täällä, niin kauan kuin siinä ei valtion varoja sen enempää käytetä kuin normaalisti yhtiö käyttää pääomansa lisäämiseen.

Jos siirrytään tähän luonnon asiaan, niin minusta on melko selvää, että Vuotoksen hyöty on suurempi kuin haitta. Vihreät sanovat, että tuhotaan pysyviä luonnonarvoja. Mutta jos tilalle saadaan pysyviä vielä parempia luonnonarvoja, niin eihän se nyt niin mahdoton asia silloin voi olla. Minusta semmoisella alueella, missä on paljon suota ja vähän järviä, erämaajärvi on hyvin kaunis luonnonarvo. Kyllä minä ainakin sitä katselen mieluummin kuin niitä loputtomia soita, mitä sillä alueella on. Niin kuin äsken ed. Rask mainitsi Kemijoen vesistöalueella järviä on vain 2,9 prosenttia mutta suota taitaa olla puolet kaikesta. Muutenkin, ei tämä luonnon suon vaatimaton väheneminen, mitä tästä seuraa, ole mikään katastrofi. Suomessa on vielä 3,2 miljoonaa hehtaaria luonnon suota, ja tässä on kysymys vain 0,025 miljoonan hehtaarin alueesta.

Tällainen erämaajärvi on minusta melko pysyvä luonnonarvo, koska se koko kesä- ja syyskauden kuitenkin on ihan normaali järvi, jonka läpi juoksee Kemijoki. Siinä kohdassa ihmettelenkin, kun ed. Pulliainen puheenvuorossaan mainitsi, että tärkeää on todeta, ettei Vuotoksen allasta voi verrata käytössä oleviin Lokan ja Porttipahdan altaisiin, sillä tulovirtaama ensiksi mainittuun on aivan toista luokkaa kuin kahteen muuhun, eli Vuotoksen altaaseen tulee ja sen läpi menee vettä paljon enemmän kuin näissä muissa tekojärvissä. Sehän kaiken järjen mukaan pitää veden ainakin happirikkaampana, niin ettei hapen loppumisen vaaraakaan ole.

Muutenkin nämä haitat, joita ed. Pulliainen luetteli, elohopeat ja muut, ovat haittoja vain

muutaman vuoden. Sitten ne vähitellen tasoittuvat. Suomessa on valitettavasti elohopeaa maaperässä niin paljon, että monissa järvissä meillä on luonnostaan elohopeaa aika paljon kaloissa. Tässä tapauksessa voidaan istuttaa esimerkiksi siikaa, joka ei ole niin elohopeapitoista, jos ensimmäisinä vuosina halutaan heti kalaa syödä. Kymmenen vuoden kuluttua Lokan ja Porttipahdan tekojärvet ovat jo elohopeapitoisuudeltaan pudonneet samalle tasolle kuin luonnon järvetkin, niin ettei sekään ole mikään suuri haitta. Pielisellä näkyy olevan esimerkiksi veden värikin suurin piirtein sama kuin Porttipahdassa, ei se sen kummempi järvi ole.

On myös puhuttu siitä, että nämä vaikutukset ulottuisivat jopa Ruotsin puolelle asti. (Ed. Pulliainen: Hallituksen vastauksessa!) Kyllä varmaan jotain häiriöitä ehkä rakennusaikana tullaan näkemäänkin, mutta kyllä varmasti Kemijoki, joka niin vimmatusti ryntää kevätikaan, aiheuttaa aika paljon humusta myös normaalioloissa, ja jos Vuotoksen altaalla voidaan vähän hillitä sitä Kemijoen ryntäystä, niin voi olla, että se keskimäärin onkin vähemmän. Mutta kieltämättä varmaan kannattaa selvittää tämäkin asia.

Vuotos on minun nähdäkseni luonnon kannalta siis erittäin positiivinen, jos hyväksytään se, että ihminen saa edes hitusen luontoa muuttaa niin, että se ihmisen kannalta tulee toisen näköiseksi luonnoksi. Mutta se on edelleen luontoa, ei se ole mitään sen kummempaa. Suuri osa Suomen luonnostahan on ihmisen käden tavalla tai toisella muuttamaa, niin että tässä nyt ei tehdä mitään valtavaa virhettä, jos muutetaan suo järveksi.

Kun otetaan vielä huomioon, että siitä saadaan sähköä, joka on saasteetonta ja joka on tarpeen, jotta voidaan sähkön kulutusvaihtelut sopivasti hoitaa, ainakin huomattava apu tästä on siihen, niin on vaikea ymmärtää, miksi tällaista rakentamista ei voitaisi hyväksyä. Siinä täytyy olla vain jokin päähänpinttymä siitä, että mihinkään ei saisi koskea, vaikka siitä kaiken kaikkiaan tulisi positiivinen tulos.

Minä en usko, että myöskään millään tukirahoilla tai muilla, joita Lappiin käytettäisiin, saataisiin pysyviä työpaikkoja aikaan niin paljon kuin tällä voidaan saada. Kun tänne saadaan järvi, siinä tulee ainakin länsirannalla ilmeisesti semmoisia alueita, joissa on hyviäkin kesämökkipaikkoja, ja turismia voidaan saada sillä tavalla lisää. Järvi, joka koko kesän ja syksyn on paikoillaan, riittää useimmille kesämökkiläisille.

Kun ajatellaan vielä kalastuksen mahdolli-

suuksia, jos se hoidetaan järkevästi ja istutuksia harrastetaan, niin ilmeisesti kymmeniä kalastajia saadaan tälle alueelle päätoimisiksi, niin että kyllä tässä erilaisia luonnon antimia on saatavissa, sekä kauniita näköaloja että luonnon saaliita vastapainoksi sille, että jotain muuttuu. Maailma ei ole muuttumaton.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä ed. Tiurin esityksessä oli farssin piirteitä jo pikkuisen. Ihan muutama näkökohta vakavasti.

Ensinnäkin, kun on suuri tulovirtaama, on myöskin melkoinen lähtövirtaama, joka antaa mahdollisuuden siihen säätövoima-allaskäyttöön, jota varten tämä tietysti on tarkoitettukin. Tulen vielä käyttämään puheenvuoron, jossa selvittelen IVOn kantaa, joka oli juuri lehdistössä.

Homma lähtee käyntiin niin, että kun turve nousee pintaan, niin se todella paksu turvekerros alapuolelta tulee jatkuvan kulutuksen kohteeksi, ja sitä kestää kuluttaa hyvin pitkä aika tällä säätövoimakäytöllä. Sillä tavalla humusta, ravinteita, elohopeaa jnp. siirtyy alapuoliseen vesistöön.

Mikä koskee vesitilannetta, niin pitää verrata nykytilanteeseen, jolloinka tulee Savukosken tunturialueelta raikasta vettä alaspäin. Se korvautuu tällä allasvedellä, ja niillä on kyllä veden laadun puolesta merkittävä ero. Tästä seuraa, ettei voida millään puhua saasteettomasta vedestä, kun se on tällä tavalla pilattu.

Lisäksi tulevalle kesämökkiläiselle ed. Tiurille Vuotoksen altaan rannalla kerron, että on jännä katsoa, missä on aamuranta ja missä iltaranta, kun on kysymys säätövoima-altaasta.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin ollut pettynyt, jos ed. Tiuri ei olisi kannattanut tätä allasta. Hänhän on aina puhunut Lapin tyhjentämisen puolesta ja ollut sitä mieltä, että vain Etelä-Suomessa on elin- ja kasvumahdollisuuksia. Tämä allas on hyvin tehokas tapa hoitaa tätä hommaa. Se ehkä ed. Tiurin mielestä voisi olla vähän suurempikin, mutta sehän ei luo sinne mitään pysyviä työpaikkoja eikä mitään pitkää tulevaisuutta, mutta se sopii hyvin tiurilaisuuden ideologiaan.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tekniikan tohtori ed. Tiuri ei näytä suhtautuvan oikein luottavaisesti tekniikan kehitysmahdollisuuksiin, myöskään tuulienergian ke-

hitysmahdollisuuksiin. En osaa lonkalta heittää, paljonko Tanskassa on tällä hetkellä tuulivoimaa, mutta olen juuri saanut käteeni muistion, jossa kerrotaan, että vuonna 2020 Tanskassa virallisen energiaohjelman mukaan aiotaan tuottaa 20 terawattituntia vuodessa sähköä tuulivoimalla, mikä tässä salissa suorittamani pikalaskelmien mukaan on ainakin 50 kertaa enemmän kuin se, mitä Vuotoksen altaalla pystytään tuottamaan sähköä.

Toinen pointti, minkä haluaisin sanoa ed. Tiurille, on se, että kun hän puhuu luonnonarvojen korvaamisesta toisilla, suon korvaamisesta järvellä, niin en minä ainakaan osaa mieltää erämaajärveksi sellaista allasta, jonka pinnan korkeus vaihtelee 8 metrin rajoissa.

Ed. M. Laukkane (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun täällä arvioidaan nyt Suomessa olevien vesistöaltaiden vesistö-käyttäytymistä, täytyy muistaa kaiken aikaa se, että kun Lokan veden laatua on seurattu, niin veden laatuongelmat perustuvat ennen muuta siihen tosiseikkaan, että Lokan allasta ei todellakaan raivattu.

Kun ed. Pulliainen on viitannut henkilökoh-taisiin kokemuksiinsa Lapissa, minäkin voin kertoa tarinoita siitä, miten olen moottoriveneel-lä ajanut keskellä vesimetsää Lokan altaalla vuosina 1969—70 kesällä. Se oli järkyttävää nähtävää. Siitä seurasivat suuressa määrin ne ongelmat, joita vesistön laadussa oli.

On selvää, että alkuun syntyy elohopeahaitto-ja. Mutta seurantatutkimukset ovat kiistatta osoittaneet, myös muualla maailmassa, että vuosien myötä ne häviävät. Myös Lokan altaan kalastossa ei tänä päivänä tavata sen suurempia elohopeamääriä kuin missään muussakaan luon-non järvestä.

Mitä tulee turvelauttojen esiintymiseen ja nousemiseen, sitäkin tapahtuu ensimmäisinä vuosina. Mutta mitä paremmin raivaus suori-taan, sen vähäisempiä ne ongelmat ovat. Ylipää-tään soidenkin luonnonarvot ovat hyvin erilai-sia. Sompion suot olivat tyystin eri asia luonnon-arvoiltaan kuin Vuotoksen suot ovat.

Ylied. Pulliaiselle lyhyt kommentti Vuotok-sen aamu- ja iltakorkeuksista. Vihreät ovat ha-lunneet antaa sellaisen käsityksen, että aamulla on vesi 8 metriä korkeammalla kuin illalla tai päinvastoin. Eihän näin ole. Päivittäinen vaihte-luraja tulee olemaan äärimmäisen vähäistä. Kysymys on ennen muuta siitä, että kun vesi on

alhaalla, silloin eletään talviaikaa ja jää on päällä.

Ed. Tiurin puhe rantojen moninaiskäytöstä on oikeaa puhetta, mutta se edellyttää ehdottomasti sitä, että rantojen raivaaminen tehdään äärimmäisellä huolella ja tarkkuudella, päinvas-toin kuin tehtiin Lokassa.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En ymmärrä, miten Kemijoen vesi, joka virtaa Vuotoksen läpi, sinä aikana pilaantu-isi valtavasti. Normaalistihan Kemijoki joka tapauksessa virtailee siitä ohi, joten en kerta kaikkiaan tiedä, mitä ed. Pulliainen tarkoittaa. Muutenkin järven ranta on ilmeisesti koko kesän suurin piirtein paikoillaan. Ei välttämättä tarvit-se juuri kyseistä allasta käyttää siihen, että siitä otettaisiin säästövoimaa muulloin kuin talviai-kaan, jolloin säästövoimaa muutenkin eniten tarvitaan.

Kun turve- ja muista asioista puhutaan, niin muistan jo paljon ennen kuin politiikasta olin ollenkaan kiinnostunut, että joku tutkija, taisi olla Ruuhijärvi, oli saanut aikaan selvityksen, että Lokan allas tukkeutuu, että se kasvaa umpeen turpeita. Ei sekään ennustus tai tutki-mustulos tainnut ihan pitää paikkaansa.

Kun ed. Hassi mainitsee, ettei hän tunne luonnon erämaajärveksi tekojärveä, ilmeisesti ihminen on sitten krantumpi, koska merikotka kuitenkin tuntee. Merikotkahan on nyt ruvennut pesimään Lokan tai Porttipahdan altaalla — en muista, kummalla — ja on ihan tyytyväinen sii-hen. Se on juuri sellainen tyypillinen erämaajär-vi, joka sopii linnuille hyvin.

Ed. A p u k k a : Herra puhemies! Ensiksi tekee mieleni sanoa vihreille, että jos teidän kerran pitää yksi allas suojella, olisitte ihmeessä olleet hereillä aikoinaan ja suojelleet Lokan al-taan, koska se on ehdottomasti huonotasoin. Monessa puheenvuorossa on todistettu, että sil-loin ei osattu vielä rakentaa niin hyvin altaita kuin tänä päivänä. Sen kun olisitte suojelleet, mutta te ette ole heränneet aikanaan. (Välihuu-toja) — Niin, ja tuskin olisi tarvinnut vielääkään syntyä, jos teillä ei ole muita ajatuksia kuin niitä, joita Lapin työllisyyden hoitamiseksi esimerkiksi on tänään kuultu.

Jos joillakin asioilla on ihmisiä kiusattu niin paljon Lapissa kuin nimenomaisella Vuotos-asialla, onhan ihme. Tästä on puhuttu kymme-niä vuosia, ja tässä on ollut niin paljon hankauksia ihmisten välillä, että vaikkapa hankaussähkö

talteen ottamalla olisi säästetty paljon enemmän kuin sillä tyhjän puhumisella, mitä on puhuttu.

On myös puhuttu siitä, että tämän kaltaisissa asioissa pitäisi antaa alueen väestön ratkaista asia. On hyvä kysyä, minkä alueen. Vuotoksen kuntienko, niitten kolmen, Savukosken, Pelko-senniemen ja Sallan, joita se koskee, vai Kemi-järvi siihen liitettynä, joka on lähimpänä ala-juoksulla? Vai olisiko pitänyt antaa esimerkiksi alueen edustajien sanomisille tässä salissa enem-män valtaa?

Siltä alueelta on Kemijärveltä ed. Korva ja minä olen toinen, yhdessä Vuotos-kunnassa asunut 12 vuotta. Ilmeisesti tiedämme siltä alu-eelta kuitenkin enemmän kuin ne monet, jotka siellä ovat väittäneet kerran kesällä käyneensä ja nähneensä, minkälaista siellä on. Moniko teistä on käynyt sitä ihanaa aapasuota katselemassa paikan päällä ja kävelemässä siellä joskus kesäl-lä? Voin luetella teille tuhansittain samanlaisia rapajänkiä Lapista. Olisiko alueen väestönä kuultava esimerkiksi lappilaisia edustajia, joilla kuitenkin pitäisi Lapin mielipiteet olla mielessä, ja käyttää heidän päätösvaltaansa täällä? Meitä on Lapista kahdeksan ja äänin 7—1 olemme Vuotoksen altaan rakentamisen kannalla.

Vai pitäisikö kuunnella kunnanvaltuustojä-killä alueella? Kunnanvaltuustojen kannat kelpa-sivat niin kauan kuin siellä oli enemmän vastus-tavia kantoja kuin puolustavia, mutta kun tänä päivänä on käynyt ilmi, että kaikissa neljässä kunnassa valtuutettujen enemmistö onkin Vuotoksen rakentamisen kannalla, nyt ei ilmeisesti valtuustojen kanta riitäkään, tulipa siitä mikä tahansa. Puhutaan, että vanhat päätökset ovat voimassa. Ihmisethän osaavat muuttaa ajattelu-tapaansa ja tehdä sen mukaan päätöksiä.

Kaikkein parhaitenhan olisi tietysti alueen väestön kanta saatu esille sillä, että olisi aikoi-naan järjestetty kansanäänestys. Olen itsekin tässä talossa ollut sellaisia esityksiä tukemassa ja tekemässä, että olisi annettu väestön alueella päättää. Nimenomaan tarkoitan nyt niitä neljää Vuotos-kuntaa. Olen siksi sitä mieltä, että olen aina ollut demokratian kannalla. Olen toiseksi sitä mieltä, että jos näin olisi menetelty, rakenta-misen kannalla olisi ehdottomasti ollut alueella väestön ylivoimainen enemmistö. Ilmeisesti olen asiassa ed. Korvan kanssa jonkin asteinen asian-tuntija elettyäni ja asuttuani yhdessä näistä kunnista 12 vuotta.

Mielestäni kuitenkin tänä päivänä ollaan siinä tilanteessa, kun ei kansanäänestystä ole toteutet-tu, että sitä ei varmasti enää tässä vaiheessa

haluta toteuttaa eikä sillä asiaa viivyttaa, mutta mielestäni lappilainen näkemys on tullut aika hyvin esille viime päivinä senkin vuoksi, että viime maanantaina 14 lappilaista maakunnallista järjestöä esitti yksiselitteisen vetoomuksen Vuotoksen pikaisen rakentamisen puolesta. Sen lisäksi siellä on muita järjestöjä, jotka eivät olleet allekirjoittamassa. Muun muassa Rakennustyöläisten Liiton Lapin aluejärjestö on ottanut myönteisen kannan Vuotoksen rakentamiseen, vaikka ei ollutkaan siinä tilanteessa erään kesäloman vuoksi maanantaina paikalla allekirjoittamassa sitä.

Mainitsen tämän sen vuoksi, että on tuotu esiin myös tänä päivänä yksi ammattiosasto, joka on ilmoittanut vastustavansa Vuotoksen rakentamista, siis nimenomaan rakennustyöläisten ammattiosasto. Kuitenkin tänään tarkistetuani asian kuulin, että edelleen aluejärjestön kanta on voimassa ja se on rakentamisen puolesta. Kuulin myös sen, että Lapissa on tänä päivänä 38 prosenttia rakennustyömiehistä työttöminä, mikä tietää noin 1 500 rakentajaa. Jos mentäisiin heiltä kysymään, rakennetaanko Vuotos, haluaisi suurin osa varmasti aloittaa ensi viikolla.

On myös Vuotos-asian ympärillä väitetty, että rakentamisen kannalla olevat ihmiset vastustavat säästämistä. Näin on monta kertaa sanottu, mutta minä ainakin ilmoittaudun energian säästämisen kannattajaksi ja silti olen Vuotoksen rakentamisen kannalla. Mielestäni säästäjien on otettava todella pienetkin asiat huomioon, jos aiotaan saada tulosta aikaan. Jos puhutaan säästämisestä Vuotos-hankkeen yhteydessä, en ymmärrä, että ei haluta säästää sitä arvokasta vettä, joka mikä energiaksi muutettuna tekisi vuositasolla paljon rahaa ja virtaa ohitse turbiineitten, kun meillä ei ole tarpeeksi rakennettu pitkälle jo rakennettua vesistöä. Jos haluttaisiin puhua todella säästämisestä, pitäisi säästää hukkaan juoksevaa vettä ja käyttää energia hyväksi. Silloin puhutaan oikealla tavalla säästämisestä. Mielestäni ainoastaan säästämisellä ja Vuotoksen tapaisten hankkeitten rakentamisella me pystymme estämään suurvoimaloiden rakentamisen. Hyvät vihreät ystävät, ajatelkaa tekin säästämistä oikealla tavalla ja olkaa järkevien hankkeiden rakentamisen kannalla.

Edelleen olen sitä mieltä, kun on puhuttu myös energiapolitiittisista linjauksista, että vesivoima on tällä hetkellä Suomessa puhtain varteenotettavista energiamuodoista. Se on todella puhdasta eikä saastuta luontoa toisenlaisista

väitteistä huolimatta, niin kuin monet muut voiman tuottamismuodot tekevät. On sanottu monta kertaa sekin tosiasia, että jos meillä jonaikin päivänä on energiasta ylituotantoa, me emme tarvitse sitä lisää, potkitaan padot pois, jängät ovat siellä muutaman kymmenen vuoden päästä käveltävinä ja ihailtavina.

Työllisyydestä on puhuttu ohimennen monessa hyvässä puheenvuorossa mutta erityisesti vihreiden suulla varsin vähätellen. Kuitenkin 500 työpaikkaa kymmeneksi vuodeksi Lapin läänissä on monen siellä asuvan ihmisen kannalta suunnilleen pysyvään työpaikkaan verrattavissa. Kuinka moni suomalainen tänä päivänä uskaltaa sanoa, että hänellä on työpaikka pitemmäksi aikaa kuin kymmeneksi vuodeksi?

Mielestäni tässä salissa esimerkiksi ed. Pulliaisen tai jonkun muun edustajan suulla puhuttuna niillä palkoilla, jotka meillä tässä salissa on, on hyvin helppo väittää, että saadaan muutama työpaikka muutamaksi vuodeksi. Se on kokonaan toisenlainen todellisuus sellaisille ihmisille, jotka ovat vuosikaudet olleet työttöminä. Kymmenen vuoden työpaikka on Lapissa arvoas.

Edelleen on puhuttu, että Vuotoksen jänkäalueelta, josta yli puolet on jänkää, jossa on hyvin vaikea kesällä edes kulkea, menee jopa toistasataa työpaikkaa. Ajatelkaa nyt hiukan järjen kanssa: 234 neliökilometriä Pelkosenniellä, toistasataa työpaikkaa sellaisella rapajängällä, että teistä ei monet sellaista ole nähneetkään? Ajatelkaa, että Pelkosenniemen kunnassa on lähes 2 000 neliökilometriä. Ajatelkaa, paljonko kunnassa, jossa on toistatuhatta asukasta, on yleensä atv:tä eli työhimiä, joista tällä hetkellä joka viides on työttöminä. Minä takaan, että jos Vuotoksen rapajängällä on toistasataa työpaikkaa, Pelkosenniellä on ääretön työvoimapula tänä päivänä. Laskekaa nyt hiukan niitä alueita yhteen. Tiedätte, mikä on Pelkosenniemen työllisyystilanne tänä päivänä.

Edelleen on puhuttu vaihteluvälistä, joka on Vuotoksen altaan osalta 8 metriä. Sen me tiedämme ja tiedämme myös, että Lokassa se on 5 metriä, Porttipahdassa 11 metriä. Mutta on syytä muistaa, että järvet, jotka Sodankylässäkin on, ovat parhaimmillaan kesällä, jolloin me näemme ne, mutta talvella, kun on metrin jää, kukaan ei pysty sanomaan, millä kohdalla veden pinta jää alla edes on. Mitä veden korkeus meitä silloin haittaa? Sodankylässäkin on vaikea veden pinnan korkeutta mitata, kun sitä ei jään läpi hyvin näe eikä kannata kairatakaan niin

tiheään reikiä, että näkisi, missä veden pinta on. Kesällä kuitenkin Vuotos on myös järvi.

On myös väitetty, että Kemijoki Oy rosvoaa ihmisten maat ja ajaa ihmiset mierolle jne. Tämähän on ollut yksi tehokkaimpia pelottelukeinoja Vuotoksen suhteen. Joka tapauksessa on syytä muistaa, että keneltäkään sillä alueella ei rosvoja mitään, korvaus annetaan puolitoistakertaisena, rakennetaan rakennukset tilalle, jos niitä jää veteen, ja hyvin monen Vuotoksen alueen asukkaan, jos haluaa, on mahdollista rakentaa omille kotikonnuilleen uusi rakennus ja jäädä altaan reunalle. Välttämättä sieltä ei tarvitse kenenkään lähteä pois. Vastikemaat voidaan tarjota puolitoistakertaisina välittömästä läheisyydestä ja rakentaa talot siihen, jos haluttua.

On myös puhuttu, kuinka paljon ihmisiä sieltä lähtee. Tosiasia on kuitenkin, että veden alle jää kuusi taloutta, joissa on 17 ihmistä. Kysyn vielä: Kuinka moni edustaja tässä salissa on jotakin pakkolunastuslakia säätäessään tullut ajatelleeksi, miten sillä toteutettuna pystyttäisiin moni ihminen panemaan talostaan liikkeelle taikka miten moni talo on jäänyt jonkin tiesuunnitelman alle? Kun on kysymyksessä näin suuri miljardiluokan yhteiskunnan edun mukainen rakennushanke, jos on kysymys kuudesta talosta, mielestäni pitää hiukan osata näissä käsityksissä joustaa.

Ed. Näsi totesi, että Sodankylässä meillä oli satamäärin, 600, allasevakkoja. Väitän, että tänä päivänä, kun Sodankylässä mennään järvien läheisyydessä asuvilta ihmisiltä kysymään, la-pioitaisiinko lammot umpeen, hyvin harva sanoisi näin. Voin sanoa sen, koska olen edustajista lähimpänä näitä järviä. Käyn kalastelemassa, saan ruhtinaallisia kalansaaliita ja ajattelen, että jotkut henkeen ja vereen asti vastustavat tämän kaltaisia altaita. Sodankylässä me osaamme vaatia niiden rakentamisen pikaista loppuun saattamista.

Vuotoksen yhteydessä on se hyvä puoli pitkäaikaisesta kinastelusta, että kaiken aikaa altaitten rakentamistao on parantunut. Se on tosi-asia. Viimeiset altaat Sodankylässäkin ovat todella hyviä. Sen vuoksi tässä yhteydessä Vuotosasian ympärillä pitäisi keskittyä enemmän puhumaan niistä ehdoista, joita Vuotos-paketti pitää sisällään. Kyllähän tänä päivänä täytyy todeta, että se hanke toteutuu ja tulee.

Puhuttakoon ehdoista niin kuin Koillis-Lapin kuntien keskus-toimikunta on viisaasti osannut menetellä. Se on neuvotellut Kemijoki Oyj:n kanssa siitä, että rakennettaisiin pohjapatoja

maisemoinnin vuoksi, säännöstelyrajoihin voidaan vielä vaikuttaa, niin kauan kuin on lupahakemukset ja lupaehtopäätökset saatu. Myös on neuvoteltu ansiokkaasti siitä, että alueelle perustettavasta Vuotos-voimalasta 3/7 tulisi alueen kuntien hyväksi niitten sähkölaitosten kautta, siis pysyvää hyötyä, ja 4/7 olisi Kemijoki Oy:llä. On edelleen ajateltu Koillis-Lappia laajemmin lappilaisia sillä lailla, että tässä yhteydessä on puhuttu myös Lapin sähkönalennuksen säilyttämisestä ja KEJO-sähköoikeudesta. Tämän kaltaiset asiat ovat minun mielestäni viisaita tässä yhteydessä puhuttavaksi eikä pelkästään se, rakennetaanko allas vai ei.

Haluan vielä oikaista yhden korokkeelta tänä päivänä esiin tuodun virheellisen käsityksen nimittäin sen, että toveri Andersson puheenvuorossaan totesi, että Lapin tänä päivänä tuotetusta sähköenergiasta 2/3 tuodaan etelään. Asia ei ole näin. Tänä päivänä Lapissa tuotetaan 8 prosenttia valtakunnan sähköenergiasta ja siitä kulutetaan 6 Lapissa. Kaksi tuodaan etelään päin, mutta ainoastaan Oulun lääniin, missä se ei ole vielä riittävä, vaan Oulun lääniin joudutaan muualtakin tuomaan sähköä. Ei sitä kovin etelään sieltä tuoda. Ajatelkaa, jos ei Lapissa toteuteta yhtään lisärakentamista energiahuollon piirissä, vuonna 2000 olemme sellaisessa tilanteessa, että Lappiin pitää tuoda etelästä sähköenergiaa. Tällä lailla sitä tänä päivänä rosvoataan sähköä Lapista etelään.

Hyvät ystävät! Kun me päätämme lähiaikoina tämän asian kohtalosta, niin toivon, että ajattelette hiukan lappilaisten ihmisten kannalta,kin ettekä ole pelkästään suojelemassa. Kaikkein huonoin päätös tässä asiassa on se, että tehdään jälleen nahkapäätös ja kiistely jatkuu ja hankaussähköä kehittyä Lapissa lisää.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Apukka vetosi puheenvuoronsa alkuosalla meidän palkkatasoomme: mitä näillä palkoilla palkattu on velvollinen tekemään ja mihinkä hän on valmis. Minä totean ed. Apukalle, että kun on näillä palkoilla palkattu tähän tehtävään ja kun on vielä tiedemiehen koulutus kaiken lisäksi taustalla, niin silloin on velvollisuus ottaa kaikki mahdolliset näkökohdat arvioinnissa huomioon myös tässä asiassa, jossa sattuu olemaan jonkinmoista ammattitaitoakin, ja ottaa ne kaikki käyttöön kokonaisvaltaiseen arviointiin. Se on mielestäni näillä palkoilla sitä vastuullista toimimista.

Toinen näkökohta oli ed. Apukan puheen-

vuoron aivan loppuosassa. Se oli erinomaisen mielenkiintoinen, koska siinä luotiin merkittävä sähkön käytön kasvuennuste tulevaisuuteen. Nimittäin tämän puheen alkupuolessahan viitattiin siihen, että kaikki ihmiset muuttavat Lapista pois. Eli ollaan mielenkiintoisessa tilanteessa, että pienenevä ihmiskokous käyttää enemmän sähköä. Minä en kuitenkaan halua tähän uskoa, vaan minä uskon, että ed. Apukka uskoo, että me voimme hoitaa Lapin työllisyyden ja elinkeinoelämän aivan hyvin ja varmasti ilman Vuotoksen allasta.

Ed. Rönholm (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä välikysymyskeskustelu on sikäli onnistunut, että täällä erityisesti Lapin paikalliset edustajat Apukka, Rask, Korva ja Näsi ovat valottaneet tätä asiaa sellaisella asiantuntemuksella, johon on liitetty paikallistuntemus. Mekin edustajat, jotka ehkä aiemmin olemme erehtyneet Vuotos-hanketta vastustamaan, olemme tämän keskustelun kuluessa muuttamassa mieltämme. Olemme ymmärtämässä hyvinkin tämän hankkeen suuren merkityksen muiltakin kannoilta kuin energiataloudelliselta näkökohdalta katsottuna. Sillä tavalla tässä on onnellisesti käymässä. Vaikuttaa siltä, että hallituksen toimenpiteistä Vuotos-päätös tulee jäämään toivottavasti ei ainoaksi mutta yhdeksi hallituksen viisaista päätöksistä, joita muilta osin on vahvasti epäilty.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puutun ed. Apukan puheenvuoron kahteen, kohtaan, ensinnäkin siihen, jossa hän sanoi, että tämä asia olisi pitänyt ratkaista kansanäänestyksellä. Oletan, että hän tarkoittaa silloin, että kansanäänestys olisi järjestetty niissä kunnissa, joita tämä koskee, eikä Suomessa yleisesti.

Tämä on sellainen asia, että toivoisi ed. Apukan jatkossa kaikissa tapauksissa puolustavan kansanäänestysten tuloksia riippumatta siitä, mistä asiasta ne järjestetään ja missä päin Suomea. Jos vedotaan kansanäänestyksiin, silloin niitten lopputuloksia pitää myös kunnioittaa aina.

Toinen seikka liittyy siihen, että ed. Apukka sanoi, että me vihreät olisimme voineet puuttua Lokan altaan rakentamiseen aikanaan. Tämä Vuotoksen allas on keinotekoinen ratkaisu. Se on eräänlaista tekohengitystä Suomen energiapolitiikassa, samanlaista tekohengitystä kuin ovat esimerkiksi uudet ydinvoimalat.

Minua kiinnostaa tässä kysymyksessä Vuotoksen altaan rakentamisen puolustajien eräs näkökohta, ja se on se, millä tavoin tämä hetki, vuosi 1991, poikkeaa ajasta 10 vuotta tai 20 vuotta sitten tai ajasta 10 vuoden tai 20 vuoden kuluttua. Ne argumentit, joita te käytätte, näytävät olevan aina samanlaiset. Teillä ei ole mitään kattoa sille energiamäärälle, mikä Suomessa tarvitaan, ja teillä ei ole mitään kattoa uusien voimaloiden rakentamiselle eikä ylipäänsä mitään ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia kulunut.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olisin kommentoinut vain ed. Apukan väitettä, jonka mukaan vihreät suhtautuvat kevytmielisesti työllistämiseen ja työllisyyteen. Oma mielikuvani siinä keskustelussa, joka tässä salissa muutama päivä sitten käytiin hallituksen talouspoliittisesta tiedonannosta, on se, että siinä vasemmiston ja vasemmistoliiton edustajat suhtautuivat erittäin kevytmielisesti siihen, miten julkinen hallinto rasittaa Suomen kansantaloutta ja mikä on tämän asian vaikutus työllisyyteen Suomessa.

Ed. Apukka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli oikeastaan aika mielenkiintoista, että ed. Pulliainen vetosi tiedemiestäastaansa ja totesi, että hän vastuullisena tiedemiehenä on velvollinen tuomaan asioita täällä julki. Toivoisin, että vastuullinen tiedemies myöskin toisi nämä toiset puolet asioista julki.

Ed. Pulliainen on täällä monessa yhteydessä arvostellut Sodankylän altaiden kalan laatua, puhunut niiden elohopeasta, määrästä hän ei ole puhunut ollenkaan. Vastuullisena tiedemiehenä olisin toivonut hänen kertovan, että Sodankylässä 40 — 50 ihmistä saa vakituisen toimeentulonsa ammattikalastajana. Meillä on kymmenittäin ihmisiä kalanjalostusteollisuudessa Sodankylässä. Viime syksynä pelkästään yli 500 000 kiloa jalostettiin Sodankylässä altaalta pyydettyä Pedel-siikaa. Kuulitte oikein, yli 500 000 kiloa. Vastuullinen tiedemies voisi kertoa nämäkin puolet asioista.

Enkä myöskään todennut, niin kuin ed. Pulliainen väitti, missään kohtaa puhettani, miten Lapista muuttavat ihmiset tämän takia pois. Me aiomme siellä asua ja lisääntyä, ja näiden skenaarioiden mukaan sähkön tarve siellä lisääntyy. Se toteamukseni, että vuonna 2000 lappilaiset

kuluttavat itse kaiken sähkönsä Lapissa, jos ei rakenneta lisää, pitää tämän hetken ennusteiden mukaan paikkansa.

Ed. Paloheimon puheenvuorossa puhuttiin sellaisia, että aika ei valitettavasti riitä tässä niitä kommentoimaan. Haluan kyllä kommentoida niitä vielä jossain toisessa yhteydessä.

Ed. U. Anttila: Herra puhemies, hyvät edustajat! En voi olla alkuun kommentoimatta äskeistä ed. Apukan varsinaista puheenvuoroa, kun hän viittasi siihen, mikseivät vihreät olleet jo 60-luvulla vastustamassa Lokan allasta, kun kerran nyt vastustetaan Vuotoksen allasta. Tuolloin itse en ollut vielä kansakouluiässäkään ja katsoisin, että ajatusten kehittyminen vuosikymmenten varrella on aivan perusteltua.

Mitä tulee muuhun keskusteluun, myös ed. Apukan puheenvuoro kuvasi hyvin sitä, että tämä kysymys nähdään lähes kokonaisuudessaan paikallisena, ei nähdä sitä ristiriitaa, mikä vallitsee systemaattisen energiansäästöpolitiikan toteuttamisen ja säästövoiman rakentamisen välillä.

Keskustelua Vuotoksen tekoaltaasta voidaan käydä hyvin monella ulottuvuudella. Kuten tästäkin keskustelusta on käynyt ilmi, kritiikkiä allashankkeelle on esitetty mm. siksi, että hanke sivuuttaa alueen asukkaiden mielipiteet ja oikeudet, vaikuttaa haitallisesti ympäristöön ja pohjustaa tulevaa suurvoimalaa toimiessaan säästövoimana. On myös arvioitu, että hanke osoittautuu taloudellisesti järjettömäksi. Tässä keskustelussa nyt tosin on käynyt ilmi, että joistain näistä asioista on ristiriitaisia argumentteja, jotka perustuvat ilmeisesti hyvin erilaisiin tapoihin esimerkiksi laskea kannattavuus, eli on kyse myös kannattavuusperusteista.

Tulevan suurvoimalahankkeen pohjustaminen on omiaan sitomaan Suomen energian kulutuksen varsinaiseen kasvu-uraan. Kauppa- ja teollisuusministeriön energiaosaston näkemys Suomen energiatulevaisuudesta on varsin yksiselitteisesti ollut juuri kasvu-ura, ja erityisen nousukkaaksi energiaosasto on arvioinut sähköön kulutuksen kasvun. Tämähän kävi eilen ilmi mm. ministeri Juhantalon hallituksen puolesta esittämästä vastauksesta välikysymykseen.

Onko sähköön kulutuksen kasvulle vaihtoehtoja? Ennusteet toteuttavat itseään usein siten, että on vaikeaa arvioida, mikä osa ilmiöistä olisi jäänyt toteutumatta, jollei sitä olisi ennustettu. Ennusteet ohjaavat myös yhteiskunnan suunnittelua. Kiinnittäisin huomiota erityisesti siihen,

että mikäli Suomen halutaan tulevaisuudessa saavuttavan ratkaisevasti pienempi energian ja erityisesti sähköön kulutus, kuin KTM:n energiaosaston ennusteet kertovat, on tehtävä todella kovasti töitä. Jos sähköön kulutuksen kasvua ei tietoisesti pyritä rajoittamaan laajaa keinovalikoimaa hyödyntäen, on turha ihmetellä, miksi KTM:n sähköön kulutuksen kasvuennusteet oikein toteutuvat.

Ympäristön ja kehityksen maailmankomissio esitti vuonna 1987, että teollisuusmaiden tulisi puolittaa energian kulutuksensa ensi vuosikymmenen alkuvuosikymmeniin mennessä. Jos Suomea aiotaan viitoittaa siihen energian kulutuksen vuosittaisen 2 prosentin laskun säästöuomaan, jota Ympäristön ja kehityksen maailmankomissio hahmotteli, on säästöpolitiikka suunnattava kaikille yhteiskunnan sektoreille. Tässä työssä on erityisen keskeistä muuttaa maamme tuotantorakennetta vähemmän energiaintensiiviseen suuntaan ja kehittää sellainen energiaverotus ja -maksujärjestelmä, joka ottaa huomioon myös nykyisin huomiotta jäävät ja pitkävaikutteiset energijärjestelmän ympäristöhaitat.

Jo vilkaisu Tilastokeskuksen viime vuonna julkaisemiin energiatilastoihin kertoo sähköön Suomessa olevan todella halpaa verrattuna Euroopan muihin maihin. Nykysuomalainen sähköön hinta on siinäkin mielessä aivan liian edullinen, jotta vartenotettaviin säästöinvestointeihin todella ryhdyttäisiin.

Järkevän ympäristöpolitiikan toteuttaminen on ristiriidassa halvan sähköön kanssa, ja näiltä osin energiapolitiikkaan liittyy keskeisiä intressiristiriitoja. Lisää halpaa sähköä kaipaa kiivaasti suomalainen puunjalostusteollisuus. Se on tuonut nämä tarpeensa ilmi hyvin monin tavoin: milloin juhlavasti korostaen koko kansan hyvinvoinnin toteutumista massiivisen puunjalostusteollisuuden myötä, milloin lapsellisesti kiukutellen lähtöä tuottavammille apajille, ”muille maille vierahille”, jos Suomen hallitus päättää nostaa ratkaisevasti sähköön hintaa säätäen merkittäviä haittaveroja.

On sinänsä valitettavaa, että maamme tuotantorakenne on tukeutunut liiaksi puunjalostukseen, mutta vielä nytkään ei ole liian myöhäistä yrittää muuttaa suuntaa. Suunnan muutokseen tarvitaan tietoa ja taitoa, joka luo pohjan monipuolisemmalle suomalaiselle tuotannolle, eikä yksipuolisen tuotannon monipuolistaminen ole yksin energian säästäjien intresseissä vaan myös koko Suomen talouden etu.

Mutta tuotannon monipuolistamisen lisäksi

tietoa ja taitoa tarvitaan muuhunkin. Suomessa on viime aikoina tehty ratkaisevasti vähemmän energiatutkimusta kuin esimerkiksi naapurimaassamme Ruotsissa. Kehittynyt energiatutkimus ja entistä vähemmän energiaa kuluttavan tekniikan edistäminen ovat maallemme kerrassaan välttämättömyys. Tätä kaikkea edellyttää myös teollisuutemme kilpailukyky. Siksi energiatutkimukseen, sekä tekniseen että myös yhteiskunnalliseen, on tulevaisuudessa sijoitettava varoja moninkertainen määrä nykyiseen nähden.

Paljon on toki kiinni myös siitä, miten tehtyä energiatutkimusta sovelletaan ja miten tuotettua energiansäästötietoa toteutetaan käytännössä. Rahoittamiaan tutkimuksia KTM:n energiaosaston olisi hyödynnettävä energialaitosten ja -yhtiöiden sekä hallinnon ja elinkeinoelämän ohjaamisessa. Tämä välityslinkki nimittäin on ollut puutteellinen, ja siksi tehdyn energiatutkimuksen hyödynnettävyyttä olisi parannettava.

Mitäpä sitten teollisuuden sähkön säästön lisäksi? Vaikka puunjalostusteollisuus on merkittävä sähkön kuluttaja Suomessa, ei kaikkea säästöä voida saada aikaiseksi vain siellä. Toistaiseksi tosin on ollut ongelmana, että KTM:n energiaosaston säästöpatistukset ja -kampanjat ovat kohdistuneet lähinnä vain yksittäisiin kuluttajiin eivätkä niinkään teollisuuteen, jonka KTM:n energiaosasto ilmeisesti on olettanut kuluttavan sähköä jo nyt rationaalisimmalla mahdollisella tavalla.

On huomioon otettava se, että yleinen mielipide tukee useiden tiedustelujen valossa energian säästöä. Kansalaiset eivät silti energian säästäjinä ole tyhjiössä. Ympäristöongelmien sosiaalisesta merkityksestä tehdyt tutkimukset tukevat ajatusta, jonka mukaan kansalaisten arviointi oman ympäristöaktiivisuutensa merkityksestä on yhteydessä ympäristöpolitiikan uskottavuuteen eli lyhyesti soveltaen energiapolitiikkaan: Jos ja vain jos koko yhteiskunta ja teollisuus todistettavasti pyrkivät säästämään energiaa, kokee yksittäinen kansalainen eli kuluttaja oman suhteellisen pienen energiansäästöosuutensa jollain lailla mielekkääksi.

Tätä taustaa vasten on siis tarkasteltava kotitalouksiin kohdistuvia energiansäästötoimia. Säästöä kannustavan energiaverotuksen lisäksi kuluttajille olisi jaettava uskottavalla tavalla tietoa energian säästöstä. Säästöön olisi yhdistettävä käytännön elämässä myönteisiä mielikuvia, mutta ja ennen kaikkea tämän toiminnan onnis-

tuminen on sidoksissa hallituksen energiapolitiikan aitouteen ja uskottavuuteen.

Energian säästö olisi otettava huomioon kaikessa yhteiskunnan suunnittelutyössä, erityisesti yhdyskuntasuunnittelussa. Tällaiseen linjaukseen maamme hallitus ei ilmeisesti ole kypsä, vaan energian säästö jää muiden intressien varjoon. Hallitusohjelmassa mainittu energian säästö jää pelkäksi näkemykseksi retoriikaksi.

Taustalla oleva suurvoimalasuunnitelma sekä nyt keskustelussa oleva Vuotos-hanke eivät perustu kestäväen kehityksen yhteiskuntasuunnitteluun, vaan aivan päinvastaiseen linjaan. Tässä valossa hallitusohjelmassa esitetty energiansäästölinja on täysin epäuskottava eikä sillä valitettavasti ole edellytyksiä olla vakuuttava myöskään teollisuuden tai yksittäisten kuluttajien energian säästön edistämisessä.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella kannatan ed. Pulliaisen tekemää ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed R ö n n h o l m (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä puheenvuorossa tuotiin voimakkaasti esille näkemys energian säästämisen tärkeydestä ja siinä yhteydessä viitattiin Suomen halpaan energian hintaan. Aiemmin tänään mielestäni vihreiden ryhmässä puolestaan on kannettu kovaa huolta siitä, onko tämä Vuotos-allashanke taloudellisesti kannattava. Jos on huolestunut siitä, että energian hinta on liian alhainen, niin ei pitäisi olla kovin suurta murhetta sen puolesta, että tuo allashanke liike-taloudellisesti ei olisi kannattava, koska sitä kautta se sitten näkyisi energian hinnassa ja toimisi teidän toivomallanne tavalla ...

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Anttilan näkemys siitä, että meidän taloutemme nojautuu liiaksi metsäteollisuuteen, on minusta hämmästyttävä. Me olemme maailman metsäisimpiä maita. Meillä on metsänhoito edistyneintä maailmassa, näin väitetään tai sanotaan. Meidän puunjalostuksen teknologiamme sopii esimerkiksi monelle maalle, ja edelleen jopa metalliteollisuutemme nojautuu välillisesti metsäteollisuuteen, koska metalliteollisuus vie paljon ulos mm. paperikoneita. Ar-

vattavaksi jää ja retorisesti kysyttäväksi, mitä ed. U. Anttila ajattelee tänne tilalle, jos metsäteollisuutta radikaalisti vähennettäisiin. Hänen väitteensä on melkein sama kuin islantilaisille sanottiin, että pitäisi siirtyä kalastuksesta johonkin muuhun, kenties maatalouteen.

Ed. U. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näihin puheenvuorooni liittyviin kommentteihin sanoisin seuraavaa:

Mitä tulee sähkön tuotantoon ja hintaan, vihreät ovat esittäneet, että tulisi saada aikaan ns. haittaverotuskäytäntö ja tällä lailla sähkön hintaa pidettäisiin korkealla, otettaisiin huomioon sähkön tuotannon erilaiset haitat. Tämän ei silti merkitse sitä, että katsoisimme olevan järkevää tukea Vuotoksen hanketta, koska siihen liittyvät taloudelliset tukitoimetkin merkitsevät jo erittäin suurta rasitusta valtiontalouden kannalta, siis jo aivan teknis-taloudellisiin yksityiskohtiin liittyen.

Olemme korostaneet nimenomaan luonnon-arvoja, jotka tulevat loukatuiksi Vuotoksen alashankkeen myötä, jos se toteutuu.

Mitä tulee ed. Vähänäkin puheenvuoroon, vihreät ovat korostaneet ja itsekin korostan sitä, että tulevaisuudessa Suomen tulisi suuntautua esimerkiksi tietotekniikan kehittämiseen. Meidän kannattaisi kehittää myös ympäristönsuojelutekniikkaa ja tämän tyypistä ekologisesti kestävää tuotantoa. Tyystin emme toki puunjalostusteollisuudesta pois pääse, vaan se on osa meidän tuotantoamme, toivottavasti järkevämällä tavalla kuin nyt.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kommentoisin vain ed. Rönnholmille energian hintakysymyksestä, että jos sähkön hintaa nostetaan haittaveroilla, jotka kohdistuvat niihin sähkön tuotantomuotoihin, joista aiheutuu oleellista ympäristöhaittaa, kuten esimerkiksi nyt Vuotoksen altaasta aiheutuu, niin siitä ei mitenkään voida päätellä, että näiden ympäristöhaittoja tuottavien laitosten liiketaloudellinen kannattavuus olisi paranemaan päin.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Rönnholmille saman tyyppinen vastaus, jonka muutkin vihreät ovat täällä aikaisemmin antaneet: Jos energian hintaan sisällytetään ulkoiset kustannukset, siis kaikki ne kustannukset, joita energian tuotannosta luonnolle aiheutuu ja joita siihen ei tällä hetkellä sisälly, se merkitsee sitä, että energian

säästö ja uudet, saasteettomat energiantuotantomenetelmät tulevat suhteellisesti edullisemmiksi kuin ne nykyisin ovat. Tämä on se, mihin vihreät pyrkivät.

Sitten ed. Vähänäkille: Kun ed. Ulla Anttila sanoi, että Suomen tuotantorakenne on liian yksipuolinen, koska se nojautuu liikaa metsäteollisuuteen, niin tämä on silloin mielipide Suomen tuotantorakenteesta eikä ole millään tavalla ristiriidassa sen tosiseikan kanssa, jonka ed. Vähänäkki esittää, että Suomen tuotantorakenne todellakin on erittäin metsäteollisuusvoittoinen.

Mutta kiinnostavaa olisi ollut kuulla, onko ed. Vähänäkki sitä mieltä, että on hyvä, että se on niin yksipuolinen. Vihreillä on sellainen käsitys, että ei ole hyvä, että se on niin yksipuolinen, ja vihreillä on myös se käsitys, että esimerkiksi sellainen alue kuin tietokonetekniikan software olisi teollisuudenala, jota tällä hetkellä kannattaisi Suomessa tukea huomattavasti voimakkaammin kuin tähän asti on tehty.

Ed. Aittomielinen: Rouva puhemies! Ensinnäkin täytyy todeta meliilyvällä ed. Apukan erinomainen puheenvuoro Lapin kansanedustajana. Ed. Apukkahan on hyvä puhuja ja asian mies, mutta uskallanpa väittää, että hän yltyi parhaaseen suorituksensa sinä aikana, kun olen häntä neljän vuoden ajan eduskunnassa kuunnellut. Hän puhui selkeästi, ymmärrettävästi ja totuudenmukaisesti. Näin asian näkisin olevan.

Rouva puhemies! Tee mieli aprikoida hie-man välikysymysten tarkoitusta. En ole tietosanakirjasta katsonut, mitä siellä sanotaan tästä asiasta, mutta arvelisin, että välikysymyksen tekijät asettavat yleensä kyseenalaiseksi tiettyjen toimintojen oikeudenmukaisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden nimenomaan hallituksen osalta. Keskustelun jälkeen on tarkoituksena yleensä päättää hallituksen päivät eli toisin sanoen antaa sille epäluottamuslause.

Tämä on varsin järeä ase parlamentarismissa. Muistan niitä aikoja, jolloin en ollut politiikassa. Ei tarvitse kovin kaus taaksepäin mennä, neli-sen vuotta, kun luin lehdistä tai kuulin tiedotusvälineistä, että hallitukselle on esitetty välikysymys. Tällaiselle tavalliselle kansalaiselle tuli ajatus siitä, että taitaapa olla hallituksella ahtaat paikat ja että tulee ns. hallituskriisi. Tänä päivänä tämä ajatus on turha, koska välikysymysten käyttö on kokenut inflaation. Erityisesti se koki sen viime eduskuntakaudella, puolisoista kymmentä välikysymystä, joiden painopiste

kohdistui loppu-aikaan vaalien alle haitaten selvästi eduskunnan toimintaa muiden ja nimenomaan tärkeiden asioiden käsittelyssä.

Hallitus on nyt ollut vasta toista kuukautta, en ole päiviä laskenut mutta ei tässä paljon voi erehtyä, toiminnassa vaikeissa olosuhteissa yhteiskunnassa, sen tiedämme varsin hyvin. Tämä on jo nyt toinen hallituksen kaatamisyritys. Minä en oikein jaksa ymmärtää, onko esimerkiksi tällaisten asioiden, joista nyt keskustellaan, tuominen eduskuntaan tarpeellista tällaisena aikana, tarkoituksena hallituksen kaataminen. Tilanne luistaa välikysymysten osalta siihen, että eräänä päivänä peräkylyn paikallistien sortuneesta rummusta tehdään hallitukselle välikysymys ja siitä keskustellaan täällä aivan yhtä antaumuksella, kuin on tehty Vuotosen altaasta, väheksymättä millään tavalla Vuotos-kysymystä. Ehkä vertaus oli huono, mutta eihän minulla kovin hyviä vertauksia ole koskaankaan, laskeatan se niiden tilin.

Tästä asiasta jauhetaan etupäässä tyhjää, kulutetaan aikaamme eduskunnassa jälleen yömyöhään. Jos vertaa aikaa, joka käytetään tämän ja ehkä tulevaisuudessa vielä vähäisempien asioiden käsittelyyn, vertaa siihen aikaan, mikä varattiin ecukysymykseen eduskunnassa esimerkiksi eilen ja jossa puhemies aivan oikein, käsitykseni mukaan, joutui rajoittamaan kansanedustajien puheenvuoroja ajanpuutteen vuoksi, niin silloin on asiassa jotain mätää. Asia, jota eilen käsiteltiin, on koko Suomelle erinomaisten tärkeä asia. Samoin on todettava, että eduskunnalle ei jää aikaa käsitellä mm. uudelleen Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen syntyvaiheita ja sitä, onko eduskunnan aikanaan neuvottelijoille antamia ohjeita noudatettu vai ei. Tähän ja mahdollisesti vielä vähäisempiin asioihin kulutetaan aikaa vuorokausikaupalla. Kansakunnalle tärkeät asiat jäävät keskusteltavaksi yömyöhällä muutaman tunnin aikana, ja sen jälkeen kopahtaa puhemiehen nuija kolmannen kerran ja asia on sillä päätetty. Jotakin mätää on tässä systeemissä, mutta sehän on tietysti todettu täällä jo ajat sitten.

Tässä on jälleen liikkeellä vihreä liitto, jonka toimintaa olen monta kertaa, anteeksi nyt kauheasti, verrannut siihen, että se on vähän samanlaista kuin yksisilmäisen maalaisrengin katselu aitanoven avaimenreistä ulos pimeään luontoon. Vihreä liitto nimittäin vastustaa yleensä kaikkea, paitsi ympäristöveroja. Nythän on tietysti tilanne se, että kun kaikkea vastustaa, niin joskus tapahtuu niinkin, että vastustaa aivan

oikeaa asiaa tai oikealla tavalla jotakin asiaa, mutta tämä on vihreiden osalta varsin harvinaista. Toisin sanoen, kun nyt keskustellaan Vuotosken allaskysymyksestä, vihreän liiton todellinen tarkoitus on — muut puolueet harrastavat populismia erityisesti lähempänä vaaleja — alkaa tavanomaiseen populistiseen pommitukseen heti, kun eduskunta on kokoontunut, ja jatkaa sitä neljän vuoden ajan, vuoteen 1995. Näin on asia, ed. Paloheimo, muttei tarvitse siitä huolimatta näin vakava olla, ed. Paloheimo.

Tällainen on systeemi, eli vihreät näkevät asian vain siinä valossa, että Suomessa pitäisi kaikki suojella. Lapin metsät pitäisi suojella, ettei tukkijätkälle jäisi minkäänlaista mahdollisuutta työntekoon. Kaikki mahdollisuudet Lapissa pitäisi viedä pois. Sinne pitäisi jäädä vain ukko ja akka, jotka istuvat virsukengät jalassa ja tuohikontti selässä jossakin polun laidassa ihmetellen, mihin tästä pitäisi lähteä. Tämä on minun käsitykseni mukaan väärin. Olisin odottanut, että vihreä liitto olisi mennyt hallitukseen. Olisi ollut mukavaa nähdä, miten te olisitte siellä näillä perusteilla toimineet kuin te nyt toimitte, mutta ei kai teillä ollut tarkoitustakaan sinne mennä. Ei kai teitä olisi sinne kukaan huolinutkaan, koska tiesivät, että teillä on vain yksi näkemys: se, mikä näkyy aitanoven avaimenreistä.

Arvoisa puhemies! Tämä on minun kielenkäyttöäni. En ole kuitenkaan loukannut ketään yksittäistä kansanedustajaa enkä haluakaan. Tiedän taas toisaalta, että vihreässä liitossa on tiedemiehiä, viiden loppututkimuksen miehiä, tohtorismiehiä lähes järjestään kaikki. Tietoa ja älyä on, senpä takia toivoisikin, että käyttäisitte sitä kansanvaltaiseen ajatteluun, johdonmukaiseen ajatteluun yhteiskunnan hyväksi.

Herra puhemies! Menen seuraavaksi Suomen maaseudun puolueen näkemukseen, joka tuotiin esille jo ed. Jurvan pitämässä ryhmäpuheenvuorossa. SMP on vastustanut aikanaan 1982, jolloin en ollut politiikassa mukana lainkaan, Vuotosen rakentamista, ja näin ollen, kun on huomattu, että tänä päivänä me suhtaudumme siihen myönteisesti, me olemme tehneet täyskäännöksen tässä asiassa, ja siihen on omat perustelunsa. Lähdemme siitä, että kaikkea ei voi vastustaa.

Meillä energian tarve. Jos haluamme pitää nykyisen talouskasvumme tai taloudellisen tuotantomme edes plus miinus nolla -tilanteessa nykyiseen verraten, ei laskua eikä nousua, ener-

gian tarve joka tapauksessa tulee nousemaan 1—2 prosenttia vuodessa. Me siis tarvitsemme lisää energiaa.

Kun Suomen maaseudun puolue ja sen eduskuntaryhmä vastustaa ydinenergian käyttöönottoa, jota minä en kyllä henkilökohtaisesti vastusta, koska olen ydinvoiman kannattaja, niin eduskuntaryhmämme on lähtenyt siitä, että täytyy olla vaihtoehtoja. Ne ovat tällä kertaa Suomessa vähissä, jos ajatellaan ympäristökysymyksiä, jotka tietenkin ovat tärkeitä tällä hetkellä. Ne ovat vähissä, ja näin ollen pitää suhtautua myönteisesti niiden vähien vaihtoehtojen käyttöönottoon, joita on olemassa, jotta ydinenergiaan ei jouduttaisi turvautumaan. Siihen joudutaan joka tapauksessa turvautumaan, mutta muut vaihtoehdot pitää käyttää ensin. Näin ollen me lähdemme siitä, että emme ole allekirjoittaneet välikysymystä jo siitä syystä, että se on populistinen, se on tarpeeton tässä vaiheessa, ja siitä syystä, että näkemysemme puoltaa Vuotoksen rakentamista energiapolitiisista syistä ja siitä syystä, että vaihtoehtoja pitää olla. Jos ei ydinenergiaa, niin sitten jotain muuta.

Ed. Paloheimo, en ole vielä lopettamassa. Tiedän, että nousette varmasti ylös. Minä annan vaikka kädelläni täältä merkin, että viimeinen rivi on menossa. Ei tarvitse jännittää. — Rouva puhemies! Ed. Apukan puheenvuoro oikoi hyvin pitkälti niitä vääriä käsityksiä, mitä on kansalaismielipiteestä Lapissa, mikä asia on meillekin oman piirijärjestömme kautta tullut esille. Lapisella näillä alueilla ja näissä kunnissa, joita tämä asia koskee, suhtaudutaan nykyisin erityisen myönteisesti tähän asiaan, ja se on tietysti ymmärrettävissä. Jos se olisi toisin, se olisi tietysti tavalla käsittämätöntä. Kysymys on siitä, että Lapissa tarvitaan tänä päivänä työtä, siellä tarvitaan mahdollisuutta elinkeinoihin, mm. kalastukseen, ettei tarvitse kysyä, mihin elinkeinon, mm. kalastukseen, joka näillä allasalueilla on merkittävä ansiotoiminnan, elinkeinon, muoto. Siellä tarvitaan työtä, siellä tarvitaan verotuloja, siellä tarvitaan yleensä kaikkea sellaista, mitä normaalissa elämässä tarvitaan elämiseen niin kuin täällä etelässäkin. Nämä seikat ovat tulleet myös meidän tietoomme, ja ne, vihreiden väitteistä huolimatta, yhä voimakkaammin erilaisten lähetystöjen, erilaisten kannanottojen, mm. valtuustojen tekemien päätösten, perusteella näkyvät myös ulospäin.

Vastustajia ei enää jonkin ajan kuluttua tälle asialle löydy lainkaan, koska järjen täytyy voittaa, ja sellaiset, jotka yrittävät populistisista

syistä esitellä näkemyksiään, huomaavat, että sillä ei ole maaperää. Eihän jossakin Pelkoseniemellä tai Kemijärvellä kannata puhua sellaisesta asiasta, jolla ei ole maaperää, koska kaikki vastustavat sitä. Näin ollen Vuotoksen altaan rakentaminen on välttämätöntä ja Lapille hyödyllistä.

Siinä, että asiassa kymmenen vuoden jälkeen tehdään toinen päätös kuin aikaisemmin, ei ole mitään häpeämistä. Asioita arvioidaan uusien olosuhteiden valossa, niin kuin me joudumme monta muuta asiaa arvioimaan lähivuosina ja aivan lähikuukausinakin uusien olosuhteiden valossa. Se olkoon sallittua myös Vuotoksen osalta.

Rouva puhemies! Me olemme lähteneet myös siitä, että Lapissa ei pidä yksinomaan pysähtyä Vuotos-ajatteluun, vaan pitää miettiä myös sitä, olisiko Ounasjoen suojelulaki purettava ja lähdeittävä rakentamaan myös Ounasjokea energiantuotantotarkoituksiin samoin tuloksiin kuin Vuotoksen osalta: työtä, energiaa jne. (Ed. Jaakonsaari: Entä Kuusamon kosket?) Samoin Pudasjärven turvevoimalan rakentaminen ja kaikki tällaiset pitäisi ottaa uuteen tarkasteluun.

Minä olen jopa mietiskellyt Kyrönjoen, joka ei ole Lapin läänissä lainkaan, suojelua — täällä kävi pohjalaisia lähetystön jäseniä tänään, en tosin heidän puheensa perusteella. Mutta jos lähdetään tarkastelemaan energian tarpeen tyydyttämistä tällä systeemillä — Kyrönjoki ei tosin energian tarpeen tyydyttämiseen paljon vaikuta — onko Kyrönjoen suojeleminen oikea ratkaisu vai ei? SMP:n eduskuntaryhmä on tehnyt päätöksensä, ja se tietysti pysyy. Huomisessa eduskuntaryhmän kokouksessa ennen äänestyksiä tulen kuitenkin ottamaan tämänkin asian vielä uudelleen keskusteluun, jolloin tarkistamme kantamme, olemmeko olleet oikealla asialla vai emme. Eduskuntaryhmä sitten päättää ja todennäköisesti pysyy aikaisemmissa näkemyksissään.

On sanottu, että Vuotos ja nämä vaihtoehdot eivät ratkaise energiaongelmia. Ne ovat kuin pisara meressä. On lähdeittävä siitä, että myös Volga ja Amazonjoki lähtevät pisaroista samalla tavalla kuin moni muukin asia ja niistä sitten kehittyä kokonaisuus, jolla on merkitystä. (Ed. Jaakonsaari: Pitäisikö nekin rakentaa?) Ei sillä, että tuotantomäärä, mitä Vuotoksesta löytyy, on pieni, ole merkitystä eikä myöskään sillä, että se on ydinvoiman tasausvoimaa tai jotakin. Ne ovat utopistisia esityksiä.

Rouva puhemies! Täällä valo vilkkuu, olen käyttänyt pidemmän puheenvuoron kuin kos-

kaan aikaisemmin. Se on tietenkin teidän vahingoksenne, arvoisat kuulijat.

Ed. Ukkola on tehnyt ehdotuksen päiväjärjestyksen siirtymisestä tarkoittaen kansanäänestystä niissä kunnissa, joista on kysymys. Minä en ole kansanäänestyksen kannattaja. Katson, että se on tarpeetonta, koska kansa on valinnut edustajansa niin eduskuntaan kuin valtuustoihinkin.

Ensimmäinen varapuhemies: Viisitoista minuuttia!

Puhuja: Rouva puhemies! Olen kyllä huomannut asian, kiitän huomautuksesta. Siitä huolimatta vien kansanedustajalle kuuluvilla oikeuksilla puheenvuoroni loppuun.

Kansanäänestys ei ole siis tarpeen eikä anna myöskään oikeaa kuvaa kansalaisten näkemyksistä asiassa. Siitä huolimatta lähdän siitä, että ed. Ukkola on täällä yksin ja tiedän varsin hyvin, miten vaikeata hänen on saada ehdotuksiaan esille, koska hänellä ei ole koskaan kannattajaa. Hänen täytyy pyydellä poliittisista ryhmistä kannattajia, joita harvoin tulee. Tästä syystä, rouva puhemies, ilmoitan, että kannatan ed. Ukkolan tekemää ehdotusta, mutta teen sen en eduskuntaryhmän puheenjohtajana vaan yksityisenä kansanedustajana tietyllä tavalla vikittelymielessä ed. Ukkolan suuntaan, mikä on itsesäänselvää, mutta sillähän ei ole merkitystä.

Kannatan siis ed. Ukkolan tekemää ehdotusta.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi suree asian vähäpätöisyyttä ja keskustelun pituutta ja käyttää sitten itse varsin pitkän puheenvuoron. Jos asia olisi kovin vähäpätöinen, siitä ei pyydetäisi täällä niin paljon puheenvuoroja.

Toinen asia, mihin ed. Aittoniemi puuttui, oli välikysymysinstituutio eli se, miten vaikea on löytää oikeata tapaa puuttua tällaisiin asioihin eduskunnassa. Jos tekee lakialoitteen, se menee mappi ö:hön valiokunnassa. Kirjallinen ja suullinen kysymys jää yleensä huomiotta — edes valtioneuvoston televisioitu kyselytunti ei yleensä anna kunnan keskusteluun mahdollisuutta. Jäljelle jää edustajien kannalta aika vähän käytettävissä olevia muotoja, joita seuraisi aito päätöksenteko tai aito eduskunnan kannanotto. Välikysymys on yksi, vaikka kantaa otetaankin siitä, kaatuuko hallitus vai ei, eikä siitä, rakennaanko Vuotosta vai ei.

Tässä välikysymyksen esittäjät kuitenkin tarjosivat hallitukselle pontta, joka tosiasiaa olisi sisältänyt mielestämme aika monien kansanedustajien täällä esittämän toivomuksen, että ympäristövaikutukset olisi selvitetty ja niistä keskustelu eduskunnassa. Hallituksella oli kaikki mahdollisuudet olla tulkitsematta tätä epäluottamukseksi. Hallitus olisi voinut todeta, että tämä on eduskunnan tahto, tähän voidaan yhtyä ja tuoda asia eduskunnan käsittelyyn ja piste, tämä ei ole epäluottamuksen osoitus. Tähän oli kaikki mahdollisuus hallituksella ja on ilmeisesti itse asiassa vieläkin.

Mitä tulee vihreiden kaiken vastustamiseen, niin omassa puheenvuorossamme kannatimme maakaasun käytön lisäämistä, olemme kannattaneet joukkoliikenteen lisäämistä ja rakentamista Suomessa, olemme kannattaneet energian säästöä. Asian kannattamisen ja vastustamisen kannalta on aina tärkeää se, mistä päin asiaa katsoo. Jostakin syystä me kannatamme harvoja niistä asioista, joita ed. Aittoniemi tuo esiin.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen yli 15 minuuttia kestänyt puheenvuoro oli logiikassaan mielenkiintoinen. Alussa hän pohdiskeli hyvin syvällisesti välikysymystä parlamentaarisessa käytännössä ja loppupäässä asetui kannattamaan ed. Ukkolan esittämää ponsiehdotusta sellaisilla perusteilla, jotka ovat täydellisesti kestävämmä parlamentaarisessa käytännössä. Niissähän pitäisi olla asiaperusteet, joihin hän erikoisesti kiinnitti huomiota puheenvuoronsa kolmessa neljässä ensimmäisessä virkkeessä.

Kiinnitän toiseen asiaan huomiota, nimittäin siihen, että ed. Aittoniemi totesi myös, että vihreät suojelevat metsiä. Aivan totta, ed. Aittoniemi. Tässä tapauksessa me haluamme suojella 12 000 hehtaaria metsiä metsureille, ed. Aittoniemi, metsureille ja metsätalouden käyttöön, ei suojelualueeksi. (Ed. Aittoniemi: Milloin?) — Milloin? Se käy välikysymyksen perusteluista ja minun vastauspuheenvuorostani ilmi. Mutta kun ed. Aittoniemi ei kuuntele kuin omaa ääntänsä, niin ei tästä hommasta mitään tule.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen kyllä mieltynyt omaan ääneeni. On aika harvinaista, kun kuulee oman äänensä sillä tavalla, että voi siihen mieltä.

Ed. Haavistolle totean, että teidän ehdotukseen asioista ovat utopistisia. Te ratkaisette maan energiaongelmat tuulimyllyllä Inkoon

kalliolla ja kaikilla sellaisilla ratkaisuilla, jotka saattavat olla teoreettisesti mahdollisia, mutta joilla ei ole mitään käytännön merkitystä.

Haluun todeta asian vähäisyydestä: Asia ei sellaisenaan ole vähäinen niille ihmisille, jotka asuvat Lapissa ja tällä alueella, mutta he ovat käsitykseni mukaan jo ilmaisseet tästä asiasta myönteellisen kantansa. Asia on liian vähäinen siinä mielessä, että yritettäisiin kaataa tällä hallitusta, mikä on teidän tarkoituksenne. Siitä on ollut kysymys. Se, että halutaan taas saada aikaan keskustelua ja tehdä eduskunnasta sirkus, ei minun käsitykseni mukaan ole perusteltua. Kuten jo mainitsin, tärkeät kansainväliset ja esimerkiksi rahapolitiittiset asiat viedään täällä neljän tunnin keskustelulla, jota halutaan ja on pakkokin rajoittaa. Ajankäytössä on silloin joka tapauksessa väärä suhde.

Mitä tulee ed. Ukkolan ehdotuksen kannattamiseen, olen selvittänyt perusteellisesti, miksi kannatin hänen ehdotustaan tässä asiassa. Jos äänestys sillä perusteella tulee, se kestää korkeintaan 20 sekuntia, ja tämä ehdotus hylätään. Enkä ole varma, äänestänkö edes itse sen puolesta. Tehdään sekin ajatus vielä tähän. Minä olen vain lähtenyt solidaarisesti siitä, että tiedän, kuinka vaikeaa yhdellä kansanedustajalla on saada ääntään ja ehdotuksiaan kuuluviin. Kukaan ei uskalla niitä kannattaa, koska pelätään omaa poliittista taustaa.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuorossa minua erityisesti ilahdutti eräs kohta, ja se oli hänen voimakas ja syvä populismin vastaisuutensa. (Ed. Aittoniemi: Aivan, nyt päästiin asiaan!) Se oli ensimmäistä kertaa, kun minä tässä salissa kuulin ed. Aittoniemen vastustavan nimenomaan siinä määrin populismia.

Kun ed. Aittoniemi sanoi äsken ed. Haavistolle, että meillä on utopistiset energiasuunnitelmat, niin meidän energiasuunnitelmamme tai energiastrategiamme perustuvat seuraaviin kolmeen kohtaan: ensin säästöön, sitten maakaasuun ja kolmantena pitemmällä tähtäyksellä uusiin energialähteisiin. (Ed. Aittoniemi: Kaikki ovat utopistisia!) Niistä mikään ei ole utopistinen, jos asiat tietää. Mutta jos asioita ei tiedä, niin tietysti silloin niitä pitää utopistisina.

Energian säästöstä on tänään pidetty eduskunnan auditoriossa seminaari, jossa on esitelty säästömahdollisuuksia teollisuudessa, elinkeinoelämässä yleensä, asuntojen lämmityksessä, erityisesti paperiteollisuudessa ja liikenteessä. Esit-

telijänä ovat olleet suomalaiset näitä aloja tutkivat tiedemiehet. (Ed. Aittoniemi: Tiedemiehet!) — Aivan totta. Ne osoittavat ainakin sen, että hallitusneuvotteluissa meidän esittämämme 2 prosentin säästömahdollisuudet eivät ole utopioita.

Ed. K o r v a: Arvoisa puhemies! Tämän päivän keskustelussa on minusta ollut hyvää erityisesti se, että lähes kaikissa ryhmäpuheenvuoroissa on selkeästi yritetty analysoida energiatilannetta. Erityisen hyviä tässä suhteessa käsitykseni mukaan ovat olleet mm. kokoomuksen, vasemmistoliiton ja myös vihreiden ryhmäpuheenvuorot.

Ahon hallituksen energiapoliittisena linjauksena on korostettu säästötoimenpiteitä sekä hajautettua energiatuotantoa. Näistä tavoitteista ovat kaikki olleet lähes yhtä mieltä. Kuitenkin heti kun tulee puhe yksittäisistä hankkeista tuottaa energiaa, mielipiteet käyvät melko kiivaasti ristiin. On saatu synnytettyä jopa sellainen tiedotusilmapiiri, joka todistaa suurimman viisauden ja myös solidaarisuuden tulevia sukupolvia kohtaan kuuluvan vain niille, jotka ryhdikkäästi vastustavat kaikkia energiantuotantotapoja ehkä tuulimyllyjä ja energiapajukon kasvattamista lukuunottamatta.

Pidän kuitenkin mahdollisena sellaisen energiapolitiikan harjoittamista, joka hyödyntää kestäväällä tavalla luonnonvaroja ja joka ei johda pakkosäästötoimiin. Tämä linja vain vaatii vastuun ottamista myös tämän päivän ihmisistä ja nykyisen suomalaisen elintason turvaamisesta. Luulenkin, että ainakin tietty osa tästä kaikenlaisen energian tuotannon vastustamisesta perustuu sille todennäköisesti oikealle olettamukselle, että aina löytyy riittävä joukko vastuullisia päättäjiä, jotka tunnustavat tosiasiat ja toimivat niiden mukaisesti. Tämä tietämys antaa tietysti mahdollisuuden populistiseen vastustukseen.

Kun energiaomavaraisuutemme tänä päivänä on noin 33 prosentin suuruusluokkaa, olisi löydettävä paitsi vastuuta energiahuoltomme toimivuudesta kaikissa olosuhteissa myös vastuuta siitä, että me tuottaisimme itse mahdollisimman suuren osan kuluttamastamme energiasta eikä niin kuin tänä päivänä, että jätämme vuosi vuodelta yhä suuremman osan tarvitsemamme energian tuotannosta naapurimaiden huoleksi kaikkine haittoineen. Mehän tuomme paitsi kaiken öljyn ja kivihiiilen myös sähköä suuria määriä ulkomailta.

Kuulimme äsken muun muassa ed. Palohei-

mon suusta, että vihreät edelleenkin haluaisivat mm. tuoda lisää maakaasua, jotta olisimme entistä riippuvaisempia ulkomaista. Pääosa tuontisähköstä tulee Neuvostoliitosta, josta tuodaan myös kaikki öljy ja maakaasu. Neuvostoliitosta tuodaan tänä päivänä sähköä jo noin 2 000 megawatin tehoa vastaava määrä eli kahden suuren ydinreaktorin tuotantoa vastaava määrä. Myös moraalin kannalta olisi hyvin suuriarvoista tuntea huolta myös tämän Neuvostoliitossa tuotetun, mutta Suomessa kulutetun sähkön ympäristövaikutuksista.

Energia ratkaisuihin tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, että tuotantotekniikoiden muutos lisää jatkuvasti sähkön kulutusta energian kokonaiskulutuksen kasvua nopeammin. Esimerkiksi kuluvan vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana sähkön kulutus on kasvanut Suomessa noin 3 prosenttia, vaikka kokonaistuotantomme määrä on laskenut samana aikana lähes yhtä paljon eli noin 3 prosenttia. Siis tarvitaan välttämättä sellaisia ratkaisuja, jotka lisäävät sähkön tuotantoa, ellemme halua mennä pakkosäästötoimiin, mitä minä ja keskustan eduskuntaryhmä emme halua.

Käytettävissä olevista taloudellisesti realistisista vaihtoehdoista vesivoimalla tuotettu sähkö on kiistatta luonnon kannalta puhtain tapa tuottaa energiaa. Yhtä kiistatonta toki on se, että säännöstelyalueella joudutaan toteuttamaan sellaisia ratkaisuja, jotka tuottavat paikalliselle väestölle ongelmia. Nämä aineelliset menetykset ovat korvattavissa täysimääräisesti, kun vain näin päätetään.

Vuotoksen allashankkeesta eri muodoissaan on puhuttu 1960-luvulta alkaen. Alun alkaen suunnitelmissa on ollut Vuotosta huomattavasti laajemman Kemihaaran allashankkeen toteutus, mutta siitä luovuttiin 1970-luvulla. Tuolloin katsottiin, että Kemihaaran säännöstely aiheuttaisi hyötyihin nähden liikaa haittavaikutuksia. Siis ympäristövaikutuksia on pohdittu tämän hankkeen yhteydessä jo aikaisemminkin ja niiden olemassaolo on tunnustettu.

Sen sijaan suppeamman Vuotos-suunnitelman tekemistä jatkettiin, kunnes se vuonna 1982 epävirallisella hallituksen iltakoulupäätöksellä keskeytettiin. Tuolloin hylätty Vuotos-suunnitelma oli laadittu yksipuolisesti energiatalouden ehdoilla, ja siitä syystä allasalueen väestö vastusti sitä lähes yksimielisesti. Tulkoon todettua, että mm. minä Kemijärven kaupungin virkailijana olin tekemässä sitä suunnitelmaa vastustavaa lausuntoa.

Nyt esillä oleva Vuotos-suunnitelma poikkeaa aikaisemmista oleellisesti siinä, että suunnitelman massa kiinnitetään paljon huomiota vesistön moninaiskäyttöön liittyviin kysymyksiin sekä myös turvataan paikalliselle väestölle pysyviä etuja korvaukseksi säännöstelyn tuomista haittoista. (Ed. Jaakonsaari: Vastustuksesta on siis ollut hyötyä!)

Koillis-Lapin kuntain toimikunta, joka on alueen viiden kunnan yhteistyöelin, on vuonna 1987 neuvotellut altaan toteuttamista varten nyt esillä olevan suunnitelman: ns. Vuotos-paketin, joka sisältää sekä varsinaista allasaluetta koskevia että myöskin alapuolisen Kemijärven säännöstelyyn liittyviä ehtoja. Toteuttamisen ehdoksi on asetettu myös Lapin sähkölaitoksille annettavan alennuksen, joka on nykyisin 15 prosenttia, jatkaminen Kemijoki Oy:ltä ostettavasta sähköstä korvauksena Kemijoen säännöstelyn haittoista, joita säännöstelyratkaisuista alueelle jää.

Osoituksena siitä, että asiasta on todella laajalti neuvoteltu ja saavutettu myöskin paikallista väestöä hyödyttäviä tuloksia, esittelen tässä lyhyesti altaan toteuttamisen pääkohtia ja neuvoteltuloksia. Tämän päivän keskustelu on minut vakuuttanut siitä, että näitä ehtoja ei tunneta tässä eduskunnassa.

Ensinnä varsinaista allasaluetta koskevia pääkohtia.

Neuvotteluissa lähdettiin siitä, että altaan alarajaa nostetaan 2 metrillä, millä pyritään siihen, että kalastolle saadaan altaalle alavesirajalla lisää elintilaa, ja vastaavasti kyllä nostetaan myös ylärajaa puolella metrillä, mikä lisää altaan tilavuutta. Kasvanut vesitilavuus toisaalta mahdollistaa myös Kemijärven säännöstelyn lieventämisen. Käsittelemme myöhemmin Kemijärven säännöstelyyn liittyviä haittoja niiden vähentämistä tämän ratkaisun yhteydessä.

Neuvotteluissa on sovittu, että allasalue raivataan täydellisesti 3 metrin syvyyteen saakka. Sitä syvemmällä osalla tehdään täydellinen puuston raivaus ja mennään eteenpäin raivauksessa, mikäli saadaan työllisyysvaroja, vielä risujen ja kantojen poistamiseen.

On sovittu, että allasalueella maksetaan reaalivaron säilyttävä ns. säännöstelymaksu, jonka arvioitiin vuoden 1987 rahassa olevan 200 000 markkaa vuodessa. Tällä tarkoitetaan turvata allasalueella jatkuva moninaiskäyttöä edistävä kehittämistoiminta.

Kalaston hoitoa varten säännöstelijä lupasi rakentaa noin 100 hehtaaria luonnonravintolammikoita sekä osallistua myöskin verkkokas-

sikalankasvatuslaitoksen perustamiseen. Pyritään tekemään pysyviä työpaikkoja myöskin tälle alueelle.

Lisäksi altaan rakentaja laatii tai kustantaa allasalueen moninaiskäyttösuunnitelman, jonka laadintaa ja toteutusta valvovaan seurantaryhmään allasalueen kunnat osallistuvat.

Tähän Vuotos-päätökseen liittyen neuvotteluissa on sovittu siitä, että Kemijärven säännöstelyä ja säännöstelyn haittoja vähennetään tässä kuvatuilla seuraavilla toimenpiteillä:

Kemijärven säännöstelyrajaa nostetaan vähintään metri. Tällä hetkellä Kemijärvellä toteutetaan suurinta Suomen luonnonjärjissä toteutettua säännöstelyä; säännöstelyväli on 7 metriä.

Kemijärven vesistön moninaiskäytön edistämiseksi maksetaan reaaliarvonsa säilyttävä 500 000 markan säännöstelymaksu, jota siis vuosittain käytetään moninaiskäyttöä edistäviin ratkaisuihin tällä vesistöalueella.

Lisäksi yhtiö noissa neuvotteluissa lupasi osallistua Kemijärven keskustan vedenottamon uusimiskustannuksiin. Tällä hetkellä Kemijärven keskustan vesi otetaan pintavedenottamolta Kemijoesta, ja tunnustetaan, että Vuotoksen altaan rakentaminen huonontaa mahdollisuuksia ottaa pintavedenottamosta puhdas vesi ainakin ensimmäisinä säännöstelyvuosina, ja sen vuoksi pohjavedenotto rakennetaan.

Vielä on todettava, että nykyisin säännöstelyyn Kemijärven altaaseen rakennetaan lisää pohjapatoja, kaksi kokonaan uutta ja kolmea korotetaan niin, että säännöstelyä lievennetään monissa Kemijärven oleellisissa vesistöosissa.

Lisäksi neuvotteluissa on sovittu, että hankkeen toteuttamisen muina ehtoina on Lapin alennuksen säilyttäminen Kemijoki-osakeyhtiöltä ostettavassa sähkössä korvauksena Kemijoen säännöstelyhaitoista sekä Kemijoki-osakeyhtiön yhtiöjärjestykseen perustuvan ns. kohtuuhintaisen KEJO-sähkön saantioikeuden jatkaminen myös vuoden 92 jälkeen. Lapin alennuksen merkitys Lapin kuluttajille on tänä päivänä noin 40 miljoonaa markkaa ja kilowattituntia kohti 3 penniä.

Lisäksi edellytetään, että Lapin kolme lähintä sähkölaitosta voivat osallistua perustettavan Vuotos-osakeyhtiön osakkaina ratkaisun tuloksesta syntyvän voimalaitoksen rakentamiseen, mikäli nämä laitokset katsovat osallistumisen kannattavaksi ja tarkoituksenmukaiseksi.

Näitä ehtoja on viime viikkoina erityisesti selostettu allasalueen väestölle, ja yleensä ottaen

altaan vaikutusalueen väestö pitää toteutusehtoja kohtuullisen hyvinä. Epäluottamusta herättää kuitenkin se, että väestö ei pidä ehtojen toteutumista kaikilta osiltaan vielä tällä hetkellä varmana.

Tällaiseen epäilykseen on todellisia perusteita erityisesti Kemijärvellä, missä järven säännöstely aloitettiin jo vuonna 1963 ja säännöstely, niin kuin jo totesin, on suurin Suomen luonnonjärjissä toteutettu, 7 metriä. Kuitenkaan vielä tänäänkään, lähes 30 vuotta myöhemmin, säännöstelyn lopputarkastuksesta ei ole oikeuden päätöstä. Kun vielä tuolloin hankkeet toteutettiin lähes yksinomaan energiatalouden ehdoilla, ovat yksin raivaamattomat rannat ärsyttäneet ja haitanneet ihmisiä vuosikymmenien ajan.

Vastuullinen näistä laiminlyönneistä ei mielestäni ole yksin Kemijoki-osakeyhtiö, joka on säännöstelyn toteuttanut, vaan myös vesi- ja ympäristöhallitus, siis Suomen valtio, joka omaa Kemijärven säännöstelyluvan ja on sen haltija.

Kemijärven huonosti hoidetusta säännöstelyhankkeesta viisastuneena paikallinen väestö hakee oikeutetusti Vuotos-ratkaisun yhteydessä parannuksia näihin laiminlyönnteihin ja toimenpiteitä, jotka lisäävät vesistön moninaiskäyttöä. Ennen kaikkea tarvitaan takuita poliittisten päätöksentekijöiden, siis valtioneuvoston, taholta siitä, että Vuotoksen altaan toteuttamiseksi asetetut ehdot toteutetaan sataprosenttisesti.

Vuotoksen rakentamisesta aiheutuu alapuoliselle Kemijoelle erityisiä kulkuongelmia joen talviylikulussa virtaamien lisääntymisen vuoksi. Siksi valtioneuvoston on edellytettävä sillan rakentamista Pelkosenniemen kirkonkylän kohdalle sekä Tapionniemen ja Oinaan kylien välille. Samoin Kemijärven säännöstelyhaittojen korjaamiseksi ja lieventämiseksi on edellytettävä sillan rakentamista Räisälän ja Haaparannan välille. Nämä yhteydet ovat perusteltuja myös tieverkon kehittämissuunnitelman mukaan, joten näiden ehtojen toteuttamiseksi työllisyysrahojen käyttö on perusteltua. Siis haluan korostaa, että näistä yhteyksistä on selkeät suunnitelmat laaditussa Kemijärven kaupungin tieverkon kehittämisohjelmassa.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Viisitoista minuuttia!

P u h u j a : Kemijärven kalaston kehittämiseksi olisi vihdoin toteutettava vuosikymmenen ajan vireillä ollut Ketolan kalanviljelylaitoksen laajentaminen.

Arvoisa puhemies! Mikäli tässä lyhyesti selotetut toteutusehdot voidaan taata, voin henkilökohtaisesti ainakin pitää altaan toteuttamista tarkoituksenmukaisena, koska ehdoilla taataan kohtuulliset pysyvät hyödyt paikalliselle väestölle, päinvastoin kuin aikaisemmin toteutetussa Kemijärven säännöstelyhankkeessa.

Tämän ohella tärkeintä luonnollisesti on, että varsinaisella allasalueella nyt asuville 27 asukkaalle korvataan kaikki menetykset täysimääräisesti siten, että myös uusien elinkeinojen harjoittaminen tulee mahdolliseksi. Erillinen korvausohjelma porotalouden vahinkojen korvaamiseksi tulee laatia yhteistyössä poromiesten kanssa.

Vielä haluan korostaa sitä, että säännöstelyratkaisu on tehtävissä siten, että paikallisen väestön etuja ei tarvitse polkea kansantaloudellisten eikä myöskään liikelatoudellisten tuottojen jalkoihin. Kun Vuotos Kemijoen muissa alapuolisissa voimalaitoksissa tehtyjen lisäinvestointien jälkeen voi tuottaa lisätehoa Suomen energian tuotantoon 300—400 megawattia teknisistä ratkaisuista riippuen, pitää olla täysin riidatonta ja varmaa, että alueen väestön edellä pääpiirteittäin kuvatut kohtuulliset ehdot hyväksytään ja niiden toteutus taataan. Tämän takaamista ja varmistamista edellytän nimenomaan Ahon hallitukselta, joka päätöksellään tulee mahdollistamaan allashankkeen toteutuksen.

Vielä tässä yhteydessä haluan muistuttaa hallitusta siitä ongelmasta, joka syntyi energian tuotannon verotuksessa, kun yhtiöiden harkintaverotus poistettiin kuluvan vuoden alusta lukien. On välttämätöntä, että pikaisella aikataululla laaditaan energiantuotantomaksua, esimerkiksi 1 penni kilowattitunnilta, koskeva laki, joka perusteitaan on vesivoiman tuotantokunnissa korvausta niistä pysyvistä haitoista, jotka säännöstelystä aiheutuvat.

Arvoisa puhemies! Olen sitä mieltä, että kun nämä tässä lyhyesti kuvatut ja Koillis-Lapin kuntain toimikunnan hallituksen neuvottelemat allasehdot toteutetaan, hanke voidaan myös toteuttaa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tästä ed. Korvan jälleen kerran ylipitkästä puheenvuorosta jäi mieleeni, että haitta haitta haitta, haitta haitta haitta, korvaus korvaus korvaus, korvaus korvaus korvaus. Tässä on mielenkiintoista se, että rahalla yritetään, milloin 200 000 markalla, milloin 500 000 markalla, korvata sitä, että jotakin

on peruuttamattomalla tavalla pilattu. Se on hyvin mielenkiintoista, kun esimerkiksi Kemijärven osalta, siis järven osalta, ottaa huomioon sen, että se on hyvin merkittävä virkistyskalastusvesi. Kun se tarvellaan tällä Vuotoksen altaan käyttöjärjestelmällä, niin sitten kunta saa 500 000 markkaa rahaa, ja sillä tämä asia korvautuu.

Arvoisa puhemies! Minun täytyy tämän puheenvuoron kuultuani todeta, että meillä vihreillä on ollut eräässä suhteessa puutteelliset tiedot. Me emme ole menopuolella ottaneet huomioon siltakustannuksia, joita tässä tuli melkoiset määrät, ja uusia vesihuoltokustannuksia ja kaikkea muuta tällaista. Tämä pitää nyt ottaa varteen ja tehdä laskelmat uudestaan ja saada sille puolelle viivaa taas uutta lisättävää.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen käsittelee totuutta tarkoituksenmukaisella tavalla. Hän mm. on viitannut useissa puheenvuoroissa luonnon muutoksiin ja voisiko sanoa biologisiin muutoksiin. Muun muassa elohopeakysymys on ollut yksi asia, johon hän on monta kertaa viitannut. Minulla on tässä edessä esimerkiksi Verran ja Rekolaisen vuonna 1985 tekemä tutkimus, jossa todetaan, että kun on tutkittu luonnontilaisten reittivesistöjen ja säännösteltyjen vesistöjen elohopeapitoisuutta kaloissa, on todettu mm. se, että luonnontilaisissa vesissä on 0,56 yksikköä elohopeaa ja esimerkiksi Kemijärvessä 0,44 yksikköä.

Ed. Pulliainen puheenvuoroissaan jatkuvasti esittää ns. tieteellisiä totuuksia väärin perustein näiden asioiden yhteydessä. Hän ei perehdy käytännön asioihin, jotka kentällä olisivat nähtävissä, ja tietysti niitä sitten on helppo myös vähätellä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun täytyy vakuuttaa ed. Korvalle, että elohopeapitoisuus ei näy pinnalle eikä kentällä käynnin yhteydessä kirkastu ollenkaan. Pitää ottaa ne elikot laboratorioon ja analysoida siellä.

Arvoisa puhemies! Minä kävin Kanadassa tutustumassa tällaiseen tutkimukseen sekä kentällä että laboratoriossa ja siihen malliin, millä tavalla tämän laatuista säätövoima-allasta käytetään. Sillä tavalla sain simulaatiomallivaihtoehdon Vuotoksen altaan tulevalle käytölle ja sen kautta odotettavissa oleville ympäristöhaittoille ja siltä pohjalta loin kuvan ja perustelin sitä

omassa puheenvuorossani. Ed. Korva ei näitä kuunnellut.

Ed. V ä h ä n ä k k i: Arvoisa rouva puhemies! Minun täytyy valittaa ja etukäteen pyytää anteeksi sitä, että todennäköisesti tulen käyttämään perustuslaillista oikeuttani puhua kauemmin kuin 15 minuuttia. Koska en ole ehtinyt puhetta kokonaan kirjoittaa, joudun lauseita rakentelemaan puheen kestäessä.

Muutama päivä sitten tuli minunkin punta-roitavakseni se seikka, pyrinkö allekirjoittamaan tämän vihreiden ym. välikysymyksen. Sitä ei kukaan minulta jostain syystä pyytänyt, mutta moni demari sen kuitenkin teki. Lyhyehkön mietiskelyn jälkeen päädyin siihen ajatukseen, että lopputulos tuossa välikysymyksessä eli kielteinen kanta Vuotoksen altaan rakentamiseen voisi olla aivan hyvä. Mutta vihreiden kirjaamat perustelut olivat mielestäni riittämättömät ja vallan vaillinaiset. Jos perusteluihin olisi saanut kirjata yhden laatimani kappaleen, olisin voinut allekirjoittaa välikysymyksen. En sitä ole kenellekään vihreälle esittänyt, mutta itsekseni ihan vain mietiskelin. Kaipaamani kappale perusteluosaan olisi suurin piirtein tämän muotoinen:

Vuotoksen altaan rakentaminen ei ole tarkoituksenmukaista, koska sen avulla saatava lisäenergia edustanee vain muutamaa prosenttia viidennen ydinvoimalan tuotantokapasiteetista. Perustellumpaa olisikin sijoittaa altaan rakentamiskustannuksia vastaava summa ydinvoimalaitoksen mahdollisimman pikaiseen suunnitteluun ja toteuttamisen valmisteluun.

Mutta kun edelleen mietiskelin, huomasin, että tuskin vihreät olisivat tähän suostuneet. Hyvä oli, että lopetin miettimisen, koska viisasuun olkein seuraavana päivänä. Sain eräältä asiantuntijalta lisätietoja asiasta. Kuulin, että Vuotoksen altaan mahdollisesti tuottama sähkö on 10 prosenttia uuden ydinvoimalan tehosta. Tämä tieto käänsi suhteeni välikysymykseen ja Vuotoksen altaan rakentamiseen aivan toiseksi kuin äsken esitin. Nyt katson kannattavani rakentamista, koska saatava lisäenergia osaltaan toimisi todella säästövarantona tulevien suurvoimaloiden aikana silloin, kun kulutushuiput vaativat lisää energiaa.

Hallituksen vastaus välikysymykseen sisälsi aikamoisen tukun rakentamista puoltavia perusteluja. En niihin kajoa ehkä ryhdy niitä toistamaan enkä ihaillemaan, koska en mielelläni ministeri Ahon hallitusta ihailisi, mutta on pakko jotakin tässä puheenvuorossa kommentoida.

Ensiksi työllisyysasia.

Mielestäni ed. Maija Rask ja myös ed. Aittoniemi, jonka kanssa ani harvoin olen samaa mieltä, toivat erinomaisen hyvin esiin Lapin jätjän ja työllisyysasian. Kuten nykyisin sanotaan: 2 800 henkilötyövuotta, ennen sanottiin miestyövuotta, kymmenen vuoden aikana ei ole suinkaan halveksittava määrä, kun vihreidenkin pitäisi ymmärtää, miten maamme työllisyyden osalta tällä hetkellä makaa ja erityisesti Lappi. Minusta Vuotoksen altaan rakentamisselvitys eli hallituksen vastaus on pääministeri Ahon hallituksen tähänastisista talouspoliittisista toimista oikeasuuntaisimpia, ehkä oikeasuuntaisin.

Laman aikana tulisi, yksityinen sektori kun on lamassa, yhteiskunnan, valtion ja kuntien, nimenomaan vaikka velkataakkaa lisäämällä rakentaa infrastruktuuria. Meidän pitäisi rakentaa laman aikana voimaloita, moottoriteitä, satamia, rautateita, lentokenttiä, opetustoimen rakennuksia jne. Me tiedämme, että ne investoinnit ovat joka tapauksessa edessä nousukauden aikana, jolloin työvoimasta, rahasta ja tarvikkeista kilpailee valtion ja kuntien kanssa paljon voimakkaampi ja päätöksissään nopeampi taho eli yksityinen sektori. Silloin olisi kallista kaikki julkinen rakentaminen. Vuotoksen rakentaminen on tällä hetkellä nimenomaan erittäin linjakasta talous- ja työllisyyspolitiikkaa, näiden alojen hoitoa.

Vihreiden ryhmäpuheenvuorossa ed. Haavisto vertasi muun Suomen suhdetta Lappiin siirtomaapolitiikkaan, jota mm. Iso-Britannia, Ranska, Espanja ym. ovat vuosisatoja harjoittaneet, riistäneet alusmaitaan. Aika paljon historiaa harrastaneena olen saanut kuitenkin aika lailla erilaisen käsityksen esimerkiksi Englannin suhteesta siirtomaihin kuin muun Suomen suhteesta Lappiin.

Esimerkiksi seuraavia tunnusmerkkejä en ole havainnut entisten siirtomaiden suhteen harjoitetussa politiikassa: En ole koskaan kuullut, että olisi ensimmäisenä aloitettu kansanopetuksen uudistus siirtomaissa vaan nimenomaan emämaassa, eikä kansanterveysystyön uudistusta ole aloitettu siirtomaissa. En tiedä myöskään tapauksia, että siirtomaihin Afrikassa tai Etelä-Amerikassa olisi rakennettu teitä silloin, kun emämaan omat tiet ovat hunningolla. Myöskään en tiedä, että erityistä elinkeinopoliittista ja muuta aluepoliittista tukea, oppilaitosten rakentamista ja kuntien paikallishallinnon rakennuksia olisi siirtomaihin kovin viljalti tehty. Mutta Suomen kohdalla on Lappia ajatellen näin ni-

menomaan tehty. Olisi mielenkiintoista nähdä ne miljardit, mitä tavallaan on siitä, mitä koskivoimariistossa on otettu sieltä, annettu takaisin, puhumattakaan ed. Näsin esille tuomista verotuloista, joita tällaiset rakentamiset tuovat mukanaan.

Vihreiden puheenvuoroissa on erityisen kitkerästi arvosteltu rakentamisen ympäristöpoliittisia vaikutuksia. Olen oman elämäni tähän ikään mennessä käynyt yhden ainoan kerran Rovaniemellä pohjoisempana. Se oli viime vuonna. Olin perustuslakivaliokunnan yhtenä edustajana aina Inarissa saakka, kun oli tekeillä poronhoitolaki, jota varten piti kuunnella poronhoitajien ja eritoten saamelaiden näkemyksiä tästä laista. Siinä kun ajettiin neljä viisi tuntia Rovaniemeltä Inariin, taisi mennä pitempäänkin, ja kun siinä näkyivät Lokka ja Porttipahta, kaikki lappilaiset, joita meidän bussissamme oli yli puolet, yhdestä suusta jatkuvasti tunnista toiseen puhuivat näistä altaista ja kehuivat, kuinka ne ovat kalaisia ja niistä on muodostunut kalamiesten, niin ammattikalastajien kuin harrastajienkin, eldoradoja. Vaikka äsken naureskeltiin, kun joku sanoi, että rannat ovat virkistysalueina, ainakin se lappilaisten joukko minulle sanoi, että ne ovat erinomaisia virkistysalueita ja kesämökkialueita.

Altaan valmistumisen jälkeen kestää noin 10—15 vuotta, jonka kuluessa altaasta tulee luonnonmukainen järvi sellaisessa maakunnassa, niin kuin se kohta Lapista on, joka on erittäin köyhä järvistä. Minusta ympäristöintoilijoiden puheet tulevat aika outoon valoon, kun kuuntelee Lapin ihmisten puheita, jotka eivät ole siellä käymäsillään, niin kuin useimmat vihreät käyvät itsensä kettingillä johonkin kiinnittämässä, vaan jotka todella elävät ja asuvat karussa maassa.

Sitten energiapolitiikkaan.

Viime aikoina on julkisessa sanassa keskusteltu hyvin paljon metsäteollisuuden tuotantokustannuksista. On haikailtu ja pelätty sitä, miten pärjäämme yhä kiristyvemmän kilpailun maailmassa, jos emme saa kustannuksia vähenemään. Suomen keskustan kritiikin kohteena ovat olleet palkat, kuinkas muuten, ja meidän puoleltamme on nimenomaan arvosteltu kantohintoja. Kepun lääke, jota ed. M. Laukkanen puhdasoppisimmin edusti eilen eräässä puheenvuorossaan, on se, että köyhät kyykkyy, ammattiyhdistysliike on lannistettava ja sitä kautta palkkataso on maassa saatava alas. Omituinen pyrkimys puolueelta, joka samanaikaisesti väittää, että heidän äänestäjäkunnastaan seitsemisenkymmentä prosenttia on muka palkansaajia. (Ed. S-L. Anttila:

Pitää paikkansa!) — Enpä usko, että se enää seuraavien vaalien jälkeen pitää paikkansa, jos nämä puheet jatkuvat, joita ministeri Ahon hallituksen edustajat ja äsken mainitsemani ed. M. Laukkanen esittävät.

Me sosialidemokraatit olemme arvostelleet kantohintoja, jotka ovat kaksinkertaiset verrattuna Saksanmaahan. Ei ole kai mitään järkeä myöskään siinä, että meidän kantohintojemme korkeuden vuoksi puunjalostusteollisuus ostaa Irlannista ja jopa Australiasta tälläkin hetkellä puuta. Kuitenkin meillä on humisevaa metsätäynnä, vihreää kultaa, joka on kohta myös kullan hinnoissa.

Yksi tärkeä tekijä kustannuksissa on myös energiakustannus. Meidän on mitä pikimmin saatava taloudellisesti, tehokkaasti ja ympäristöä suojelevasti tuotettavaa energiaa. Nämä edellytykset täyttyvät vain ydinvoimalan rakentamisella. Samanaikaisesti meidän on tietysti säästettävä ja tuotettava meille luontaisia energialähteitä käyttäen marginaalisia määriä energiaa. Tässä tarkoitan lähinnä vesivoimaa, josta tämän päivän aiheessakin on kysymys.

Tämän eduskunnan osaksi tulee ja on jo tullut suuria ja vaikeitakin ratkaisuja, Eta-sopimus, mahdollinen täysjäsenyys EY:ssä jne. Myös energiapolitiittinen linjanveto ja kanta mm. juuri suurvoimalaan tulee otettavaksi esille. Vielä sanoisin, että ecuasia meni täällä todella hyvin nopeasti, niin kuin ed. Aittoniemi totesi. Toivoisin, että suurempaa nopeutta hallitus osoittaisi myös energiapolitiittisen ohjelman ja siihen liittyvien tärkeiden päätösten esille tuomisessa. Mutta ei näytä keskusta pääsevän omista piireissäänkään, saati sitten kokoomuksen kanssa, riittävään yksimielisyyteen.

Minusta ydinvoiman vastaisia puheita leimaa ja niistä kuultaa fanaattisuus ja jopa kireä, ellei peräti vihamielinen suhtautuminen tässä asiassa toisenlaista ajattelutapaa käyttäviä ja toisinajattelijoita kohtaan.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s: Viisitoista minuuttia!

P u h u j a: Minä en tuollaiseen missään tapauksessa syyllistyisi. Olen ydinvoiman vastustajien kanssa päinvastaista mieltä, mutta tulen aina ja viimeiseen veripisaraan asti puolustamaan heidän oikeuttaan olla minun kanssani eri mieltä. Sitä toivoisin myös vihreiltä. Minä jaoin, en itse vaan jakelutin, noin 100 000 vaalilehteä, joissa ilmaisin kantani tähänkin kysymykseen

(Eduskunnasta: Vuotoksen altaaseen?) — En altaaseen vaan ydinvoimaan.

Johtopäätös kaikesta tähän asti sanomastani eli välikysymyksestä ja siihen annettusta hallituksen vastauksesta: Olen sitä mieltä, jos se ei ole vielä jollekin valjennut, että hallituksen vastaus oli perusteltu ja asiallinen, mikä on aivan yllättävää Ahon hallituksen tähänastisiin kaikkiin muihin ehdotuksiin nähden. Vastaus tyydyttää minua, allas on rakennettava. Mutta miten tulen käyttäytymään vastaisessa äänestyksessä, sitä mietiskelen nyt. Äänestänkö, mikä olisi maailman vastenmielisintä, hallituksen rintamassa vai olisiko niin, että keksisin asiaa ympäröivään käytävään sillä hetkellä. Se on sen ajan murhe.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki moitti vihreitä kireästä suhtautumisesta toisinaajattelihoita kohtaan esimerkiksi ydinvoima-asiaassa. En ollut ajatellut pitää vastauspuheenvuoroa, mutta tämä toi sopivan lenkin puheenvuoron aikaisempaan osaan, jossa ed. Vähänäkki kuvaili eri sanakääntein vihreitä kiinnittäytymässä kettinkeihin josakin pohjoisessa Lapissa jnp. ikään kuin kuvaten, että niissä ihmisissä, jotka siellä paikallisesti tästä asiasta puhuvat ja sattuvat allasta vastustamaan, on jotakin epäilyttävää, rikollista tai he tulevat etelästä tms.

Minun oma kokemukseni Kemijärveltä muutama viikko sitten tilaisuudesta, jossa myös ed. Tennilä oli läsnä, oli se, että he ovat aivan tavallisia paikallisia ihmisiä, joilla on sellainen kanta, että altaan rakentaminen on huono asia. He pelkäsivät allasta sekä ympäristöargumenttien vuoksi että osa työllisyysargumenttien jnp. Tällainen viholliskuva, jota keskustelussa, ehkä ed. Vähänäkki ei edes syylistynyt siihen pahiten, on luotu, on minusta aika outo. Siinä mielessä kuuntelin ed. Korvan puheenvuoron mielenkiinnolla, koska siinä puhuttiin asiaa ja se keskittyi argumentteihin, joita altaan puolustajilla on itse asiassa. Mutta tällaisten ihmiskuvien tai uhkakuvien luominen, joihin minusta ed. Vähänäkkiin syyllistyi, on aika outoa.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en ole käynyt niissä traktoritilaisuuksissa enkä sen yhden kerran jälkeen Lapissakaan. Mutta häviävän lyhyessä Kymmenen uutisten tuokiassa, joka otettiin silloin tien vastustamisen yhteydessä — en muista tien nimeä — ehdin nähdä töihin tulleiden lappilaisten kannanotot ihan konkreettisesti, miten he

suhtautuivat etelästä bussilasteittain tulleisiin erivärisiin, ehkä en sano pelkästään vihreisiin, ettei se loukkaa ed. Haavistoa, ihmisiin. Kyllä se osoittaa sitä kiusaa, mikä elannostaan taistelevalle Lapin ihmiselle näistä koituu.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki tarkoittanee Jerisjärven tiehanketta. Olin itse vähän sen jälkeen kiertämässä muualla Lapissa sikäläisen vihreän, Inarista kotoisin olevan lääkärin kanssa, joka oli paikallisena vihreänä aktiivina mukana. Itse en ollut missään tekemisissä Jerisjärvi-asiaassa. Hän kertoi, että siellä oli paljon paikallisia ihmisiä. Hän oli heidän mukanaan, ja hänet oli sieltä pidätetty. Juuri tällaiset kuvat, että bussilastilla olisi tultu etelästä, ovat juuri niitä kuvia, joihin äskeisessä puheenvuorossa viittasin.

Ed. K a a r i l a h t i: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus teki vuonna 1982 periaatepäätöksen, jonka mukaan Vuotoksen allasta ei rakenneta. Päätös oli tarkoitettu todennäköisesti myös lopulliseksi. Tätä näkemystä ovat puoltaneet eduskunnan päätökset, yhteensä jo 32 miljoonaa markan rahoitukset, kyseessä olevan alueen elvyttämiseksi. Periaatepäätös pohjautui mittaviin ja painaviin ympäristöselvityksiin.

Lisätietoa allashankkeiden ympäristövaikutuksista on tullut tuon periaatepäätöksen jälkeen. Eilen ja tänään käytetyissä puheenvuoroissa on kerrottu faktoja Vuotoksen altaasta. On tuotu esille mm. paikalliset näkökulmat, työllisyysnäkökulmat, enkä lähde niitä puheenvuorossani toistamaan.

Hallituksen vastauksen antoi ministeri Juhanalo. Vastauksessa pidetään perusteltuna rakentamista sähköhuollon kannalta. Henkilökohtaisesti edustajana en voi kytkeä energiapolitiikkaa nyt kyseessä olevaan rakentamishankkeeseen. Hallitusohjelman mukaan eduskunnalle tuodaan selonteko energiapolitiikasta. Mikäli nyt on tarkoitus ottaa kantaa energiapolitiikkaan, tulisi se mielestäni selkeästi esittää. Olen vaihtoehtojen energialähteiden käyttöönoton kannalla, mikä ei poissulje uuden ydinvoimalan rakentamista, mikäli säästötoimin ei riittäviin tuloksiin päästä.

Ympäristöselvityksiin pohjautuen olen Vuotoksen altaan rakentamista vastaan. Koska ed. Pulliaisen tarkoituksena on ilmeisesti epäluottamuslauseen antaminen hallitukselle, vetoankin yksityisenä edustajana pääministeri Ahoon, että hän ei tulkitsisi ed. Ukkolan tekemää ponsiesitystä epäluottamuslauseeksi.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Lyhyesti vielä Vuotos-asiasta. Niin kuin on käynyt selväksi, Vuotos lisäisi sähkökapasiteettia Suomessa 1 prosentti. Ei se ole paljon. Hinta olisi varsin suuri, yli 1 000 miljoonaa markkaa. Kemijoki Oy:hän pitää tätä hanketta kannattavana vain sillä ehdolla, että se saa siihen työllisyysrahoja eli valtion veromarkkoja. Tätä ei ole kovin paljon haluttu tuoda esille.

Haitat altaasta olisivat ilmeisen suuria niin kuin on jo tullut esille. Ensinnäkin menisi pysyviä työpaikkoja tuolta alueelta maataloudesta, porotaloudesta ja myös metsätyömiehiltä. Ympäristöhaittoja tulisi varsin paljon, sillä allaspohjasta lähtisi veteen mutaa, rapaa, elohopeaa. Se leviäisi allasveden mukana alapuoliseen Kemijärveen, Kemijokeen, ja nähtävästi Perämeren myöten sitä saataisiin. Kemijoen vesi olisi oluen näköistä, mutta paljon paljon huonompaa.

Asiaan liittyy pari poliittista suurta kysymystä.

1982 tehtiin päätös siitä, ettei allasta rakenneta. Sen jälkeen allasaluetta on elvytetty yli 30 miljoonalla markalla. Eduskunta on näissä päätöksissä ollut yksimielinen. Näitä elvytyspäätöksiä ovat olleet tekemässä eli rahanantopäätöksiä alueelle ministerit Aho, Väyrynen, Juhantalo, Kanerva ja Pokka. Nyt ministereinä he ovat valmiita hukuttamaan sen alueen, jota he ovat olleet itse elvyttämässä. Minusta tämä on aika iso kysymys. Voiko valtion rahoja tällä tavalla joku hukata ilman minkäänlaisia seuraamuksia? Tämä asia on selvitettävä.

Varmasti joku joutuisi vastuuseen, jos esimerkiksi paljon kiistellyn oopperatalon osalta tehtäisiin niin, että nykyinen hallitus päättäisi huomenna iltakoulussaan, että se pukataan nurin. (Ed. Jaakonsaari: Se olisi taloudellisesti kannattavaa!) — Se olisi ilmeisesti taloudellisesti kannattavaa, mutta varmasti joku joutuisi vastuuseen siitä, että siihen on jo pantu valtion rahaa ja sitten hallitus sen kuitenkin hävittäisi. Varmasti siitä joku joutuisi vastuuseen. (Ed. Rinne: Se on sitä poliittista vastuuta!) — Ehkä se olisi poliittista vastuuta, mutta luulenpa, että liitturaita saataisiin vaihtua myös raitahousuihin ainakin joiltakin ja hameet vähän toisennäköisiksi, jos tällaista hulluutta tehtäisiin. Vuotoksella voisi näin tehdä näköjään, jos ei tässä jotakin tolkkua tule.

Ensin elvytetään, pannaan valtion rahaa yli 30 miljoonaa, ja sitten hukutetaan koko alue. Samat herrat ovat antamassa rahaa ja hukuttamassa.

Voivatko he todella tehdä niin? (Ed. Jaakonsaari: Suomessa voivat!) — En tiedä. — Tämä Aho-han edustaa uutta poliittista kulttuuria. Katsotaan, voiko hän ensin elvyttää. Ahokin on ollut näitä rahoja antamassa niin kuin Pokkakkin ja sitten hukuttaa perään. Hukkaa siis valtion rahoja ja puhuu sitten vielä säästöistä. (Ed. Rinne: Se on tuttua maataloudesta!) — Ilmeisesti maataloudessa on totuttu kaikenlaiseen, mutta Lapissa ei tällaiseen totuta koskaan.

Sitten tähän liittyy vielä kysymys kunnallisesta demokratiasta. Miten voidaan kävellä Pelkosenniemen kunnanvaltuuston päätöksen yli? Siksikö, että se on pieni kunta? Pelkosenniemen kunnanvaltuuston päätös on selkeä eikä se ole miksiäkään muuttumassa, jos ei niitä valtuutettuja sieltä panna vankilaan jollakin keksityllä syyllä, jota tuntuu nyt haettavan, että saataisiin päätökset muuttumaan. Puhutaan siitä, että on asianosaisia, kun siellä allasalueella on maata. Mutta siellähän käytiin allasvaalit, nimenomaisesti hyvin kiihkeät allasvaalit, ja valtuustoon tuli ihmisiä, jotka puolustavat aluettaan ja ovat allasta vastaan. Tämä oli se päällimmäisin kriiteeri.

Ette te varmasti uskaltaisi Helsingin kaupunginvaltuuston yli kävellä, arvoisat herrat ministerit, Aho ja kumppanit. Jos te esimerkiksi hakisitte paikkaa ydinvoiman jätteen hautaamiselle, Helsingistä saataisi sellainen löytyä esimerkiksi Linnanmäen kalliokosta. Jos Helsingin kaupunginvaltuusto sanoisi ei, te ette varmasti toteaisi, että no cipä sillä mitään merkitystä, pannaan se sinne kuitenkin. Pienelle te uskallatte tehdä mitä vain näköjään, koska se on pieni. Mutta kun te teette pienelle tällaista, se juuri teidän epädemokraattisuutenne osoittaakin.

Pitää tietysti olla energiaa, se on selvä. Miten Suomen energiakysymys järjestetään? Säästöjä, yritetään niitä todella kaikilla tasoilla, ja maakaasua. Pohjoisessakin siihen on nyt hyvät mahdollisuudet, sillä Barentsinmeressä on maakaasua sekä Norjan alueella että Neuvostoliiton puolella. Joka tapauksessa maakaasuputki tullaan vetämään Suomen Lapin läpi Barentsinmereltä, kun Keski-Eurooppaan maakaasua tullaan toimittamaan. Lapissa on monta sellaista kohdetta, jotka voisivat maakaasua ottaa käyttöön. Sellaisia ovat ainakin Rovaniemen kaupungin energialaitos, Kemi energialaitoksineen, Veitsiluoto, Metsä-Botnian Kemin tehtaas ja Outokumpu Oy:n jaloterästehdas. Maakaasu on varmasti hyvä vaihtoehto. Täällä oli joku, joka pelkäsi, että tulee liikaa riippuvuutta. Otetaan

maakaasua sekä Norjasta että Neuvostoliitosta, niin ei näitä poliittisia ja muita pelkoja tähän tarvitse liittyä.

Minä Lapin kansanedustajana kannan huolta Lapin työllisyydestä, mutta en ole valmis panemaan 1 000:ta miljoonaa markkaa väliaikaisiin työpaikkoihin tilanteessa ja ratkaisussa, joka veisi pysyviä työpaikkoja alueelta. 1 000 miljoonaa markkaa siihen menisi, pariinsataan väliaikaiseen työpaikkaan. Se on iso summa.

Hyvä työkohde pohjoisessa olisi esimerkiksi Rovaniemen—Kelloسلän rautatien peruskorjauksen välitön aloittaminen ja rautatien jatkaminen Murmanskin rataan. Silloin oltaisiin yhteydessä Jäämeren aina auki olevaan satamaan. Sitä voitaisiin käyttää Koillisväylän kautta tapahtuviin Suomen kuljetuksiin, ja toisaalta rata-yhteyden avaaminen lisäisi Kemian sataman käyttöä, koska neuvostoliittolaisilla on tarvetta kuljettaa Kuolan tuotteita Suomen kautta Keski-Eurooppaan, kuten selvitykset osoittavat.

Mitä vielä tulee työllisyyteen, onhan se aikamoinen hurskastelujoukko tämä hallitus. Se puhuu nyt Lapin työllisyyden parantamisesta, kun se puhuu Vuotoksesta, joka ei ollenkaan muuten ehdikään vaikuttaa näihin lamakauden työllisyyslukuihin. Samaan aikaan se puuhaa työllisyyslain heikentämistä tai oikeastaan on jo sitä heikentänyt. Työllisyyskerroin on väärä, lain henkeä rikkova, ja tämä vie Lapista nyt koko ajan veloitetyöpaikkoja. Työllisyyslakia pitäisi korjata, parantaa, kerroin pitäisi olla se 50 prosenttia vain eikä 80 prosenttia, niin kuin se on nyt, ja työsuhde pitäisi pidentää vuoteen. Jos Lapissa todella haluaa työllisyystilanteeseen nopeita ratkaisuja, vain työllisyyslaki on merkittävä. Tämä hallitus ei aio työllisyyslakia parantaa. Se aikoo sitä huonontaa, ottaa rahaa sieltä pois, ja samaan aikaan se puhuu toisella suupielellä työllistamisestä Vuotoksen kautta. Hurskastelua, sanon minä.

Ed. Korva puhui täällä Kemijoki Oy:stä ja Kemijärvestä. Kyllähän siinä kritiikkiäkin oli, mutta lieene tarkoituksenmukaisuutta se, että ed. Korva vaikenii siitä, että Kemijoki Oy:n rötökset eivät rajoitu menneisyyteen Kemijärven suhteen. Viime talvena, tänä keväänä Kemijärven alaraja on alempana kuin lupahdot sallivat. Tämän te, ed. Korva, jostakin tietystä syystä, arvaan niin, halusitte sivuuttaa.

Pääministeri A h o : Arvoisa puhemies! Ehkä on aika tässä yhteydessä jo arvioida tehtyjä kahta ponsiesitystä.

Ed. Pulliaisen ponnassa edellytetään, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi perusteellisen selvityksen Vuotoksen altaan taloudellisesti kannattavuudesta ja sen aiheuttamista ympäristö- ja inhimillisistä haitoista. Hallitus on ilta-koulussaan päättänyt velvoittaa kauppa- ja teollisuusministeriön laatimaan mainitut selvitykset hallitusta varten siten, että altaan ympäristöhaittoja koskevaan selvittelyyn osallistuu myös ympäristöministeriö. Selvitys tehdään mahdollisimman pikaisesti.

Mikäli allashanke etenee vesioikeuskäsittelyyn, on edessä vielä laajempi ja perusteellisempi hankkeen hyötyjen ja haittojen, siinä yhteydessä myös ympäristöhaittojen, arviointi. Iltakoulun päätös siis tarkoittaa luonnollisesti sitä, että kauppa- ja teollisuusministeriön ja ympäristöministeriön selvitykset saatetaan myös eduskunnan tietoon. (Ed. Tennilä: Mikä on sitten käsittelymuoto?)

Välikysymyksen ponnassa viitataan lähinnä asian käsittelytapaan. Kun kuitenkin ottaa huomioon välikysymyksen tarkoituksen eli sen, että sen tarkoitus ilmiselvästi on Vuotoksen allashankkeen torjuminen, hallitus tulkitseekin ed. Pulliaisen ponsiesityksen epäluottamuslauseeksi.

Toisessa, ed. Ukkolan tekemässä ponsiesityksessä puututaan allashankkeesta päättämisen tapaan. Tässäkin tapauksessa, ottaen huomioon välikysymyksen tarkoituksen, hallitus tulkitsee ponsiesityksen epäluottamuslauseeksi.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilän puheenvuoron johdosta ensinän haluaisin vielä kerran ottaa Vuotoksen aiotun rahoitussuunnitelman esille niiltä osin, mitä tulee valtion rahojen käyttöön.

Sikäli kuin minulla on oikeat tiedot, ja jos on väärät, niin pääministeri voi varmaan korjata, minun tietojeni mukaan tämän hankkeen toteutus tapahtuu lähes kaikilta osiltaan Kemijoki Oy:n oman tai lainaaman rahoituksen turvin. Se, mitä tässä on valtiolta edellytetty, on se, että mahdollisuuksien mukaan normaalia työllisyysrahoitusta käytetään raivaustöihin allasosalla, joka on 3 metriä syvemmällä alueella, täydellemmän raivaustuloksen tekemiseksi. Valtion rahoituksen ja työllisyysrahoituksen käytön kannaltahan tämä on vain vaihtoehtokysymys. Koska joka tapauksessa tuolla alueella työllisyysrahoitusta joudutaan käyttämään joihinkin kohteisiin, niin tässä nyt olisi vain sovitavissa, että osa tästä muutoinkin käytettävästä rahasta

pannaan tarkoituksenmukaiseen kohteeseen alal alueella.

Toinen asia, joka valtion rahoituksen osalta koskisi hanketta, on se, että mahdollisesti noin viidentenä hankkeen toteutusvuonna, jolloin suurimmat rakennustyöt alkavat patojen osalta, valtio osallistuisi Kemijoki-osakeyhtiön osakepääoman korotukseen, mutta sille osakepääomalle tulee normaali korkoraha myös valtiolle päin takaisin eli se on eräänlainen sijoitus.

Vielä Kemijärven vedenpinnan tämän kevään nostosta. Kun lähdin viikon alussa, vedenpinta oli normaalikorkeudessa, ja luulen, että muuttaman päivän viivästys on johtunut siitä, että tänä keväänä on ensimmäistä kertaa kunnolla täytetty Kokkosnevan allas.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen vähän pettynyt siihen, miten pääministeri tai hallitus on päättänyt tulkita täällä esitettyjä ponsia. Ed. Pulliaisen ponnesta on luettu ilmeisesti jotakin muutakin kuin se, mitä riveillä lukee. Kuitenkin ponsien esittäjien tarkoituksena oli se, että eduskunta pääsisi tehtyjen selvitysten jälkeen ensinnäkin keskustelemaan Vuotoksesta ja toisaalta ottamaan kantaa tehtyjen ympäristö- ja taloudellisten selvitysten pohjalta hankkeen järkevyyteen. Ihmettelenkin, mikä pelottaa hallitusta tilanteessa. Miksi hallitus ei halua, että eduskunta vielä pääsee asiasta keskustelemaan? Pelätäänkö, että ne selvitykset saattaisivat jotenkin muuttaa päätöksentekotilannetta ja muuttaa ehkä eduskunnan selkeämmin kielteiseksi Vuotos-päätökselle?

Pääministeri A h o: Arvoisa puhemies! Kun hallitus tulkitsee esitettyä pontta, emme suinkaan lähde siitä, että haluaisimme estää eduskuntaa pääsemästä vaikuttamaan asian jatkokesittelyyn. Päinvastoin, niin kuin äskeisessä selostuksessani kerroin, hallituksen tarkoituksena on saattaa eduskunnan tietoon kaikki ne sekä taloudelliset selvitykset että ympäristöselvitykset, joita Vuotos-hankkeesta tehdään. Tässä suhteessa toivon, että eduskunta voisi luottaa hallitukseen, mutta se ei näköjään sitä tee, ja tästäkin syystä on syytä tulkita kyseinen ponsiesitys epäluottamuslauseeksi.

Ed. J a a k o n s a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin sunnuntaina pääministerin haastattelutuntia radiosta ja ilahduin kovasti pääministerin lähestymisestä suhteesta Vuotos-hankkeen arvostelijoihin. Te

myönsitte radiossa, että kritiikillä on sija prosessissa. Nyt kuitenkin paluu vanhaan on ilmiselvää. Hallitus ei näe mitään mahdollisuutta siihen, että eduskunta aidosti ratkaisisi asian.

On hyvä asia, että eduskunta saa ympäristöselvitykset tietoonsa. Mutta jaetaanko ne meidän pöydillemme, kaappeihimme, kenties kirjastoon vai voisiko hallitus sitoutua esimerkiksi tiedonannon muodossa annettavaan informaatioon eduskunnassa, jotta eduskunta ja sen valio-kunnat voisivat sitten aidosti ratkaista kysymyksen, josta myös hallituspuolueitten eduskuntaryhmissä on erilaisia mielialoja? Mielestäni sellaisen ruoskparlamentarismien aika on ohi, että hallitusryhmät ikään kuin kepillä komennetaan piiloutumaan riviin ja äänestämään siitä, luottavatko ne hallitukseen vai eivät, koska kysymys on itse asiasta eli Vuotoksen altaan rakentamisesta, joka on paitsi suuri taloudellinen myös itse asiassa eettinen kysymys.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on useampikin ministeri osallistunut keskusteluun ja kaikkien puheenvuorot ovat menneet hieman eri tavalla. Hallituksen virallisessa vastauksessa, jonka ministeri Juhantalo esitti, todetaan, että hallitus on päättänyt, että rakentamista ryhdytään valmistelemaan, siis selvä rakentamispäätös. Toisaalta ympäristöministeri on antanut ymmärtää, ettei tässä nyt ole oikeastaan vielä päätetty yhtään mitään. Pääministeri tulee ja sanoo, että eduskunnalle annetaan tieto, ja antaa jopa ymmärtää hieman, että me voisimme jopa vaikuttaa. Oikeusministeri totesi jokin aika sitten täällä, ettei eduskunta tästä voi mitään päättää, vaan vesioikeus päättää ja te voitte olla mitä mieltä tahansa, näin asia hoidetaan.

Ihmettelen todella vielä sitä, että kun ponsiesitykset edellyttäisivät toteutuessaan sitä, että eduskunta todella voisi jotain näistä asioista sanoa ja lausua mielipiteensä selvitysten jälkeen, niin te olette sitä mieltä, että ei, se on epäluottamuksen osoitus hallitusta kohtaan. Päinvastoinhan tässä tavallaan antaudutaan jopa hallituksen selontekojen ja selvitysten varaan. Mehän osoitamme toisaalta luottamusta nimenomaan hallitukselle, kun me vain toivomme, että tekisitte joitakin selvityksiä, joitten pohjalta sitten voisimme tehdä suuntautumis-päätöksen asiasta. Miksi meiltä se kielletään?

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkoksi siihen, mitä ed. Helle

sanoi, pitää muistaa se, että syksyllä 1983, vuosi myöhemmin kuin silloinen hallitus käsitteli hankkeasia iltakoulussaan, se päätti yksimielisesti, että ei rakenneta, ja toi kannanottonsa yksiselitteisesti eduskunnan tietoon ja vielä esitti elvytykseen määrärahoja. Tämän kannan eduskunta viiteen kertaan siunasi, niin kuin välikysymyskeskustelussa toin esille.

Nyt on tietysti mielenkiintoista, että me luotamme Esko Ahon hallitukseen niin paljon, että se valmistelee oikeudenmukaisesti ja perusteellisesti asian ja tuo tänne uuden kannanoton ja selvityksen tilanteessa, jossa eduskunta on ollut yksimielisesti tätä hanketta vastaan viisi kertaa. Siis meidän luotamme teihin, herra pääministeri, ja teidän kabinettiinne varsin suuressa määrin, ja kuitenkin te sanotte, että epäluottamusta on hillittömästi. (Ed. Jaakonsaari: Mutta hän ei luota eduskuntaan!) — Niin, hän ei luota eduskuntaan tietenkään.

Pääministeri A h o : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin palaan siihen, mitä sunnuntaina pääministerin haastattelutunnilla sanoin tästä hankkeesta. Minusta on hyvin selvää, että tässä on sekä myönteisiä että kielteisiä tekijöitä vaikuttamassa lopputulokseen. Luulen, että kaikki sen täällä myöntävät. Jokainen näkee, että on hyötyjen ja haittojen arviointikysymys, asettuuko tämän hankkeen kannalle vai ei, ja tuskinpa on yhtään ainutta sellaista päättäjää, joka katsoo, että tässä on vain myönteisiä tai vain kielteisiä puolia. Jos on, niin luulen, että kysymys on aika yksiselimäisestä tai jopa sokeasta päätöksentekijästä.

Tässä suhteessa hallituskin on joutunut tuon arvioinnin tekemään, joutuu sen tekemään vielä senkin jälkeen, kun sekä taloudellisia että ympäristöllisiä lisäselvityksiä on tehty. Tässä mielessä minusta on turha käydä tässä taiteilemaan, mitä välikysymyksellä tarkoitetaan ja mitä ei. Minä olen ymmärtänyt niin, että välikysymyksen tekijöiden tarkoituksena on pysäyttää tämä hanke ja he vastustavat tätä hanketta, eikä siinä ole mitään huonoa eikä pahaa. Se on välikysymyksen tekijöiden näkemys ja aivan varmasti perusteltu näkemys, jota kunnioitan.

Kysymys on nyt vain siitä, että kun hallitus on oman ratkaisunsa tehnyt, se joutuu täällä punnittavaksi, ja tästä syystä minusta on reilua, että välikysymysäänestys käydään, niin kuin pitää käydä, välikysymyksen tekijöiden kannan, siis hankkeen pysäyttämisen, ja hallituksen kannan, hankkeen jatkamisen, välillä. Siitä syntyy äänes-

tys, kun eduskunta ottaa ponsiesityksiin kantaa, ja siksi on minusta luonnollista, että tuo ponsiesitys tulkitaan hallituksen puolelta epäluottamuslauseeksi.

Mitä tulee ed. Helteen väitteisiin siitä, että eduskunta ei pääsisi tähän asiaan enää lainkaan mukaan, kyllä eduskunta pääsee, hallitus on sen luvannut, eikä meillä ole mitään syytä estää eduskuntaa keskustelemasta tästä asiasta. Päinvastoin, niin kuin lupasin, tulemme myös saattamaan eduskunnan tietoon ne selvitykset, joita sekä taloudellisista että ympäristönäkökohdista saadaan. (Ed. Jaakonsaari: Missä muodossa ne tulevat?) — Mitä tulee siihen tapaan, jolla se tieto eduskunnalle saatetaan, meillä on monenlaisia mahdollisuuksia siihen. Edustajat voivat sitä kysyä, mutta uskon, että sitä ei tarvitse kysyä. Hallitus kyllä pitää huolen siitä, että se tieto tänne tavalla tai toisella saatetaan. Toivon, että siihen edustajat luottavat.

Lopuksi haluaisin kiinnittää huomiota siihen puheenvuoroon, jonka ed. Tennilä käytti ja joka oli hyvin kaunista puhetta, mutta sen puheen taustalta kaikui sellainen ajatus, että rahaa, jolla erilaisia hankkeita yhteiskunnassa toteutetaan, saadaan painokonetta pyörittämällä. Valitettavasti erityisesti nyt elämme sellaista aikaa, jolloin tämä ei ole mahdollista. Minusta asioihin, tämä koskee myös Vuotos-hanketta, meidän täytyy Suomessa yhä enemmän paneutua myös niiden taloudelliselta kannalta. Me elämme todella vakavassa tilanteessa.

Esimerkiksi ajattelen tällä hetkellä tälläkin viikolla tehtyjä ratkaisuja tai niitä kysymyksiä, joita on käsitelty tällä viikolla. Ne kaikki ovat osoittaneet sen, että meidän on pakko Suomessa tehdä sellaisia investointeja tulevaisuuteen, jotka pitävät huolta myös tämän maan taloudellisesta hyvinvoinnista. Se painaa tässäkin ratkaisussa ja tulee painamaan yhä enemmän myös tulevaisuuden ratkaisuissa.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä arvostelin teitä siitä, että te olette hävittänyt 30 miljoonaa markkaa. Tekin, herra pääministeri, olitte myöntämässä niitä rahoja ja nyt te hukutatte saman alueen, johon ne rahat pantiin.

Pääministeri A h o : Arvoisa puhemies! Tässä on kysymys hankkeesta, joka taloudellisesti kantaa itse itsensä. Valtio tulee osallistumaan, niin kuin ed. Korva sanoi, ainoastaan työllisyysrahoituksen muodossa allasalueen kunnostami-

seen ja toisaalta mahdollisesti osakepääoman muodossa Kemijoki Osakeyhtiölle. Kaikilta muilta osin tämä hanke on siis taloudellisesti itse itsensä kannattava, ja uskon, että kaikki ihmiset Lapissa toivovat, että myös muita tämän tyyppisiä hankkeita Lappiin löydettäisiin, hankkeita, joilla saataisiin maakuntaan työtä ja toimeentuloa ihmisille. (Ed. Tennilä: Te olette jo panneet 32 miljoonaa siihen elvytykseen!)

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitän vielä kerran arvoisan pääministerin huomiota siihen, että kun esitin hallituksen vastaukseen omat kommenttini, palautin mieleen, että pohjana koko tässä hommassa on viisinkertainen eduskunnan yksimielinen kannanotto sen puolesta, että ei rakenneta, ja sitä päätöstä ei ole eduskunta muuttanut. Se on ollut harvinaisen selvä ja yksiselitteinen. Teidän oman puolueenne kaikki läsnä olleet kansanedustajat eri vaiheissa ovat olleet tällä kannalla.

Minusta on erinomaisen joustavaa opposition puolelta, että me toimimme tämän ponsiehdotuksen tässä muodossa esille eli tunnustimme, että hallituksella on legitiimi oikeus, muodollinen oikeus, valmistella mitä tahansa, myös tämän laatuaisia asioita, mutta myös toisaalta, että toki eduskunnalla on moraalinen oikeus saada tässä tilanteessa ja tässä päätöstaustatilanteessa itselleen tietoon, mitä te teette, mitä te suunnittelette, mikäli jatkatte hanketta. Tämän jälkeen te toteatte sen, mitä äsken totesitte. Minä en, arvoisa pääministeri, oikein ymmärrä, mitä teidän aivoissanne liikkuu.

Pääministeri A h o: Arvoisa puhemies! Minun aivoissani liikkuu ajatus siitä, että kun olemme jotakin mieltä, niin olemme sitä reilusti.

Ed. Pulliainen, jos vastustatte allashanketta, vastustakaa sitä. Siihen teillä on täysi oikeus ja jopa velvollisuus, jos olette sitä mieltä. Äänestys käydään siitä eduskunnassa tuossa yhteydessä, kun ed. Pulliaisen ponsiesityksestä äänestetään. Minusta on turha kierrellä ja tehdä erikoisia kompromissejä. Tästähän äänestyksessä on kysymys. Niin kuin jo aiemmin sanoin, ilman muuta huolehdimme siitä, että eduskunta saa tietoonsa ne seikat, jotka vaikuttavat hallituksenkin tulevaan päätöksentekoon.

Mitä tulee siihen, että tässä kysymyksessä ovat monet muuttaneet käsityksiään, niin valitettavasti ed. Pulliainen, meillä on edessä tällä vuosikymmenellä monia muitakin ratkaisuja,

joissa joudumme muuttamaan perinteisiä käsityksiämme myös kotoisista syistä. Olen huomannut, että täällä salissa monet ovat muuttaneet käsityksiään ulkoisista syistä, meidän maamme rajojen ulkopuolella tapahtuneiden asioiden takia, mutta nyt olemme tilanteessa, jossa joudumme muuttamaan monissa asioissa käsityksiämme kotoisista, oman maamme sisällä tapahtuneista taloudellisista syistä.

Ed. R ö n n h o l m (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen myös ollut aikoinani tekemässä Vuotos-päätöksiä ja olen tänään jo aiemmin kertonut, että tämä keskustelu on ollut sikäli valaisevaa, että keskustelun aikana on voinut perustellusti seurata uusia näkemyksiä Vuotos-kysymyksestä. (Ed. Helle: Te ripittäydytte!) — Minä ripittäydyn sillä tavalla, että olen tyytyväinen, että tulini valittua eduskuntaan, että voin tuon vanhan tyhmyyteni tulla korjaamaan ja osoittaa nyt sellaista kasvua, että tällainen ratkaisu kuin tärkeä Vuotoksen rakentaminen tulee mahdolliseksi.

Totesinkin, että tämä ei ole ollenkaan huonompia hallituksen toimenpiteitä. (Ed. Jaakonsaari: Ydinvoimamiehet yhtykää!) — Kyllä tämä sopii hyvin ydinvoimankin kanssa yhteen, mutta on todettava myös, että vaikkei ydinvoimaa tänne tulisikaan niin tätä kyllä tarvitaan. — Olen ihan varma siitä, että vesivoimaa kannattaa käyttää ja jättää fossiilisia polttoaineita käyttämättä. Silloin kun meillä ydinvoiman ohella ei ole käytettävissä muita kuin fossiilisia polttoaineita, siinäkin yhteydessä tarvitaan säätövoimaa, mutta ennen muuta vesivoima varmasti käytöltään on sellaista, ettei se missään olosuhteissa jää käyttämättä, oli kyse minkälaisesta energian tarpeesta tahansa. Kaikkiin ennustettiin tule aina mahtumaan Vuotoksen tuottama energia. Ei ole epäilystäkään siitä, ettei se tulisi käytetyksiärkeviin tarkoituksiin. Luulen, että Lappikin sitä jo yksistään tarvitsee.

Ed. H a u t a l a: Arvoisa puhemies! Haluaisin hetkeksi vielä palata siihen kaksijakoisuuteen ja ristiriitaisuuteen, jopa jakomielisyyteen, jota tässä salissa on ilmennyt keskustelua käytäessä.

Kun esimerkiksi pääministeri puhuu hyötyjen ja haittojen arviointikysymyksistä niin kuin äsken tai kun hän mainitsee investoinnit tulevaisuuteen, jotka sitten takaavat kansalaisten hyvinvoinnin, niin minusta kysymys on siitä, että tässä salissa on kaksi täsmälleen erilaista lähestymistapaa taloudellisiin kysymyksiin. Toiset otta-

vat huomioon ympäristönäkökohdat taloudenpidon tärkeänä osana. Toiset eivät osoita minikäänlaista ekologista lukutaitoa, jota 1990-luvulla vaadittaisiin, vaan lähtevät edelleen siitä, että ympäristö on jotakin muuta ja talous on toinen asia.

Vielä näyttää olevan niin, että täällä jotkut, jotka ovat täysin ekologisesti lukutaidottomia, kutsuvat itseään realisteiksi ja väittävät muiden olevan haihattelijoita. Minusta tämä on hyvin harhaanjohtava käsittelytapa, ja olen varma, että vuosi vuodelta osat vaihtuvat. Käy niin, että realisteista tulee haihattelijoita ja haihattelijoista realisteja.

Haluan esittää pari esimerkkiä siitä, miten tämä ristiriitaisuus ja kaksijakoisuus näkyy Vuotos-keskustelussa. Sehän näkyy jo siinä, jos vertaamme ministeri Pietikäisen ja ministeri Juhantalon ajatuksia ja ehdotuksia. Nehän ovat kuin kahdelta aivan eri planeetalta. Tarkoitukseksi ei nyt suinkaan, arvoisa puhemies, ole ikään kuin antaa hallitukselle ekomekkoa siitä, että sillä on niin hyvä ympäristöministeri kuin Sirpa Pietikäinen, vaan ehkä pikemminkin kiinnittää huomiota siihen, että hallitus on ennemmin tai myöhemmin vaikeuksissa ympäristöministeriön kanssa, jos se ei lainkaan ota huomioon uutta taloudellista ajattelutapaa, joka haluaa kytkeä ympäristölähtökohdat mukaan päätöksentekoon ja joka toisaalta vähintään yhtä tärkeänä asiana haluaa kytkeä kansalaiset mukaan päätöksentekoon.

Nyt kun ed. Pulliaisen ponnessa perätään selvitystä ympäristövaikutuksista ja inhimillisistä haitoista ja taloudellisesta kannattavuudesta, niin on aivan selvä asia, että jos nämä selvitykset tehdään ministeri Juhantalon hyvin teknis-taloudellisesta ajattelusta käsin, joka ei kunnioita kansalaisten mielipiteitä, niin selvityksen tulos on täysin toinen kuin jos se tehdään niistä lähtökohdista, joita esimerkiksi ympäristöministeriö ja ministeri Pietikäinen ovat keskustelussa edustaneet. Voidaan ehkä sanoa niin, että hallitus ansaitsee ainakin vihreiden luottamuksen, mikäli se suostuu myöntämään, että tällainen kaksijakoisuus on vielä olemassa ja uskoo, että ympäristövaikutuksia ei voida arvioida ottamatta nimenomaan ympäristötietoutta ja nykyaikaista ympäristötietoutta huomioon.

Ed. Aittoniemi sanoi, että vihreät katselevat aitan oven avaimenreiästä pimeään luontoon. Hyvin helposti on tällainen tilanne tietysti silmiemme eteen loihdittavissa, mutta itse asiassa haluan sanoa, että tuskinpa ed. Aittoniemi on

kovin kaukonäköinen tai valistunut tai avarakatseinen, mikä olisi hänen oman kielikuvansa käänteinen puoli. Minusta hänen lausuntonsa niin kuin suurin osa tässä salissa käytetyistä puheenvuoroista edustavat 1800-luvulta periytyvää taloudellista ajattelua. (Ed. Aittoniemi: Ahdasmielinen en ole!)

Mielestäni Vuotos-kysymyksessä pitäisi laatia hyvin selkeä elinkeinopoliittinen ohjelma, joka ottaa ympäristötaloudellisen näkökohdan mukaan. Se lähtisi luontaiselinkeinojen mahdollisuuksien parantamisesta, ehkä kestävästä matkailusta. Sitäkin mielestäni voi olla olemassa. Se lähtisi siitä ajatuksesta, että ehkäpä Vuotoksen aluetta voitaisiin käyttää johonkin muuhun energian tuotantoon. En tarkoita sitä, että se istutettaisiin täyteen energiapajua tai että sinne tulisi hirvittävästi tuulimyllyjä, mutta minusta nykyaikainen ympäristövaikutusten arviointi, ympäristötaloudellinen menettely ottaisi huomioon myös muut mahdolliset hyödyt, joita tämä alue voisi tuottaa sen sijaan, että se hukutettaisiin.

Sitten on olemassa Pohjoiskalotti-yhteistyö, joka mahdollisesti voisi johtaa siihen, mitä vihreätkin hallitusneuvotteluissa ainakin päivällispöydässä supattivat tulevan ministerin Pokan korvaan, että ryhdyttäisiin pohtimaan vakavasti Muurmännin rataa. Sehän olisi yksi tapa työllistää rakennusmiehet Lapissa, mutta ei se tavara sinne tietenkään itsestään kävele, se on selvä. Se vaatisi hyvin kokonaisvaltaista elinkeinopoliittista ajattelua.

Sitten vielä päätöksentekomenettelystä. Ed. Ukkola on puhunut siitä, että allaskuntien asukkaiden keskuudessa pitäisi järjestää kansanäänestys. Itse katson, että tämä on melko lailla mahdoton ajatus. Minusta paikallisilla asukkailla — ja tarkoitan nyt allaskuntien asukkaita, en esimerkiksi Lapin läänin asukkaita, koska silloin yhtä hyvin voimme laajentaa kysymyksen valtakunnan laajuiseksi tai vaikkapa Euroopan laajuiseksi — mutta on ihan itsestäänselvästi, täytyy olla, veto-oikeus hankkeessa, joka osoittautuu tuhoisaksi. Tässä mielessä paikallisia asukkaita tulee kuunnella. Mutta kyllä minusta Suomen valtiovallalla on hyvin selkeä vastuu siitä, että ratkaisu tehdään mahdollisimman vastuullisesti ja tietäen, että siellä ihmiset ovat melko lailla selkä seinää vasten työllisyysongelmien kanssa. Ei tietenkään voida ajatella niin, että Vuotos olisi työllisyyspoliittinen ratkaisu. Kyllä sen täytyy voida olla energiapoliittinen ratkaisu, jos lähdetään siitä, että sellaisena siitä saataisiin

hyötyä, ja tätä en voi itse hyväksyä. Vaihtoehtoja on paljon.

Sitten haluaisin, arvoisa puhemies, vielä puhua siitä, että en pidä yhtään mahdolltomana sitä, että tämän kaltaisista hankkeista tulee aika pian muutakin Eurooppaa kiinnostavia kysymyksiä. Näinhän kävi silloin, kun erämaalaisista päätettiin, kun päätettiin, että Suomi ryhtyy hakkaamaan Euroopan melko lailla viimeisiä erämaa-alueita. Haluaisin vain muistuttaa siitä, että ympäristön pelastaminen on ehkä yksi nopeimmin kansainvälistyviä liiketoimintamuotoja tänä päivänä. Mutta sekin perustuu vastavuoroisuuteen, siihen, että jonakin päivänä tällä vuosikymmenellä vielä on aivan luonnollista, että suomalaiset ovat huolissaan siitä, että Ranskan jokia saastutetaan tai että Venäjän metsiä hakataan. Eli tässäkin todella tarvitaan oivallusta siitä, että elämme aika lailla muuttuvassa maailmassa. Ei Vuotos voi olla pelkästään paikallisten asukkaiden päätettävissä. En myöskään pidä maanpetostoimintana sitä, että ympäristöliikkeet kansainvälistyvät. Päinvastoin se on huolenpitoa koko meidän yhteisestä luonnon perinnöstämme, jotta sitä jäisi tuleville sukupolville.

Aivan oma lukunsa on se, että Suomen ympäristölainsäädäntö on pahasti ajastaan jäljessä. Esimerkiksi pidän itsestään selvänä, että ympäristöjärjestöillä pitäisi olla oikeus olla asianosaisia oikeuden edessä, kun näinkin suurista hankkeista kuin Vuotoksen allas käydään päättämässä. Eli Suomessa pitäisi lakeja muuttaa tältä osin vastaamaan yleiseurooppalaista ja pohjois-amerikkalaista käytäntöä.

Minusta me voimme hyvin luottaa siihen, että ympäristövaikutusten arviointiprosessi johtaa oikeudenmukaiseen ja vastuulliseen tulokseen, jos se toteutetaan niin, että se lisää ihmisten vaikutusmahdollisuuksia, ympäristöjärjestöt ovat asianosaisia ja paikallisilla asukkailla on viime kädessä veto-oikeus siihen, että mitään tuhoisia hankkeita ei tehdä. Mutta kun olen lukenut hallituksen vastausta, minusta se on niin paljon vanhanaikaisen taloudellisen ajattelun kannalla, että hyvin huolissani jätän tämän asian hallituksen haltuun. Kyllä eduskunnan tulee vielä voida tähän palata ja arvioida, miten hallitus on selvinnyt ympäristövaikutusten arviointiprosessista.

Ed. M. L a u k k a n e n: Arvoisa puhemies! Arvoisat Suomen kansan edustajat! Vuosina 1940—41 silloinen eduskunta päätti edistää vesi-

voiman rakentamista säättämällä poikkeuslakeja asiaa vauhdittamaan. Kun saksalaiset joukot perääntyivät Lapista lokakuussa 1944, he viimeisinä töinään räjäyttivät Kemijoen ylikulkusillan lähellä Kemiä. Tuolloin aloitettiin vapaana virranneen Lapin elämänväylän Kemijoen kahlitseminen siltatyön varjolla, jonka huijauksen suunnamiseen osallistui myös silloinen eduskunta pidentämällä vesivoiman rakentamisen mahdollistavaa poikkeuslakia viidellä vuodella. Maakunnan jokivarren miehet Kemihaaran ja Ounasjoen rantaa pitkin Enontekiölle saakka luulivat, että kysymyksessä oli vain siltahankkeen toteuttaminen, mutta kesällä 1948 joutuivat totuuden eteen havaitessaan, ettei vuosisatainen kalannousu enää toteutunutkaan. Ensin epäiltiin, että se oli vain väliaikaista, mutta pian kävi ilmi, ettei se ollutkaan. Pato oli sulkenut Kemijoen lohen ja muun vaelluskalan nousun peruuttamattomalla tavalla.

Myöhemmin kävi ilmi, ettei lupaehtojen mukaisia kalannousuteitä ollut rakennettu koskaan lukuun ottamatta kuuluisaa Isohaaran kalahissia, jota tosin kalat eivät osanneet käyttää. Muualla maailmassa, mm. Norjassa, Irlannissa, Kanadassa ja Yhdysvalloissa, oli jo tuohon aikaan rakennettu hyvin toimivia kalaporaita, joiden ansiosta vaelluskalakanta säilyi myös rakennetuissa joissa. Elinkeinonsa menettäneet jokivarren lohitalonpohjat ryhtyivät epätoivoiseen taisteluun voimayhtiöitä ja viranomaisia vastaan. Vuonna 1964 Pohjois-Suomen vesioikeus antoi päätöksen, jossa se hylkäsi katselmuskokouksessa tehdyt jokivarren ihmisten muistutukset lakiin perustumattomina ja 16 vuotta padon valmistumisen jälkeen antoi luvan voimalaitoksen rakentamiseen Kemijoen Isohaaraan.

Akateemikko Kustaa Vilkuna kommentoi tuota päätöstä seuraavasti: ”Sivullisesta päätöksen lukijasta tuntuu, että siinä on siunattu siististi erittäin räikeä ja vallaton teko luontoa ja vanhoja elinkeinoja vastaan, omaleimaista kulttuuria vastaan, kaunista maisemaa vastaan.” Tästä alkoi sarja uusia katselmuksia, korkeimman oikeuden ja vesioikeuden päätöksiä sekä uudelleenkäsitellyjä, jotka eivät ole kunniaksi sen enempää suomalaisen oikeuslaitoksen, viranomaisen, joki-yhtiön kuin eduskunnankaan toiminnan historian kirjoitukselle.

Marraskuussa 1979 matkusti tunnettu karvalakkilähetystö Helsinkiin ja miehitti oikeusministeriön, siis yli 30 vuotta padon rakentamisen jälkeen, perätäkseen korvauksia kalan menetyk-

sistä. Sen matkan seurauksena saatiin aikaan välipäätös, jolla aloitettiin korvausennakkojen maksu ja kalanhoitovelvoitteiden täyttäminen. Asian käsittely on jälleenkatselmusten osalta vielä kesken. Itse tapahtumasta on kulunut yli 40 vuotta.

Arvoisa puhemies! Sallinette tämän lyhyen matkan menneisyyteen. Koen sen välttämättömäksi siksi, että sodan jälkeistä vesistöjen rakentamisen historiaa vasten voimme syvemmin ymmärtää, mistä Vuotoksessa todella on kysymys. Urho Kekkonen, joka itse oli 50-luvulla innokas Pohjois-Suomen vesistöarakentamisen kannattaja tukiessaan Lappia taloudelliseen uuteen sodan jälkeiseen nousuun, totesi vuonna 1975, että ”Lapissa ristiriita vanhan ja uuden välillä on ilmeinen” ja että ”siinä on ainesosina muinaisia nautinto-oikeuksia, oikeudellisen turvattomuuden tunnetta, teollisen kehityksen edellytysten kovuutta ja pelkoa Lapin voimavarojen alistamisesta toisten ehdoilla muun Suomen käyttöön”.

Mielestäni on syytä vielä palauttaa mieliin, miten 60-luvulla toteutettiin Lokan ja Porttipahdan allashankkeet, jotka merkitsivät yli 600 ihmisen poismuuttoa ikimuistoisista vanhan Sompion lapinkylistä. Paikalliset asukkaat saivat vihiä allashankkeesta siten, että maanmittarit tulivat mittomaan kepeillänsä asukkaiden kotipihoja, myöhemmin siitä, kun jokiyhtiön maanostajat hakivat vuorotellen isäntiä taloista maakauppojen tekoon Rovaniemelle. Eikä niitä neuvotteluita tiettävästi käyty kuivin suin. Todelisuuspohjaa löytynee niillekin tarinoille, joiden mukaan maanostajat kulkivat jokivarsilla mukanaan matkalaukullisia käteistä rahaa. Sen aikainen miljoona luontoistaloudessa eläneille ihmisille oli hirmuinen raha, mutta sillä ei kuitenkaan saatu vastineeksi kaikissa tapauksissa sitä, mitä menetettiin: maita ja taloja sekä ennen muuta elinkeinoja, porotaloutta tai kalastusta.

Lokan allas merkittävine seurannaisvaikutuksineen toteutettiin äärimmäisen vastuuttomalla tavalla. Suuresta yhteiskunnallisesta hankkeesta ei käyty nimeksikään julkista kansalaiskeskustelua. Ihmisten uudelleensijoittaminen jätettiin etupäässä heidän itsensä tehtäväksi, ja monien kohdalla syntyi äärimmäisen suuria sosiaalisia ongelmia korvausrahojen loppuessa. Kauppoja tehtiin liian paljon käteisellä rahalla, liian vähän vastikemailla. Allasalue jätettiin törkeästi rai-vaamatta. Aikaisemmin iltopäivällä jo kerroin ed. Pulliaiselle, miten itse olen ajellut veneellä Lokan vesimetsissä, (Ed. Jaakonsaari: Niin

minäkin!) nähnyt omin silmin turvelautoilla hukkuneita poroja, veteen jätettyihin kantoihin rikkottuja veneitä, moottoreita ja verkkoja ja alajuoksun vuosikausia likaisena pysyneen veden. Olen tavannut luontoistaloudesta markkinatalouteen siirrettyjä allasevakkvoja, joiden kohdalla siirto uusille sijoille on merkinnyt peruuttamatonta evakossaoloa ja sopeutumattomuutta. Kemijoki Oy:n ja metsähallituksen ylimielisyys Lokan altaan valmistuttua paikallisen väestön toiveita kohtaan esimerkiksi allasalueen rantojen saamiseksi virkistys- ja kalastuskäyttöön oli sekin hämmästyttävää.

Ei siis ihme, että tällaista taustaa vasten kaikki vesistöarakentamishankkeet Lokan altaan jälkeen ovat herättäneet pohjoisen ihmisissä mitä suurinta epäilyä ja kysymyksiä. Vasta Kitisenhaaran voimalaitoksen ja patoaltaiden toteuttamisessa on kyetty rakentajayhtiön taholta toteuttamaan uudenlaista vesistöarakentamisen kulttuuria. Jos varhaisemmat voimalaitos- ja allashankkeet olisi toteutettu samalta pohjalta, väitän, että Vuotos olisi jo rakennettu ja tätä välikysymyskeskustelua ei olisi tarvis käydä.

Oula Aikio, edesmennyt kunnioittamani Lapin viisas, vuotsolainen poromies tapasi sanoa, että ”pikku tiktatuuri on parempi kuin huono temokratia”. Minusta me olemme Suomessa ajautuneet ympäristökysymyksissä huonon demokratian käytäntöön. Joskin 40-luvun päättäjät tekivät hirmuisen virheen sulkemalla Kemijoen, niin me puhumme nyt rakennetusta vesistöalueesta, lukemattomien voimalaitoksien ja kahden altaan vesistöalueesta, jonka kesken jättäminen olisi silkkaa hölmöyttä. Onko meidän siis toistettava 40-luvun päättäjien virheet peilikuvana? Sodan jälkeisten vuosien vesistöarakentamisratkaisuja on niitäkin katsottava aikaansa vasten. Maan talouselämä tarvitsi uuteen nousuunsa sähköä. Jälleenrakentamisen vuodet olivat mahtavaa taloudellisen kasvun aikaa myös Lapissa.

Silti tietysti on syytä kysyä myös toista vaihtoehtoa. Mikä merkitys vapaalla Kemijoella olisi tänä päivänä? Se olisi edelleen Euroopan suurin lohijoki. Mutta silti meillä on kaksi vaihtoehtoa: saattaa Kemijoki alkuperäiseen tilaansa, räjäyttää siinä olevat voimalat, mihin varmaan saisi ed. Tennilänkin mukaan, tai rakentaa se loppuun, toteuttaa Vuotoksen allas.

Loppuunrakentaminen ei minun mielessäni tarkoita Ounasjokea. Sen vapauden puolesta olen taistellut. Lex Ounasjokea ei ole syytä palauttaa tämän salin keskusteluun. Ed. Aitto-

niemelle olisinkin sanonut, että näpit irti Ounasjokesta. Ounasjoki muodostaa ehyn vapaan jokikonaisuuden, alkuperäisen kulttuurimaiseman, samanlaisen kuin Kyrönjoki, jonka rakentamista vastaan tulen täällä äänestämään. (Ed. Wahlström: Se on puoliksi rakennettu!) — Silti, Kyrönjoki edustaa samassa mielessä vanhaa kulttuurimaisemaa kuten Ounasjokikin. Vuotos on tässä mielessä tyystin toinen asia. Haluan vain osoittaa sen, että vesistöjen rakentamiskysymykset eivät ole laitettavissa kaikki samaan muottiin. Niitä on voitava tarkastella ja tulee tarkastella tapaus kerrallaan.

Kemijoki Oy on siis varhaisemmalla poliitikallaan menettänyt kansan luottamuksen. Yhteiskunnallisesti, sosiologisesti ja ekologisesti valtaiset hankkeet toteutettiin eduskunnan siunauksella. Siksi on mielestäni äärimmäisen tärkeää, että yhteiskunnallisen ja poliittisen tahdon ilmaisu valtion omistamalle yhtiölle tapahtuu tässä salissa. Ed. Jaakonsaari, se on myös paras tapa nujertaa se rahan ja byrokratian tahto, jonka ilmenemistä haikailitte päivällä. Minusta on äärimmäisen tärkeää, että eduskunnan sormenjälki tulee näkymään lopullisessa Vuotospäätöksessä. Siksi pidän äärimmäisen tärkeänä, että eduskunnan on myöhemmin voitava palata tähän kysymykseen tässä salissa ja asettaa ne reunaehdot, joiden sisällä hanke tullaan toteuttamaan.

Vuotos tulee siis toteuttaa mielestäni mitä pikimmin uudenaikaiselta pohjalta. Maakaupat tulee tehdä avoimuuden ja yhtenäisen käytännön pohjalta. Käytössä ollutta puolitoistakerasta korvausta voidaan jopa soveltaa hieman korkeampanakin ja etupäässä pyrkiä myyjien niin halutessa etsimään korkeatasoisia vaihtomaita saman tyyppisistä jokimaisemista Kemijoen ylä- tai alajuoksulta. Väestöön ja muuttoihin kohdistuva painehan on tyystin toista luokkaa kuin se oli Lokan kohdalla. Siinäkin mielessä näitä hankkeita ei voi verrata toisiinsa. Lokassa puhuttiin yli 600 ihmisestä, Vuotoksen kohdalla 17:stä.

On myös mahdollista, että pohditaan uudeleen kuntien verotulojärjestelmää ns. voimalaitospaikkakuntien osalta ja pidetään huoli tavalla tai toisella siitä, että altaan hyöty ei valu etelään, vaan todella jää sille paikkakunnalle. Tariffipoliittikka on toinen tapa, jolla me voimme vaikuttaa paikallisen väestön etujen valvomiseen.

Allasalueen hakkuut ja raivaukset tulee tehdä äärimmäisen huolellisesti niin, että veneily- ja kalastuskäyttöä haittaavia kantoja ei jätetä ve-

sistön pohjaan. Myös rantojen raivaus tulee tehdä asianmukaisella tavalla, ja sitä kautta olen vakuuttunut, että myös vesistön laatu tulevina vuosina tulee säilymään huomattavasti parempana kuin Lokan tapauksessa.

Rantojen virkistyskäytössä: mökkitonttien ja kalastusapajapaikkojen etsimisessä ja tarjoamisessa yleisölle rakentajayhtiön tulee olla aktiivinen ja pitää maan myyjiä ensisijaisina tonttien ja etujen saajina.

Kalaston istutuksiin tulee ryhtyä välittömästi. Mahdollisia kausiaikaisia kulkuhaittoja alajuoksulla tulee siltä- tai muulla vastaavilla järjestelyillä helpottaa. On selvittettävä tarkoin, missä määrin allasalueen pohjan turpeenpoistoon on syytä ryhtyä. Pyrkimyksenä on oltava kerta kaikkiaan alajuoksun veden laadun mahdollisimman vähäinen ja lyhytaikainen heikkeneminen.

Vuotoksen toteuttaminen tarjoaa Kemijoki-yhtiölle ja sen omistajataholle, valtiovalalle, ainutlaatuisen tilaisuuden osoittaa käytännössä, mitä uusi vesistö rakentamisen kulttuuri Suomessa voi tänä päivänä olla. Tämä on myös tilaisuus palauttaa Kemijoki Oy:n uskottavuus pohjoisen kansan silmissä.

Arvoisa puhemies! Kannatan siis mitä lämpimmin Vuotoksen altaan rakentamista ja sen pikaista etenemistä. Lappi tarvitsee työtä. Siitä olemme tänään paljon puhuneet. Selontekokeskustelussa tässä samassa salissa vaadittiin julkisia rakennustöitä. Tässä niitä on nyt tarjolla. Tässä mielessä Vuotoksen toteuttaminen on myös leipäkysymys. Ed. Jaakonsaari, olen luullut, että teidänkin sydämenne sykkii lämpimästi myös pohjoisen kylissä elävien ihmisten mahdollisuudelle olla kotiseudullaan. (Ed. Jaakonsaari: Juuri sen takia!)

Vuotoksen rakentamisessa minä en näe minikäänlaista kytkentää ydinvoimaratkaisuun tai mihinkään muuhunkaan suurvoimalaratkaisuun. Jos me puhumme säätövoimalasta, tehtäköön tuulimyllyjä ydinvoimaa varten. (Ed. Rinne: Pyhätunturille muutama mylly, niin siitä se tulee se säätövoima!) — Minusta tuulivoimaloita ei pidä maisemasuojelun merkeissä rakentaa.

Lapissa törmäsivät ennen vastakkain teollinen, kehittynyt keskuksen tahto ja maatalouspohjaisen periferian tahto. Tänä päivänä tuntuu siltä, että etelästä tuleva viisaus sekoittaa kuitenkin edelleen Lapin ihmisten päitä. Kysynkin, arvoisa puhemies, mitä eroa on sillä, että ennen joki-yhtiön mies meni matkalaukullinen rahaa kainalossaan sanomaan, mitä tehdään, ja sillä,

että ympäristöaktivisti — tai ennen muinoin, siihen aikaan kun demarit olivat hallituksessa, sosialidemokraattinen ympäristöministeri tai ed. Donner — meni Kessiin sanomaan paikallisille metsureille, ettei metsää pidä hakata, pitää muuttaa sieltä pois, ja helsinkiläiset asiansharrastajat menivät Pallastunturille estämään paikallisen väestön kannalta tärkeän tiehankkeen.

On selvää, että paikallisen väestön kannan tulee olla äärimmäisen ratkaiseva. Sen muodostumista tai välittymistä ei ainakaan edistä asian ympärillä harrastettava mediapolitiikka, joka tuntuu olevan lähes täysin valjastettu altaan rakentamista vastaan. Varsinkaan Yleisradion ei tulisi syyllistyä yliampumiseen asian tiimoilla, ei varsinkaan väärien tietojen antamiseen tarkoitushakuisessa mielessä.

Ensimmäinen varapuhemies: Viisitoista minuuttia!

Puhuja: Arvoisa puhemies! Jos sallitte, mielelläni jatkan tämän puheenvuoron lyhyesti loppuun. Sellainen journalismi on kuulunut niihin järjestelmiin, jotka vuoronperään jo itäisessä Euroopassa lakanneet olemasta.

Lyhyt kannanotto vielä elvytykseen. Elvytyksellä on 32 miljoonalla saatu aikaan muutama uusi navetta, joissa on muutamia kymmeniä lehmä, muutamia kymmeniä sonneja ja lampaita. Sieltä lypsetyn maidon kuljetus Rovaniemellä sijaitsevaan meijeriin tekee siitä maan kalleinta maitoa. Tämäkö on elvytystä? Sillä alueella olisi pitänyt jo elvytysrahat aikanaan suunnata tyystin muihin kohteisiin. Jos mielikuvitus loppuu elvytyksessä tähän, on meillä asiat todella huonosti. Tämän olisin halunnut sanoa myös ed. Särkijärvelle. Haluaako hän rakentaa myöskään pohjoisen tulevaisuutta lehmänkantturoiden varaan? Minä en.

Ainoana varsinaisena tuloksena pidän alueen metsäautoteitä ja joen yli rakennettua siltaa, joita nyt voidaan hyödyntää, kun alueen raiwaustyöt pääsevät toivon mukaan pikaisesti käyntiin. Siinä mielessä elvytysrahat eivät todellakaan mene hukkaan. Tietysti teitä voivat kätevästi myös hyödyntää ympäristöaktivistit, jotka pöräyttelevät varmasti jeepeillään noustakseen alueen harvalukuisiin siemenpuihin ja perässä tuleviin Savukosken ja Kemijärven poliisiautoihin, joissa puissaroikkujat myöhemmin palauteaan pakattavaksi Kemijärveltä etelän junaan.

Minusta kuvaavaa tälle meidän ympäristö-

keskustelullemme on ollut myöskin jokunen aika sitten käyty keskustelu Miina Äkkijyrkän lehdistä. Minusta on käsittämätöntä, että helsinkiläisistä kouluista lähetettiin myötätuntoisia sähköitä sen puolesta, että Miina Äkkijyrkkä saisi pitää lehmiä koulujen pihalla. (Ed. Jaakonsaari: Alkuperäistä kulttuuria!) — Onko se alkuperäistä kulttuuria maaseudulla? Minä olen käynyt kyläyhteisössä koulua, ed. Jaakonsaari. Eivät meillä olleet lehmät koulun pihalla, ne olivat aidatulla pellolla.

Sama koskee valkoselkätikkakysymystä. Kukaan ei uhanut tikan elämää, ennen kuin tieto niiden pesimispaikoista vuoti maailmalle ja ympäristöaktivistit tulivat jeepeillensä häiritsemään niiden elämää. Tiedän monta metsänomistajaa, jotka tuntevat valkoselkätikan pesimäpaikkoja mutta jotka ovat havainneet, että paras tapa suojella tikkaa on olla kertomatta niistä kenellekään. Näin on ollut aina.

Arvoisa puhemies! Lopuksi yhteenvetona toteankin, että periaatteessa tämä on tarjonnut myös tilaisuuden tarkastella meidän ympäristönsuojelumme periaatteita. Sen suurin ongelma on todellakin siinä, että aktiivinen ympäristöliike näkee luonnon museoitavana, arkistoitavana, ei sellaisena alueena, missä elää toimiva ihminen. Se on minusta tämän kysymyksen perimmäinen ydin.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin toimittaja M. Laukkasen kanssa useammin samaa mieltä kuin valtiopäivämies M. Laukkasen kanssa, josta näyttää aika nopeasti tulevan systeemin mies, koska hän ihan valtiopäivämiestyylillä arvostelee myös tiedotusvälineitä.

Ed. Markku Laukkasen historiankirjoitus oli mielenkiintoinen ja oikea. Siitä tulivat mieleen nykyisen oikeusministerin Pokan legendaariset sanat, kun hän kerran sanoi, että maalaisliitto on tuhonnut Lappia enemmän kuin saksalaiset aikoinaan.

Mutta minä en syytä sodanjälkeisiä sukupolvia. Siitä minä olen eri mieltä ed. Markku Laukkasen kanssa. Silloin Suomi selviytyi sodasta, piti asuttaa siirtoväki, rakentaa isänmaa, ei silloin ehditty miettiä ekologisia taseita eikä järjestää kansanäänestyksiä. En syytä menneitä sukupolvia. Mutta pyhä äiti, jos 90-luvulla tehdään samoja virheitä, niin siitä minä syytän tätä sukupolvea, koska Suomi on maailman rikkaimpia maita. Ihan äskettäin hallitus syyti 7 miljardin teollisuuden tukipakettiin tietämättä pätkän

patkkaa, tulevatko ne työpaikkoina takaisin vai menevätkö ne investointeina ulkomaille. Tässä taloudellisessa tilanteessa tehdään samoja virheitä ja jatketaan raakaa vesirakentamista hämäämällä esimerkiksi termillä ”jo rakennetut vesistöt”. Miten esimerkiksi Iijoki on ”jo rakennettu vesistö”, niin kuin sanotaan? Siellä on 130 kilometriä vapaana virtaavaa vettä, jossa on oma taimen- ja harjuskanta. Se on totta, että vaelluskala ei nouse, mutta se 130 kilometriä on täysin luonnontilaista, rakentamatonta vettä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä tällä hetkellä kovasti toivon, että olisin pysynyt huoneessani enkä olisi kuullut ed. M. Laukkasen äskeistä puheenvuoroa. Silloin minun käsitykseni hänestä olisi säilynyt kohtuullisen hyvänä. Nyt se romahti. Vastataan kuitenkin muutamalla näkökohdalla.

Palautan hänen mieleensä, että ed. Korva, hänen puoluetoverinsa, vastasi hänelle jo pohjan raivaukseen. Hän ilmoitti, että vain 3 metrin syvyyteen saakka raivataan ja muuta ei raivata, elikkä tämä hänen ehtonsa ei sen mukaan tule toteutumaan.

Sitten tähdennän erityisesti ed. M. Laukkaselle sitä, että rakennustekniikka sellaisenaan ei ratkaise altaan ympäristöhaitta-asioita vaan se tapa, miten allasta käytetään. Tässä olennaista on se, että pintaturve plus pintakasvillisuus nousevat pintaan ja alla oleva turve pääsee veden liikkeen kanssa tekemisiin ja sillä tavalla nämä ongelmat syntyvät. Kun on säätövoima-altaasta kysymys, tämä ongelma on merkittävä.

Hän totesi, että tällä ei ole mitään kytkentää ydinoimaan. Juuri kävin sen takia huoneessani, arvoisa ed. M. Laukkanen, lukemassa, mitä tekniikan lisensiaatti Antti Ruuskanen IVOsta ilmoittaa: tässä on kysymys säätövoima-altaasta, yksiselitteisen selvästi. Hän on lähettänyt lehdistölle tiedotteen tästä, joka on julkaistu mm. Kaleva-lehdessä, josta sen kävi juuri kämpässäni lukemassa. Siis harvinaisen selvä kannanotto IVO:n puolelta, mistä tässä on kysymys.

Mitä tulee Miina Äkkijyrkän lehtiin, korkein hallinto-oikeus totesi, että koulun piha on hyvä paikka.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vähän aikaisemmin jouduin ihmettelemään, että tekniikan tohtori, professori Tiuri ei luota tekniikan kehitykseen. Nyt täytyy todeta, että ed. M. Laukkanen kyllä luottaa tekniikan kehitykseen ainakin sikäli, että tulemme näke-

mään vielä puihin kiipeäviä jeepejä, mitä tekniikkaa en pidä itse mitenkään kovin elintärkeänä kehitettäväksi. Osaan kiivetä puihin aivan käsin ja jaloin ja olen valmis tekemään sen jatkossakin. Se on minusta vielä oikein hauskaa.

Tärkeämpi asia on se, että jossain muualla tehtävä vielä isompi hölmöys ei minusta koskaan ole riittävä perustelu sille, että tässä ja nyt ryhdyttäisiin tekemään jotain pienempää hölmöyttä. Vielä vähemmän se, että joskus valistumattomampana aikana on tehty jotain vielä kamalampaa, perustelee sitä, että nykyaikana tehtäisiin vastaavia, mutta lievempiä hölmöyksiä.

Ed. Nikula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen hyvin ansiokkaalla ja totuudenmukaisella tavalla kuvasi sodanjälkeistä Kemijoen rakentamista. Olen itse saanut siitä myös tietoja suoraan paikan päältä ja välittömästi. Tosiasia on, että Kemijoki ja Lapin vesistöt laajemmaltikin on valjastettu koko maan ja erityisesti etelän hyvinvoinnin hyväksi. Lappiin siitä tuotosta on jäänyt vähemmän kuin olisi ollut kohtuullista.

Ed. M. Laukkanen puheenvuorossaan asetti hyvin laajat ja vaativat ehdot Vuotoksen rakentamiselle. Jos hän olisi lukenut ed. Pulliaisen ponnin huolellisesti, hän olisi varmasti voinut siihen yhtyä, koska itse asiassa siinä asetetaan vastaavat ehdot ja selvittämistehtävät ja lähdetään siitä, että vasta selvityksen jälkeen tehdään päätös mahdollisesta rakentamisesta. Ed. M. Laukkanen kuitenkin heitti ehdot ilmaan, mutta sitten antoi vallan rakentaa altaan. Minusta se on huonoa kaupankäyntiä. Kyllä päätöksenteko lähtee siitä, että ensin katsotaan, mihin joudutaan, ja sitten vasta muodostetaan kanta siitä, pitääkö tällainen allas rakentaa vai ei.

Todellakin, lopuksi ed. M. Laukkanen liittyi niihin, jotka selvästikin ovat sitä mieltä, että parhaat toimittajat ovat jo valitut eduskuntaan ja tässä mielessä tiedotusvälineet menevät vain huonompaan suuntaan.

Ed. M. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin haluaisin ed. Jaakonsaarelle todeta, että jostain syystä olen alkanut vuosi vuodelta enemmän ymmärtää Kalevi Sorsan infokratiapuheita. Jos tiedotusvälineissä ja Yleisradiossa kerrotaan, että ehdoton pääosa Pelkosenniemestä hukutetaan, minusta se on selvä asiavirhe. Näin asia ei ole, ja senhän me

kaikki tiedämme. Totta kai on selvää, että tiedotusvälineiden täytyisi vaikeissakin kysymyksissä, kysymyksissä, jotka herättävät tunteita, pyrkiä totuudenmukaisuuteen. Entisenä toimittajana, nykyisenä edustajana, tämän tyyppistä journalismia edelleenkin etupäässä arvostan.

Mikä on sitten "jo rakennettu vesistö"? Kemijoki ei todellakaan ole, ed. Jaakonsaari, enää luonnonmukaisessa tilassa. Siksi yritin kiteyttää näkemykseni siihen, että jos Isohaaran patoa ja sen jälkeen muita joessa olevia voimalaitoksia ei olisi koskaan rakennettu, tilanne olisi tänä päivänä tyystin toinen. Isohaaran rakentaminen ratkaisi siltä osin sen jokialueen ja vesistöalueen tulevan kohtalon, mutta Ounasjoki sivuhaarana olkoon siitä irti.

En tuomitse edellisiä sukupolvia siinä mielessä kuin ehkä ed. Jaakonsaari tarkoittaa. Haluan vain todeta, että niillä epämoraaalisilla toimintatavoilla on suora yhteys siihen kansalaismielipiteen muodostumiseen, josta me nyt tänä päivänä yritämme arvioita muodostaa.

Ed. Pulliainen olisin odottanut itse asiassa tekevän samanlaisen havainnon kuin ed. Nikula teki. Asetuin kannattamaan hyvin pitkälle ja eräin osin jopa pitemmälle niitä ehtoja, mitä ed. Pulliainen on välikysymystekstissään kirjoittanut. Mutta, ed. Nikula, olen edelleen sitä mieltä, että ne ehdot tulee täyttää, se on vesistö rakentamisen uutta kulttuuria, ja sen jälkeen myönteinen päätös tehtäköön. Rakentamistapa, ed. Pulliainen, varmasti ratkaisee altaan käyttöarvot ja ennen muuta veden laadun ja silloin on hyvin olennaista se ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuorolle varattu aika on päättynyt.

Ed. Rinne: Rouva puhemies! Edustajatoveri M. Laukkanen luetteli esimerkkejä ja toimenpiteitä, millä saadaan hyvä allas. Siitä unohdutti yksi pois: että altaan pohja voitaisiin tervata. Olisi varma allas!

Sitten toinen on tuulimyllykysymys. Kun huusin välihuodon, että jos Pyhänturille muutama tuulimylly, niin hän oli sitä mieltä, että se pilaa maiseman. Minä olen kyllä sitä mieltä, että jo ammoisina aikoina, kun tuulimyllyjä oli mäennypylöillä ja ihmiset tiesivät, että siellä jauhetaan viljaa, leipää, niistä tuli kauniita sillä hetkellä. Uskallan väittää, että jos myös tuuli-

myllyjä maisemassa on joissakin sopivissa yhdistelmissä, niin ihmiset ymmärtävät sen, että ei siinä mitään vaarallisempaa energian tuottamis- muotoa ole, vaan tämä on puhdas, ja niin ihmiset kohta suorastaan rakastavat niitä tuulimyllyjä.

Mutta paljon mielenkiintoisempaa kuin tämä, mitä sanoin, on se, että ed. M. Laukkanen puheenvuorossa tuli nyt oikeastaan ulos kaikki se, millä minä uskallan tehdä vaaliennusteen seuraavaksi neljäksi vuodeksi. Uskon, että ed. M. Laukkanen ei ole hiljaa tätä neljää vuotta. Nimittäin on vuorenvarama, että kokoomuksesta tulee tällä pelillä — minä puhun nyt Vuotoksesta, ympäristöpolitiikasta jne. — sellainen 30 kansanedustajan virkamiespuolue ja kepu ottaa täydellisen hegemonian porvarileirissä. Se tekee sen varmasti. Nimittäin nämä kahden kuukauden kokemukset, jotka nyt ovat ympäristöpolitiikasta ja kaikesta muustakin politiikasta, osoittavat kyllä kiistatta, että kepu on tekojen tasolla reivannut rajusti kokoomuksesta oikealle, ja ottaa kaikki ne äänet kokoomukselta. Sivumennen sanoen minä en sure ollenkaan kokoomuksen häviötä, että ei tule mitään väärää käsitystä, mutta joka tapauksessa se tulee sen varmasti tekemään.

Kaiken, joka haisee maalle, metsälle, kapitaalille, pääomalle, kaiken, joka vähänkin haistakuttaa sille, kaiken tämän kepu ottaa itselleen. Silloin sen täytyy noudattaa äärioikeistolaista politiikkaa: ihmisten eriarvostamista, ammattiyhdistysliikettä vastaan hyökkäämistä, olosuhteiden luomista sellaisiksi, että voidaan lyödä rahoiksi luonto tulevien sukupolvien nokan edestä jne.

Me olemme nyt jo nähneet kokoomuksessa selvää horjumista, ja se horjuminen on ollut sitä, että on asettauduttu luonnon puolelle, ja sieltä on huomattava määrä vedettävissä sellaisia voimia ja äänestäjiä, jotka eivät piittaa mitään tulevista sukupolvista, keskustaan.

Olen pitkän aikaa miettinyt myös sitä, että puhutaan sinivihreästä hallituksesta. Kepu ilmeisesti tarkoittaa, että se vihreä on kepu. Näin minä olen ymmärtänyt, mutta täytyy sanoa, että jos kahdesta porvarista sanotaan jommassakummassa olevan vähän vihreätä väriä, sitä on kansallisessa kokoomuspuolueessa. Kepussa sitä ei ole tekojen tasolla tippaakaan. Se on todella toisen todellisuuden vihreä puolue, fosforin vihreä. Ainut vihreä, joka on, on fosforia. Siinä ei ole mitään muuta, ja minä viittaän siihen, että kepu vastusti fosforiveroa.

Nyt 30 miljoonaa, joka on upotettu altaisiin tai tulevaan tervattavaan pohjaan, on tietysti pieni summa sen 70 miljardin rinnalla, jonka kepu on Kekkosen päivistä pelkästään vientitukena kupannut meiltä, suoraan sanottuna, kultaisella talikolla. Tuntuvat pieniltä tällaiset kymmenet miljoonat tietysti näiden rinnalla.

Historia osoittaa, että puhutaan sitten ilman-suojelulaista, koskiensuojelulaista, mistä tahansa, niin aina kepu on ollut vastaan, kun on ollut kysymys ympäristöstä, aina. Mutta se esiintyy julkisuudessa vihreämpänä kuin vihreä liike härskisti. Mutta toisin on kaikessa käytännön työssä. Me sosialidemokraatit tunnemme sen puolueen varsin hyvin, sen kaksinaamaisuuden myös luonnon kysymyksissä niin kuin kaikissa muissakin.

Kokoomusporvari on suora. Sen teot ja puheet ovat linjassa, mutta kepulla on aina päinvastoin. Se pettää aina, ja vaarallisinta on petos tulevia sukupolvia kohtaan. Ne ovat kalliita irtoääniä, mitä sieltä otetaan.

Meillä on kokemuksia myös viime kaudelta. Fosforivero, kepu vastusti, ainut, joka vastusti. Teijon retkeilyalue, siellä oli tarkoitus maanomistajille antaa maat, ettei niillä, jotka eivät omista, olisi mahdollisuutta olla luonnossa. Kepu oli ainut, joka vastusti, ja ed. Junnila ainut kokoomuksesta, joka säesti, mutta hän oli ed. Junnila, eli kepu meni ed. Junnilaakin oikeammalle. UKK-puiston laajennus, sama juttu, kepu taas vastaan. Rantojen suojeleminen, taas kepu vastaan. Metsäkeskustelussa käytiin niin arvoton näytelmä, että sitä ei edes ilkeä oikein sanoakaan. Minulla on kokemusta oppositiopolitiikasta. Kun teimme ed. Pulliaisen kanssa hyvää metsävälikyymystä viime kaudella, hallitus tuli alas korokkeelta ja oli valmis manifestatioon ja jopa toimenpidesuunnitelmaan, ettei saada turhia äänestyksiä aikaan. Kepu aloitti välittömästi pelin siinäkin, jopa metsäasiassa oli keräämässä pisteitä. Alkoi melkoinen supatus ja sipitys tässä salissa. Se oli todella vastenmielinen kokemus. Kepu petti siinäkin vielä.

Nyt sitten tästä eteenpäin ympäristösuojelurahojen ja muidenkin leikkaukset, jotka nyt ovat alkaneet, ovat kepusta lähtöisin. Mielenkiintoista oli eritoten se, mikä liittyy Vuotos-altaaseen, vain yksi esimerkki: En yhtään ihmettele, minkä takia vihreät eivät voineet mennä kepun kanssa samaan hallitukseen. Se oli täysin mahdotonta. Vihreät esittivät juuri niitä asioita, joita kepu propagandassaan on esittänyt, teoiksi, ja sen takia vihreät lensivät ulos hallitusneuvotteluista

totta kai, koska kepulla on propaganda erikseen, se on vihreämpi kuin vihreät, ja teot ovat mustempia kuin mustin kokoomus.

Tämä kaksinaamaisuus on levinnyt myös sosiaalipuolelle. Ei se ole vain kilohailin ja silakan sekoittaminen. Kun nyt miljardileikkaus on myös sosiaalialan pääluokassa, on sama tilanne, että Thatcher ja ministeri Kuuskoski on sekoitettu keskenään sillä erotuksella, että Thatcher puhuu ja sanoo samassa linjassa mutta ministeri Kuuskoski, aikamme Thatcher, joka esittelevänä ministerinä leikkauksia esittää, tekee toisin ja puhuu toisin.

Tämän kaltainen politiikka johtaa väistämättä yhteiskunnan kovenemiseen ja myös kovenemiseen luontoa kohtaan ilman muuta. Mutta keskustalla on totta kai oikeus tehdä tämä offensiivi, kupata kokoomuksen äänet, ne loputkin, jotka vielä on ottamatta. Mutta sen seurauksena luonto joutuu todella lujille. Sen offensiivin jäljiltä tulee rujoa jälkeä sekä luonnolle että yhteiskunnalle. Syksyllä näemme, että lisää on takuulla tulossa kepujohtoiselta porvarihallitukselta, eritoten luonnonsuojelun vastaisia tekoja. Se on vuorenvarmaa, koska sen on mentävä myös tässä asiassa kokoomuksesta ratkaisevalla tavalla oikealle ja luotava ne puitteet, että kaikilla, jotka jotakin omistavat, on oikeus lyödä tulevat sukupolvet rahoiksi. Tästä on kysymys.

Ympäristöministeri Pietikäinen: Arvoisa puhemies! Käytetyissä puheenvuoroissa on aika monissa selkeästi painotettu ympäristövaikutusten arviointia ja sitä, että mitattaessa työllisyys-, energia- ja talouspoliittisia ulottuvuoksia on otettava tasavertaisina huomioon myös ympäristölle koituvat vaikutukset. Näitä vaikutuksia ja niiden hintaa on mitattava myös pidemmällä jäniteellä tulevaisuuteen kuin vain siinä hetkessä, jossa päätöstä ollaan tekemässä.

Tämä linja on mielestäni selkeä ja osoittaa myös sen suunnan ja sen vastuun, joka vastuullisilla puolueilla ja päätöksentekijöillä nyky-yhteiskunnassa tulee olla. Tämä ajatus vastuullisesta ympäristövaikutusten arvioinnista sisältyy myös hallituksen vastaukseen Vuotosen tekoaltaan rakentamista koskevaan välikysymykseen. Mielestäni on erittäin hyvää ja selkeää, että eduskunnassa käydyssä keskustelussa on ollut mahdollista täsmentää tätä ulottuvuutta ja iltakoulupäätöstä selkeämmin tuoda julki se seikka, että Vuotos-hankkeen ympäristövaikutukset arvioidaan ennen kuin hallitus omalta osaltaan ratkaisee kantansa altaan rakentamiseen. Näin

tämä keskustelu toimii myös suuntaviittana hallitukselle sen lähtiessä harkitsemaan Vuotos-hanketta ja myös ympäristövaikutusten arvioin-tia.

Käytyä keskustelua tai äänestystä hallituksel-le osoitettavasta luottamuksesta ei voida miten-kään tulkita kannanotoksi Vuotoksen tekoal-taan rakentamisesta tai kannanotoksi siitä, että eduskunta olisi antanut luottamuksensa sille periaatteelle, että Vuotoksen tekoallas tulee rakentaa. Välikysymyskeskustelu on uudempaa ympäristöpoliittista keskustelua.

Arvoisa puhemies! Arvostan sitä eduskunnan panosta, jonka se on antanut siihen, että myös käytännössä politiikan teossa ja hallituksen toi-missa ympäristövaikutusten arviointi tulee käy-tännöksi ja todeksi. Välikysymysäänestyksessä on kysymys sen ratkaisemisesta, halutaanko tämän hallituksen yleensä jatkavan politiikkaan-sa vai ei. Tilaisuus Vuotoksen altaan rakentamis-päätökseen seuraa myöhemmin valtioneuvostos-sa tehtyjen selvitysten ja niistä saatujen tietojen pohjalta.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rinteen vai sanoisin-ko prognoosi-Rinteen älyllinen analyysi porvari-kentän sisäisestä jaosta, jossa kokoomus on suora porvari ja kepu pettää aina, häikäisi var-masti kuulijat mutta myös itsensä ed. Rinteen niin täydellisesti, että häneltä unohtui kertoa, mitä mieltä hän on itse keskusteltavasta asiasta eli Vuotoksen allaskysymyksestä. Minua kiin-nostaisi myös se mielipide.

Ed. R ö n n h o l m (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen ollut valmis antamaan tukeni hallitukselle nimenomaan siksi, että näen tärkeänä, että hallitus valmistelee tätä Vuotos-kysymystä. Mutta jos ministeri Pietikäisen esille ottama näkökanta tai tulkinta äänestyksestä on hallituksen kanta, joudun sitä pitkälti harkitse-maan, koska en suinkaan äänestyskellä, joka on koskenut tätä erityistä kysymystä, anna hallituk-selle yleistä luottamuslausetta enkä tue hallituk-sen muita toimenpiteitä. Näin ollen mielestäni tässä yhteydessä hallituksen pitäisi nyt pikaisesti sisällään selvittää, millä tavalla se tulkitsee esitet-tyjä ponsiehdotuksia ja mistä asiasta tässä yhteydessä on kysymys. Mielestäni tässä yhteydessä ei voi olla kysymys muusta kuin Vuotokseen liittyvästä asiasta, josta välikysyjät ovat selvästi myös kysyneet ja johon he ovat omat ponsiesi-tyksensä rakentaneet. Näin ollen ministeri Pieti-

käisen tulkinta siitä, että tässä yhteydessä äänes-tettäisiin yleisestä hallituksen luottamuksesta, ei ainakaan oman arvioni mukaan ole oikea.

Ympäristöministeri P i e t i k ä i n e n : Arvoisa puhemies! En toki välikysymyskeskustelulla tai äänestämällä ole arvoisten edustajien blanko-valtakirjoja ja luottamusta hallituksen kaikille toimenpiteille hakemassa. Toki keskustellaan Vuotos-menettelystä ja periaatepäätöksestä. Haluan vain korostaa eduskunnan pöytäkirjoi-hin sitä seikkaa, että sitä ei voi tulkita luotta-mukseksi tai kannanotoksi periaatepäätökselle rakentaa Vuotoksen allas, vaan kyse on siitä, että päätös tästä seikasta tehdään tarvittavien selvitysten jälkeen.

Ed. R ö n n h o l m (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluan edelleen todeta, että hallitus luonnollisesti ja myös asianomaiset vi-ranomaiset lakien puitteissa joutuvat ratkaise-maan, voidaanko Vuotos-allas rakentaa. Siitä ei siis eduskunta voi välikysymyksen yhteydessä päättää. Mutta siihen eduskunta tulee välikysy-myksen päätteeksi ottamaan kantaa, ovatko ne toimenpiteet, joilla hallitus ymmärtääkseni on antamassa ja ehkä jo antanut asianomaiselle yhtiölle oikeudet jatkaa toimenpiteitä, olleet hyväksyttäviä, koska aiempi hallituksen vuoden 1982 päätös oli näille toimenpiteille kielteinen. Se on siinä päätöksessä selkeästi sanottu. Siis linjauksen muutokseen otetaan tällä kertaa kantaa.

Siihen, että hallitus voi luonnollisesti kantan-sa muuttaa jatkossakin, ei eduskunta näillä menettelytavoilla voi millään ottaa kantaa, se on itsestään selvää. Kysymys on nyt siitä, että luot-tamuslauseen saatuaan, mikäli se sen saa, halli-tus saa myös eduskunnan hyväksymisen näille toimenpiteilleen, jotka tähän asti on tehty, mutta tulevista päätöksistä päätetään tietenkin asia kerrallaan kulloinkin siinä instanssissa, jolle asiasta päättäminen kuuluu.

Ed. K a r h u n e n : Arvoisa rouva puhe-mies! Hyvät kansanedustajat! Minä en halua, että Vuotoksen allas rakennetaan. Mutta en halua myöskään kaataa porvarihallitusta. Vihre-ät esittävät välikysymyksessään aivan aiheellista kritiikkiä. Myös minä pidän erittäin huonona hallituksen iltakoulussa tehtyä periaatepäätöstä uusien tutkimusten käynnistämisestä Vuotoksen allasrakentamisesta. Mutta meistä jokainen tee-kee joskus virheitä. Minun mielestäni hallitus on

nyt tehnyt virheen. Mutta ei se tästä virheestä, että se käynnistää tutkimisen, vielä ansaitse tappotuomiota.

Porvarillinen Suomi on jo pitkään odottanut porvarihallitusta. Kun me olemme viimeinkin sellaisen maahamme saaneet, on sille annettava myös mahdollisuus. (Ed. Rinne: Edes yksi vuosi!) Jos hallitus Vuotos-kannassaan onkin mielestäni väärässä, olen sen kanssa niin monessa muussa asiassa samaa mieltä, että en missään nimessä halua antaa sille yleispätevää epäluottamuslausetta, korkeintaan korvatillikan tästä yhdestä asiasta. Me voimmekin täällä vain nuhdella. Emme me voi mitään muuta. Emme voi velvoittaa hallitusta mihinkään suuntaan. Me emme päättää tästä kysymyksestä. Siitä ei päättää edes hallitus. Se päätetään jossain aivan muualla.

Vihreät ovat ylpeitä roolistaan puolueena, joka ei pelaa poliittista peliä. Mutta minun mielestäni välikysymys ja etenkin välikysymys Vuotoksen kaltaisesta yksittäisestä, ei merkityksellömmästä mutta kuitenkin yksittäisestä, asiasta, on poliittista peliä puhtaimmillaan. Siitä, että vihreät eivät aikaisemmin ole pelanneet, kertoo hyvin se, että he eivät ole opetelleet pelisääntöjä.

Itse asia on tämän välikysymyksen käsittelyn yhteydessä saanut kovan kolauksen. Ei hallituksen luottamusta ja Vuotoksen rakentamista rehellisesti voi asettaa vastakkain. Niin paljon kuin minä toivon, että Vuotosta ei rakennettaisi, en halua nykyisen hallituksen kaatuvan samassa yhteydessä. (Ed. Aittoniemi: Ei siitä mitään vahinkoa tule!) Jos kyse todella olisi vain Vuotoksesta eikä mistään muusta, olisivat vihreät tehneet jotain muuta, mihin he olisivat saaneet ehkä enemmänkin tukea, mutta hallituksen kaatoyritykselle he eivät saa ainakaan hallituspuolueista tukea. Ehkä saavat yhden tukiaanaan. (Ed. Rinne: Vähän saavat!)

Kokoomuksen ryhmässä siis ei olla yksimielisiä Vuotoksen rakentamisesta. Meillä ei ole yhteistä kantaa Vuotoksen rakentamiseen. Meidän ministereistämme osalla on puoltava kanta, osalla kielteinen. Meidän kansanedustajistamme osa on puolesta, osa vastaan. Meillä saa olla Vuotoksesta sitä mieltä kuin haluaa.

Olenkin miettinyt, miksi politiikkaa tehdään. Senkö takia, että puolueen kannatus olisi korkealla, vai sen takia, että saa itselleen tärkeitä ja läheisiä asioita vietyä eteenpäin? Siksi en ole niin huolestunut ed. Rinteen mallista, jossa meillä olisi 35 kansanedustajan virkamiespuolue. Jos se on hyvä puolue, niin olkoon. (Ed. Aittoniemi:

SMP:ssä vain seitsemän ja silti hyvä puolue!) Yhtä edustajaa lukuun ottamatta me haluamme pitää kuitenkin maassamme porvarihallituksen. Siitä olemme, miinus yksi, yksimielisiä.

Yksimielisiä me kokoomuslaiset olemme myös siitä, että Vuotoksen tekoaltaasta ei saa tehdä päätöstä ennen kuin rakentamisen ympäristövaikutuksista on tehty perusteellinen selvitys, siis ei edes poliittista päätöstä. Ja kun se päätös tehdään, on valtioneuvostolla oltava rohkeutta ottaa tarpeen tullen myös kielteinen kanta. Muutenhan ympäristövaikutusten tutkiminen olisi rahan hukkaan heittämistä, jos nyt jo olisi valmis kanta.

Ympäristöministeri Pietikäinen esitti hallituksen iltakoulussa, että ympäristövaikutukset selvitetäisiin. Kritiikki tulee tässä. Yksikään valtioneuvoston jäsen ei kannattanut silloin esitystä. Uskon, että sellaisen päätöksen jälkeen välikysymys olisi saattanut jäädä tekemättä ja keinotekoinen hallituksen ja opposition vastakainasettelu syntymättä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaa ottaa kantaa Vuotoksen tekoaltaan rakentamiseen, mutta osana suurempaa kokonaisuutta. Meidän mielestämme altaan rakentamiselle ei saa hakea lupaa ennen kuin eduskunta on käsitellyt valtioneuvoston energiapolitiittisen selonteon. Vasta eduskunnan vastauksen jälkeen hallitus ottaa kantaa lupa-asiaan. Silloin jokaisella kansanedustajalla ja jokaisella ministerillä on oltava oikeus vaikkapa kääntää takkinsa, niin kuin ministeri Pokka on jo kerran tehnyt. Ehkä hän voi kääntää sen takaisin oikein päin. (Ed. Rinne: Kyllä se sujuu!)

Arvoisat välikysymyksen allekirjoittajat! Me kokoomuslaiset kansanedustajat yhdyimme kyllä teidän vaatimuksiinne ympäristövaikutusten tutkimisesta, energiapolitiittisesta selonteosta. Minä itse yhdyin jopa perusteluihin, mutta en voi yhtyä viimeiseen lauseeseen, joka välikysymyksessä on. Henkeä pidätellen odotinkin ponsiesitystä, jonka ed. Pulliainen teki, mutta siinä valitettavasti tuli tämä, minkä voi tulkita hallituksen kaatoyritykseksi. (Ed. Aittoniemi: Siellä on tapaus Ukkola seuraavana!)

Vuotoksen kysymyksessä on mielestäni ennen kaikkea kyse moraalista. Eduskunta on hallituksen iltakoulussa vuonna 1982 tekemän periaatepäätöksen jälkeen myöntänyt Vuotoksen allasalueen elämän elvyttämiseen noin 32 miljoonaa markkaa. Miksi elvytystä on tarvittu? Sen takia, että Vuotoksen rakentamisesta on kiistelty alkaen vuodesta 1952. Epävarmuus on estänyt kehi-

tyksen. Alueen asukkaille haluttiin korvata pitkällisen epävarmuuden aiheuttamat haitat. Suojelupäätöksestä haluttiin tehdä pysyvä. Uskon siihen. Muun muassa siksi ei altaan ympäristövaikutuksia ole aikaisemmin tutkittu.

Vuotoksen allasalueen ihmiset ovat luottaneet tehtyihin päätöksiin, he ovat luottaneet politiikkaan ja poliitikkoihin. Yhdelläkin ihmisellä on mielestäni merkitystä, kun on kyse luottamuksesta. (Ed. Jaakonsaari: Kyllä!) Allashankkeen puoltajat ovat puolustaneet kantaansa sanomalla, ettei mitään päätöstä ole tarkoitettu pysyväksi. Eikö todellakaan mitään päätöstä ole tarkoitettu pysyväksi? Onko meidän joka päivä muistettava tämä, pelättävä ja vastustettava kaikkien tehtyjen päätösten purkamista? On myös sanottu, etteivät iltakoulun päätökset ole kuin periaatteellisia, niin että ne aina voidaan ottaa uudelleen harkittaviksi. Hyvä näin, sillä minä haluan, että hallitus harkitsee Vuotos-kantaansa eduskunnassa tänään käytettyjen puheenvuorojen, ympäristöselvitysten ja energiapolitiittisen selonteon jälkeen.

Siitä, että päätös oli vain periaatteellinen ja väliaikainen, kertoo se, että siitä on keskusteltu heti päätöksestä alkaen. Ed. Tiuri on kuulemma keskustellut koko ajan. Hänhän kertoi, että hän kyllä keskustellut, kirjassaan.

Vuotoksen rakentamista on puolusteltu myös työllisyyskysymyksenä. Ihmettelen kyllä, mihin tehtäviin altaan rakentajat on ajateltu sijoittaa altaan valmistumisen jälkeen. Ja aiotaanko alueen nykyiset asukkaat, vaikka heitä vähän tällä hetkellä onkin, niin mielestäni tärkeät ihmiset, sijoittaa ja uudelleen kouluttaa rakennusmiehiksi, kuorma-auton- ja kaivukoneenkuljettajiksi? Naiset, miehet ja lapset kesätöihin. Entä altaan valmistumisen jälkeen? Ei matkailuyrittäjistä tule ammattikalastajaa.

Arvoisa puhemies! Suomi ei tarvitse Vuotoksen allasta. Me emme tarvitse sen säästövoimaa, koska me emme tarvitse uutta ydinvoimaa. Sen sijaan, että eduskunta nyt tuhlaa omaa energiaansa aluepolitiikasta ja yhdestä yksittäisestä hankkeesta keskustelemiseen, olisi meidän kiireen vilkkaa päästettävä hallitus töihin valmistelemaan energiapolitiittista selontekoa ja säästöohjelmaa.

Hyvät kansanedustajat! Päästetään porvarihallitus jälleen töihin.

Ed. Rönholm (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Selvyiden vuoksi on yksiselitteisesti todettava, että tämän välikysymykses-

kustelun päätteeksi nimenomaan otetaan kantaa hallituksen asenteeseen ja hallituksen tekemiin toimenpiteisiin Vuotos-kysymyksessä. Nimenomaan on kysymys siitä, että hallitus on halunnut purkaa vuonna 1982 tehdyn Vuotos-altaan rakentamiseen liittyvän kielteisen päätöksen.

Aivan päinvastoin kuin ed. Karhunen esitti, minulle kyllä sopii ihan hyvin se, että tämä hallitus lähtee tämän asian yhteydessä. Mutta mielestäni, koska itse ymmärrän tätä hallituksen päätöstä, ei voi asiaa tulkita tuolla tavalla, että tämän asiakokonaisuuden yhteydessä tehtäisiin yleistä arviota hallituksen kokonaispolitiikasta. Kysymys on pelkästään Vuotoksesta. Kaikki ne, jotka tässä nyt kantoja ottavat, ottavat nimenomaan hallituksen toimenpiteisiin Vuotoksesta kannanoton.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Karhusen puheenvuoro oli suorastaan virkistävä. Erityisesti kiinnitin huomiota tähän, kun hän mainitsi, että jos kaikki päätökset ovat aina muutettavissa. Se on totta kyllä, että jos näin on, että kaikki on aina muutettavissa, kaikki on aina käännettävissä, niin sehän murtaa koko oikeusvaltion perustan täysin.

Siinä minä kyllä olen toista mieltä edustajatoveri Karhusen kanssa, että tätä porvarihallitusta ei kyllä tositoimiin kannattaisi päästää ainakaan kepun johdolla. Siitä tulee murheellista jälkeä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karhusella oli ansiokas ja kiinnostava puheenvuoro, joka osoitti, että kokoomuksen ryhmässä tästä asiasta todella on monia mielipiteitä.

Ed. Karhunen ihaili ministeri Pietikäisen käytöstä hallituksessa, kun hän oli ottanut siellä esille oman kantansa ja halunnut siellä sen äänestykseen, mutta ei ollut saanut sille kannattajaa. Olisin tietysti toivonut ja vihreät olisivat toivoneet, että ministeri Pietikäisen kanta olisi siellä voittanut ja silloin koko välikysymys olisi ollut tietysti turha. Näissä olosuhteissa asia olisi edennyt vähän toiseen suuntaan.

Mutta kun näin ei käynyt, tässä tietysti sitä samaa rohkeutta, mitä ministeri Pietikäisellä oli hallituksessa, kysytään nyt kansanedustajilta täällä eli tulee ottaa kantaa tähän asiaan muo-

dossa tai toisessa. Se varmasti käy puheenvuorojen perusteellakin. Äänestyksestä varmaan tulee olemaan monenlaisia tulkintoja. Tässä ainakin kahta eri tulkintaa on jo viime aikoina esitetty.

Minusta oleellista on se, että argumentit on nyt lyöty pöytään. Sekä kannattajat että vastustajat ovat tässä keskustelussa tuoneet ne esille. Ainakin ministeri Pietikäisen tulkinta, johon itse kyllä nojaan, on se, että eduskunta ei ole antanut mitään yksiselitteistä lupaa eikä tule antamaan tämän altaan rakentamiselle, vaan ympäristönäkökohdat täällä ovat nousseet painotetusti esille ja herättäneet edelleen epäilyksiä.

Itse asiassa ed. Aittoniemelle vastatessani selitin, minkä takia nimenomaan otettiin välikysymyksen muoto. Mitä muuta olisi voitu tehdä? Eduskunnassa on kovin vähän muotoja saada tällainen asia eduskunnan käsittelyyn. Tässä tilanteessa välikysymys ehkä oli ainoa mahdollisuus.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Haavisto totesikin jo sen, että on kovin vähän mahdollisuuksia saada jokin asia eduskunnan laajaan käsittelyyn kansanedustajien toimesta. Siksi meidän ryhmämme oli pakko ja kaikkien niiden kansanedustajien, jotka välikysymyksen ovat allekirjoittaneet, valita välikysymysmuoto. Minusta se oli ihan hyvä ja oikea, koska kysymys ei ole pelkästään tästä yksittäisestä asiasta, vaan hyvin periaatteellisesta kysymyksestä, joka liittyy juuri tähän, voidaanko kaikki päätökset purkaa, toisin sanoen liittyä siihen, voiko valtiovaltaan luottaa. Voiko Suomen kansalainen luottaa Suomen valtioon? Tämä on erittäin tärkeä periaatteellinen kysymys, joka tässä yksittäisessä tapauksessa kiteytyy hyvin kärkevällä tavalla.

Ed. Pulliaisen ponsiesitystähän ei ole muotoiltu sillä tavalla, että se olisi pakko tulkita epäluottamuslauseeksi. Pääministeri Aho on tässä salissa todennut, että hän sen sellaiseksi tulkitsee, ja tästä käytiin aika pitkä sanailu. Ed. Karhunen ei ilmeisesti ollut paikalla silloin, mutta siinä kävi hyvin selväksi, että tämän tulkitseminen epäluottamuslauseeksi hallitukselle ei olisi ollut mikään välttämättömyys. Se on hallituksen oma tulkinta.

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rönholmille, joka näköjään ei ole enää paikalla, toteaisin, että vaikka hänen mielestään tässä ei ole kysymys siitä, että

kokonaisuudessaan hallituksen toimitavoista äänestetään tässä, vaan pelkästään Vuotoksesta, niin kyllä jos hallitus häviää äänestyksen, niin se saa kuitenkin kokonaispotkut.

Ed. Haavistolle toteaisin, että minä olen saanut tähän mennessä jo tyydyttävän vastauksen eikä minun mielestäni tarvitse ollenkaan äänestää, jos se olisi minusta kiinni. Vaikka hallitus voittaa, ei se tarkoita, että Vuotos automaattisesti rakennetaan.

Kokoomuksen ryhmä tulee pitämään huolen siitä, että ainakin meidän omat ministerimme todella tarkkaan tulkitsevat tätä keskustelua, tulevaa energiapoliittisesta selonteosta käytävää keskustelua ja kaikkia mielipiteitä, joita ilmassa on ollut, ennen kaikkea ympäristövaikutustutkimusta.

Vihreille toteaisin, että välikysymys on minusta niin järeä ase, että on käsittämätöntä, että tätä käytetään ihan väärin perustein. Mitä enää sitten voikaan oppositio tehdä, jos todella halutaan hallitus kaataa, jos te muka nyt ette halua?

Kokoomuksen ryhmä yhtyy siihen, että me haluamme selvitystä. Meidän mielestämme ei ole tarpeellista käsitellä tätä yhtenä yksittäisenä asiana, vaan nyt on tarve keskustella koko Suomen energiapoliittisesta linjasta, ei pelkästään Vuotoksesta. Emme me halua pelkkää suppeaa Vuotos-selontekoa. Me haluamme energiapolitiittisen selonteon, jossa me voimme ottaa kantaa moneen muuhunkin asiaan.

Ed. H a u t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Karhusen täytyisi nyt pian pystyä päättämään, onko tässä kysymys vihreiden asiattomasta pelistä yksittäisellä asialla, niin kuin sanoi, vai niin kuin hän myös sanoi, kysymys syvällisesti hallituksen moraalista. Niin kauan tätä asiaa on mahdollista vetkutella, sanoa yhtä aikaa ”kyllä” ja ”ei” tai ”kyllä” kahteen ihan vastakkaiseen asiaan, kuin tämä asia on jollain tavalla vielä selvitysten alainen. Mutta kyllä minä, jos olisin esimerkiksi ympäristöministeri Pietikäisen hameessa hallituksessa, tekisin johtopäätökset ja eroaisin, jos todella kävisi niin, että syvällinen ympäristövaikutusten arviointiselvitys osoittaisi Vuotoksen allashankkeen tuhoisaksi ja kokonaistaloudellisesti kannattamattomaksi. Ei sen jälkeen voi enää sanoa ”kyllä” ja ”ei” yhtä aikaa.

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uskon, että ministeri Pietikäinen pitää erittäin tärkeänä ympäristövaiku-

tusten tutkimusta. Hän haluaa olla hallituksessa, kunnes tämä tutkimus on tehty. Kukaan ei pysty sanomaan, ettei hän jättäisi paikkaansa siinä vaiheessa, jos ympäristövaikutustutkimus osoittaa, että tämän altaan rakentaminen on, niin kuin uskon, kannattamatonta eikä ole tarkoituksenmukaista. Hän hyvin todennäköisesti voi jättää paikkansa siinä vaiheessa.

Ed. A s t a l a : Arvoisa puhemies! Ed. Karhunen totesi äsken, että päästetään porvarihallitus töihin. Eduskunta ei näytä estävän yhdenkään porvariministerin ei työtä eikä muuta elämää, sillä yksikään ei ole täällä paikalla. (Ed. Rinne: Saa vielä äänestääkin niin kuin haluaa!) Oletan, että jokaisella kansanedustajalla on oma-kohtaisesti harkittu mielipide Vuotos-hankkeesta. Siinä mielessä ei ole tarvetta ylipuhua kenenkään mielipidettä. Esittelen siis oman ratkaisuni perusteluja.

Energian säästäminen on meillä varsin kyinen ja kivinen pelto eivätkä nykyisetkään valtaapitävät Suomen keskustassa ja kokoomuksessa aio merkittävästi edistää energian säästöä. Hallitusohjelma kertoo sen selvästi: "Hallitus turvaa teollisuuden energiansaannin kilpailukykyiseen hintaan. Energian riittävyys tai sen hinta ei saa olla este Suomeen tehtäville teollisille investoinneille." Tarjoamalla siis halpaa energiaa hallitus sitoo teollisuuden prosessit pitkiksi ajoiksi runsaan energian käyttöön. Nykyisen teollisuuden hallituksen hallitusohjelmassa onkin ydinvoimalan mentävä aukko. Hallitus tarjoaa Kemijoki-yhtiölle huomenlahjaksi Vuotoksen tekoaltaan rakentamisen.

Keskustan ja kokoomuksen mielestä ei näköjään ollut syytä antaa energiapoliittista selonteoa, ennen kuin hallitus teki tunnetun ratkaisunsa. Ympäristönsuojelusta ollaan valmiita luopumaan Vuotos-hankkeessa. Ydinvoiman uusi tuleminenkin alkoi vauhdilla, kun ydinvoimaan myönteisesti suhtautuva keskustalainen Kauko Juhantalo istahti kauppa- ja teollisuusministeriöön. Muistelen keskustan vastustaneen ydinvoiman lisärakentamista varsin yksiselitteisesti ennen vaaleja.

Vastikään tämä hallitus siis teki iltakouluksaan tunnetun päätöksen Vuotos-hankkeen uudesta valmistelusta tekoaltaan rakentamiseksi. Ed. Karhunen sanoi äsken, että päätös oli moraaliton. Siihen on helppo yhtyä. Hanke tarkoittaa laajan tekoaltaan rakentamista Kemi-joen vesistöalueelle suurelta osaltaan Pelkosenniemen.

Mielestäni on perusteltua todeta, että keskustan on pettämässä alueen asukkaita. Vuonna 1982 keskustan Esko Ollila totesi hallituksen kielteisen kannan Vuotoksen rakentamisesta pysyväksi päätökseksi. Siis Ollila nimenomaan totesi, että tässä on nyt pysyvä päätös. Ilmeisesti se olikin vain keskustan "pysyvä" päätös. Eduskunta on omalta osaltaan vahvistanut 80-luvun budjeteissaan kyseisen kannan myöntämällä määrärahoja yksimielisesti alueen elvyttämiseksi, ja nyt nekin rahat aiotaan upottaa.

Kun Vuotos-kansalaistoimikunta ja sen tarkas puheenjohtaja Annikki Tolppanen Pelkosenniemen peräävät hallitukselta poliittista uskottavuutta, on syytä yhtyä siihen. Asukkaat ovat uskoneet päätöksen pitävyyteen ja järjestäneet asiansa tämän mukaisesti. Katkeruus heidän mielissään on aiheellinen.

Olen iloinen siitä, että Suomen luonnonsuojeluliitto palkitsi vastikään tämänvuotisella ympäristöpalkinnolla Koillis-Lapissa toimineen Vuotos-toimikunnan ja samalla sen puheenjohtajan Annikki Tolppasen. Luonnonsuojeluliitto toteaa, että toimikunta on jaksanut sinnikkäästi puurttaa toistakymmentä vuotta allasuhan torjumiseksi, siis voimayhtiötä vastaan. Vuotos-toimikunnan jäsenet ovat rohkeasti osallistuneet yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. He ovat jaksaneet toimia pitkään kovankin painostuksen alaisina. Palkinnon myöntämisellä Luonnonsuojeluliitto on halunnut kannustaa Vuotos-toimikuntaa jatkossakin työhön kotiseutunsa luonnon ja ihmisten elinympäristön puolesta. Altaan kielteiset ympäristövaikutukset eivät kuluneina yhdeksänä vuotena ole muuttuneet.

Milloinkahan valtiolta antaa tunnustusta yleensä kansalaisliikkeille, jotka tekevät erittäin arvokasta yhteiskunnallista työtä? Minä odottelen hartaasti sitä päivää, jolloin hallitus kykenisi antamaan tunnustuksen kansalaisliikkeille.

Vuotos-hankkeen ympäristövaikutuksethan ovat mittavat. Siinä muutetaan peruuttamattomasti alkuperäistä luontoa. Se ei ole siis vain lainaa tulevilta sukupolvilta. Se on yksipuolista väkivaltaa niitä kohtaan. Sillä vaarannetaan elollisen luonnon jatkuvaa olemassaoloa ja kaivennetaan sen perinnöllistä monimuotoisuutta. Minun mielestäni on syytä kunnioittaa myös luonnon ympäristöä, luonnon oikeutta. Ekologisesti kestävä kehitys on tulevien sukupolvien olemassaolon ehto.

Vuotos-hankkeen ympäristöhaitat tulevat olemaan ilmeiset. Maastoltaan Vuotoksen alue on valtaosiltaan suopohjaista, ja turpeen ym.

eloperäisen jätteen määrä altaan vedessä tulee olemaan huomattava. Happikato ja suokaasun muodostuminen on selvää. Elohopeahaitat tulevat olemaan ilmeisiä. Altaan alapuoliselle vesistölle tulee selkeitä haittailmiöitä, kuten täällä on tänään todettu.

Työpaikkojen tarve Lapissa on suuri. Siksi on ymmärrettävää, että 200—300 työpaikkaa, täällä on puhuttu tänään vielä suuremmistakin määristä, viideksi vuodeksi lämmittää erityisesti työttömien ihmisten mieltä, mutta rakentamisosuuden jälkeen olisivat työpaikat menetettyjä, sekä nykyiset että rakentamisesta syntyneet.

Minä olen sitä mieltä, että Vuotoksen allasta ei tule rakentaa. Samalla edellytän, että Lapin työllisyyttä parannetaan erityistoimilla edelleenkin.

Pääministeri Aho totesi sunnuntaina keskustan 85-vuotisjuhlassa: "Suomen keskusta on avoin ja suvaitsevainen kansanliike, Euroopan mittakaavassa uniikki sellainen." Hallituksen Vuotos-hankkeen tähänastisen käsittelyn pohjalta on todettava, että tänään keskusta ei ole avoin eikä suvaitsevainen puolue, kansanliikkeestä puhumattakaan, vaan keskusta on sulkeutunut ja suvaitsematon, komentovaltaan perustuva puolue. Mitä muuta on todettavissa siitä, että hallituspuolueiden jäsenten eettisiä ympäristönsuojelullisia ratkaisuja ei Vuotos-hankkeen osalta sallita? Saattaapa tulla jopa rangaistuksia!

Poliittinen kulttuuri ei siis näytä muuttuvan, eletään sitten lamaa tai hyviä vuosia, eletään sitten sinipunahallitusta tai porvarihallitusta. Vaikka onhan jokin muuttunut, sillä ed. M. Laukkanen tänään nimitti lehmii lehmänkanturoiksi (Ed. Rinne: Se on uutta kepun lehmäkulttuuria!) — Siltä se tuntui.

Minä arvostan ympäristöministeri Pietikäisen ja ed. Särkijärven eettisiä ratkaisuja. Ympäristöministeri Pietikäisellä oli tänään luonnon puolesta suuntautuva puheenvuoro. Siinä oli mielestäni toivoakin. Tosin pelkään kovasti, että kun kauppa- ja teollisuusministeriö tulee ympäristövaikutusten arvioihin mukaan, ympäristöministeriö tulee mennessä tullen ylikävellyksi. Sitä minä en toki toivo, päinvastoin, mutta pelkään tätä siksi, että kauppa- ja teollisuusministeriö on kyllä tässä asiassa, kansanomaista sanontaa käyttäkseni, varsinainen pukki kaalimaan varjitjana.

Itse en voi siis hyväksyä Vuotos-hankkeen toteuttamista. Annettakoon kansalaisten tuoda julki mielipiteensä vaikkapa kansanäänestyksel-

lä sekä Vuotos-altaan rakentamisesta että ydinvoimasta. Se olisi minun mielestäni varsin kannatettavaa ns. suoraa demokratiaa.

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Täällä on tänään monessa puheenvuorossa tuotu esille, että nyt on saatava aikaan päätös, jotta allasalueen asukkaiden kiusaaminen lopultakin päättyisi. Asiahan päätettiin jo vuonna 1982, ja tämän kiusaamisen aloittivat taas juuri nämä uuden päätöksen vaatijat.

Vuotoksen altaan rakentamista on perusteltu sen taloudellisilla vaikutuksilla. Ainakin paikallisten asukkaiden kannalta vaikutukset ovat selvästi liioiteltuja. Tässäkin tapauksessa käynee niin, että etelän miehet tulevat korjaamaan potin maansiirtokoneineen. Työllisyysvaikutuksetkin jäävät tilapäisiksi, ellei altaalle sitten perusteta valtion varoin allasvahdin tai toivomuslähdevartijoiden virkoja. Päinvastoin altaan rakentamisella olisi alueen talouteen vahvasti negatiivisia vaikutuksia, koska se tuhoaisi alueen nykyisen elinkeinorakenteen totaalisesti. Pelkosenniemen kuntahan konkreettisesti hukutetaan altaaseen.

Vuotoksen allashanke on järjetön myös valtiontaloudellisessa mielessä. Viimeisten kymmenen vuoden aikana alueen elvyttämiseen on käytetty yli 30 miljoonaa markkaa verorahoja. Nyt hallitus sitten on valmis pistämään nämä rahat sileiksi, siis polttamaan rahaa ja upottamaan vielä satoja miljoonia markkoja lisää valtion varoja hankkeeseen, joka nähdään jo nyt sekä liiketaloudellisesti että kokonaistaloudellisesti kannattamattomaksi. (Ed. Apukka: Kuka näkee?) — Odottakaa hetkinen.

Kemijoki Oy:n laskelmissahan hanke on kannattava vain, jos valtio rahoittaa altaan raivauskulut ja yhtiön osakepääoman korotuksen. Tällaisilla oletuksilla valtio voisi yhtä hyvin ryhtyä rahoittamaan vaikka kissanpissahiekan myyntiä Saharaan. Se olisi yhtä kannattavaa, kunhan vain laitetaan valtio operaation maksu-mieheksi kuten Vuotoksellakin. Verovaroja ei kerta kaikkiaan enää tule tuhлата tällaisiin savi-jaloilla seisoviin kaupallisiin hankkeisiin.

Kemijoki Oy:n tekemät kannattavuuslaskelmat on kyseenalaistettava. Ministeri Pietikäinen kyseenalaisti jo laskelmissa käytetyn sisäisen reaalikoron. Sen lisäksi on kyseenalaistettava myös laskelmien perustana oleva lainakorko. Laskelmissahan lähdetään siitä, että lainoitus toteutetaan noin 5 prosentin reaalikorolla. Mil-lähän valuutalla tämä hanke on ajateltu toteut-tavaksi, sillä markalla tuskin päästään näin al-

haiseen reaalikorkoon ilman valtion korkotukea?

Toinen omituisuus Vuotoksen altaan kannattavuuslaskelmissa on se, että ne ovat Kemijoki Oy:n itsensä tekemät, siis tahon, joka tulee hyötymään hankkeesta. Aidon päätöksenteon perusteena tulisi varsinkin silloin, kun käytetään verovaroja, toki olla riippumattoman tahon tekemät kannattavuuslaskelmat, jotta niihin tuloksiin voitaisiin myös luottaa. Näihin laskelmiin tulisi sisällyttää myös herkkyyssanalyysi eli sen tarkastelu, miten hankkeen kannattavuus muuttuu, kun ulkoiset tekijät muuttuvat, esimerkiksi reaalikorko.

Vuotoksen altaan rakentaminen on rikos luontoa ja rikos myös alueen asukkaita kohtaan, koska he eivät halua allasta alueelleen. Vuotoksen alue on arvokas luontokokonaisuus sinänsä. Sen aapasuo tarjoaa elinympäristön harvinaisille linnuille ja eliöstöille, joiden säilymisestä meillä suomalaisilla on globaalinen vastuu. Olen varma, että monet Vuotoksen altaan rakentamista kannattavat henkilöt tuomitsevat Brasilian sademetsien hakkuut ja paheksuvat Paraguayn patojen rakentamista tajuamatta lainkaan, että he ovat itse tuhoamassa ainutlaatuisia luontoaluetta omassa maassaan. Kuten Antti Vahtera on todennut, tuskin minkään inhimillisen toiminnan tuloksena on elävä luonto kärsinyt niin paljon ja niin monia eläin- ja kasvilajeja tuhoutunut kuin juuri vesivoiman rakentamisessa. Jopa Maailmanpankki on jäädyttänyt useita kiistanalaisia patohankkeita kehitysmaissa niiden ympäristöhaittojen takia, mutta näistä seikoista riippumatta pääministeri Ahon hallitus vain näyttää jatkavan tökeröä energiapolitiikkaansa piittaamatta ympäristöstä.

Arvoisa puhemies! Kerran rakennettua luontoa ei voi koskaan palauttaa ennalleen luonnontilaan. Kun luonto on tuhottu, se on tuhottu lopullisesti. On mieletöntä, että luontoa ollaan valmiita tuhoamaan muutaman watin vuoksi. Kun hanketta nyt yhtäkkiä ollaan ajamassa näin valtavalla voimalla eteenpäin, herää myös epäily, että hankkeeseen liittyy ehkä joitain henkilökohtaisia taloudellisen edun tavoitteluja. Minusta hallituksen tulisi viipymättä myös selvittää, missä määrin ja keiden toimesta allasalueella on käyty spekulatiivisia maakauppoja.

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kohteliaimmin ed. Luukkaiselta kysyn: Kuinka monta kertaa hän on siellä mahtavalla aapasuolla käynyt kulkemassa?

Nimittäin täytyy ikäväkseni tunnustaa, että olen hyvin monta kertaa tässä asiassa kuunnellut sellaisia ihmisiä, jotka puhuvat, miten luonnon ekologia järkkyy ihan valtavasti, ja sitten kun olen kysynyt, että mitä se luonnon ekologia tarkoittaa, niin he eivät ole osanneet selittää sitä. Eli on aika lailla helppo puhua semmoisesta asiasta, jota ei ole paikan päällä käynyt katso-massa. Kyllä minä tiedän monta semmoista asiaa, missä minä olisin hirvittävän hyvä asiantuntija, jos minun ei tarvitsisi perustella niitä asioita.

Väite, jonka ed. Luukkainen esitti, oli se, että ei missään tapauksessa saa tehdä tällamoista allasta, kun ihmiset siellä eivät sitä halua. Minä mielestäni tuolta korokkeelta kerran sanoin sen kannan aika lailla asiantuntijana — eräät tiedemiehetkin ovat täällä asiantuntemukseensa vedonneet — asiantuntijana sen vuoksi, että olen asunut sillä alueella pidempään kuin kukaan teistä ja jututtanut takuulla useampaa ihmistä siellä kuin kukaan teistä. Sen vuoksi minun mielestäni ei kannata niin kategorisesti ilmoittaa, että kun ihmiset eivät siellä sitä halua. Se pitää ensin käydä kysymässä.

Kun puhutaan altaan raivauksesta, niin tältä osinkin ed. Luukkainen syyllistyi jonkinlaisen virheellisen tiedon antamiseen, kun hän puhui, että satoja miljoonia ollaan valmiit panemaan sinne valtion rahoja. Luen pätkän Koillis-Lapin kuntain keskustoimikunnan ja Kemijoki Oy:n välisestä sopimuksesta, joka on tarkoitus toteuttaa: ”Altaan alaosan täydellinen raivaus merkitsee 68 miljoonan markan lisäkustannusta, johon tullaan hakemaan työllisyysmäärärahaa.” Siis ”johon tullaan hakemaan työllisyysmäärärahaa”, saadaanko vai ei, on toinen asia. Kun ajatellaan, kuinka paljon työllisyyden nimissä teetetään ihmisillä tänä päivänä joutavanpäiväistä työtä, niin jos sillä raivataan altaanpohjaa niin, että se on varmasti puhdas, niin mielestäni se ei ole hukkaan mennyttä rahaa.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Luukkainen kauhisteli puheenvuorossaan juuri tätä, mihin ed. Apukka päätti puheenvuoronsa, eli sitä, että valtionkin varoja uhrattaisiin altaan rakennustöihin. Luulen, että ed. Luukkainen on joskus jostakin varmaankin lukenut, että USA nousi syvästä lamasta 1930-luvulla siten, että todella satsattiin valtion varoja infrastruktuuriin eli velkavarajia, rakennettiin teitä, siltoja, rautateitä ja voimalaita. Mielestäni on aivan paikallaan että nimen-

omaan nyt laman aikana valtio satsaa myös Suomessa Lapin kansan saamiseksi pois työttömyyden kurimuksesta.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Apukalle sanoisin, että maailmaa voi kiertää monella tavalla ja käydä monessa paikassa ja silti voi joitakin paikkoja jäädä näkemättä. Ihan samalla tavalla täällä puhuttiin koko eilinen päivä ecusta, enkä oikein usko, että kukaan edustaja, joka otti osaa siihen keskusteluun, olisi käynyt ecua katsomassa. Kyllä asioista voi saada muutenkin tietoa kuin käymällä kerran tai kahdesti paikan päällä.

Toinen seikka on se, että mitä tulee kannattavuuteen ja valtion varojen käyttöön, niin minusta on valheellista puhua, että hanke on kannattava silloin, kun peruslähtökohta on se, niin kuin Kemijoki itse omissa laskelmissaan toteaa, että se on kannattava vain, jos valtio uhraa siihen ne ja nämä ja nuo osat toteutettavia valtion varoja. (Ed. Apukka: Saanko nähdä sellaisen tekstin?) — Sehän oli nimenomaan ministeri Juhantalon vastauksessa.

Ed. Aulaa: Arvoisa puhemies! Tätä Vuotosasiaa on puitu puoleen ja toiseen ja kaikki argumentit on varmasti esitetty. Lappilaisena kansanedustajana haluan kuitenkin tuoda ilmi oman käsitykseni asiasta.

Paras on hyvän pahin vihollinen. Tämä toteamus sopii hyvin käsiteltävänä olevaan Vuotoksen allashankkeeseen. Parasta olisi, jos energiaa ei tarvitsi tuottaa millään tavalla, sillä kaikilla energiantuotantomuodoilla on omat haittansa. Miten sitten ratkaista tuo pulma? Ensimmäinen ratkaisu on mielestäni energian säästö ja seuraava haitat minimoiva tapa tuottaa energiaa. Haluan liittää kantani Vuotoksen altaan rakentamisesta laajempaan energiapoliittiseen yhteyteen.

Säästötoimilla ja energian käytön tehostamisella on päästävä siihen, että energian kulutus Suomessa kääntyy laskuun Brundtlandin komission suositusten mukaisesti. Tämä on myös paras keino kasvihuoneilmiötä vastaan. Uuden suurvoimalan tarvetta Suomessa ei ole. Ydinvoima puolestaan olisi likasangon työntämistä tuleville sukupolville. Ratkaisematon jäteongelma, uraanikaivoksista seuraavat tuhot sekä yhteiskuntaa keskitävä vaikutus ovat perusteluja viidettä ydinvoimalaa vastaan.

Toisin kuin on monissa puheenvuoroissa väitetty, Vuotoksen altaan rakentaminen ei minusta kuitenkaan ole askel kohti uutta ydinvoimalaa. Huolimatta energiansäästötavoitteista tai suurvoimalan tarpeettomuudesta on syytä lisätä energian tuotannon kotimaisuusastetta. Sekä säästäväisyys että omavaraisuus on otettava energiapolitiikan linjaksi. Tällä hetkellä maasamme tarvittavasta säästöenergiasta tuodaan jo Ruotsista 30—50 prosenttia ajankohdasta riippuen. Sopimus Ruotsin kanssa päättyy vuonna 1995. Vuotos siis parantaa energian tuotannon kotimaisuusastetta.

Paitsi kotimaiset ja uusiutuvat energialähteet on jatkossa hyödynnettävä paremmin myös maakaasu. Neuvostoliiton hallitushan äskettäin ottikin Barentsinmerellä sijaitsevan suuren maakaasukentän hyödyntämissuunnitelman kanteeksi. Sen kaasu voitaisiin johtaa Keski-Eurooppaan juuri Pohjois-Suomen kautta. Yhteistyössä Pohjoismaiden ja Neuvostoliiton kanssa olisi rakennettava kattava maakaasuverkko myös Suomeen.

Välikysymyksessä on todettu, että Vuotoksen osuus valtakunnan energian tuotannosta on pieni. Sehän on selvä. Kuitenkin sen 120 wattia olisivat hyvä lisä hajautettua kotimaista energian tuotantoa. Pieni on kaunistaa, sanotaan. Siksi en täysin ymmärrä sitä logiikkaa, jossa viitataan altaalla tuotetun sähkön minimaaliseen osuuteen valtakunnan sähkön tuotannossa.

Arvioin, että Lapin läänin asukkaiden enemmistön kanta allashankkeeseen on varauksellisesti myönteinen. Hanke vaikuttaa järkevältä erityisesti sen työllisyysvaikutuksien takia. Lapissa hyvin voimakas mielipide on, että läänillä on jo suojeltu kohtuullisen paljon ja ylhäältä päin sanelemalla. Ihmisten mielissä kytee kuitenkin myös monia epäilyjä. Viittaan ed. M. Laukkasen ansiokkaaseen puheenvuoroon Kemijoki-yhtiön historiasta. Tulevatko työntekijät ja urakoitsijat allasalueelta, muualta Lapista vai muualta Suomesta? Jääkö vesirakentaminen alueella tähän, kuka tästä hyötyy, mitkä ovat ympäristövaikutukset? Nämä kysymykset varmasti pyörivät monet lappilaisenkin mielessä. Moni muistaa kotikunnassanikin Tervolassa muutot Taivalkosken ja Ossauskosken voimalaitosten alta ja pitkäaikaiset korvauksien perimiset.

Kysymykset ovat terveitä ja tarpeen. Herrojen epäily on onneksi Lapissa edelleen jäljellä. Valtioneuvostolla sekä erityisesti Kemijoki Osakeyhtiöllä on Vuotos-kysymyksessä mahdollisuus hälventää näitä epäilyjä. Niihin kysymyksiin on

saatava vastaukset. En usko, että kukaan Lapis-
sa hyväksyy allasta ehdolla millä hyvänsä. Hai-
tat on ehdottomasti korvattava alueen väestölle.
Nyt on vältettävä joutumasta vastaaviin tilantei-
siin kuin alemman Kemijoen osalla, jossa kor-
vauksia perittiin vuosikymmeniä.

Alueen kuntien ja Kemijoki-yhtiön vuonna
1987 neuvottelema Vuotos-paketti sisältää jo
monia parannuksia aikaisempiin suunnitelmiin.
Paketti on saatettava ajan tasalle ja yhtiön on
siihen sitouduttava. Sillähän tähdätään mm.
altaan moninaiskäytön parantamiseen.

Täällä on puhuttu myös paljon sähkön tuo-
tannosta saatavien etujen valumisesta etelään.
Paketissa tulee myös taata Lapin tähän asti
saaman sähkön hinnan alennuksen, 15 prosent-
tia, jatkuminen sekä kohtuuhintaisen ns. Kemi-
joki-sähkön saantioikeus pysyvästi Lappiin.
Muun muassa Kemijoen rakentamisen haittojen
korvaamiseksi määrätyn alennuksen voimassa-
olo päättyy vuonna 1992. Tästä tuleva hyöty
läänin asukkaille on nyt noin 3 penniä kilowat-
titunnilta eli yhteensä 40 miljoonaa markkaa
vuodessa.

Edellinen hallitus poisti myös harkintavero-
tuksen, joka toi aikoinaan merkittävät verotulot
kuntiin, joiden alueella on voimalaitoksia. Uu-
den hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa on todet-
tu kompensaatina otettavan käyttöön ns. vesi-
voimamaksu, joka on myös toteutettava pikai-
sesti. Vuotoksen kohdallahan on todettu, että
alueen kunnat tulisivat perustettavan yhtiön
osakkaiksi.

Allasrakentamisen lappilaisia ja alueen asuk-
kaita työllistävä vaikutus voidaan myös taata
erillisin ehdoin. Sama koskee esimerkiksi ilmai-
sta oikeusapua korvausneuvotteluja varten. On
mielestäni selvää, että hankkeen ympäristövai-
kutukset on kartoitettava viimeisimmän tiedon
mukaisesti. Se on jo hallitusohjelmankin ajatuk-
sen mukaista.

Arvoisa puhemies! Mielestäni menettelytapo-
jen osalta hallitusta voi oikeutetusti kritisoida.
Sen sijaan että hanke on tullut esille yksittäisenä
kysymyksenä, se olisi pitänyt liittää kokonaisval-
taiseen energiapolitiittiseen ohjelmaan käsiteltä-
väksi mahdollisimman pikaisesti eduskunnassa.

Vaalikampanjan aikana Vuotoksesta keskus-
teltiin Lapis-
sa runsaasti. Olen itse jo ehdokka-
na ilmoittanut, että pidän hanketta järkevänä
enkä tule sitä vastustamaan, jos tietyt ehdot
täyttyvät. Ympäristöhaitat ovat olemassa, niitä
ei kukaan kiellä, mutta myös hyödyt ovat selvät.
Allas parantaa selvästi vesivoiman tuotannon

tehokkuutta koko Kemijoen. Se mahdollistaa
lisäturbiinien rakentamisen olemassa oleviin
voimalaitoksiin, mikä merkitsee noin 2,5 miljar-
din markan lisäinvestointeja. Siinä yhteydessä
on mahdollista tutkia myös kalaportaiden rak-
entamista alemman joen voimalaitoksiin.

Työttömyysaste on alueella kolmin — nelin-
kertainen verrattuna Helsinkiin. Sen parantami-
seen on vaikea löytää vastaavia vaihtoehtoja.
Kuntien taloudelle altaan merkitys tulee myös
olemaan suuri. Ehtoina pidän kuitenkin alueen
asukkaiden mielipiteen kuulemista sekä sitä, että
hanke toteutetaan viimeisimmän tiedon mukai-
sesti ja mahdollisimman vähäisin kielteis-
in ympäristövaikutuksin. Viittaan myös tässä ed.
M. Laukkasen puheenvuoroon näistä kysymyk-
sistä.

Allasalueen valtuustot ovat viimeisten tietojen
mukaan altaan kannalla. Valtuutettuja parempi
mittari olisi kyllä kansanäänestys tai mielipide-
tiedustelu asiasta. Erillisellä sopimuksella on
taattava selvän taloudellisen hyödyn jääminen
alueen kuntiin ja Lappiin.

Ed. H a s s i : Herra puhemies! Käsittelen
hieman sekä altaan tarpeellisuutta, tarpeetto-
muutta että vahingollisuutta.

Keskustelussa on käynyt aivan selvästi ilmi,
että Lapin välittömän työllistämisen kannalta
allas olisi tarpeen ja hyödyllinen, mutta sen
sijaan on kiistanalaista, olisiko allas pitkän aika-
välin työllisyyden kannalta hyödyllinen. Sekin
on kiistanalaista, onko allas paras, edullisin ja
järkevin mahdollinen tapa työllistää Lapin ihmi-
siä.

On myös käynyt varsin selväksi, että allas olisi
alueen luonnon kannalta ja itse asiassa aika-
laajan alueen luonnon kannalta vahingollinen.
Ed. Apukka tosin äsken väitti, että tästä asiasta
ei ole esitetty kunnollista selvitystä, mutta esi-
merkiksi ed. Pulliainen useissa puheenvuoroissa
on mielestäni varsin perusteellisesti selvitetty
ekologisia haittoja, mitä altaasta tulisi olemaan.
Yhtenä pikku yksityiskohtana kerron, että
Vuotos-selvityksessä, jonka on tehnyt Kemijoki
Osakeyhtiö yhdessä Koillis-Lapin kuntainliiton
hallituksen kanssa, toisaalta kyllä väitetään, että
altaasta lähtevän veden laatu ei tulisi kovin
paljoa poikkeamaan altaaseen virtaavan veden
laadusta, mutta kuitenkin siinä todetaan, että
Kemijärven juomaveden takaamiseksi tullaan
rakentamaan pohjavedenottamoita ja että Ke-
mijoki Oy maksaa nämä kustannukset. Myös

tämän altaan rakentamista puoltavan selvityksen tekijät ovat ainakin tältä osin haitoista tietoisia.

Keskustelussa on nähdäkseni jäänyt epäselvimmäksi, onko allas tarpeellinen Suomen sähköhuollon kannalta, ja nähdäkseni vastaus tähän kysymykseen riippuu hyvin paljon vastaajan kokonaisasenteesta energiapolitiikkaan. Olen itse energiainsinööri ja haluaisin muistuttaa eduskuntaa siitä, että vuosikymmenien kuluessa tällaiset itsestäänselvinä pidetyt energiapolitiittiset realiteetit ovat hyvin voimakkaasti muuttuneet. Esimerkiksi siihen aikaan, kun Imatrankosken voimalaitosta suunniteltiin, Suomessa oli alan huomattavia asiantuntijoita, jotka pitivät hanketta täysin suuruudenhulluna ja katsoivat, että Suomessa ei koskaan tulla kuluttamaan niin paljon sähköä kuin tämä voimalaitos tuottaa. Nyt 70 vuotta myöhemmin silloisten asiantuntijoiden mielestään realistinen näkemys tuntuu naurettavalta.

Itse uskon vahvasti siihen, että joskus 70 vuoden kuluttua tämänhetkinen energiateknikka tuntuu varsin naurettavalta kuten myös ne vielä varsin voimakkaat näkemykset, joiden mukaan energian kulutus tulee jatkuvasti kasvamaan ja että ainoa mahdollisuus tuottaa sähköä on enemmän tai vähemmän luontoa vahingoittavilla menetelmillä.

Energiainsinöörinä en pysty käsittämään tätä hoppua Vuotoksen altaan rakentamisessa enkä näkemyksiä, että vaikka ympäristöselvityksiä tehtäisiinkin, niin niillä tuskin tulee olemaan vaikutusta lopputulokseen. Tätä kiirettä en pysty selittämään millään muulla kuin sillä, että tämä liittyy kaavailtuun uuteen ydinvoimalahankkeeseen.

Ydinvoiman lisääntyminen sähköön tuotannossa edellyttää säätövoiman lisäämistä, koska ydinvoimala on käytössä olevista voimalamuodoista teknisesti kaikkein vaikeimmin ja kaikkein hitaimmin säädettävissä. Sen sijaan sähköverkossa kulutus vaihtelee koko ajan, se vaihtelee hetkittäin, se vaihtelee yhden sekunnin aikana, se vaihtelee päivittäin, viikottain ja kuukausittain. Mitä suurempi on ydinvoimaloiden osuus sähköntuotantokapasiteetista, sitä suurempi myös säätövoiman tarvitsee olla. Ja kuinka olla, Vuotos-selvityksen mukaan allas merkitsisi 6—8 prosentin lisäystä Suomen säätökapasiteettiin. Vastaavasti on helppo laskea, että 1 000 megawatin ydinvoimala merkitsisi noin 7 prosentin lisäystä Suomen nykyiseen kokonaissähköntuotantokapasiteettiin. Tästäkin näkökul-

masta kytkentä uuden ydinvoimalan ja Vuotoksen altaan välillä on mielestäni aivan ilmiselvä.

Tämän hetken kaikkein oleellisin energiapolitiittinen keskustelu käydään siitä, onko energian kulutuksen ja sähköön kulutuksen jatkuva kasvu väistämätöntä. Juuri tänään tässä talossa valitettavasti välikysymyskeskustelun kanssa päällekkäin oli vihreän eduskuntaryhmän järjestämä seminaari, jossa mm. kauppa- ja teollisuusministeriön energiansäästömahdollisuuksia selvittäneeseen projektiin osallistunut tutkija kertoi, että heidän näkemyksensä mukaan nykytasosta voitaisiin nykyisin jo olemassa olevalla ja tunnetulla tekniikalla leikata sähköön kulutusta reilut 30 prosenttia. Tässä ei ole otettu huomioon taloudellista kasvua. Tutkijan oma näkemys oli se, että taloudellinen kasvu nykyisestä lamasta huolimatta tulee jatkumaan ja vaikka erilaisten aktiviteettien ominaisenergian kulutus laskee, tehdään niitä koko ajan enemmän. Vaikka primäärienergian kulutuksen lasku Suomessa olisi-kin mahdollista, niin näiden tutkijoiden mielestä sähköenergian kulutuksen lasku sen sijaan ei olisi mahdollista.

Kuulimme myös toisen esityksen: professori Gullichsen Teknillisestä korkeakoulusta kertoi puunjalostusteollisuuden sähköenergian tarpeesta. Kaikki ihmiset Suomessa, jotka ovat asioihin perehtyneet, ymmärtävät, että huomattavat sähköntuotantokapasiteetin lisäykset kytkeytyvät ennen kaikkea puunjalostusteollisuuteen. Ne liittyvät toisaalta siihen, mikä on puunjalostusteollisuuden osuus Suomen elinkeinoelämässä, mutta ne liittyvät myös puunjalostusteollisuuden sisäisiin prosessivalintoihin.

Professori Gullichsenin esityksestä kuulimme, että jos termomekaaniset massat korvattaisiin hiokkeella ja lisättäisiin sen verran sulfiittimassaa, että tuloksen tekniset ominaisuudet olisivat vertailukelpoisia, niin puunjalostusteollisuuden ulkoisen sähköön tarve vähenisi 300 megawatilla, mutta puun tarve lisääntyisi miljoonalla kuutiometrillä. Jos sen sijaan kaikki mekaaninen massa korvattaisiin kemiallisella massalla, niin puunjalostusteollisuuden ulkoisen sähköön tarve vähenisi jopa yli 1 000 megawatilla eli enemmän kuin sillä määrällä, joka mahdollisen uuden ydinvoimalan haluttaisiin tuottavan, mutta sen sijaan puunjalostusteollisuus kuluttaisi 15 miljoonaa kuutiometriä enemmän puuta. Tässä tuli harvinaisen kiteytyneesti määrällisessä muodossa esiin se, millaisia valinnan mahdollisuuksia siinäkin tapauksessa Suomen kansantaloudella on, että

pitäydyttäisiin puunjalostusteollisuuden nykyisessä osuudessa kansantaloudessa.

Jos ajatellaan toteutettavissa olevia ja jo ovela olevia teknisiä muutoksia, niin jos esimerkiksi käytettäisiin ns. mc-tekniikkaa, joka tarkoittaa sitä, että prosesseissa kiertävissä erilaisissa liemissä olisi vähemmän vettä, voitaisiin puunjalostusteollisuuden ulkoista sähköenergian tarvetta vähentää lähes 900 megawatilla.

Nämä ovat kaikki tietenkin valinnan kysymyksiä, mutta siihen, millaisia valintoja tehdään, voidaan politiikalla vaikuttaa. Voidaan vaikuttaa esimerkiksi sillä, miten verotetaan puun tai energian hintaa. Minun mielestäni on tietty epäsuhta esimerkiksi siinä asiassa, minkä professori Gullichsen toi esille, että tällä hetkellä tehtaalla puun hinnasta puolet on veroa, verrattuna siihen, miten energiaa verotetaan Suomessa.

Muutenkin valtiovallan lähestymistapa energiansäästömahdollisuuksiin on mielestäni kehittyneiden teollisuusmaiden rintamassa — jos Suomea sellaisena halutaan pitää — jossain määrin jälkijättöinen. Haluaisin verrata esimerkiksi Saksan liittotasavaltaan, jossa parlamentaarinen energiakomitea on esittänyt, että jo 1990-luvulla voitaisiin vähentää teollisuuden energian kulutusta 30 prosenttia, liikenteen energian kulutusta 40 prosenttia ja kotitalouksien energian kulutusta 50 prosenttia.

Suomessa tämän tyyppisiä selvityksiä ja ehdotuksia tehdään toistaiseksi lähinnä vihreiden ja erilaisten luonnonsuojelu- ja vaihtoehtoliikkeiden piirissä. Mutta toivoisin, että tällaiset otettaisiin nykyistä vakavammin myös valtiovallan puolella ja julkinen valta veropolitiikalla ja tariffiohjauksella pyrkisi ohjaamaan kansakuntaa, sekä kotitalouksia että teollisuutta, toisaalta energian säästöön ja toisaalta myös energian kulutuksen järkevään rakenteeseen.

Tämä tästä, onko tämä altaan tuottama sähkö välttämättä tarpeellista. On tietenkin itsensänselvää se, että jos allas rakennetaan, niin kyllä sen tuottamalle sähkölle hyödyllistä käyttöä löytyy. Sitä ei varmasti kukaan epäile. Mutta itse olen sitä mieltä, että tämä allas sen paremmin kuin siihen liittyvä uusi ydinvoimalakaan ei ole Suomen energiahuollon kannalta mitenkään välttämätön.

Vielä ympäristöselvityksestä toteaisiin, että tässä salissa lähes kaikki, sekä altaan kannattajat että vastustajat, tuntuvat olevan yhtä mieltä siitä, että ympäristöselvityksellä, joka on luvattu, ei tule olemaan vaikutusta lopulliseen pää-

tökseen. Niistä puheenvuoroista, joita olen kuullut, ainoastaan ed. Minna Karhusen puheenvuorossa on osoitettu luottamusta sitä kohtaan, että ympäristöselvityksellä olisi todella vaikutusta tehtävään ratkaisuun.

Lopuksi haluaisin ottaa esille yhden asennekysymyksen. Ed. Apukka puhui mm. hukkaan virtaavasta vedestä ja siitä, että on hyvä saada myös Vuotoksen altaasta jotain hyötyä. Tämä on aika syvälinen periaatteellinen kysymys, suhtaudummeko kaikkeen luontoon ja kaikkeen olevaan ylipäättänsä siitä lähtökohdasta, että kaiken olevan tärkein tai kenties jopa ainoa ominaisuus on se, mitä rahallista hyötyä siitä voidaan saada. Eräs kovasti kunnioittamani psykiatri ja tieteenfilosofi katsoo, että tällainen asennoituminen maailmaan on itse asiassa syvän depression merkki. Valitettavasti tällainen depressio on lähes koko teollisen kulttuurin jakama. Mutta itse olen sitä mieltä, että olevalla on muitakin merkityksiä kuin se, mitä taloudellista hyötyä siitä voidaan saada.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tähän kulttuuriin kuuluu, että ryhmäpuheenvuoroja ei voi kommentoida välittömästi, joten ainoa mahdollisuus niitä kommentoida on pyytää puheenvuoro listan hänille. Olen käyttänyt tätä mahdollisuutta. Ennen kuin kuitenkaan kommentoin muutamaa ryhmäpuheenvuoroa, kommentoin ministerien roolia tässä väläkysymyskeskustelussa.

Olisin odottanut, että ministeri Juhantalo, joka on Vuotoksen altaan rakentamishankkeen pannut vireille, olisi ollut puolustamassa toimiaan. Hän on muutama kerran näyttäytynyt täällä, mutta ei ole katsonut aiheelliseksi osallistua millään tavoin keskusteluun. Keskusteluosuus hänen osaltaan on supistunut siihen vastauksen lukemiseen, jonka hän tältä paikalta suoritti. Sen sijaan ministeri Pietikäinen on kiitettävästi ollut mukana, ja se on hyvä asia, että ottaa vastuullisesti mm. ympäristöasiat.

Arvoisa puhemies! Ensimmäisenä Suomen keskustan ryhmäpuheenvuoroon liittyen muutamia näkökohtia.

Olin pikkuisen ihmeissäni siitä innosta, mikä ryhmäpuhujalla oli todistaa sitä, että tässä ei olisi kysymys säätövoiman tarpeen tyydyttämisestä. Se sama todistushalu on käynyt monesta muusta hänen puoluetoverinsa puheenvuorosta ilmi, viimeksi ed. Markku Laukkasen puheenvuorosta, jossa oli oikein hektinen tunnelma tässä kohti.

Tausta on kuitenkin se, että kun otin 70-luvun alussa vastaan vesihallituksen johdolta tehtävän tehdä erästä osaa Kemihaaran ja Vuotoksen altain suunnitelmasta, tässä niin kuin nykyisin sanotaan briifauksella, jossa vesihallituksen johto tähdensi, että tämä allas tulee olemaan säästövoima-allas, jota vuorokausisäästövoima-allas, ja sellaisena varsin edullinen ja kaikki arvioinnit tulee tehdä tältä pohjalta. Totesin jo eräessä vastauspuheenvuorossa, että tekniikan lisensiaatti Antti Ruuskanen Imatran Voima Oy:stä on jakanut lehdille tiedotteita, jossa tähdennetään juuri tätä näkökohtaa tänäkin päivänä.

Sitten ed. Pelttari kiinnitti huomiota siihen, että tästä hankkeesta on valmistunut vuosien varrella 30–40 erilaista selvitystä ja raporttia. Mutta hän jätti kertomatta sen, mitä näissä selvityksissä ja raporteissa todetaan. Toisaalta niissä kuvataan luonnonarvomenetyksiä, joita tämä rakentamistoiminta ja altaan käyttö aiheuttavat, ja toisaalta osoitetaan erittäin laajalti haittavaikutuksia ja suorastaan niiden perusteella asetetaan vastustamaan tätä hanketta, koska pidetään haittavaikutuksia siinä määrin merkittävänä.

Edelleen ed. Pelttari mielenkiintoisella tavalla puhui alueellisesta kattavuudesta. Silloin olisi ollut varsin kohtuullista, että hän olisi todennut, että Pelkosenniemen kunnan alueella olisi 90 prosenttia altaan pinta-alasta. Siis ratkaisevaa on juuri pelkosenniemeläinen maaosuus altaan pohjana.

Edelleen hän totesi, että allasrakentaminen on hyvin työvoimavaltaista toimintaa. Tämä työvoimavaltaisuus kytkeytyy pohjan raivaustoimiin. Mutta täällä olemme kuulleet monella suulla, että nyt raivattaisiin tällä tavalla työvoimavaltaisesti vain 3 metrin syvyyteen saakka.

Edelleen ed. Pelttari antoi väärän kuvan siitä, mihin korkeusvyöhykkeeseen säännöstelyväli asettuu. Tämän väärän tiedon ed. Liisa Jaakonsaari on jo korjannut, viittaa vain hänen tekstiinsä tältä osin.

Sitten hyvin mielenkiintoinen näkökohta on altaan käytöstä saatavissa olevat sähkönmyyntitulot, joiden maksimimääräksi on ilmoitettu 110 miljoonaa markkaa. Tässä tulovaihtoehdossa myöhittäisiin pohjamudatkin esiin elikkä laskettaisiin allas hyvin kuiville, ja silloin tietysti ympäristövauriot ja -haitat olisivat maksimissaan.

Sitten, arvoisa puhemies, kansallisen kokoo-

muksen ryhmäpuheenvuoron käyttäjän puheenvuorosta muutama näkökohta.

Siinä tähdennettiin kohtuuhintaisen energian saantitavoitetta, joka tuli meille erinomaisen tutuksi myöskin käydyistä hallitusneuvotteluista, ja asetettiin vastustamaan kaikenlaista säännöstelyä, jos ymmärsin oikein tämän termin. Edelleen kerrottiin siitä, kuinka energian kuluksen suhteellisen lyhyellä aikavälillä odotettiin kolmin —nelinkertaistuvan. Tässä yhteydessä mieleeni tuli vain arvoisan puolueenne tämän vuoden tammikuussa julkistama kannanotto, jonka mukaan energian kulutusta tulee vähentää neljänneksellä vuoteen 2010 mennessä. Nämä näkökohdat ovat aika huikeassa ristiriidassa toistensa kanssa.

Samoin ihmettelin kovasti sitä, että ed. Louvo ei ollut nähnyt mitään keinoa hiilidioksidin sitomiseen silloin, kun sitä palamistapahtumassa vapautetaan ilmakehään. Ed. Haavisto tosin ehti jo kertoa, että Yhdysvalloissa on jopa sitouduttu siihen, että metsää istutetaan siinä määrin kasvamaan, että yhteyttämistapahtumassa tuo ylimääräinen, fossiilista polttoainesta ulos tuleva hiilidioksidi sidotaan uuden metsän kasvuun. Siis tässä on keinoja.

Edelleen kansallisen kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa oli se varaus, joka tavallaan tuhaa kaiken silloin, kun on kysymys ympäristönsuojelusta, se sama periaate, joka on myöskin Euroopan yhteisön yhtenäisasiakirjan artiklassa 130 T, nimittäin se, että kaikella ympäristönsuojelutoiminnalla on kilpailukyky- ja/tai kaupanestevaraus. Silloin rajat on asetettu hyvin selville.

Sitten huikeasti hämmästelmin sitä, että ryhmäpuheenvuoron käyttäjä, joka lieene ammatiltaan hammaslääkäri, ei pitänyt elohopeaa raskasmetallina.

Mutta jos toiselta puolelta esitetään jotakin myönteistä, niin tämän puheenvuoron loppuosa oli erittäin myönteinen siinä mielessä, että siinä tähdennettiin paikallisten asukkaiden kannanoton merkitystä ja erikoisesti sitä, että tulee ympäristövaikutukset selvittää ja tuoda kaikki nämä selvitykset pöytään, ennen kuin lopullisia päätöksiä tehdään. Tämä on asia, joka on tullut esiin puolueeseen lukeutuvan ympäristöministerin toistuvista kannanotoista. Tämä on hyvä ja kannatettava asia.

Sitten kristillisen liiton ryhmäpuheenvuorosta eräs näkökohta, johon olen kylläkin jo kiinnittänyt muutamassa vastauspuheenvuorossani huomiota. Nimittäin puhuja totesi, että allas voidaan rakentaa hyvin tai huonosti. Tietysti kaikki

voidaan tehdä hyvin tai huonosti, mutta tämmöistä allasta voidaan käyttää, siis käyttötilanteessa, hyvin haitallisella tavalla, ja sieltä ne varsinaiset ympäristöongelmat tulevat esille.

Suomen maaseudun puolueen ryhmäpuheen-vuorossa todettiin, että allas on vaihtoehto ydinvoimasähkölle, kun kysymys on lähinnä siitä, että se on säästövoimaa ydinvoimalaitokselle. Tässä vain viitataan siihen, mitä jo aikaisemmin tulin sanoneeksi.

Sen sijaan hyvin mielenkiintoisena ja muista ryhmäpuheenvuoroista poikkeavana kiinnitän huomiota siihen, että SMP:n ryhmäpuheenvuorossa puhuttiin myös energiaviljelystä, biomas-san tuotannosta energiatarpeisiin. Se oli mielestäni hyvä asia. Siinä vain pitää muistaa aina se, että se on erittäin paljon ravinteita elikkä lannoittamista tarvitsevaa toimintaa, ja taas lannoitteitten tuottamisessa kuluu hyvin paljon energiaa sinänsä.

Arvoisa puhemies! Minusta välikysymys siinä mielessä kannatti jättää ja käydä tämä yhdeksän tuntia tähän mennessä kestänyt keskustelu, että millään muulla keinolla tämän laatuista julkista debattia tästä aiheesta ei olisi voitu saada aikaan.

Ed. L o u v o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan todeta ed. Pulliaisen esittämiin näkemyksiin kokoomuksen ryhmäpuheenvuorosta ensinnäkin, kun hän sanoi, että arviot, joita ryhmäpuheenvuorossamme esitettiin energian kasvusta, olisivat kolmin — nelinkertaiset, niin ryhmäpuheenvuorossa esitettiin, että tällaisia arvioita esiintyy. Yleisesti tällaisia arvioita on, että voi energian tarve kasvaa näinkin paljon. Aivan varmasti kaikki olemme siitä olemme yksimielisiä, että ainakin sähköenergian kasvu tulee olemaan erittäin huomattava, mutta nämä arviothan olivat hyvin pitkälle aikavälille esitetty.

Hiilidioksidin sitomisessahan on ihan selvää, että metsän istuttamisella voidaan estää hiilidioksidin haitallisia vaikutuksia. Esimerkiksi Hollannissa on näin suunniteltu myös. Minä en muista, kuinka valtava määrä hehtaareja piti istuttaa metsää, mutta se on todella suuri määrä, että voidaan yhden normaalikokoisen hiilivoimalan hiilidioksidimäärä sitoa.

Sitten elohopeasta, kun en muka pitänyt sitä raskasmetallina. Soinin ryhmäpuheenvuorossa, että vesivoima on puhdas energiamuoto, josta ei tule rikin ja typen oksideja, ei raskasmetalleja. Ei siitä itse energian tuottamisesta, vesivoimasta,

tule. Tietenkin tämmöiseen altaaseen alkuvaiheessa tulee raskasmetalleja maaperästä. Totta kai tiedän, että elohopea on raskasmetalli. Mutta sekin on niin, että jos ei syö sitä kalaa, nimenomaan haukea, niin ei se vaikuta ihmisen terveyteen.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun viimeksi mainittuun kommenttiin. Se oli minusta varsin harkitsemaan heitto, koska tässä nyt annettiin kemijärveläisille ja lappilaisille kansanedustajille kertomus, että alkää menkö syömään kaloja sinne, ja virkistyskäytön puolesta on puhuttu vaikka kuinka paljon, joten tässä sitä nyt ollaan, arvoisa ed. Louvo, puhtaan kaulan kanssa.

Ed. L o u v o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen viimeksi esittämään toteamukseen haluan vastata, että raskasmetallipitoisuuksista on tehty tutkimuksia ja nimenomaan hauki on kala, johon elohopeaa on sitoutunut, ja muissakin vesistöissä on nimenomaan haukeen sitä tullut. On myös tehty tutkimuksia, että jos istutetaan siikaa, siika on sellainen kala, jossa sitä ei ole, ja siikaa on aivan turvallista syödä kyseisistäkin allasvesistä.

Ed. S ä r k i j ä r v i: Herra puhemies! En itse ole ajatellut puuttua keskustelussa pahemmin energiapolitiikkaan, koska kuten on varmasti keskustelussa käynyt ilmi asian selvitykset eivät ole vielä aivan valmiina, jotta siitä kannattaisi hyvin yksityiskohtaista keskustelua käydä. Samoin sen yhteydet kokonaisenergiapolitiikkaan ovat vielä hiukan avoimia.

Siltä kannalta tilanne on hyvin poikkeuksellinen, että miltei kaikki ovat sitä mieltä, että hallituksen päätös on ollut oikean suuntainen. Ongelmana on vain se, että toisten mielestä se oli Sorsan kolmas hallitus ja toisten mielestä Ahon hallitus, joka teki oikean suuntaisen päätöksen. Tämä juuri tuo esille keskeisen kysymyksen, jonka minä olen itse tästä asiasta löytänyt, poliittisen järjestelmän uskottavuuden ja päätöksentekijöiden moraalien, eettisen vakaumuksen ja rohkeuden.

Olen ilmeisesti sellainen vanhan kansan perustuslaillinen henkilö ja ajattelen niin kuin Suomen oikeusjärjestelmässä ajatellaan, että pacta sunt servanda, sopimukset on pidettävä, jos me kerran hallituksena, eduskuntana vakuutamme joillekulle ihmisille, että jokin asia on tietyllä tavalla, tässä tapauksessa niille ihmisille,

jotka selvästikin kutsuttiin poliittisen järjestelmän toimesta takaisin omille asuinsijoilleen ja vahvistettiin tämä ei pelkästään kättä päälle vaan 32 miljoonaa vielä lisää siihen. Monet suomalaiset uskovat tällaista, ja nyt, jos poliittinen järjestelmä toimii hyvin, tätä uskottavuutta ja uskoa ei petetä, ja edelleen, jos se toimii hyvin, tällaisessa tapauksessa jokainen päätöksentekijä, joka haluaa peruuttaa aikaisemman päätöksen, rohkenee myös siitä vastata henkilökohtaisesti niille ihmisille, joita se koskee.

Minä uteliaisuuttani tiedustelin omassa eduskuntaryhmässäni, kuinka moni sen jäsenistä tohtisi suoraan päin kasvoja sanoa niille ihmisille, jotka Vuotoksen alueelle palasivat, että he ovat olleet väärässä uskoessaan hallitukseen, eduskuntaan ja puolueisiin, tyhmiä mennessään takaisin sinne. Meiltä löytyi yksi eikä hankään ollut ministeri. En tiedä, paljonko keskustan ryhmästä löytyy tai muista hallituspuolueiden ryhmistä, mutta joka tapauksessa, jos haluamme, että poliittisiin päätöksentekijöihin luotetaan, tällainenkin vastuu täytyy kantaa, jos haluaa tehdä päätöksiä, jotka koskevat hyvin voimakkaasti yksittäisiin ihmisiin.

Voimme vain kuvitella, kuinka paljon unettomia öitä ja mielen masennusta on herättänyt se keskustelu, jota on käyty sen jälkeen, kun kaiken piti olla jo selvää Vuotoksen alueella. Me tiedämme, että kun ihan ilman mitään lupauksia ja normaalissa prosessissa rakennettiin Lokan alas, sieltäkin viimeiset tilalliset vietiin poliisiasaattossa, yksi heistä suoraan pakkopaidassa mielisairaalaan, eikä heille ollut luvattu yhtään mitään. Kun sitten tällaista tapahtuu joskus Vuotoksessa, toivottavasti ne, jotka ovat halunneet allasta sinne, myös rohkenevat vastata näille ihmisille ja heidän omaisilleen siitä päätöksestä, jonka ovat olleet tekemässä, sikäli kuin sellaista päätöstä joskus vielä syntyy. Tällä hetkellä tilanne on se, että kun kerran asianomainen voimayhtiö on vapaaehtoisin kaupoin ostanut kaiken sen, minkä se on saanut, ne ihmiset, jotka siellä tällä hetkellä asuvat, eivät ole myyneet vapaaehtoisin kaupoin omistamiaan maa-alueita.

Muutamissa puheenvuoroissa on esitetty vastaperusteluita ja kerrottu siitä, että tokihan kaavoituksessa, teiden rakentamisessa jne. jatkuvasti ihmisiä joutuu pois asuinsijoiltaan. Tämä on siltä kannalta hyvä asia, että tällaisia puheenvuoroja käytettiin, että se jo selittää ja kertoo siitä, että joku on tosiaan miettinyt asiaa, koska se on hänen mieltään häirinnyt. Huono se on

siitä syystä, että nämähän eivät ole samanlaisia tapauksia, koska siinä tapauksessa ei ole yhteiskunta etukäteen luvannut näille ihmisille jotakin ja maksanut vielä välirahaa lupauksen noudattamisesta. Mutta ehkä omatunto tällä tavalla hiukan hiljenee kolkuttamasta.

Yllätyksekseni huomasin, että tässä asiassa poliittisen järjestelmän uskottavuus tulee myös toisella tavalla esille, yksittäisen kansanedustajan mielipiteen vapauden suhteen ja myös koko meidän hyvin hallituskeskeisen järjestelmämme perusteiden kyseenalaisiksi asettamisen suhteen. En olisi uskonut, että nykyisellä hallituksella on sellainen luulo, että kuuluminen johonkin eduskuntaryhmään on niin tärkeä asia, että sen vuoksi voisi tehdä ihan mitä tahansa, ja että nykyinen hallitus uskoo siihen, että kaikki hallituspuolueiden kansanedustajat ovat tulleetkin eduskuntaan nimenomaan tukeakseen hallitusta myötä- ja vastoinikämisissä neljän vuoden ajan painaen samaa vihreätä nappia. Tämä hallituksen usko on selvästikin väärä, ja se tullaan täällä vääräksi osoittamaan jatkossa vielä monta kertaa.

Olen myös yllätynyt siitä, että kun vihreän eduskuntaryhmän esitys lopulliseksi eduskunnan kannaksi välikysymyskeskustelussa on hyvin vesitetty ja sisältää oikeastaan pelkästään sen, että eduskunta saisi päättää näin tärkeästä asiasta, tämä kompromissikaan ei ole hallitukselle kelvannut, vaan asiasta on selvästikin muodostunut arvovaltakysymys. Kun asioita ratkotaan arvovaltakysymyksinä, niissä ei yleensä järkipuhe enää auta.

Mutta kaikesta huolimatta uskon, että käyty keskustelu myös tältä osin on selkiyttänyt tilannetta, saanut monet ihmiset ajattelemaan sellaisia asioita, joita eivät ole aikaisemmin ajatelleet, ja ehkäpä muuttaa meidän poliittista järjestelmäämme enemmän siihen suuntaan, että kansalaiset voisivat edes vähäisessä määrin saada takaisin sitä luottamusta, joka heiltä todellakin tuntuu viime vuosien aikana vähentyneen.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Edellisessä puheessa oli vähän nostalgiaa. Hetken odotin urkumusiikin alkavan, ennen kuin ehdin sännätä pystyyn.

Mitä tulee päätöksen muuttamiseen, Suomessa on muutettu ja tullaan muuttamaan päätöksiä sekä virkamiespiireissä että myös poliittisissa piireissä ja on muutettu ja huonoja päätöksiä tulee aina muuttaa erityisesti silloin, jos olosuh-

teet edellisen päätöksen jälkeen ovat sillä tavalla muuttuneet, että se on perusteltua.

Sellainen kuva, jonka mukaan raakalaismaiset poliisit raahaisivat vanhukset ja lapset väkisin autoon ja toisivat Vuotoksen altaalta, ei uskoakseni pidä paikkaansa. Saattaa olla, että sellainen näytelmä järjestetään, mutta sikäli kuin pelkästään olen saanut kuulopuheita kuulla, ainakin suurin osa siellä olevista vähistä ihmisistä kysyttäessä on lähtenyt siitä, ettei tästä touhusta mitään tule, siitä touhusta, mitä valtion tuella on heitä tuettu, ja he ovat valmiita lähtemään sieltä pois. Näin ollen tämäkin puoli on varmasti kunnossa. Tätä asiaa on yritetty erityisesti vihreän liiton taholta kärjistää ja tuoda tällaista asiaa esille, joka on tarpeetonta, jota myös ed. Särkijärvi toi esille. Uskon, että tilanne ei ole ollenkaan dramaattinen.

Mitä tulee puoluekuriin, tervetuloa, ed. Särkijärvi, SMP:n eduskuntaryhmään. Siellä ei säännöissä ole minkäänlaista ryhmäkuria. Vain ilmoitus ryhmän pöytäkirjaan poikkeavasta käytäytymisestä, niin me muut seisaallemme nous-
ten kumarramme päätökselle ja sillä siisti.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoroon sen verran, että on toki aivan selvää, että päätöksiä on voitava muuttaa, jos ne osoittautuvat huonoiksi tai epätarkoituksenmukaisiksi. Mutta mielestäni puheena olevassa asiassa on ennen kaikkea kysymys siitä, että joillekuille on luvattu ja erittäin korkealta taholta toimia tietyllä tavalla ja että tähän liittyen ei niiden kohdalla, joille on luvattu, ole tehty har-
kintaa, onko se tarkoituksenmukaista vai epätarkoituksenmukaista. Ainoastaan se instituutio, joka on aikaisemmin tehnyt päätöksen on omalta osaltaan miettinyt asiaa uudelleen. Tässä on mielestäni suuri kysymys ja se väärä, joka tähän asiaan liittyy.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi Kyrönjoen erityissuojelusta

Ainoa käsittely

Mainittu vuoden 1990 vp:ltä lepäämässä oleva lakiehdotus (HE 34/1990 vp)

Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 1

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 1. Lepäämässä oleva lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Nyby: Herr talman, herra puhemies! Nu är sanningens minut kommen för Kyrö älv. En majoritet av den föregående riksdagen ansåg att lagförslaget om specialskydd av Kyrö älv skall godkännas. Det är min förhoppning att den nu sittande riksdagen är beredd att visa lika stor miljöhänsyn.

De planer som finns för en ytterligare utbyggnad av älven är en produkt av sin tid och känns i dagens samhälle närmast överkliga. I debatten har sagts att vattenkvaliteten inte försämras av att vattnet går genom en turbin. Det är inte sant. De planerade ingreppen i älven gör att vattnet försuras, att metaller lakas ur jorden och att algfloran ökar eftersom strömningshastigheten minskar. Somliga risker kan i dag förutses, andra inte, men ett är säkert: riskerna ökar.

Kyrö älv är västra Finlands viktigaste råvattenkälla och Vasa stad har inga andra realistiska möjligheter för sin råvattenförsörjning. Redan av det skälet måste kraftverksplanerna stoppas.

Kyrönjoki on Pohjanmaan tärkein vedenhankintavesistö. Luopumalla voimalaitosten rakentamisesta voidaan välttää vedenhankinnan riskiä. Rakentaminen ja vuorokausisäännöstely huonontaisivat Kyrönjoen vesistön tilaa ja aiheuttaisivat peruuttamattomia muutoksia vesiluonnossa. Voimalaitosten vaatimat pengerrykset ja muut rakennustyöt sekä lyhytaikaisäännöstely merkitsisivät huomattavia haittoja joen luonnontaloudelle, vesistön virkistyskäytölle ja kalastukselle joessa ja rannikkoalueella. Rakentaminen tuhoaisi myös merkittäviä kulttuuri- ja maisema-arvoja.

Kyrönjoki on edelleen kalataloudellisesti Vaasan läänin merkittävin joki, johon vaelluskalat vielä nousevat. Vaikka joen yläosa onkin jo rakennettu, ovat joen keski- ja alaosan kosket edelleen säilyttämisen arvoisia. Voimalaitoksista luopuminen ei myöskään vaikeuta energiahuoltoa. Voimalaitokset eivät ole niin kannattavia, että niiden rakentaminen olisi perusteltua, varsinkin kun otetaan huomioon ympäristöarvojen menetykset. Voimalaitosten rakentaminen estäisi mahdollisuudet kehittää joen kalastusta, virkistyskäyttöä ja vedenhankintaa.

Grälet om kraftverken har fördröjt förverkligandet av översvämningsskyddet. Till dags dato har mellan 400 och 500 miljoner mark satsats på översvämningsskyddet. Ändå har man inte uppnått de önskade effekterna.

Lagen om ett specialskydd av Kyrö älv avslutar konflikten om kraftverksbyggandet och gör det möjligt att förverkliga översvämningsskyddet. Staten förbinder sig att förverkliga översvämningsskyddet så att jordbrukarnas ställning tryggas. Sålunda kommer staten att svara för pumpstationernas skötsel och energiförsörjningen. Vanligen brukar den som har nytta av den här typen av projekt svara för driftkostnaderna. Man kan alltså lugnt säga att ett specialskydd av Kyrö älv är mycket förmånligt för lantbrukarna. Genast då lagen trätt i kraft inleder vatten- och miljömyndigheterna arbetena på det översvämningsskydd som lagen förutsätter. Vi har all anledning att sända en tacksamhetens tanke till Holkeri-regeringen och dess miljöminister för lagförslaget om ett specialskydd av Kyrö älv. Något motsvarande lagförslag kunde vi inte vänta oss av den nu sittande regeringen. Det visar inte minst den debatt som förts här i dag om Vuotos-projektet.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Vetinen iltapäivä jatkuu. Kyrönjoen erityissuojelua koskeva lakiesitys on vihdoinkin ratkaisevassa käsittelyssä. Asiaan on perehdytty poikkeuksellisen perusteellisesti. Eri näkemyssuuntia edustavat tahot ovat saaneet tuoda julki perustelunsa omille kannoilleen kahdessa eduskunnassa.

Lausun erityisen iloni siitä, että uusi, juuri työnsä aloittanut ympäristövaliokunta löysi aikaa käydä paikalla tutustumassa Kyrönjoen luonnon- ja kulttuurimaisemiin. Edellisen eduskunnan laki- ja talousvaliokunnan asiaruuhka esti tämän tarpeellisen vierailun tekemisen viime syksynä.

Ilo on kuuluu myös, että valiokunnan enemmistö on lakiesityksen hyväksymisen kannalla siinä muodossa, minkä se sai edellisen eduskunnan toisessa käsittelyssä. Nythän lain lopulliseen hyväksymiseen riittää yksinkertainen enemmistö.

Suhtautuminen Kyrönjoen erityissuojelua koskevaan lakiesitykseen antaa aineksia oppikirjaan, jossa käsitellään käyttäytymismalleja ympäristön- ja luonnonsuojeluasioissa. Tässähän ovat olleet ja ovat tälläkin hetkellä ilmeisesti vastakkain pehmeät ja kovat arvot. Toisaalla ovat luonnon- ja kulttuuriarvot sellaisina

kuin kansalaiset ne kulloinkin kokevat. Näiden arvojen takana on tälläkin hetkellä mm. tuhansia jokivarren asukkaita. Heistä reilu tuhat henkilöä on ajanut asiaansa jättämällä valituksen vesioikeudelle.

Talousintressiratkaisumallien puolella on eristeisiä lähestymistapoja. Pelkistetyintä ajatella edustaa malli, jossa vesivoimalaitos tuottaa pelkkää voittoa. 90 miljoonan markan investoinnille ei ole laskettu minkäänlaisia pääomakustannuksia. Sitten on sellainen malli, jossa pääomakustannukset ovat mukana liiketaloudellisessa laskelmassa, mutta silloin hanke onkin juuri liiketaloudellisesti kannattamaton. Kehittynein meille kansanedustajille esitelty talousintressimalli ottaa liiketaloudellisten näkökohtien rinnalla huomioon luonnon- ja kulttuuriarvot, jotka on enemmän tai vähemmän subjektiivisesti arvotettu.

Tässä mallissa ovat mukana myös ympäristönsuojelulliset näkökohdat, sillä vesivoimalaitoksen toiminnan edellyttämään säännöstelyyn kytkeytyy aina muutoksia veden käyttäytymisessä sekä padon ylä- että alapuolella. Näissä muutoksissa on lukuisia selviä haittoja. Muun muassa penkereet kuluvat ja samalla tällä nimemaisella alueella veteen liukenee alumiinia, rikkiä ja mangaania, erityisesti kahta ensiksi mainittua. Näin heikennetään veden laatua, millä puolestaan on vaikutuksensa sekä joen kalastoon ja muuhun vesieliöstöön että mm. Vaasan kaupungin talousveden laatuun. Vaasa pyrkinee jatkossakin ottamaan vetensä Kyrönjoesta. Patoaminen jo sinänsä vaikuttaa joen arvokkaana pidettyyn kalastoon kielteisesti.

Entä vesivoimalaitosvaihtoehdon merkitys maan sähkön tarpeen tyydyttämisessä? Viime vuoden alun jälkeen maassamme on ollut ensimmäisen kerran käytössä 10 340 megawattia sähköntuotantokapasiteettia, kun sitä olisi ollut käytettävissä 13 800 megawattia. Kun rakenteilla olevat hankkeet on toteutettu, kapasiteetti nousee parillatuhannella megawatilla. Näissä arvioinneissa ei todellakaan ole mukana Vuotoksen allas eikä liioin viides ydinvoimala.

Näihin arvioihin projisoituna Kyrönjokeen Jyllinkosken Sähkö Oy:n toimesta suunniteltu vesivoimalaitos tuottaisi kapasiteettillisin, joka olisi muutama promille nyt käytettävissä olevasta kapasiteetista. Kun kaikki johtavat puolueet ovat ohjelmissaan sitoutuneet alentamaan maan energian kulutusta niin, että se puolittuu vuoteen 2030 mennessä, ei ole mitään tarveperusteita rakentaa mainittua vesivoimalaitosta.

Arvoisa puhemies! Kun otetaan vertailussa huomioon toisaalta Kyrönjoen erityissuojelua puoltavat näkökohdat ja toisaalta ne näkökohdat, jotka on esitetty tukemaan vesivoimalan rakentamista, osoittautuvat edelliset painoarvoltaan merkittävästi suuremmiksi kuin jälkimmäiset. On lisäksi otettava huomioon, että tulvasuojelu voidaan toteuttaa suojeluvaihtoehdossakin. Ja mikä tärkeintä, on erinomaisen hyvä, että asiassa saadaan huomenna lopullinen ratkaisu aikaan.

Ed. W a h l s t r ö m : Herra puhemies! Laki Kyrönjoen erityissuojelusta on nyt vihdoin loppusuoralla. Minäkin toivon hyvin hartaasti, että eduskunta ympäristövaliokunnan mietintöön yhtyen hyväksyi Kyrönjoen suojelun. Kyrönjoekahlan on toki rakennettu yli 20 vuotta tavoitteena tulvasuojelu ja lähes yhtä kauan on tuotu esiin voimalaitosrakentamisen aiheuttamat haitat ja vaadittu tulvasuojelun toteuttamista ilman voimalaitosten lisärakentamista. Kyrönjoen puolesta on vedottu ja toimittu. Laajat kansalaisten joukot ovat osoittaneet, ettei huoli ympäristöstä, tässä tapauksessa Kyrönjoesta, ole mikään muutikysymys. On kysymys suuremmista, syvemmistä arvoista.

Myös tässä asiassa on havaittu ihmisen toiminnan rajat: luontoa ei voi riistää ja raiskata rangaistuksesta. Täysin tuomittavaa on rangaistusseuraamusten siirtäminen tulevien sukupolvien maksettaviksi. Tämä asia on jo tämän päivän aikana Vuotos-keskustelussa tullut moiseen kertaan esiin.

Asettuminen Kyrönjoen suojelun tai toisaalta voimalaitosrakentamisen kannalle ei toki ole yksinkertainen asia. Molemmille vaihtoehdoille löytyy perusteita. Ratkaisun pitäisi perustua tietoon ja siihen perustuvaan ajatteluun ja arviointiin. Tiedon lisäksi arviointiin sisältyy aina tunnetta ja arvoja. Tavatonta yksinkertaistamista on väittää luonnonsuojelua tunteiluksi ja toisaalta taloudellisten ja teknologisten arvojen korostamista järkipuheeksi. Näinhän on tänäänkin taas väitetty ja yksinkertaistettu edellisessä keskustelussa. Eiköhän ole jo riittävästi osoitettu myös taloudellisesti järkeväksi toimia luontoa säästämällä ja kunnioittaen.

Kyrönjoen rakentamisen tavoitteena on ollut poistaa tulvat altaille ja pengerryksillä ja samalla ottaa joen putouskorkeus mahdollisimman tarkkaan voimalaitoskäyttöön. Voimaloita on perusteltu tulvasuojeluun tarvittavan energian edulli-

suudella. Mitään haittoja ei pitänyt hankkeista tulla. Toisin on käynyt. Haitta- ja hyötysuhde on täysin kyseenalainen.

Hallituksen esityksen perusteluissa, joita täällä tutkimme edellisen eduskunnan aikana, todettiin, ettei voimalaitosten rakentamista voida sähkön hinnan todennäköisen kehityksen valossa pitää erityisen kannattavana käytettävästä korkokannasta riippumatta. 6 prosentin korkokannalla hanke olisi jo tappiollinen.

Tulvasuojelu on alusta pitäen ollut jokivarren asukkaiden yhteinen tavoite. Ongelmat ovat syntyneet nimenomaan voimatalouden tuomisesta mukaan suunnitelmiin. Jo vuonna 1974 vesihallitus ja Jyllinkosken Sähkö Oy solmivat yhteistyösopimuksen, jonka mukaan mm. kaikki hankkeiden ennalta arvaamattomat haitat tulevat valtion korvattavaksi. Osittain tällaiseen sopimukseen joutuminen johtui siitä, että voima-yhtiöt eivät tuolloin olleet halukkaita suuriin investointeihin ja niitä piti suorastaan valtion puolelta suostutella siihen.

Tästä onkin seurannut, että voimatalous on sitten määrännyt. Sitä osoittaa mm. että alun perin tulvasuojeluun rakennettujen tekoaltaiden juoksutussääntöjä on muutettu voimaloutta palveleviksi ja tämän seurauksena altaat ovat menettäneet merkityksensä erittäin haitallisten kesätulvien torjunnassa. Tämä on taas vaikeuttanut monien maanviljelijöiden elinkeinon harjoittamista.

Esimerkiksi Seinäjoen keskijuoksun viljelijät ovat kärsineet Kalajärven voimalan vuorokausisäännöstelystä. Voimaloiden puolustajat eivät halua myöntää vuorokausisäännöstelyn haittoja, se kun on voimatalouden kannalta rahan tuoja. Sillä pyritään mahdollisimman suuren hetkellisen tehon tuottamiseen. Ilman vuorokausisäännöstelyä suunnitellut voimalat olisivat täysin kannattamattomia.

Seuraukset jokivarren asutukselle, viljelijöille ja itse joelle ovat kohtalokkaita, vaikkakin rahassa ehkä vaikeasti arvioitavissa. Säännöstely lisää tulvia voimaloiden alapuolella. Tämän kertovat kokemukset vuorokausisäännöstelystä muilla Pohjanmaan joilla. Jäiden paksuuntuminen säännöstelyn seurauksena Ylistaron alapuolisilla maille matalilla jokirannoilla on suuri uhka, koska se lisää kevättulvia näillä alueilla.

Voimalaitosrakentajat eivät myöskään ota huomioon hankkeen vaikutusta Kyrönjoen ja erityisesti sen suistoalueen kalastukseen. Kalatalouden asiantuntijat sen sijaan pitävät tilannetta vakavana. Kyrönjoen suistoalue ja läheinen

merialue on edelleen Merenkurkun merialueen tärkein kalojen poikastuotantoalue. Asiantuntijoiden mukaan voimalaitosrakentaminen huonontaa vesistön veden laatua ja samalla kalatuotantoa.

Aivan erikseen haluaisin vaasalaisena puhua Vaasan kaupungin vesihuollosta. Vaasan kaupunki ottaa Kyrönjoesta kaiken noin 60 000 asukkaan kulutukseen tarvittavan veden. Jo nykyisellään on Kyrönjoesta otettava vesi erittäin vaikeasti puhdistettavaa. Kustannukset ovat olleet kaupungille vuosien mittaan huomattavat, kymmeniä ja jälleen kymmeniä miljoonia markkoja on uhrattu veden puhdistukseen. Tosiasiallista vaihtoehtoa veden hankintaan muualta ei ole, vaan tulevaisuudessakin on turvauduttava Kyrönjoen veteen.

Vaasan kaupunki on kyllä oman kantansa esittänyt erittäin moneen kertaan. Kummallista on ollut, että kaupungin oikeus edes lausunnon antoon on yritetty kiistää. Jos hieman historiaa kertoo, niin jo vuonna 1966 Vaasan kaupunki kiinnitti huomiota lähinnä Kyrönjokeen laskevien jätevesien haitalliseen vaikutukseen. Jo tuolloin vaadittiin myös suunnitelman kokonaiskäsitelyä, koska epäiltiin tuolloin tekeillä olevan Kyrönjoen vesistöaloussuunnitelman yhden osan hyväksymisen merkitsevän tosiasiallista päättämistä myös jatkotoimista. Näinhän on sitten tapahtunutkin. Nytkin vedotaan 60-luvun lopun suunnitelmiin ja rakentamisen loppuunsaattamiseen huolimatta siitä, että aika ja kokemukset pakottavat harkitsemaan useita asioita uudelleen.

Vielä esimerkki tästä suhtautumisesta. Vuonna 1970 merkittiin pöytäkirjaan Vaasan kaupungin vaatimus: "Vaasan kaupunki joutuu kiinnittämään erityistä huomiota raakaveden saantinsa turvaamiseen. Kaupunkia kiinnostaa erityisesti raakaveden laatu ja määrä." Tähän perustuen kaupunki vaati suurempia juoksutuksia padoista niin, että kesäisinkin saataisiin tarpeeksi ja laadultaan parempaa vettä. Tuolloin oli kysymys Pitkämön altaan rakentamisesta Kurikkaan. Paikalla ollut TVH:n virkamies huomautti, ettei hanke koske lainkaan Vaasan kaupunkia, ja yritti evätä kaupungin osallisuuden asiassa. Sama henki on nyt sitten vallinnut parikymmentä vuotta. Voimalatalouden etuihin sitoutuneet ovat viis veisanneet lähes 60 000 ihmisen veden tarpeesta. Herää epäily, onko perimmäinen tavoite, tulvasuojelu, unohtunut samalla tavalla.

Vaasan kaupunki asetti erityisen valiokunnan aikoinaan selvittämään Kyrönjoen tilannetta.

Tuo valiokunta painotti, ettei Vaasan kaupunki halua vastustaa tai viivästyttää Kyrönjoen tärkeitä tulvasuojelutöitä, kunhan otetaan huomioon elintärkeä kysymys Kyrönjoen veden laadusta. Myöhemminkin lausunnoissaan Vaasan kaupunki on painottanut, että Vaasan kaupungin raakaveden hankinnan kannalta tarpeelliset tulvasuojelutyöt on saatettavissa loppuun edullisemmin ja pienemmin haitoin ilman voimaloita. Edelleenkin tähän kantaan on helppo yhtyä. Myöhemmätkin kannanotot ovat siis olleet samalla huolestuneella linjalla. Mielestäni 60 000 ihmisen juomaveden saannin turvaaminen ei ole kovinkaan pieni asia.

Täällä jo mainittiin, että tuhannet jokivarren asukkaat ovat esittäneet yhtä painavia perusteita voimalattoman tulvasuojelun puolesta vähän erisistä. Viljelijöiden mielipiteistähän on esitetty harhaanjohtavia käsityksiä, ikään kuin kaikki viljelijät koko Kyrönjoen seudulla olisivat voimaloiden kannalla. Nykyisen Ylistaron tulvalueen alapuolella ja jokivarren viljelijät Kyrönmaalla vastustavat voimalaitosten rakentamista jo edellä mainituilla perusteilla.

Kyrönjoki on vielä joki, eikä siitä pidä voimalatalouden lyhytnäköisten etujen nimissä tehdä toisiaan seuraavien tekoaltaiden, patojen ja voimaloiden uomaa. Joki voidaan edelleenkin säilyttää keskeisenä osana asuinympäristöä ja virkistykseen lähteenä. Näitä arvoja ei tietenkään voida rahalla mitata.

Taloudellisestikin mitaten suojelun hyödyt ovat voimalatalouden haittoja ja hyötyjä suuremmat. Haittojen kustannukset voidaan tietysti pyyhkiä pois, jos ajatellaan hyödyn tulevan vain voimayhtiöille, mutta alajuoksun viljelijät, kalastajat, jokirannan asukkaat ja Vaasan veronmaksajat maksavat omasta pussistaan kymmenien miljoonien lisäkustannukset. Sekään ei ehkä riittäisi, vaan esimerkiksi kalastajat menettäisivät elinkeinonsa. Näin ei hyötyjä ja haittoja voi tietenkään mitata, vaan on katsottava kokonaisuutta.

Tulvasuojelu, joka oli 60-luvun päätösten keskeinen tavoite, on tarkoitus lailla turvata. Tätä painottaa myös ympäristövaliokunta mieltännössään. Uusien tippavoimaloiden rakentamisella ei käytännöllisesti katsoen ole mitään tekemistä tulvasuojelun kanssa. Nämä asiat on syytä mielestäni pitää erillään ja nyt vihdoinkin suojella joki ja sen kulttuurimaisema, joka on todella Etelä-Pohjanmaan asutuksen ydintä ai-
van esihistoriallisista ajoista lähtien.

Ed. Dromberg merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Rakentamisen tai suojelun vaikutuksista Kyrönjoen kulttuurimaisemaan voidaan perustellusti olla eri mieltä niin puoleen kuin toiseenkin. Eniten ed. Wahlströmin puheenvuorossa ihmettelin kuitenkin sitä, kun hän totesi, että meillä ei ole oikeutta siirtää toimiemme vaikutusta tulevien sukupolvien maksettavaksi. Tämähän on suora lainaus kestävän kehityksen periaatteen määritelmästä, jossa todetaan, että meidän tulee tyydyttää tarpeemme viemättä mahdollisuuksia tulevilta sukupolvilta tyydyttää omia tarpeitaan.

Ihmettelenkin niin tässä keskustelussa kuin edellisessäkin sitä, että kestävän kehityksen periaatteen kannattajat voimakkaimmin vastustavat vesirakentamista, koska energian tuotannon vaihtoehtoista vesivoiman käyttö on kuitenkin oikeastaan ainut käytettävissä oleva keino, jossa voimme varmuudella tehdä niin, että noudatamme kestävän kehityksen periaatetta. Kaikki muut energiavaihtoehdot, fossiilisten polttoaineitten polttaminen samoin kuin ydinvoimakin, voivat olla sellaisia energiantuotantovaihtoehtoja, joissa todella siirrämme tuleville sukupolville tuon laskun. Sen sijaan vesivoiman käyttö on saastetonta. Mikäli sitten joskus tekniikka kehittää paremman energiantuotantovaihtoehdon, vesivoiman rakentamisen seuraukset on kyllä varsin helppo saattaa alkuperäiselle tasolle. Muissa energiavaihtoehtoisissa näin ei ole.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Saari nyt puhui juuri siitä asiasta, joka minun mielestäni tähän ei kuulu. Tämä ei ole mikään voimatalouskysymys.

Ed. Pulliainen osoitti aikaisemmassa puheenvuorossaan, miten pieni merkitys tällä on kokonaisuuteen voimatalouden kannalta. Jos katsoimme kokonaisuutta, mielestäni silloin pitää ajatella juuri niitä asioita, joista puhuttiin äsken, energian säästöä ja uusien muotojen löytämistä. Tällä ei ole merkitystä voimataloudelle yhtään tippaa, mutta voimataloudella voidaan joki kyllä tuhota, eikä sillä ole myöskään merkitystä tulvasuojelun kannalta. Voimalat eivät suojele tulvilta.

Ed. Hautala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siltä osin, että voimalaitokset eivät todellakaan suojele tulvilta, voin olla ihan samaa mieltä kuin ed. Wahlström.

Mutta tähän voimataloudelliseen merkitykseen: Itse en, vaikka olenkin Kyrönjoen suojelun kannattaja, väheksyisi mitään pientä energian lähdettä sen takia, että puhunhan itsekkin tuulimyllyjen puolesta. Totta kai jokainen yksittäinen tuulimylly on aika pieni suhteessa kansantalouden kokonaistarpeeseen. Mutta, ja tätä haluan painottaa, minun mielestäni kotiseutuyhdistykset, joita on kuultu, ovat ilmaisseet asian erittäin osuvasti. He haluavat, että otetaan huomioon, ettei valjastamisesta saatu etupäässä energiataloudellinen hyöty ole suhteessa niihin maiseman ja asutuksen menetyksiin ja vaurioihin, joita suunnitelma toteutuessaan toisi. Eli, arvoisa puhemies, aina täytyy suhteuttaa hyödyt ja haitat toisiinsa, ja tässä kerta kaikkiaan ei voida hyväksyä sitä haittaa.

Ed. Vehkaja: Arvoisa puhemies! Kyrönjoen tulvasuojelu- ja voimalaitoshanke on ollut vireillä noin 20 vuotta. Alusta saakka hankkeella oli puoltajia ja vastustajia. Vastustajat ovat vastustaneet voimalaitosrakentamista, eivät tulvasuojelua. Vuosikausiin keskusteluun ei ole tuotu uusia ryytejä. Ilmeisesti myöskään mitään merkittävää uutta ei ole tapahtunut. Voimalaitoksia vastustavat ja puoltavat seisovat jyrkästi asemissaan nyt, kun päätöksen aika on tällä foorumilla.

Voimalaitosten vastustajat ovat esittäneet omien väitteidensä tueksi perusteluja, joita vesihallitus aluksi systemaattisesti väitti vääräksi. Vähitellen on toteutettu vaadittuja tutkimusohjelmia ja suunnitelmia muutettu. On mm. saatu aikaan automaattiset veden laadun tarkkailuasetmat ja on muutettu voimalaitospatojen suunnitelmia hapetusjärjestelmän osalta. Tämä osoittaa voimalaitoksia vastustavien näkemykset oikeiksi. Kuitenkin vesihallituksen on kelvannut myöhemmin kehuskella näillä toimenpiteillä, joita ei olisi koskaan toimeenpantu ilman Kyrönjoen suojelun kannattajien vaatimuksia.

Suunnitelmien tarkistukset eivät ole vielä kukaan vakuuttaneet Kyrönjoen veden laadusta ja Kyrönjoen kulttuurimaisemasta huolta kantavia, koska vesihallitus ei ole oma-aloitteisesti keksinyt mitään parannuksia.

Kun 1960- ja 1970-luvuilla tehtiin Kyrönjoen suunnitelmia, joki oli itse asiassa jo ehtinyt muuttua likaviemäriksi. Yhtenä syynä voitaneen pitää vesiklosettien yleistymistä ja jätevesien johdattamista jokeen ilman puhdistusta. Tästä syystä ihmisten silmissä Kyrönjoella ei näyttänyt olevan välitöntä arvoa. Näin Jyllinkosken Sähkö

Oy pystyi ostamaan pullakahvien hinnalla kyläkunnilta oikeudet vesivoimaan ja käytännössä määräysvallan jokeen. Seinäjoen jätevedenpuhdistamo valmistui 1970-luvun lopulla. Vesien suojeleu alkoi muutenkin saada sijaa ihmisten mielissä ja teoissa.

Kun yhdyskuntien jätevesikuormitus saatiin vähenemään, on maatalous nyt suurin jokiveden saastuttaja. On pantava tyydytyksellä merkille kuitenkin myös koko ajan maatalouden puolella tapahtuva myönteinen kehitys. Jokirantoja jätetään nurmiviljelyyn, lannoitteiden käyttöä pyritään vähentämään ja ojia suuntaamaan niin, että lannoitteiden ja torjunta-aineiden huuhtoutuminen jokeen vähenisi. Myös turvetuotannon ympäristöhaitat on vihdoinkin tunnustettu ja toimenpiteisiin ryhdytty, mikä osaltaan parantaa Kyrönjoen käyttöarvoa.

Kyrönjoen merkitys Vaasan kaupungin vedenhankinnan lähteenä on täällä tuotu jo mo-
neen kertaan esiin. Näköpiirissä ei ole, että Vaasa hankkisi raakavetensä mistään muualta kuin Kyrönjoesta. Jos tällaisia heittoja, saati vaatimuksia esitetään, Kyrönjoen voimalarakentaminen näyttäytyy kokonaiskustannusvaikutuksiltaan aivan uudessa valossa, paljon kalliimpana.

Kyrönjoen veden laatu on eri toimenpiteiden johdosta siis parantunut olennaisesti, ja näin virkistyskalastuksenkin mahdollisuudet ovat erittäin huomattavasti lisääntyneet. Ihmiset ovat alkaneet nähdä joella uutta ympäristöllistä arvoa. Tästä muutoksesta on yhtenä osoituksena se, että Kyrönjoen suojeleu vaatijoiden joukko on dramaattisesti kasvanut viimeisen vuosikymmenen aikana.

1970-luvulla vesihallitus puhui kyllä Kyrönjoen moninaiskäytöstä, mutta käytännössä se oli täysin voimalatalouden ehdoilla tapahtuvaa suunnittelua. Vieläkään voimalaitosmiehet eivät myönnä, että joella olisi mitään virkistyskäyttö- tai kulttuuriarvoa. Etelän ja Järvi-Suomen ihminen saattaa aidosti kylläkin ihmetellä, mitä virkistys- tai kulttuuriarvoa mokomalla Kyrönjoella voi olla. Pieni luru laakeiden peltoaukeiden keskellä, yleiseltä katseelta usein pimennossa.

Juuri siksi, ettei meillä ole vaihtoehtoja, puututtavathan järvien siniseljanteet, haluamme varjella jokaista vapaana virtaavaa vesipisaraa. Tiedämme, että puhdistunut jokemme tulee houkuttelemaan myös kasvavaa matkailuelinkeinoa.

Toinen tärkeä näkökohta liittyy perinteiseen pohjalaiseen asutukseen, joka on seurannut joki-

varsia. Haluamme tämän säilyttää ja itse asiassa tukea tätä asutusrakennetta myös tulevaisuudessa. Tämä on kulttuuriasemaa, josta me itse olemme ylpeitä. On syytä ihmetellä, että samalta Pohjanmaalta täällä olevia edustajia seikka ei aina kiinnosta. Eikö tässä ole jo riittävästi perusteluja sille, että Kyrönjoki suojeleu niiltä osin kuin se vielä on mahdollista?

Eräät tahot ovat tehneet viime hetken yrityksiä vaikuttaakseen eduskunnan päätöksentekoon ja kääntääkseen kehityksen pyörää taaksepäin. Ylistaron kunnanvaltuuston sanotaan tehneen viime torstaina voimalaitosvaihtoehdon puolesta enemmistöpäätöksen, mutta tässä salissa olevien on hyvä tietää, että päätös oli mitä ilmeisimmin laiton, vähintäänkin kiistanalainen ja ainakin kylätappeluhengessä synnitetty. Asia oli valmistelemattomana valtuuston esityslistalla, eikä sitä hyväksytty ylimääräiseen käsittelyyn yksimielisesti. Itse asiassa kunnanhallituksessa oli jo sovittu, ettei asiaa oteta uudelleen esille valtuustossa. Minä en ainakaan anna kovin paljon arvoa tällaisissa olosuhteissa syntyneille päätöksille. On inhottavaa, että asioiden käsittelyssä alennutaan kaiken sorttisten temppujen käyttöön. Asiaan viimeiseenkin vaiheeseen paikallisella tasolla on liittynyt perusteton pelottele jopa sillä, että jos Kyrönjoen erityissuojelelaki hyväksytään, se estää maanviljelyn alueella. Se on jo kornia puhetta!

Todettakoon, että lainvoimainen Ylistaron kunnan päätös ja tuttu päätös asiassa on Kirkkonkosken voimalaan nähden kokonaan kielteinen ja Kylänpäänkosken voimalaan myönteinen, kuitenkin seuraavilla ehdoilla: Kylänpään voimala voidaan rakentaa, mikäli tulvasuojele voimalaa vaatii, voimalaitoksen tulee toimia tasaisella juoksutuksella, ja padotuskorkeutta tulee alentaa suunnitellusta 1 metrillä. Koska pumppaamoiden hoitovelvollisuus ja pumppaamoiden vaatiman energian kustantaminen tulee nyt käsittelyssä olevan erityissuojelelain mukaan valtiolle eikä hyödynsajille eli tulva-alueen maanviljelijöille ja koska muutkaan kunnan esittämät ehdot eivät voimalavaihtoehdossa toteutuisi, on Ylistaron kunnan voimassa oleva kanta myös Kylänpään voimalaan nähden asiallisesti kielteinen. Ylistaron kuntahan on se kunta, jonka alueella suunnitellut voimalaitokset oli tarkoitus toteuttaa.

Kyrönjoen tulvasuojele- ja voimalaitoshanke on toivottavasti viimeisiä esimerkkejä siitä, miten asioita ei pitäisi hoitaa, vaikka pahalta kyllä näyttää, kun katselee Vuotos-käännettä. Olem-

me tulleet uuteen vaiheeseen, jossa hankkeitten ympäristövaikutukset tulee laajasti arvioida ennen sitovien sopimusten tekoa. Sen ajan tulee olla ohi, jolloin ympäristöihmisiä pidettiin vain hyviä päätöksiä hankaloittavina jarrumiehinä ja kiusantekijöinä.

Kun nyt on tultu siihen pisteeseen, että Kyrönjoen suojelelailla on mahdollisuus toteuttaa tulvasuojele ja välttää voimaloista johtuvat, mm. vuorokausisäännöstelyn aiheuttamat haitat Vaasan raakaveden otolle, ei ole enää järkevää kaataa lakiesitystä. Kyrönjoen voimalaitokset, teholtaan yhteensä vain 7 megawattia, eivät ratkaise energiakysymystämme, ei myöskään voimaloiden puuttuminen.

Voidaan kysyä, mitkä ovat Kyrönjoen suojelelakien vastustavien omat perustelut. Esillä olevassa laissa on vastattu maanviljelijöiden toiveisiin poikkeuksellisella tavalla. Kaikki on huomioitu, valtio kustantaa ja vielä tarjotaan lain tasoista suojaa. Lakiesityksessä otetaan huomioon myös ne maanviljelijät, jotka kärsivät pelkän tulvasuojelun toteuttamisesta.

Vuosia jatkunut keskustelu on osoittanut, ettei lakiesitystä nyt vastustavilla ole kunnan perusteluja. Ovat vain pitäneet kovaa ääntä. Ainoa selkeä linja on ollut vähätellä Kyrönjoen suojelelajien hankkimia tietoja ja suorittamia selvityksiä ja itse asiassa koko ympäristönäkökulmaa. Tämä on nykyaikana riittämätön työskentelytapa.

Ed. K o r k e a o j a : Herra puhemies! Kannotto käsiteltävänä olevaan lakiin Kyrönjoen suojelelusta on hyvin vaikea. Mieli-piteet alueella asuvien ihmisten keskuudessa jakaantuvat voimakkaasti kahtia: puolesta ja vastaan.

Voimalaitosvaihtoehdon kannalle, osin tosin suhteellisen niukoin luvuin, ovat asettuneet jokivarren kunnat. Edellisessä puheenvuorossa käsiteltiin Ylistaron kunnan päätöksiä. Minusta on joka tapauksessa selvää, että tämäkin päätös osoittaa äsken mainitsemani mielipiteitten jakautumista kahtia, ehkä kuitenkin niin, että lain vastustajilla on enemmistö. Myös maakuntaliitto ja Maataloustuottajain liitto ovat asettuneet puoltamaan voimalaitokset sisältävää vaihtoehtoa.

Kiistassa ei ole kysymys nähdäkseni luonnon- ja ympäristösuojelelusta perinteisessä mielessä. Jo lakiehdotuksen nimi, Laki Kyrönjoen erityis-suojelelusta, kuvaa asian erityistä laatua, toisin sanoen sitä, että lakiehdotuksen mukaan ei suin-

kaan Kyrönjoen rakentamista keskeytetä, vaan vaikka suojelelaki tai erityissuojelelaki hyväksyttäisiin, rakentamista jatketaan lähes saman laatuksena kuin siinäkin tapauksessa, ettei tällaista lakia lainkaan säädettäisi.

Kysymyksessä siis on lähinnä se, rakennetaanko samalla tavalla voimalaitoksien kanssa tai ilman voimalaitoksia. Näin ollen minun käsitykseni mukaan Kyrönjoen osalta vaihtoehdot valittiin jo vuosikymmeniä sitten ja vaihtoehto, joka valittiin silloin, oli vesistön rakentaminen, ei suojele. Jokea on rakennettu vesistösuunnitelman mukaisesti. Vesistön yläosaan on rakennettu useita tekoaltaita ja niihin liittyviä voimalaitoksia neljä kappaletta. Tulvasuojelelutoita on tehty laajoilla alueilla, mikä merkitsee sitä, että töiden ollessa kesken on aikaisempaa suurempi tulvariski niillä alueilla, joilla tätä pengerrystystä, tulvasuojelelutoita, ei vielä ole tehty.

Paitsi tulvasuojelun kannalta on rakentamista jatkettava myös yläpuolisten voimalaitosten aiheuttaman voimakkaan vuorokausisäännöstelyn haittojen eliminoiniseksi. Täällä on mm. Vaasan vedenhankinnan johdosta puhuttu vuorokausivaihtelusta. Rakentaminen, joka on keskiosasta vielä kesken, tehdään mm. sitä varten, että vedenpinnan vaihtelu ja siitä aiheutuvat haitat voitaisiin eliminoida. Tästä peruslähtökohdasta katson, ettei suojelelakia tulisi säätää, vaan tulisi toteuttaa rakentaminen mahdollisimman joutuisasti vesistön alkuperäiseen kokonaissuunnitelman mukaisesti.

Suomalainen yhteiskunta joutuu lähivuosina panostamaan paljon ympäristösuojelelun hyväksi. Koska voimavaroja on niukasti käytössä, on ympäristösuojelelun tavoitteiden saavuttamisen kannalta tärkeää, että käytämme voimavarat panos - tuotos-suhteen kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Viisasta ympäristöpolitiikkaa ei ole se, että hyväksymme harkitsematta kaikki sellaiset hankkeet, joihin joku on keksinyt lyödä leiman ympäristösuojeleluhanke.

Poikkeaminen alkuperäisestä rakentamissuunnitelmasta eli rakentamisen jatkaminen Kyrönjoen erityissuojelelain mukaisesti tulee valtiolle rakennuskustannusten osalta noin 5 miljoonaa markkaa kalliimmaksi. Lisäksi valtio joutuu maksamaan Jyllinkosken Sähkö Oy:lle sopimuksen rikkomisen johdosta korvauksia, joiden suuruuden arvioidaan asettuvan 10—100 miljoonan markan välille. Kun lisäksi ympäristöhaitat suunniteltujen vesivoimaloiden tuottaman energiamäärän tuottamisessa jollain muulla tavalla olisivat selvästi suuremmat, katson, että

suojelulain säätäminen ei ympäristönsuojeluhankkeena ole viisasta resurssien käyttöä eikä näin ollen palvele ympäristönsuojelutavoitteita.

Vaikka suunniteltujen voimaloiden energian tuotto ei koko maan tuotannossa merkitse kovin paljon, niin kuin täällä todettiin, on syytä huomauttaa, että se kuitenkin vastaa 10 000 tonnin hiilimäärän polttamista vuositasolla. Kun samaan aikaan, niin kuin ed. Heidi Hautala totesi, maahamme suunnitellaan mm. tuulivoimaloita, ei ole aihetta aliarvioida tätä uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvaa paikallista voiman tuotosta. Merkitseehän tämä sentään useiden tuuli-voimaloiden tasoista energian tuotantoa.

Ympäristön kannalta ainoa kiistaton asia on Ylistaron koskimaiseman muuttuminen. Myönnän suojelulain tältä osin voimalaitosrakentamismisvaihtoehtoa paremmaksi ratkaisuksi.

Haluamatta tässä yhteydessä muilta osin käydä läpi ympäristövaliokunnan mietintöön liittyvään vastalauseeseen sisällytettyjä perusteita lain hylkäämiseksi ehdotan, herra puhemies, kunnioittaen, että eduskunta hylkäisi ehdotuksen Kyrönjoen erityissuojelulaiksi.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hieman harhaanjohtavaa puhua alkuperäisestä suunnitelmasta niin kuin ed. Korkea-oja. Nimittäin silloin, kun tulvasuojelu aloitettiin, se sai erityistä vauhtia, näin kertoo historia, vuoden 1953 suurista kesätulvista. Tuolloin maataloushallinnon viranomaiset laativat pengerryssuunnitelmia, mutta samaan aikaan suunnitteli myös TVH jokien rakentamista, mille asetettiin tavoitteeksi voimaloussuunnitelma. Tuolloin nimenomaan maataloushallinnon edustajat esittivät kaiken sen kritiikin, mitä jälkeenpäinkin on esitetty voimaloussuunnitelmasta vastaan, ja olivat siinä hyvin paljon oikeassa, koska noilla Pohjanmaan joilla niin kuin Siikajoella, Kalajoella, Pyhäjoella jne. ovat samat ongelmat tulleet näkyviin.

Mutta sitten tapahtui semmoinen asia, kun tätä jokisuunnitelmaa oli jo tehty, että perustettiin vesihallitus, johon johto tuli TVH:sta, ja näin ongelmat oli ratkaistu. Se sama taho, joka oli koko ajan halunnutkin voimalaitoksia, sai luvan rakentaa voimalaitoksia, ja nyt alettiin väittää, että voimalaitokset jotenkin liittyvät tulvasuojeluun. Tässä on tämä ns. alkuperäinen lähtökohta. Alkuperäinen lähtökohta on todellakin ollut tulvasuojelu eikä voimalaitosrakentaminen.

Ed. Korkea-oja (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Wahlströmin toteamus siitä, että alun perin kysymys on ollut nimenomaan tulvasuojelusta, pitää varmasti paikkansa. Kuitenkin se suunnitelma, mihin viittasin ja mikä käsittää koko tämän joen järjestelyn, on lähtenyt siitä, että tulvasuojelun yhteydessä rakennetaan myös voimalaitoksia, ja tätä suunnitelmaa on pitkälti jo toteutettu. Ne haitat, mitkä säännöstelystä aiheutuvat, ovat jo olemassa, eikä niitä näin muodoin voida poistaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Björkenheim: Arvoisa puhemies! Koska olen ainoa kansanedustaja, joka todellakin asuu Kyrönmaalla, katson velvollisuudeksi ni kertoa, mitä mieltä olen tästä asiasta.

Koska olen esittänyt mielipiteeni julkisesti vaalikampanjan alla ja monta vuotta ennen sitä ja monta kertaa, kun tämä on ollut niin kuuma asia siellä meillä kotonapäin, niin ajattelin, että kuinkahan minun käy, kun vastustus oli niin voimakasta. Sanoin monta kertaa, että saa nähdä, hukunko Kyrönjokeen, mutta en hukkunut. Kyrönjokihan virtaa Ilmajoen, Ylistaron, Isonkyrön ja Vähänkyrön läpi. Siltä alueelta sain kumminkin 10 000 ääntä, mikä osoittaa sitä, ettei voida sanoa, että suurin osa pitäjien asukkaista vastustaa rakentamista. Silloinhan he eivät olisi äänestäneet minua. Julkisestihan todellakin ilmoitin, että en hyväksy suojelulakia.

Kuten useasti on tullut esiin, tämä on hyvin vanha asia. Suunnitelmahan on ollut vireillä oikeastaan vuodesta 1953. Asukkaat siellä todellakin toivovat, että tähän asiaan nyt vihdoinkin tulisi loppu.

Vesi- ja ympäristöpiirihän ilmoittaa lausunnossaan, että nykyistä Kyrönjoen yläosan vesistösuunnitelmaa voimalaitoksineen ja niiden käyttömääräyksineen on ylivoimaisesti enemmän tutkittu ja perusteellisemmin suunniteltu kuin mitään muuta vastaavaa hanketta Suomessa. Suunnitelman loppuun saattaminen on kuitenkin joutunut vastatuuleen, kun pieni protestiryhmä on lähtenyt voimakkaasti vastustamaan koko hanketta ja näin onnistunut jakamaan alueen asukkaat kahteen leiriin: suojelua vastaan ja suojelun puolesta.

Rakentamista vastustava leiri on paljolti sitä luokkaa, että kun heidän kanssaan keskustele, niin ei heillä ole mitään tietoa hankkeen sisällöstä. Mutta kun puhutaan ympäristöstä ja luonnosta, jotka nyt ovat muotiasioita, niin he jo sen perusteella ovat protestiryhmän puolella, vaikka heillä ei ole mitään asiantietoja. Kun heille selittää oman kantansa, niin he sanovat, että ”vai niin, onko se näin, sitä minä en ole tiennyt”.

Ed. Vehkaoja viittasi Ylistaron kunnanvaltuuston päätökseen 30.5. ja oli sitä mieltä, että tämä kokous on ollut laiton. Tämä johtuu tietysti siitä, että sosialidemokraattinen valtuutettu oli tätä mieltä ja vastusti koko kokousta. Keskusteltuani kunnan muiden päättäjien kanssa he olivat sitä mieltä, että kokous on ollut kunnallislain mukainen, koska 13 valtuutettua oli pyytännyt sen koollekutsumista. Toimitetussa nimenhuutoäänestyksessä annettiin ääniä suojelulakia vastaan 15, puolesta 10 ja 2 äänesti tyhjää. Kun valtuustossa on 27 valtuutettua, voidaan siis sanoa, että aika selvä enemmistö kuitenkin oli sitä mieltä, että suojelulakia ei saisi säätää.

Haluan myös tässä yhteydessä huomauttaa, että ns. asiantuntijat ovat, ihan niin kuin asukkaatkin, hyvin erimielisiä. Jotkut ovat sitä mieltä, niin kuin tänäkin iltana olemme kuulleet, että kyseessä on katastrofi. Toiset, todellakin myös asiantuntijat, ovat sitä mieltä, että voimat voitaisiin rakentaa.

Mielestäni oleellista on se, että jos suojelulaki menee nyt läpi, niin joki jää ennalleen. Se jää sellaiseksi kuin se nyt on. Jos tulvasuojelutyöt viedään erikseen läpi omana suunnitelmanaan, saattaa suojelulaista huolimatta veden laatu huonontua, jää paksuuntua ym., mitä pelätään, jos suojelua ei saada. Vaasan vesi pysyy ennallaan, ja sopii kysyä, miksi se vesi muuttuisi, jos se menee turbiinien läpi.

Lakiehdotus turvaa periaatteessa hankkeen alkuperäisten hakijoiden tulvasuojelun Kyrönjoen yläosalla. Alaosalla sen sijaan tulvatilanne ei helpotu ja mahdollisuudet käyttää yläosan pengerrysalueita suurtulvien aikana vesivarastointina heikkenevät. Jos suojelulaki hyväksytään, on käynnistettävä uusi katselmustoimitus ja laadittava uusi suunnitelma. Siihen saattaa taas mennä 7—10 vuotta, niin kuin käytäntö on osoittanut. Korvaukset voimalayhtiöille olisivat myös melkoiset, kuten edellisissä puheenvuoroissa kuulumme.

Voimalaitosten rakentamista vastustetaan peläten vuorokausivaihtelun aiheuttavan ranto-

jen sortumista, jään paksuuntumista ja veden laadun huonontumista. Mutta miksi samat rannat ovat sortuneet niin kauan kuin miesmuisti taaksepäin ulottuu? Ja mitä varten jää on paksuuntunut kaiken aikaa samalla lailla?

Kun minä tulin Isoonkyröön vuonna 1965, niin pari vuotta sen jälkeen oli sellainen talvi, että Isoonkyrön rannoilla maanviljelysneuvos Risto Knaapin pihalla, joka on palan matkaa joesta, oli kuution kokoiset jäälohkareet, jotka olivat jäiden lähtiessä tulvan mukana lentäneet pelloille. Tämä oli sitä aikaa, jolloin mikään säännöstelytoista ei vielä ollut toteutunut. Vielä senkin jälkeen muistan sellaisia vuosia, kun Merikaarrossa mentiin talosta toiseen venellä. Jäät olivat olleet jokipohjassa, ja kun nämä paksut jäät lähtivät, syntyi samanlainen katastrofi. Meidän täytyy muistaa, että samoja ongelmia on ollut iät ja ajat eivätkä ne ole tulleet vasta jälkeen, kun säännöstelytoita on ruvettu tekemään.

Jyllinkosken lupaehdoissa on otettu kantaa vuorokausisäännöstelyyn, ja sen mukaan vaihtelu ei saisi olla enempää kuin 20 senttimetriä, joka ei ole kovin paljon. Mikäli Ylistaroon olisi suunniteltu irrallisia vesivoimalaitteita, lakiesitys saattaisi olla perusteltu, mutta kun Kyrönjoen yläosan vesistösuunnitelmassa voimalaitokset on sidottu yhteistyösopimuksella Kyrönjoen kehittämiseen, voimalaitosten kieltämisen mukana menevät myös Kyrönjoen kehittämismahdollisuudet. Täten laki vaikeuttaisi kehittämistä, päinvastoin kuin lakiehdotuksen perusteluissa esitetään.

Kyrönjoen suunnitelma on kokonaisuus, johon Ylistaron vesivoimalaitosten lisäksi kuuluisi kaukomittausjärjestelmä, jonka avulla Kyrönjoen veden määrä- ja laatutiedot ovat pitkin jokivartta joka hetki nähtävänä voimalaitoksen valvomosta. Sieltä käsin tarkkailtaisiin jatkuvasti veden laatua, pH:ta, happipitoisuutta ja sameutta. Jos happipitoisuus laskisi alle sallitun arvon, hapetuslaitteet käynnistyisivät automaattisesti. Lisäksi yläjuoksulla olisi riittävän suuri jokiallas, jotta virtaamat voitaisiin pitää niin tasaisina, että nykyiset haitat poistuvat. Samalla maisema parantuisi huomattavasti.

Mitä kulttuuriarvoihin ja maisemaan tulee, haluan vain huomauttaa, että Kyrönjokihan ei ole luonnontilassa nytkään. Sitähän on rakennettu satojen vuosien aikana. Isossakyrössä on mm. Bengsin mylly ja pato, jotka ovat olleet siellä parisataa vuotta.

Kaikista suunnitelmista tai suojeluista riippumatta meidän täytyy joka tapauksessa muistaa,

että kaikki vesi, joka uomaan tulee, menee merta kohti riippumatta siitä, onko voimaloita, säännöstelyä, patoja tai penkereitä. Jos nyt ei mitään tehdä, niin tulvia syntyy ja tavallaan tulee myös vuorokausivaihtelua, sillä kun metsäojitus on niin pitkälle viety kuin se tänä päivänä on, niin rankkasateen jälkeen ei kestä kuin pari päivää ja veden pinta saattaa nousta metrillä ja laskea seuraavana päivänä, kun vedet metsistä ovat tulleet. Rakentamalla näihin asioihin voidaan kuitenkin puuttua ja saada parannusta aikaan. Kyrönjokihan on jo nyt, niin kuin sanoin, rakennettu voimakkaasti eikä suinkaan ole luonnontilassa miltään osaltaan.

Jos suojelulaki hyväksytään ympäristönäkökohtiin viitaten, sopii kysyä, miksi ei hyödyntää puhdasta uusiutuvaa energialähdettä. Kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti on löydettävä tällaisia pieniäkin energiantuottomahdollisuuksia, ja tämä ainakin jonkin verran hidastaa suurvoimalan tarvetta.

Voin kuriositeettina mainita, että itse asun padotun järven rannalla, joka on padottu kylläkin 1793, ja josta laskee kaksi koskea. Näihin olen rakennuttanut vuonna 1978 itse kaksi pienvoimalaa, ja niiden teho on 12 kilowattia yhteensä. Se on ehkä verrattavissa johonkin Vähänkyrön fyrryyn, mutta tälläkin pienellä vesivoimalaitoksella, 12 kilowattia, olen näinä vuosina säästänyt tuhansia litroja öljyä, koska olen käyttänyt tätä sähköä nimenomaan päärakennuksen lämmittämiseen. (Ed. Seppänen: Ei taida olla mikään pieni rakennus!) — Ei ole pieni rakennus, mutta minä en ole sitä rakentanut.

Kun täällä on oltu niin huolestuneita Jyllinkosken kannattavuudesta ja että mahtakohan se kannatta, niin sanon, että kyllä mahtaa, sillä kaikki on suhteellista. Minun investointini tuli takaisin kolmessa vuodessa. Jos Jyllinkoski saa sen takaisin vaikka kymmenessä vuodessa, se on varmaan heidän asiansa ja he ovat laskelmat tehneet.

Edellä esitetyn perusteella, arvoisa puhemies, haluan kannattaa ed. Korkeaon ehdotusta lain hylkäämisestä.

Ed. H a u t a l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nyt kun täällä suojelun vastustajat pelottelevat, että tulvasuojeluakaan ei saada käyntiin, jos suojelulaki hyväksytään, niin täytyy muistuttaa, että esimerkiksi ympäristövaliokunnassa kaikki suojelun kannattajat olivat hyvin yksimielisiä suojelun vastustajien kanssa,

joita siis oli vähemmistö, siitä, että tulvasuojelu on joka tapauksessa toteutettava mitä kiireellisemmin. Valiokunta on myös kiinnittänyt huomiota siihen, että suojelussa olisi syytä ottaa huomioon nykytiedon mukainen näkemys siitä, miten tulvasuojelu vaikuttaa ympäristöön. Se ei tarkoita uutta suunnitelmaa, vaan suunnitelman tarkistamista. Mielestäni ehkä suurin ongelma vesipiirin ns. kokonaisvaltaisessa suunnitelmassa on se, että se perustuu lähes yksinomaan vuosikymmenten takaiseen insinööritykseen, jota ei ole täydennetty ajanmukaisella ympäristötietämyksellä.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Björkenheimiltä, joka puheenvuorossaan sanoi, että vain voimalat aikaansaisivat sen, että Kyrönjoella on joitakin kehittämismahdollisuuksia tulevaisuudessa, pyytäisin, että hän kertoisi ääneen, millaisia kehittämismahdollisuuksia hän mahtaa tarkoittaa, niin että muutkin kuulevat.

Olin kysynyt häneltä myös: Kiistäkö hän, että Ylistaron Kirkonkoski, joka on keskellä kylää, on osa kulttuurimaisemaa? Onko hän sitä mieltä, että voimala ei pilaisi tätä maisemaa?

Lopuksi totean, että en väittänyt Ylistaron valtuuston kokousta laittomaksi, vaan maininta koski sitä, että asia tuotiin valtuustoon ilman kunnanhallituksen valmistelua, ja kun sitä ei yksimielisesti otettu käsittelyyn, niin tästä syntyi väite laittomuudesta.

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hautala ehti jo poistua salista, mutta hänen puheenvuoronsa johdosta olisin halunnut todeta, että todellisia luonnonarvoja arvostavat olisivat varmasti valiokunnassakin vaatineet tarkan ympäristövaikutusselvityksen laatimista tulvasuojelusta. Vaikuttaa siltä, että tulvasuojelun vaikutuksia ympäristöön ja veden laatuun ei uskalleta tutkia, koska silloin menisi pohja luonnonarvojen puolesta puhujilta. Tulvasuojelu käsittääkseni yhtä lailla vaikuttaa veden laatuun mm. Vaasassa.

Tämä asia poikkeaa myös Vuotoksesta, jonka rakentamista vastustan, siltä kannalta, että minkä takia emme voisi samalla ottaa voimalaitosten muodossa irti myös energiahyötyä, jonka voimme saada koskista, kun joka tapauksessa joudumme kajoamaan samoihin paikkoihin.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mitä tulee ympäristönsuojelu-

selvityksiin ja mahdollisiin veden laadun muutoksiin sekä epäilyyn siitä, onko viimeisintä tietoa otettu käyttöön, niin voi todeta, että vesilain mukaan tällaisen hankkeen eteenpäinviemiseen liittyy aina ympäristönsuojeluselvitys, joka tässäkin tapauksessa on tehty. Siinä on otettu huomioon prosessin kuluessa esille tullut uusin tieto.

Mitä tulee epäilyihin siitä, miten se vaikuttaisi Vaasan veden laatuun, niin saatujen selvitysten mukaan Vaasan kaupungin esittämät näkökohdat on tässä suunnitelmassa otettu niin pitkälle huomioon kuin he ovat näitä esittäneet. Sen lisäksi lupapäätös on voimassa lyhyen aikaa, jotta mahdollisista yllättävistä asioista johtuvat seikat voitaisiin uudessa lupapäätöksessä tarvittaessa ottaa huomioon.

Ed. Aul a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Karhunen totesi, että joen suoje-lua valiokunnassa kannattaneet eivät olisi toisalta kannattaneet ympäristövaikutuksien arviointia tulvasuojelun osalta. Se ei pidä paikkaansa. Tästäjän valiokunnassa keskusteltiin ja tarve todettiin. Valiokunnassa me Kyrönjoen suojelun kannalla olevat totesimme, ettemme näillä lausumilla halua enää pitkittää asiaa, vaan toteamusella turvata sen, että asia saadaan mahdollisimman nopeasti käsittelyyn ja eteenpäin.

Ed. Karhuselle toteaisin myös, että minusta Vuotos- ja Kyrönjoki-asia ovat erillisiä kysymyksiä. Kyrönjoki-asiaa todellakin hyödyt ja haitat on suhteutettava toisiinsa. Kyrönjoen osalta minusta valjastamisesta saatu energiataloudellinen hyöty ei todellakaan ole suhteessa maiseman ja asutuksen menetyksestä koituviin vaurioihin, kalastukselle aiheutuviin haittoihin sekä Vaasan kaupungin veden laadulle aiheutuviin riskeihin. Vuotoksen kohdalla taas kysymys on energiataloudellisesti aivan toisen luokan asiasta.

Mielestäni ylipäättäänkin tässä kysymyksessä on annettava suurempi paino jokivarren voimaloiden alapuolisten kuntien eli Vaasan, Maksamaan ja Mustasaaren kannanotoille, jotka ovat olleet suojelun puolesta.

Toteaisin myös, että tulvasuojeluhan tässä kysymyksessä on ollut alkuperäinen asia, niin kuin ed. Wahlströmk in on aikaisemmin jo todennut. Voimalaitokset ovat tulleet mukaan vasta myöhemmin. Muun muassa Lapuanjoesahan asia on toteutettu ilman voimalaitoksia ja aivan asianmukaisella tavalla.

Ed. B j ö r k e n h e i m (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan ed. Vehkaojalle, mitä kehittämismahdollisuuksia alkuperäinen suunnitelma toisi mukanaan. Puheenvuorossani mainitsin hapetuslaitteet, jotka voimalan yhteyteen asennettaisiin. Niillä olisi aika suuri mahdollisuus huolehtia todellakin veden happipitoisuudesta niin, että kalakanta siellä paremmin viihtyisi, eli tällä tulisi virkistyskäyttö korostuiksi. Kun Kylänpäähän rakennettaisiin iso pohjapato, syntyisi noin 25 kilometrin suvanto Ilmajoelle päin ja sen mukana tulisi Kyrönjoelle kehittämismahdollisuuksia ja maisemakin samalla paranisi.

Mitä tulee siihen, onko Ylistaron keskustaan rakennettava voimalaitos kaunis vai ei, niin sanon vain, että jokainen rakennus, minkä ihminen rakentaa, on loukkaus luontoa kohtaan. Rakennukset voidaan tehdä joko kauniisti tai rumasti riippuen siitä, miltä kannalta katsoo. Minä muistan, kun Finlandia-talo rakennettiin Helsinkiin, niin 99 prosenttia Suomen kansalaisista oli sitä mieltä, että se ei ollut kaunis, mutta nyt olemme siihen tottuneet. Näin tulee varmasti käymään. Jos hyvä arkkitehti saa suunnitella voimalaitoksen, niin kyllä sellainenkin voi olla ihan sopiva, koska Ylistarohan ei ole mikään aarniometsä, sehän on rakennettu kirkonkylä muutenkin.

Ed. V i h r i ä l ä : Herra puhemies! Kyrönjoen erityissuojelulaki on nyt ainoassa käsittelyssä. Näin vaalien jälkeen on syytä vielä todeta — vaikka edellisissä puheenvuoroissa, erityisesti ed. Korkeaojan ja ed. Björkenheimin tuli tärkeitä perusteluja — minkä takia tätä lakia nyt ei tulisi hyväksyä ja kirjata, eduskunnan puhujakorokkeelta pöytäkirjoihin tiettyjä asioita, joita täällä jo edellisellä vaalikaudella useampaan kertaan lausuttiin.

Vanhon kansantarinoiden mukaan Kyrönjoki on Väinämöisen kyntämä — tässä on sitä kulttuuria. Tervanpoltto ja joen toiminta laiva-reittinä on ollut erittäin merkittävä vaihe joen aikaisemmassa historiassa koko Etelä-Pohjanmaalle. Huomattavia koskien perkauksia suoritettiin joessa jo 30-luvulla. Kyrönjoen tulvaherkkyys kasvoi hyvin nopeasti sodan jälkeen joen valuma-alueella suoritettujen valtaojien kaivutöiden seurauksena. Hälyttäväksi ja lähes kannannousun asteelle tilanne kehittyi vuonna 1953, johon jo ed. Wahlström ainakin viittasi, jolloin tulvat nousivat kasvukautena seitsemän kertaa tuhoten tuhansien hehtaarien sadon.

Tulva-alue Ilmajoen, Seinäjoen, Nurmon ja Ylistaron kunnissa käsittää noin 10 000 peltohehtaaria. Tulvien poistamisen puolesta ovat toimineet — täällä on sitä jo alleviivattu — lukuisat Etelä-Pohjanmaan maakunnan järjestöt: maakuntaliitto, maataloustuottajien liitto, myös Vaasan läänin seutukaavaliitto on ottanut kantaa tähän, tosin enemmistöpäätöksellä, ja erityisesti alueen kunnat: Seinäjoen kaupunki, Kurikan kaupunki, Ilmajoen kunta, Nurmon kunta ja myös aikanaan, kun asiaa on käsitelty aiemmin yläosan rakentamisen osalta, Peräseinäjoen ja Jalasjärven kunnat. Ne ovat olleet ajamassa tätä hanketta ja myös, kuten täällä olemme kuulleet, Ylistaron kunnan enemmistö, tämä on avoimesti todettava. Mielestäni sille muodolliselle seikalle, mitä ed. Vehkaoja otti esille Ylistaron kunnanvaltuuston viimeviikkoi-sesta päätöksestä, ehkä saattaa löytyä pohjaa, että juridisesti se ei joka suhteessa ole vedenpitävä, mutta joka tapauksessa päätös on mielestäni aivan selkeä sen puolesta, että alkuperäisen suunnitelman mukaan pitäisi mennä.

Eri vaiheiden ja poliittisten päätösten jälkeen Kyrönjoen vesistöaloussuunnitelma valmistui vuonna 1965. Jotta suunnitelman toteuttamiselle olisi saatu myönteinen periaatteellinen rahoituspäätös, vaadittiin erityisesti silloisten hallitusten vasemmiston ministereiden ja varsinkin sosiaalidemokraattien tuki, jotta tulvasuojelutyöt voisivat käynnistyä, jolloin voitaisiin edistää myös virkistyskäyttöä ja myös Vaasan vesihuoltoasias. Tämä tuki saatiin, koska tulvasuojeluväestösuunnitelma hyväksyttiin siinä muodossa, että siihen tulivat nämä voimalat. Jos oikein muistan, juuri 60-luvun loppupuolella nykyinen tasavallan presidentti oli hyvin keskeisessä asemassa tätä päätöstä tekemässä.

Tällaisena valtioneuvosto on hyväksynyt hankkeen vuonna 1967, voimalasopimuksen vuonna 1974, samoin hyväksyessään vesihallituksen luvanhakijaksi vuonna 1977 ja hyväksyessään voimalasopimuksen muuttamisen vuonna 1978. Toteuttamista varten koko Kyrönjoen vesistösuunnitelma on jaettu seuraaviin osiin, jotka on vielä syytä kerran todeta: Pitkämön tekojärvi Kurikassa ja siihen liittyvät kaksi voimalaa, Kalajärven tekojärvi Peräseinäjoella ja siihen liittyvä voimalaitos, Kyrkösjärven tekojärvi Seinäjoen ja Ilmajoen kunnissa ja siihen liittyvä voimalaitos, Seinäjoen suuosan oikaisu ja Kyrönjoen yläosan vesistötyö. Neljä ensimmäistä kohtaa on toteutettu ja valtion varoja on hankkeeseen käytetty tähän mennessä, tämä on

noin -arvio, 180 miljoonaa markkaa, jonka lisäksi Jyllinkosken Sähkö ja Seinäjoen kaupunki ovat käyttäneet noin 40 miljoonaa markkaa kyseiseen hankkeeseen.

On syytä muistaa, että voimalaitosten rakentaminen on perustunut valtioneuvoston hyväksymiin sopimuksiin, mitä täällä on alleviivattu. Jos erityissuojelulaki säädetään, on valtion maksettava Jyllinkosken Sähkö Oy:lle yksityisoikeudellisen sopimuksen rikkomisesta täysi korvaus. Katselmuskirjassa toimitusinsinööri ja uskotutmiehet toteavat pääomitetun sähkölaitoshyödyn olevan jopa 106 miljoonan markan arvoinen.

Arvoisa puhemies! Hallitus ja eduskunta edellyttivät vuonna 1982 voimalattoman vaihtoehtosuunnitelman tekemistä Kyrönjoen yläosalle. Näin myös tehtiin, ja laskelmien jälkeen valtioneuvosto päätti vuonna 1983 jatkaa hanketta alkuperäisen vesistösuunnitelman pohjalta. Ei ole mitään sellaista uutta selvitystä tai näyttöä, jotta on perusteltua muuttaa aikaisempia päätöksiä säädettävällä erikoissuojelulailla.

On syytä muistaa, että Kyrönjokea ei voida palauttaa enää kokonaan luonnontilaan. Kyrönjoki -suunnitelmassa tavoiteltu vesistön moninaiskäyttö on onnistunut mielestäni melko hyvin. Tekojärvien avulla on järviköyhään maakuntaan saatu myös virkistysmahdollisuuksia. Ne on myös hyödynnetty. Alkuperäisellä suunnitelmalla ei suinkaan aiota jokea tuhota, vaan parantaa sitä ja palauttaa se lähemmäksi aikaisempaa luonnontilaansa ja todella pyrkiä säilyttämään sitä kulttuurimaisemaa.

Tiedän hyvin, mikä kulttuurimaisema Ylistaron kirkonkylässä on. Rohkenen vakaasti uskoa, että mikäli alkuperäinen suunnitelma vie-dään läpi, maisema ei siitä tule kovin paljon muuttumaan. Totta kai se muuttuu, mutta muuttuuko se huonompaan suuntaan.

Ylistaron tulevilla voimalaitoksilla tasataan yläpuolella olevien Kyrkösjärven ja Pitkämön voimaloiden aiheuttamaa vuorokausisäännöstelyä. Mikäli voimaloista luovutaan, tämä tasaava etu jää saamatta ja nykyinen epätasaisuus tilanne jatkuu. Suunnitelma ei toteudu sellaisena kuin on tarkoitettu. Suunnitelmassa Kyrönjoen luonnontilaista minimivirtaamaa noin 1 kuutiometri sekunnissa on voitu nostaa 4 kuutiometriin sekunnissa. Ilman tätä ei Vaasan kaupungin vesihuoltoa voida rakentaa Kyrönjoen varaan. Vaasan kaupunki on saamassa, näin ymmärrän, kymmenien miljoonien hyödyn Kyrönjoen vesistöistä, ja Vaasan kaupunki saa sen, mitä se on

monta kertaa pyytänyt, kun minimivirtaamaa nostetaan.

Edelleen sopimuksen mukaan rakennetaan automaattiset veden laadun mittausasemat, kuten ed. Björkenheim totesi, sekä lupaehdoin ja voimaloihin varustettavin hapetuslaittein huolehditaan veden nykyistä paremmasta laadusta.

Yllättävää on, että Vaasan kaupunki on niin voimallisesti vastustanut Kyrönjoen vesistöaloussuunnitelmaa alkuperäisessä muodossa. Tulee sellainen tuntu, että tämä vastustus on omalla tavallaan haitannut myöskin suomenkielisellä Etelä-Pohjanmaalla kuntien ja niiden asukkaiden ja läänin pääkaupungin välistä suhdetta.

Arvoisa puhemies! Maamme on perusvoiman osalta suuren periaatelinjan edessä. Se voidaan tuottaa joko kivihiilellä tai atomilla. Uudesta, toivottavasti pian alkavasta noususuhdanteesta emme selviä pelkällä säästämisellä. Säästäminen on tärkeää, ja siihen on pyrittävä, ja vaihtoehtoisia energiamuotoja on todella etsittävä. Mutta olkoot perusvoimaratkaisut mitkä hyvänsä, ne vaativat rinnalleen säätövoimaa, jota voidaan tuottaa koskivoimalla.

Esko Ahon hallituksen hallitusohjelman energiapolitiisissa osassa todetaan: "Vesivoiman tuotantoa jo rakennetuissa vesistöissä voidaan lisätä." Mielestäni nyt käsitellyssä oleva lakiesitys kuuluu juuri tähän ryhmään. Vuotoskysymystä on käsitelty eduskuntasalissakin mielestäni hallitusohjelman mukaisella hartaudella. Eikö myöskin Kyrönjokea tulisi käsitellä periaatteessa samalla tavalla? Vuotoksella on luontoa ja ympäristöä muuttavia vaikutuksia, mutta Kyrönjoki-hanke palauttaa aikaisempia muutoksia entistä luonnonmukaisemmiksi.

Arvoisa puhemies! Maamme kansantalous on syvässä kriisissä. Suomen valuutta sidotaan ecuun eduskunnassa tehtävällä lailla lopullisesti perjantaiamuna. Työttömien määrä kasvaa päivä päivältä, ja se on jo pitkälti yli 200 000. Täällä eduskunnassa on kiinnitetty paljon huomiota asuinrakentamisen työllistävään vaikutukseen, mutta eikö myös tuotannollisten investointien aika olisi tässä ja nyt? Neljän turbiinin tilaus Tampellaalta ja neljän generaattorin tilaus ABB Strömbergiltä, rakennus- ym. työt työllistävät arviolta 250—300 miestyövuotta. Mitä merkitsee Etelä-Pohjanmaan maanrakennus-, lousinta-, kuorma-auto- ja maansiirtoyrittäjille menettää noin 30 konetyövuotta? Kysymyksiä, joihin toivoisi nyt löytyvän rehellisiä vastauksia,

kun työttömyyskorvauksetkin kasvavat erittäin nopeasti tulevina viikkoina.

Arvoisa puhemies! Kyrönjoki on tällä hetkellä rakennettu ja säännöstelty joki. Tähän on pyritty ja tätä on tarkoitettu, koska luonnontilainen joki olisi autoittanut Etelä-Pohjanmaan parhaat viljelyalueet. Tämä on yksi keskeinen syy, että eduskunta ja hallitus aikanaan jättivät Kyrönjoen pois koskiensuojelulaista, koska periaatteena oli, että rakennettujen ja säännösteltyjen jokien jatkorakentaminen sallitaan ja vain todella luonnontilaisia jokia säilytetään.

Kun alkuperäisellä Kyrönjoen yläosan vesistöaloussuunnitelmalla ei ole millekään laajemmalle osapuolelle merkittäviä haittavaikutuksia ja kun sen sijaan ympäristökysymykset ja taloudellisuuskysymykset selkeästi puoltavat alkuperäistä hanketta, kannatan käsitellyssä olevan Kyrönjoen erityissuojelulain hylkäämistä.

Ed. W a h l s t r ö m (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vihriälä ihmetteli, miksi Vaasan kaupunki on vastustanut, ja myös epäili, että siitä on seurannut sitten kitkaa muun maakunnan kanssa. Vastustus perustuu siihen, että saadut selvitykset kertovat nimenomaan voimalaitosrakentamisen tuovan entistä huonomman veden laadun ja uhkan sen huononemiselle. Tähän se on perustunut, ja kerroin puheenvuorossani jo, miten paljon asiaa on selvitetty myös Vaasan kaupungin taholta ihan oma-aloitteisesti sen lisäksi, että on muita tutkimuksia ja selvityksiä tehty.

Edelleenkin ihmettelen sitä, että edustaja puhui joen palauttamisesta jotenkin alkuperäiseen muotoon. Jos sinne rakennetaan muutama voimala lisää, ne eivät koskaan ole kuuluneet sen alkuperäiseen luontoon. Ihmettelen myös sitä, että vedotaan voimaloiden rakentamisessa siihen, että saataisiin joitakin uusia laitteita, mm. hapettamista. Kun rakennetaan voimaloita ja suuria altaita, joissa vesi seisoo, juuri sen takia vettä tarvitsee hapettaa. Jos ei niitä rakennettaisi, tuskin tarvittaisiin myöskään hapetuslaitteita. Ne eivät ole mitään varsinaista edistystä tai joen kehittämistä.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On tullut esiin, että voimalat aiheuttavat riskejä Vaasan raakaveden otolle. Se on näillä selvityksillä moneen kertaan osoitettu. Nähdäkseni joen voimalaitosrakentamista puoltavien tulisi puheenvuoroissaan kiinnittää huomiota myös siihen, mitä tämä riski merkitsee

rahana ja kustannuksina mahdollisesti tulevaisuudessa, ja arvioida kantaansa tätä taustaa vasten.

Ed. Kallis: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys Kyrönjoen erityissuojelusta on välttämättömän useasta syystä. Lakiesitys kieltää uusien voimalaitosten rakentamisen Kyrönjoen keskijä alaosaan. Lakiesitys kuitenkin takaa tulvasuojelutyön loppuun saattamisen, ja keskeneräinen tulvasuojelutyö voidaan näin toteuttaa ilman voimalaitteita nopeammin.

Suunnitelmat kahden kosken valjastamiseksi aiheuttavat maisemalle ja kulttuuriympäristölle peruuttamattomat vahingot. Voimalaitostoimintaan liittyvä vuorokausisäännöstely ja veden pinnan jatkuva vaihtelu saisi liikkeelle joen pohjalietteen sekä kuluttaisi rantoja. Talvisajakaun saattaisi joki paikoittain jäätyä pohjaan saakka. Tällaisesta pohjaan jääytymisestä on hyvin karvaita kokemuksia mm. Keski-Pohjanmaalla. Perhonjoen ja Kalajoen tulvakatastrofit 80-luvun puolessavälissä johtuivat juuri talvikaudesta säännöstelystä. Silloin 2—3 metrin paksuiset jäämassat nousivat jokiuomasta ja aiheuttivat suuria taloudellisia vahinkoja asuin- ja talousrakennuksille, teille ja puistoille.

Mainitsin, että säännöstelyn vuoksi veden laatu heikkenee. Tällä on merkitystä ennen kaikkea Vaasan kaupungille, joka ottaa kaiken käyttövetensä Kyrönjoesta. Vaikkakin Vaasan kaupunki on panostanut Kyrönjoen veden laadun parantamiseen, se ei silti ole vielä tyydyttävä. Kun on todennäköistä, että Kyrönjoen veden laatu voimalaitosten rakentamisen ja vuorokausisäännöstelyn jälkeen huononisi, joutuisivat Vaasan kaupunki ja sen alueen 60 000 asukasta todella vaikeaan asemaan, mikäli Kyrönjoen erityissuojelua ei hyväksytä.

Noin 2—3 tuntia sitten keskustelin Vaasan kaupungin asianomaisen sektorin ylimmän virkamiehen kanssa, ja hänen mielestään tilanne on todella tämä. Jos Kyrönjoen veden laatu huononee nykyisestä, joutunee Vaasan kaupunki tuomaan raakavetensä Ruotsin Uumajasta. Omituista olisi, jos me täällä tuhansien järvien maassa rasittaisimme kauppatasetta raakaveden tuonnilla.

Koskien valjastamisen puolesta puhuvat energiapolitiittiset asiat sekä välttyminen korvausten maksamisesta Jyllinkosken Sähkö Oy:lle yksityisoikeudellisen sopimuksen rikkomisesta. Näiden kahden yhteensä 7 megawatin voimalan tuottaman energian markkina-arvo on noin 5—

6 miljoonaa markkaa vuodessa. Jos sama energiamäärä tuotetaan kivihiilellä, tarvitaan, niin kuin jo monta kertaa on tänäkin iltana todettu, siihen 10 000 tonnia kivihiiltä. Siihen verrattuna Kyrönjoen voimaloista saatava energiamäärä ei näin ollen ole vaatimaton.

Koska kuitenkin mielestäni koskien valjastamisesta syntyvät haitat ovat niistä saatavaan hyötyyn nähden suuremmat, olen Kyrönjoen suojelemisen kannalla.

Ed. Virrankoski: Herra puhemies! Nyt käsittelyssä oleva lakiesitys Kyrönjoen erityissuojelusta on perintöä viime eduskuntakaudelta. Viime eduskunta äänesti lakiesityksen yli vaalien. Lakiesityksen tarkoituksena on kieltää voimalaitosten rakentaminen Kyrönjoen vielä rakentamattomiin koskipaikkoihin. Muita rajoituksia lakiesityksessä ei vesistöön aseteta. Päinvastoin lakitekstin mukaan valtio huolehtii Kyrönjoen yläosan tulvasuojelun loppuun saattamisesta sekä vastaa tulvasuojelun edellyttämien pumppaamoiden hoidosta ja valvonnasta sekä niihin tarvittavan sähköenergian hinnasta.

Kuten lakiesityksestä ja sen perusteluista on pääteltävissä, esitys liittyy olennaisesti Kyrönjoen tulvasuojelun loppuun saattamiseen. Kyrönjoen yläosan tulvasuojelutyöt aloitettiin viimeisimmässä vaiheessaan vuonna 1953, jolloin alueen maanviljelijät pitivät kokouksen ankarien kevättulvien jälkeen. Sittemmin tulvasuojelutöitä on suoritettu valtion osalta noin kaksi kolmasosaa suunnitelluista. Länsi-Suomen vesioikeudessa on parhaillaan käsittelyssä lupahakemus tulvasuojelutöiden loppuun saattamiseksi. Tähän lupahakemukseen liittyy myös osaltaan kahden voimalaitoksen rakentaminen Ylistaroon, toinen Kylänpäänkoskeen ja toinen Kirkonkoskeen. Muun muassa näiden voimalaitosten rakentamisen nyt esillä oleva lakiesitys estäisi.

Voimalaitokset sinänsä ovat verraten pieniä, noin 3,7 megawattia kumpikin, joten niillä ei ole kovin suurta voimalataloudellista merkitystä. Ne eivät myöskään ole kovin olennainen osa tulvasuojelusuunnitelmaa. Kirkonkoski on täysin erillinen hanke, mutta Kylänpäänkosken voimalaitospato korottaisi vedenpinnan joessa penkereiden vakavuuden edellyttämälle tasolle ja samalla parantaisi Ilmajoen keskustan jokimaisemaa. Tämä tulos saavutettaisiin vaihtoehtoisesti myös rakentamalla jokeen vaatimattomampi pohjapato noin 7 kilometriä Kylänpäänkoskesta ylävirtaan.

Voimalaitokset ovat mukana vesistötalous-suunnitelmassa lähinnä siksi, että valtiolta pari vuosikymmentä sitten vaati, että jokaisessa tulvasuojelutyössä tulisi ottaa mahdollisuuksien mukaan huomioon myös voimalaitosrakentaminen. Juuri tämä osa suunnitelmasta, siis voimalaitosten rakentaminen, on tuonut mukanaan kiistat vesistötaloussuunnitelmaan. Koskien rakentaminen mullistaisi jokseenkin perusteellisesti Ylistaron kirkonkylän ja Kylänpään lähes yhtenäisen taajaman ympäristön. Jokeen rakennettaisiin kaksi perättäistä voimalaitosallasta, osin melko voimakkaita pengerryksiä käyttäen. Lisäksi Kylänpäänkosken työmaan alle jäisi viisi kuusi asuttua asuinrakennusta sekä viljelysmaata.

Myös monet nyt jokirannassa olevat rakennukset jäisivät penkereiden katveeseen. Näin asukkaiden mielestä yläjuoksun tulvasuojelusta koituvia haittoja siirrettäisiin alueelle, jolla tulvahaittoja ei lainkaan ole. Osin näistä syistä, osin myös muista enemmän tai vähemmän pätevistä syistä Kyrönjoen yläosan vesistötaloussuunnitelmalla on ollut jatkuvasti vastustajia. Tätä ilmentää se, että vesioikeudessa olevaa suunnitelmaa vastaan on jätetty 1 200 henkilön allekirjoittamat muistutukset. Lisäksi hanketta ovat vastustaneet erilaiset ympäristöjärjestöt sekä mm. Vaasan kaupunki.

Olennaista on, että itse tulvasuojelusuunnitelmaa vastaan muistutuksia ei ole jätetty tai niitä on ainoastaan muutamia, ja olennaista on, että kiistanalaisten voimalaitoshankkeiden johdosta koko tulvasuojelu polkee paikallaan ja on polkenut tosiasiallisesti jo vuosia. Voimalaitoshankkeiden aiheuttamasta viivästymisestä kärsivät siis pelkästään tulva-alueen maanviljelijät, jotka sinänsä ovat itse kokonaan syyttömiä tilanteeseen.

Voimalaitokset sijaitsevat Ylistaron kunnassa, ja siis myös valtaosa niiden aiheuttamista haitoista sijoittuu sinne. Siksi nimenomaan Ylistaron kunnan kanta on hyvin merkittävä tässä kysymyksessä, ja sitä on täällä jo siteerattukin. Aluksi Ylistaro oli asialle myönteinen mutta on muuttunut kielteisemmäksi ajan mittaan. Kannanotossaan 27.1.1986 valtuusto hyväksyi kannanoton, jonka mukaan mm. Kirkonkoskea ei saisi rakentaa. Jos tulvasuojelun vuoksi Kylänpäänkoski olisi rakennettava, sen patoa olisi alennettava yhdellä metrillä. Kanta oli äänestyksen tulos 16—9, 1 tyhjää, 1 poissa.

Sama kanta tuli myöhemmin vuonna 1989 kunnanvaltuuston kannaksi, tällä kertaa äänin

14—13, ja viime torstaina kunnanvaltuusto päätti ensin äänin 14—13 ottaa kantaa Kyrönjoen suojelulakiin ja äänesti, niin kuin on mainittu, 15—10, 2 tyhjää, kielteisen kannan puolesta. Tästä ja mm. vesioikeudessa olevan lupahakemuksen muistutusten suuresta määrästä voimme päätellä, että koskien rakentamisesta koituvaa kysymys on alueella hyvin vaikea. Se rasittaa voimakkaasti jopa ihmissuhteita.

Sen sijaan kysymys tulvasuojelusta on riidaton ja sen nopeaa toteuttamista pidetään eri tahoilla välttämättömänä ja myös mahdollisena toteuttaa nopeasti. Eri intressitahot ovat vakuuttaneet, että ne eivät vastusta tulvasuojelutoita, ja ovat eri yhteyksissä lupautuneet myötävaikuttamaan tulvasuojelutoiden loppuun saattamiseen. Tämä kävi ilmi mm. ympäristövaliokunnan toukokuussa alueelle tekemällä tutustumismatkalla.

Jos Kyrönjoen suojelulaki hyväksytään, se merkitsee lakiesityksen perustelujen mukaan mm. sitä, että vanhaa tulvasuojelusuunnitelmaa tarkistettaisiin siltä osin kuin Kylänpäänkosken ja Kirkonkosken voimalaitosten jättäminen pois suunnitelmasta sitä edellyttää.

Käytännössä Kirkonkoskea ei rakennettaisiin ja Kylänpäänkoskeen suunniteltua 7,8 metrin korkuista patoa siirrettäisiin noin 7 kilometriä vastavirtaan ja se muutettaisiin vaatimattomammaksi pohjapadoksi. Tämä merkitsisi merkittävien maarakennustöiden poistumista Ylistaron keskustan ja Kylänpään taajaman alueelta, mikä juuri on ollut kiistan keskeisin ydin. Sen sijaan tulvapenkereiden vakavuuteen ja Ilmajoen keskustan vesimaisemaan aiheutuvat vaikutukset voidaan turvata ja toteuttaa mainitulla pohjapadolla tai mahdollisesti rakentamalla toinen pohjapato vähän ylemmäksi. Ylistaron kosket jäisivät vapaiksi ja näin tyydyttäisivät ympäristönsuojelijoiden ja limnologien toivomukset.

Herra puhemies! Kyrönjoen erityissuojelulaki merkitsisi joen yläosan vesistötaloussuunnitelman supistumista tulvasuojelusuunnitelmaksi. Ympäristövaliokunta onkin pitänyt mietinnössään tärkeänä, että Kylänpäänkosken yläpuolisten alueiden tulvasuojelu toteutetaan lakiehdotuksen edellyttämällä tavalla ja tarvittaessa myös joen alaosan tulvasuojelu turvataan.

Valiokunta pitää tulvasuojelun toteuttamista kiireellisenä. Jos Kyrönjoen erityissuojelulaki hyväksytään, se merkitsee tulvasuojelua vuosikymmenet ajaneilta melkoista vastaantuloa voimalaitosten rakentamista vastustavien vaatimuksiin. Siksi on odotettava ja edellytettävä,

että tässä mahdollisessa tilanteessa tulvasuojelu toteutettaisiin kiireellisenä ja yksimielisesti annettujen lupausten mukaisesti.

Viimeisimpänä, joskaan ei vähäisimpänä näkökohtana pidän sitä, että vuosikausia ja jopa vuosikymmeniä jatkunut kiista tulvasuojelun toteuttamistavasta saataisiin vihdoinkin päätökseen ja alueen asukkaita rasittanut kiista lopulta pois päiväjärjestyksestä.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Tähän on pitkään puhuttu Vuotos-kiistasta, joka on elänyt 30 vuotta. Ei ihme, että ihmiset ovat kyllästyneet jatkuvaan epävarmuuteen. Kyrönjoen tulvasuojelu on elänyt ainakin lähes 40 vuotta alkaen täällä mainitusta vuodesta 1953, mutta ainakin 100 vuoden ajan on Kyrönjokea perattu ja sen rantamaita tulvasuojeltu. Kyrönjokihan on 190 kilometriä pitkä joki, jonka rantamailla on laajat viljelysalueet. Sen ympärillä on 11 000 hehtaarin suuruinen alue, joka keväisin on peittynyt tulvavesien alle lyhyemmäksi tai pitemmäksi aikaa haitaten joen varsilla asuvien viljelijäperheiden maanviljelystä ja toimeentuloa.

Tämän haitan korjaamiseksi on tehty Kyrönjoen vesistöloussuunnitelma, jonka tavoitteena on siis 11 000 hehtaarin suojeleminen kevättulvilta. Tähän mennessä on voitu poistaa useita tulva-alueita, yhteensä 6 000 hehtaaria. Vesistösuunnitelmaan kuuluu nyt myös 6 voimalaitosta, joista 4 on rakennettu, niin kuin täällä on tullut jo esiin.

Tulvasuojelusuunnitelma toteutui siis alun perin vain sillä ehdolla, että kokonaishyödyn lisäämiseksi tulvasuojeluun liitettiin voimalarakentaminen. Kyrönjoen kulttuurimaisemassa viljelykelpoiset pellot on muokattu viljelykäyttöön. Jokea on vuosikymmenin ajan perattu ja pengerrytetty latvoilta käsin. Asutus ja tiestö on levittäytynyt nauhamaisesti joen rannoille.

50-luvulla joen latvoilla aloitettiin myös soiden kuivatus ja ojitus, joka on lisännyt myös kesätulvat paikoin kevättulvien lisäksi ja siirtänyt kevättulvatkin lähemmäksi merta ja lähinnä Ylistaron alueelle ja Ilmajoelle.

Kyrönjoen tulvasuojelusuunnitelman mukaan on siis jo rakennettu 3 tekoallasta, joihin liittyy kohtalaisen voimakkaat vuorokausisäännöstelyt ja veden korkeusvaihtelut. Kyrönjoen vesistösuunnitelma on kokonaisuus, joka on tarkistettu 1980-luvulla eduskunnan esittämien suuntaviivojen mukaan, joihin kuuluu Ylistaron vesivoimalaitosten rakentaminen. Siihen kuuluu myös

Kyrönjoen kaukomittausjärjestelmä, jonka määrä- ja laatutiedot ovat kaikkialla pitkin joki-vartta joka hetki. Siihen kuuluu myös riittävän suuri jokiallas, jonka avulla voidaan tasata yläjuoksulta tulevat epätasaiset virtaamat niin tasaisiksi, että nykyisin eri syistä ilmenevät haitat poistuisivat. Esimerkiksi Ilmajoella on keväisin tulvat niin, että talojen kellareissa on vettä, mutta kesällä kasvaa ruoho joen pohjassa.

Kyseenen joen suojelulaki kieltää, jos se tulee voimaan, voimalarakentamisen Ylistaroon. Se myös säilyttäisi joen tulvavaaran ennallaan. Ylistaron koskimaisema ei rakentamisesta välttämättä muutu huonompaan suuntaan. Tämän ovat todenneet monet Ylistaron asukkaat ja viljelijät. Koskethan ovat tällä hetkellä suuren osan vuodesta melko kuivina ja vesivirtaama on pieni. Rakennetut ylä- ja alavesikanavat ovat tällä hetkellä siistejä.

Kyrönjoen suunnitelmassa tavoiteltu vesistön monikäyttö on onnistunut mielestäni hyvin. Tästä ovat esimerkkinä kauniit tekojärvet muuten järvistä köyhällä alueella. Siellä tapahtuu virkistyskäyttöä. Siellä on uinti-, virkistyskalastus- ja surfausmahdollisuudet. Tämä ainakin kotikaupungissani Seinäjoella on aivan ratkaiseva virkistyksen ja maiseman parannus.

On väitetty, että voimalarakentaminen happamoittaa veden ja pilaa kalakannan. Tutkimukset ovat osoittaneet, että jo 50-luvulla Kyrönjoen vesi oli niin hapanta, että joen kalat eivät siinä pystyneet lisääntymään. Tutkimusten mukaan kalakuolemat ovat seurausta tulva-ajoista ja johtuvat siitä, että vesi tulee 35 000 hehtaarin valuma-alueelta, joka on sulfidimaata ja täten happamoittaa veden. Tämä jo ennen voimalarakentamista. Kevättulvat tuovat vettä soilta ja pelloilta suoraan jokeen ja happamoittavat veden, joka sitten tulee vaasalaisten juotavaksi.

Tekoaltaat tulvasuojeluun liittyen päinvaltoin tasoittavat niin veden virtausta kuin myös tulvia. Vaasan raakaveden tarve on mielestäni turvattava. Se ei esty, jos tulvasuojelu ja voimalarakentaminen toteutetaan. Veden laatu ei huonone siitä, että vesi juoksetetaan voimaloiden turbiinin kautta.

Nykyään voimalaitos seuraa siis veden laatua ja hapettaa veden tarvittaessa. Suojelulain voimaan tullessa seuranta ja hapetus joko loppuu tai on epävarmaa. On erheellistä luulla, että joki säilyisi nykyisellään. Suojelulain toteutuessa joki pengerrytetään ja rakennetaan pohjapadot. Siis joen ekologia järkkyy täysin.

Herra puhemies! Kyrönjoen rantamien asukkaat ja viljelijät ovat luottaneet tulvasuojelulaakiin, odottaneet sen toteutumista ja odottaneet joka kevät, että kevät- ja kesätulvat loppuvat. Isännät ovat muuttuneet, sukupolvet vaihtuneet, mutta tulvat säilyneet. On hyvä vedota luonnon-suojeluun asiassa, jota ei oikein tunneta. Ulkopuoliset eivät tunne, on hyvä vedota tunteisiin asiassa, joka on hieman epäselvä ja epävarma, josta saa sellaisia tutkimustuloksia kuin haluaa. Tosiasia on, että Kyröjoki on Suomen rakennetuimpia jokia tällä hetkellä.

Toivon, että Kyrönjoen tulvasuojelu toteutetaan nopeasti alkuperäisen suunnitelman mukaan. Ympäristönsuojelun vuoksi vesivoimalaitoksia ei tulisi hylätä. Voimaloiden energia joudutaan korvaamaan uusiutumattomilla polttoaineilla, joiden käytöstä aiheutuu ilmansaasteita ja vapautuu kasvihuonekaasuja. Ne voimat, jotka erikoissuojelulaki kieltää, tuottavat saman verran energiaa kuin Kyrkösjärven voimalaitos Seinäjoella, ja se hän huolehtii pääasiassa Seinäjoen energian tarpeesta. Tunnen rannalla asuvana henkilökohtaisesti Kyrönjoen ranta-asukkaiden huolet, ja runsaat yhteydenotot tässä asiassa ovat olleet yksipuolisesti erityissuojelulain kielämisen kannalla.

Herra puhemies! Edellä olevan perusteella pysyn aikaisemmassa kannassani ja ehdotan, että tämä laki hylätään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

2) Ehdotus VTT Technology Oy:n lainojen valtion takauksista

Ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 9

Talousvaliokunnan mietintö n:o 5

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Herra puhemies! Ainoassa käsittelyssä oleva VTT Technology Oy:n lainojen takausten myöntäminen liittyy valtion kokonaan omistaman yhtiön toimintaan. Yhtiön tavoitteenahan on tuottaa erilaisia tutkimustuloksia ja edistää teknistä ja teknis-taloudellista

kehitystä ja kaupallistaa näitä tutkimustuloksia myöhemmin ja tätä kautta harjoittaa liiketoimintaa. Eräissä hankkeissa yhtiö on kuitenkin runsaan viiden vuoden aikana epäonnistunut osittain, mm. Joensuussa sinänsä merkittävän tutkimustuloksen kaupallistamisessa, ja tätä kautta yhtiö tarvitsee projekti- ja muihin hankkeisiin valtion takausta.

Talousvaliokunta piti asiaa tärkeänä ja toivoi tietysti menestystä tälle yhtiölle. Se kuitenkin kiinnitti huomiota siihen, että VTT Technology Oy:n tulisi toiminnassaan pyrkiä siihen, että se pidemmällä aikavälillä toimisi kokonaan liiketaloudellisesti kannattavasti eikä jatkossa olisi tarvetta tällaisiin valtiontakauksiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Eduskunnan pankkivaltuusmiesten kertomus 1990

Ainoa käsittely

Mainittu kertomus (K 1)

Talousvaliokunnan mietintö n:o 4

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Herra puhemies! Talousasioista on taidettu puhua eduskunnassa jo niin paljon viime viikkoina, että Suomen Pankin valtuusmiesten kertomus vuodelta 1990 ei kovin suurta mielenkiintoa enää herätä. Valtuusmiesten kertomushan keskittyy paljolti niihin taloudellisen kehityksen kysymyksiin, samoin keskuspankkipolitiikan ja pankin muun toiminnan selostamiseen, joihin se vuosittain aina annetun säännösten mukaan tulee keskittymään.

Taloudellinen kehitys on ollut hyvin alaspäin suuntautuvaa. Talouden myönteisen kehityksen taittuminen tapahtui kertomusvuonna, ja tätä talouden alamäkeä ilmeisesti muutamia vuosia riittää. Onpa eräillä tahoilla ennakoitu pitkäkin tiukkaa jaksoa ja puhuttu jopa Tanskan taudista.

Pankkivaltuusmiesten kertomuksessa kiinnitetään huomiota korkeaan koron tasoon. Paitsi kotimaan koron osalta niin suhteessa ulkomai-

siin lainoihin ennen muuta markkinakorkomme ovat olleet erittäin korkeat. Se on ollut hyvin raskasta sekä asunovelallisten, yritystoiminnan että maatalousyrittäjien kannalta. Ero ulkomaisiin korkoihin oli viime vuoden lopulla jopa 4—5 prosenttiyksikön luokkaa. Peruskorko pysyi koko vuoden 8,5 prosentin tasolla, suhteessa inflaatioon ilmeisesti aivan kohdallaan, mutta verrattuna markkinakorkoihin ero oli liian suuri, keskimäärin 5 prosenttiyksikön luokkaa. Viime vuoden lopulla tehtiin esitys myös peruskoron korottamisesta. Onneksi siihen ei kuitenkaan menty.

Talousvaliokunta kuuli asiantuntijoita myös uudesta peruskorkojärjestelmästä, jota Suomen Pankin piirissä on valmisteltu, ja on ilmeistä, että tällainen uusi peruskorkojärjestelmä tai sitä vastaava meillä on lähivuosina toteutumassa.

Valiokunta kiinnitti huomiota myös korkeaan reaalikorkoon ja siihen, että se on yritystoiminnan, työllisyyden ja kansantaloutemme kilpailukyvyyn kannalta saatava välttämättä alenemaan, vakiintumaan alemmalle tasolle.

Valiokunta korosti myös pitkäjänteisen, vakaan ja säätäväisyyttä lisäävän talouspolitiikan merkitystä. Kysymys on nyt tullut entistä tärkeämmäksi ennen muuta eilisen ecupäätöksen ja toisen käsittelyn läpi edenneen rahalain muutoksen vuoksi. Lopulliset päätöksethän tästä tehdään eduskunnassa perjantaina, niin kuin eilen keskustelussa todettiin.

Kuluvan vuoden alusta tuli voimaan yksivuotinen laki lähdeverosta. Valiokunta keskusteli paljon myös lähdeverokysymyksestä ja korostaa kannanotossaan yksimielisesti, että tällainen lainsäädäntö meillä tulee saada pysyväksi. Valiokunnan mietinnön valmistumisen jälkeen hallitus on ilmoittanut, että lähdeverossa siirrytään nykyisen 10 prosentin tasosta 15 prosenttiin ja ensimmäisessä vaiheessa voimassa olevaa lähdeverolakia jatketaan yhdellä vuodella. Uskon, että tämä on jo rauhoittanut osaltaan myös säästäjiä ja näin on varmasti tarpeenkin. On tärkeää, että luodaan edellytyksiä pitkäjänteiselle säästämiselle.

Hallitus on asettanut myös toimikunnan, jonka tehtävänä on valmistella eri pääomasijoitusmuotojen ja säästämismuotojen verotuskäytäntöä niin, että näissä päästäisiin saman tasoiseen verotukseen. Tästä syystä ilmeisesti Ahon hallitus tulee jatkamaan ensi vaiheessa vuodella voimassa olevaa lähdeverolakia ja toimikunnan työn valmistuttua esittämään pysyvämpää pääomatulojen verotuskäytäntöä.

Valiokunnan mietintöön liittyy vastalause, jossa korostetaan juuri lähdeveron tason korottamista. Ed. Korhosen vastalauseessa muistutetaan siitä, että valiokunnan olisi tullut ottaa kantaa myös lähdeveron tasoon. Kuitenkin valiokunnan muut jäsenet olivat sillä kannalla, että lähdeveron tasosta päättäminen kuuluu myöhempään päätöksentekoon, ja jäämme tässä suhteessa odottamaan hallituksen toimenpiteitä, joita, niin kuin jo totesin, on tietyllä tavalla tullut hallituksen ilmoitettua, että sillä on valmius korottaa nykyinen 10 prosentin lähdevero 15 prosenttiin.

Ed. Wahlström: Herra puhemies! On tietysti hyvä, että pankkivaltuusmiesten kertomusta käsiteltäessä on otettu yleensä kantaa pääomatulojen verotukseen ja lähdeveroon, mutta jotta eduskunta voisi asiasta näkemyksensä tuoda esiin, ehdotan, että mietintöön jätetyn vastalauseen mukainen muutos tehtäisiin eli että kahdeksanteen kappaleeseen lisättäisiin virke, joka kuuluu näin:

”Valiokunta edellyttääkin, että hallitus pikaisesti selvittää mahdollisuudet lähdeveron korottamiseen ja tuo asiasta pikaisesti esityksen eduskunnalle.”

Ed. Apukka: Herra puhemies! Kannatan ed. Wahlströmin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

4) Asetus 10 päivältä toukokuuta 1991 Thaimaan kanssa tehdyn eräiden tiettyjen tekstiilituotteiden tuontia koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta

Ainoa käsittely

Mainittu asetus (A 3)

Talousvaliokunnan mietintö n:o 7

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi rikoslain 46 luvun 1 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 13
Lakivaliokunnan mietintö n:o 1

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan kanssa keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 28
Lakivaliokunnan mietintö n:o 2

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi kiinteistöväihdosta valtion ja Rovaniemen kaupungin välillä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 7
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotus laiksi eräiden saamisten perimisestä kerta kaikkiaan annetun lain 1 ja 3 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 23
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 18
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. Backman: Herra puhemies! Aika ei ole otollinen laajempaan keskusteluun tästä asiasta, mutta aika ei ole myöskään otollinen autoveron alentamiseen tässä taloudellisessa tilanteessa. Kun hallitus on ilmoittanut, että nyt ei ole aika elvytykselle, on ihmeellistä, että ainoita asioita, joita tässä tilanteessa elvytyksen nimissä tehdään, on autoveron alentaminen 5 prosenttiyksiköllä.

Meillä autovero on eurooppalaisittain ja kansainvälisesti liian korkealla tasolla. Sosiaalidemokraatit ovat valmiit alentamaan autoveroa jopa ehkä hieman nopeammallakin aikataululla eli noin 10 prosenttiyksikön vuotuista vauhtia kansainväliselle tasolle, mutta ei yksittäisenä erillisenä toimenpiteenä, kuten hallitus nyt sitä esittää, ja erityisesti ei tässä taloudellisessa tilanteessa.

Tämä hallituksen esitys tarkoittaisi yli 200 miljoonan markan verotulojen menetystä, mikäli se ei vilkastuttaisi autokauppaa ja siten toisi valtiolle lisää verotuloja. Kuitenkin mikäli tämä autokaupan vilkastuminen tapahtuisi, se samalla lisäisi autojen tuontia ymmärrettävästi, ja se taas olisi juuri päinvastainen lääke tämänhetkiseen taloudelliseen tilanteeseen kuin hallituksen muut toimenpiteet antavat odottaa.

Tämän vuoksi meidän mielestämme autoveron alennus täytyy tuoda laajempänä kokonaisuutena, kokonaisvaltaisena vuosittaisena suun-

nitelmana, jolloin se palvelee parhaiten sekä autokauppaa että auton ostajia, heidän suunnitelmiaan. Toisaalta tähän kokonaisvaltaiseen pakettiin täytyy tuoda parlamentaarisen liikennekomiteankin toteama kokonaisvaltainen verotuksen jatkosuunnitelma, millä tavalla liikenteeltä tullaan keräämään esimerkiksi vuotuisina käytömaksuina tai esimerkiksi bensiniveron korotuksena vastaava vero-osuus.

Kun tässä yhteydessä tämä on siis pelkästään irrallinen toimenpide, niin uskomme, että ensi syksynä vastapainona tälle esitykselle tuodaan joka tapauksessa jonkin näköinen veronkorotus liikenteeseen liittyen.

Kun oppositiopuolelta peräänkuulutetaan vastuullisuutta, niin meidän mielestämme vastuullisuuteen kuuluu tässä tilanteessa torjua tällainen esitys. Populismia tämän asian vastustaminen ei varmasti ole. Päinvastoin hallituksen taholta on mielestäni tässä tilanteessa kansalaisten turhaa kosiskelua puuttua pelkästään autoveroon samanaikaisesti, kun esimerkiksi koulu- puolelta ja sosiaalipuolelta ollaan supistamassa varoja.

Tulemme esittämään kolmannessa käsittelyssä tämän lakiesityksen hylkäämistä.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Minä en oikein käsitä, mitä ed. Backman tarkoitti sitomisella suurempiin kokonaisuuksiin. Se jäi häneltä sanomatta. Edellisen hallituksen aikana selkeästi puhuttiin siitä, että autoveroa lasketaan vuosittain tietyin prosentein, mitä tässä on jatkettu. Tässä on tarkoituksena ilmeisesti se, että autokauppa, joka tänä päivänä monen muun yritysalamme alueen kanssa on vaikeuksissa, saisi tästä asiasta piristysruiskeen. Se on tietysti tarkoitus. Jos niin käy, niin myös valtion verotulot silloin tulevat kasvamaan. Toisin sanoen tämä puoli ei ole tässä missään tapauksessa esteenä.

Kun sosialidemokraattien vastalauseessa on maininta, jossa todetaan, että autokauppiat ovat tietynlaisia vapaamatkustajia nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, minä en ymmärrä, mitä sellainen tarkoittaa. Ehkä sosialidemokraatit tietävät tämän itse, ja on tietysti tärkeätä, jos he asian tietävät.

On myös todettava yksi seikka, jota autokaupan taholla on tervehditty tässä asiassa tyydytyksellä. Tästä autoveron alennuksesta ei ole isommalta puhuttu ja laulettu etukäteen eikä vaikutettu sitä, että sekin vähäinen autokauppa, joka tänä päivänä toimii, olisi lamaantunut tällaisen veronalennuksen odottelussa. Tämä on

pidetty tietyllä tavalla salassa ja tulee suhteellisen nopeasti aikanaan käyttöön ja tietoisuuteen lopullisena, jolloin nämä haitta- ja häiriövaikutukset poistuvat.

Ed. B a c k m a n : Herra puhemies! Lyhyesti totean, että se kokonaisvaltainen suunnitelma pitäisi sisällään vuosittaisen suunnitelman, kuinka autoveroa tullaan alentamaan, missä aikataulussa, kuinka paljon. Tässä pelkästään alennetaan yhden vuoden osalta 5 prosenttiyksikköä. Samalla sen tulisi pitää sisällään suunnitelma siitä, millaisia liikennettä rasittavia veroja tulee tämän tilalle, koska lähtökohtana varmasti on myös hallituksella, näin uskon, että liikenteen kokonaisverorasitusta ei tulla keventämään ja tätä verorasitusta siirtämään esimerkiksi työvoimakustannuksiin tai liikevaihtoveroon tai johonkin muuhun vastaavaan.

Autokaupan osalta tällaisilla 1 500 markan alennuksilla ei tässä tilanteessa ole merkittävää vaikutusta. Huomattavasti enemmän vaikutusta on esimerkiksi sillä, että käytettyjen autojen hinnat ovat laskeneet 20 prosentilla, mikä tarkoittaa myös sitä, että uutta autoa hankittaessa välirahan osuus tulee kasvamaan, vaikka tämä vero hintaa pudottaisikin 1 500 markkaa. Tältä osin tämä esitys ei tule autokauppaa piristämään.

Mitä tulee puolestaan autokaupan vapaamatkustajarooliin, me olemme todenneet, että tässä tilanteessa valtion verotuloja vähentävä autokaupan tukitoimi on väärin ajoitettu. Autojen hinnat eivät ole keskeinen ongelma tämän maan kansalaisille. Heillä on paljon muitakin tärkeämpiä murheitä tällä hetkellä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotus laiksi ylikuormamaksusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 12

Liikennevaliokunnan mietintö n:o 1

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotukset laeiksi peruskoululain 10 a ja 23 §:n muuttamisesta ja lukiolain 15 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 5
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Ehdotukset laeiksi eräistä korkeakouluista annettujen lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 11
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Ehdotukset laiksi arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain sekä siihen liittyvän lainsäädännön voimaantulosta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 8
Talousvaliokunnan mietintö n:o 6

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

14) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6 (HE 20)

15) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7 (HE 21)

16) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8 (K 2)

17) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 1 (HE 37)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 23.20.

Täysistunto lopetetaan kello 23.14.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

